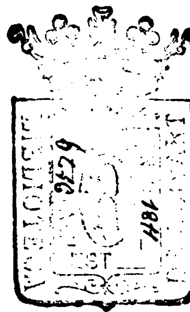

OVER

DEN VOLKENREGTELIJKEN REGEL

„SCHIP IS TERRITOIR."

OVER

DEN VOLKENREGTELIJKEN REGEL

„SCHIP IS TERRITOIR."

AKADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE BEIDE REGTEN,

AAN DE

HOOGESCHOOL TE GRONINGEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Mr. G. DIEPHUIS,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE REGTSGELEERDE FACULTEIT,

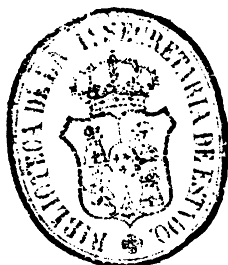
IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

DOOR

WIJBRAND ADRIAAN REIGER

VAN GRONINGEN,

OP WOENSDAG DEN 21sten JUNIJ 1865, DES VOORMIDDAGS TE 11 UUR.

GRONINGEN,
J. B. HUBER.
1865.

Gedrukt bij M. DE WAAL.

AAN MIJNE MOEDER.

INHOUD.

INLEIDING.

Het mag in een tijd als de onze, waarin het verkeer der volkeren onderling tot een zeer hoogen trap van ontwikkeling is gekomen, waarin vooral de zeehandel van het grootste belang is voor de welvaart der natien, eene zaak van gewigt worden genoemd de regtsbetrekkingen te leeren kennen, waardoor het verkeer ter zee wordt beheerscht. Niet alleen de verhouding van het schip en zijne bemanning tot den staat waartoe het behoort, maar ook de betrekking tot andere staten komt hier in aanmerking.

Niet op ééne en dezelfde wijze echter kan men van beide kennis nemen: de eerste toch wordt bepaald door de wet van dien staat, de betrekkingen tot vreemde staten door het volkenregt. Geen geschreven wetboek geeft hier de bepalingen aan de hand, die moeten worden gevolgd, wij dienen op eene andere en dikwijls moeijelijker wijze op te sporen waaraan men zich te houden heeft. En heeft men in het volkenregt over vele gewigtige vragen verschillende gevoelens voorgestaan, ook over den regtstoestand der schepen, vooral in betrekking tot vreemde staten is veel gestreden. Juist daarom wordt het van dubbel gewigt een opzettelijk onderzoek omtrent dit punt in te stellen, een onderzoek dat ruimschoots de moeite zal beloonen, daar de wetenschap in de eerste plaats wordt opgeroepen, om daar waar onzekerheid heerscht haar licht te doen schijnen en hare beslissende stem te doen hooren

De regel: „s c h i p i s t e r r i t o i r," die op dit gebied een zoo ruim veld inneemt, is dan ook eene naauwkeurige beschouwing overwaardig. Een prijsvraag, in 1862 door de Regtsgeleerde faculteit der Groningsche Hoogeschool uitgeschreven, lokte mij uit daaraan mijn krachten te beproeven.

„Requiritur disputatio (zoo luidde ze) de juris gentium regula: navem esse partem et quasi continuationem territorii. Exponatur quae sit hujus regulae introductae sensimque propagatae historia et quam late pateat ejus usus. Non tantum juris gentium sed et aliarum jurisprudentiae partium habeater ratio."

Ofschoon reeds vóór eenige maanden de heer R. G. PHILIPSON eene verhandeling over hetzelfde onderwerp in het licht heeft gezonden [1]), ben ik toch bij mijn voornemen gebleven, om de vruchten van mijnen arbeid tot proefschrift te gebruiken, vooral omdat ik eene geheel andere meening ben toegedaan dan hij, 'tgeen trouwens geen wonder is, want misschien zijn er weinig regels die aanleiding hebben gegeven tot zooveel verschil van gevoelen als deze. Terwijl de een hem ten zeerste goedkeurt en prijst, kan de ander bijna geen woorden vinden om hem te verwerpen en er tegen te waarschuwen: ORTOLAN [2]) roept vol bewondering uit: „Si cette locution n'était pas en usage, si elle n'était pas devenue vulgaire chez toutes les nations, il faudrait l'inventer!" — „to argue (zegt daarentegen MANNING) that a neutral ship is neutral territory is a fiction so palpable, that is appears surprising that it should ever have been insisted on as a tenable position" [3]). De een doet alle mogelijke moeite om hem aan te bevelen en te betoogen dat hij waarheid bevat, de ander verklaart hem voor onaannemelijk: HAUTEFEUILLE vult een aantal paginas met een be-

[1]) Acad. Proefschr. *over den volkenregtelijken regel „schip is teritoir"*, Utrecht, 1864.

[2]) THÉODORE ORTOLAN, *Règles internationales et diplomatie de la mer*, 4e éd. Paris, 1864, T. I. Livr. II. Chap. X, p. 193.

[3]) *Commentaries on the Law of Nations*, by WM. OKE MANNING, London, 1839, p. 210.

toog om allen twijfel aan zijne deugdelijkheid weg te nemen [1]), JAMES REDDIE, die van geheel tegenovergestelde meening is, noemt hem o. a.: „an hypothesis or supposition inconsistent with physical fact, with the actual state of matters on the face of this globe" [2]), en een ander Engelschman, die onder den naam Historicus eenige artikelen over volkenregt aan den Times heeft geleverd, maakt zich zelfs vrolijk met de dwaasheid van hen die 't schip voor territoir houden. In tijd van vrede zegt hij, heeft het er misschien nog eenige overeenkomst meê: „but to say of the neutral merchant vessel in time of war, that it is like the neutral territory is to compare it to a thing to which it has absolutely no more likeness than Hamlets cloud to the weasel or the whale" [3]). PINHIERO FERREIRA noemt hem eenvoudig „une chimérique fiction" [4]).

Dat verschil van opinie omtrent dien zoo korten regel, die naar men zou meenen regt eenvoudig en duidelijk is, vindt voor een gedeelte zijne verklaring daarin, dat niet allen denzelfden zin er aan hechten. Sommigen toch zien er de werkelijkheid in uitgedrukt, zij beschouwen inderdaad het schip als een gedeelte van het territoir, even goed als een eiland of eene stad, wel is het een bewegelijk deel er van, maar dit doet niets ter zake, dit verandert zijnen aard niet. Tot de voorstanders van deze leer dient men o. a. HAUTEFEUILLE te brengen, dien men toch moeijelijk anders kan opvatten wanneer men hem b. v. hoort zeggen: „Le navire est en réalité une portion du territoire du peuple auquel il appartient; ce n'est pas ici, comme l'a prétendu un auteur (ORTOLAN) qui vient de me préceder une fiction:

---

[1]) *Des droits et des devoirs des nations neutres en temps de guerre maritime*, Paris, 1849, Tit. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 5—46.

[2]) *Researches historical and critical in maritime international law*, Edinburgh, 1844, p. 264.

[3]) Letters bij Historicus *on some questions of international law. Reprinted from. „the Times" with considerable additions*, London and Cambridge, 1863, p. 204.

[4]) *Cours de droit public*, T. II, art. 18, § 50.

c'est une vérité absolue" [1]). Op vele andere plaatsen spreekt hij in denzelfden geest [2]) en tracht zijn gevoelen nader aan te dringen in een opstel, geschreven naar aanleiding van een arrest van het Cour de cassation [3]), terwijl hij in zijn historisch werk dezelfde meening doet doorstralen [4]).

Anderen zien in dezen regel niet de uitdrukking van de werkelijkheid, maar verklaren hem voor eene figuurlijke uitdrukking, waarmede men te kennen wil geven, dat het schip, schoon inderdaad iets anders dan grondgebied, toch in zoo vele opzigten er meê overeenkomt, dat men het gerust dien naam mag geven, daar men zich zoo terstond den geheelen regtstoestand waarin het verkeert gemakkelijk voor den geest kan brengen, door er eenvoudig die regten aan toe te kennen, die ook aan het territoir toekomen. Zij die van deze meening zijn moeten dus erkennen dat de regel, zoo als hij daar ligt, strikt genomen een onwaarheid behelst, immers eene zaak, die met eene andere in sommige opzigten overeenkomt, mag daarom nog niet geheel er meê gelijk gesteld worden.

Wij zullen eene menigte voorbeelden ontmoeten van geleerden, die den regel voor eene figuurlijke spreekwijze, of zooals sommigen zeggen voor eene fictie verklaren, en dus hierin eene andere opinie toegedaan zijn dan HAUTEFEUILLE en eenige anderen, hier willen we slechts opmerken dat onder hen ook nog niet allen het eens zijn. Bij sommigen vindt zij niet den minsten bijval, zij drukken er telkens met allen klem op, dat eene fictie eene onwaarheid is, en dus vooral met voorzigtigheid en wantrouwen moet

---

1) *Droits et Devoirs*, Tit. IV, Ch. II, Tom. I, p. 410.

2) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 29, 46; III, p. 7, 97, 105, 312, 314; IV, p. 124, v. 151, 325, 436, enz.

3) Te vinden bij DALLOZ, *Jurispr. Gén. Recueil périodique*, 1859, I, p. 88, noot 1) en 2).

4) *Histoire des Origines, des progrès et des variations du droit maritime international.* Paris, 1858, p. 59, 61, 68, 72, 74 enz.

worden behandeld, anderen zien alleen in den naam eene fictie, terwijl dan hetgeen zij beteekent wel degelijk eene waarheid blijft n. l. deze, dat de betrekking van het staatsgezag tot het schip dezelfde is als die tot het territoir, dat het souvereiniteits-regt zich er evenzeer over uitstrekt als over het grondgebied: hiervoor is de regel, „schip is territoir" slechts eene verkorte uitdrukking [1]).

Bij zoozeer uiteenloopende gevoelens omtrent de beteekenis van den regel zelven, is het geen wonder, dat men het ook volstrekt niet eens is over zijnen omvang en zijne werking. En juist omdat het van groot belang is, ook voor de praktijk, om een en ander naauwkeurig te bepalen, zal het de moeite waard zijn hem meer van nabij te beschouwen. Om dit op eene grondige wijze te kunnen doen, zal de geschiedenis moeten worden geraadpleegd, wij zullen dus eerst onderzoeken hoe hij ontstaan en langzamerhand verspreid is, om daarna over den regel zelven, zijn omvang en zijne werking te kunnen oordeelen.

[1] Vgl. PHILIPSON, *Proefschrift*, p. 6, 292, v.

GESCHIEDENIS VAN DEN REGEL „SCHIP IS TERRITOIR."

Zooals elke regtsregel, heeft ook deze zijne geschiedenis, hij is niet plotseling in het leven geroepen of door toeval ontstaan, niet uit het brein van een enkelen geleerde voortgekomen, dat toch zoude niet voldoende zijn om hem een eenigzins duurzaam bestaan te verzekeren, er moet een vastere grond zijn, waarop hij steunt.

Vóór een regel kan ontstaan, moeten niet alleen de onderwerpen die hij beheerscht aanwezig zijn: anders zou hij niets dan een holle klank wezen, maar ook moeten daaromtrent reeds regtsbegrippen vaststaan, waaruit hij dan kan worden geconstrueerd. „Regula est, (zegt PAULUS) quae rem quae est, breviter enarrat" [1]. En teregt, immers zoolang de gegevens niet voorhanden zijn, blijft het maken van eenen regel ijdel spel. Terwijl toch een spreuk, een adagium juris als korte uitdrukking eener praktische waarheid in den mond van het volk kan leven, zoo moet een regtsregel zijn een „Product der wissenschaftlichen Thätigkeit eine kurze aus den geltenden Rechtsnormen abstrahirte und festgestellte Rechtswahrheit" [2].. Hij moet zich aansluiten aan het bestaande regt, hieruit moet hij zijn afgeleid. Zoo

[1]) L. 1. Dig. *de Reg. Juris.* (L. 17).

[2]) Vgl. J. J. LANG, *Beiträge zur Hermeneutik des Römischen Rechts*, Stuttgart 1857, p. 262, v.

is het ook met onzen regel van volkenregt: hij is ontstaan door de behoefte die men gevoelde, om den toestand van het schip in zijn verhouding tot binnen- en buitenland in 't kort en op bevattelijke wijze voor te stellen, maar ieder zal moeten erkennen dat men hem niet reeds kan hebben uitgevonden of vastgesteld vóór men nog een begrip had van grondgebied, ook niet dat men hem heeft ingevoerd, vóór en aleer men aan een geregeld maatschappelijk leven was gewoon geworden en eenige noties had van een geordenden staat. Dit moet waar zijn, indien ten minste de regel, waarover we spreken den naam van regtsregel verdient en niet een eenvoudig spreekwoord moet genoemd worden, dat, ja in den mond van het volk mag geleefd hebben, maar van hoegenaamd geene juridische beteekenis kan zijn. Nog duidelijker blijkt dit, wanneer men in het oog houdt, dat het een regel is, die voor een aanzienlijk gedeelte tot het gebied van het volkenregt behoort, en wanneer hij nu reeds bestond in tijden, toen er van een volkenregt nog bijna geen sprake was, dan moet hij òf hoegenaamd geene waarde hebben, òf later van beteekenis zijn veranderd, en eerst toen voor den jurist eenig belang verkregen hebben.

Moge dan ook, zooals men wel zegt, de regel: „schip is territoir" op het onheugelijk gebruik der volkeren steunen, hij is zeker niet van een even ouden datum als de scheepvaart zelve. Wanneer ook de menschen mogen begonnen zijn het water te gebruiken als middel om zich te verplaatsen, wij kunnen gerust aannemen, dat dit reeds langen tijd gebeurde, vóór men tot een geregeld staatsleven was ontwikkelk, vóór men wist, wat men met 't woord grondgebied wilde zeggen, vóór men tot den toestand was gekomen, dat de wetten territoriaal zijn, en vóór men met eenige bewustheid begrippen had van volkenregt.

Konden we dan ook al met PHILIPSON [1]) aannemen, dat het gebruik, 't welk den regel „schip is territoir" heeft

[1]) *Proefschrift*, p. 8, 9, 10.

gevestigd, van even ouden datum is, als de uitvinding der scheepvaart zelve; scheen het ons ook al waarschijnlijk toe, dat de mensch, toen hij zich op het water begon te huis te gevoelen, zijn schip of vlot op dezelfde wijze beschouwde als zijne woning; dat hij zich op het water evenzeer gebonden gevoelde door de wetten, die hem op 't land beheerschten, (ondersteld, dat er reeds wetten waren) — dan nog zouden we moeten zeggen: òf de regel „schip is territoir" beteekent voor het Volkenregt niets, want hij is gevestigd geheel zonder betrekking daarmede, hij staat er niet mede in verband, òf zijn belang is eerst in lateren tijd ontstaan, en zijn geheele zin en beteekenis zijn sints dien tijd veranderd.

Al mogt het nu waarschijnlijk wezen, dat de staat (ondersteld dat er reeds van een staat in den zin, dien men tegenwoordig aan dit woord hecht, sprake kan zijn) in die eerste tijden van de scheepvaart zijn imperium behield over de schepen uit zijn midden afgezonden, en er zoo toe gekomen was ze als grondgebied te beschouwen; dan nog zou die regel niet tot het gebied van het volkenregt behooren, en eerst waarde verkrijgen, nadat er verkeer tusschen de volken is ontstaan. Nadat de schepelingen hun eigen woonplaats begonnen te verlaten (we behoeven nog niet te spreken van het bezoeken van vreemde staten), 't zij door de rivier af te zakken, 't zij door behoedzaam de kust langs te varen, en dus in betrekking kwamen met andere volkstammen, zal hun de overtuiging dat zij met hun schip aan vroegere gebruiken en regels onderworpen bleven niet veel gebaat hebben: toen moest zich de vraag opdoen, of de lieden bij wie zij aankwamen het vreemde vaartuig ook beschouwden als vreemd territoir, eene vraag, die eveneens kon opgeworpen worden, wanneer men een vreemd schip ontmoette op een water waar niemand heerschappij voerde. Dit komt ons echter zeer onwaarschijnlijk voor, vooral omdat men veilig mag aannemen, dat er reeds eenig verkeer ook over water heeft bestaan, vóór de volkstammen tusschen welke het plaats had eenig begrip hadden van een

geregeld staatsleven, vóór zij ook aan vreemden regten toekenden, en even als de tegenwoordige beschaafde staten het gebied en den werkkring van ieders wet naauwkeurig trachtten af te bakenen.

De regel „schip is territoir," zegt men, is oorspronkelijk een regel van staatsregt geweest, en zag eenvoudig op de verhouding van het schip en zijne bemanning tot den staat, waartoe 't behoorde, maar was zoo algemeen doorgedrongen in den geest der menschen, dat men hem vasthield toen men ook vreemden begon te bezoeken, en hij is zoo reeds sedert den aanvang van 't verkeer tusschen de natiën een regel van volkenregt geworden. Maar zoo stapelt men de eene onwaarschijnlijkheid op de andere. In de eerste plaats bestaat er geen enkele reden om het schip voor territoir te verklaren zoolang het nog binnen de grenzen is: niemand zal twijfelen, of het dan aan de wet onderworpen is, — voor het ontstaan van den regtsregel was dus geene gelegenheid. Van het erkennen door vreemde volken kon alzoo geen sprake zijn, en al had men ook in werkelijkheid de gewoonte aangenomen om zijn schip gelijk te stellen met grondgebied, op vreemde vaartuigen zal men hetzelfde wel niet toegepast hebben; immers het is zeer te betwijfelen of men wist wat men zeide, wanneer men 't schip territoir noemde: daar de volken zich zonder twijfel eerst in eenige beschaving en ontwikkeling moeten verheugen, vóór zij tot een geregeld staatsbestuur komen, en door vaste wetten binnen een zeker grondgebied geldig, worden geregeerd.

En om weêr terug te komen op het reeds gezegde: geen regel kan ontstaan vóór het onderwerp voorhanden is, waarover hij handelt. Nu willen we niet ontkennen dat er reeds grondgebied is geweest, toen de scheepvaart werd uitgevonden, maar wel, dat men zich toen reeds naauwkeurige notiën er van had gevormd. Alles dwingt ons dus om vast te stellen dat de regel „schip is territoir" niet van even ouden datum kan zijn als die uitvinding. Wat niet bestaat kan niet beperkt worden, in plaats dan ook dat we van beperkingen zullen spreken, die zich ten ge-

volge van het verkeer der volken met elkander opgedaan hebben en toegenomen of verdwenen zijn, zullen we eerst zien hoe dat verkeer door de verschillende behoeften en betrekkingen allengs aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan en de uitbreiding van den regel.

Wij zullen dus trachten eene geschiedenis te leveren van den regel zelven, niet van zijne beperkingen alleen. Het zal misschien onnoodig zijn op te merken, dat in de oudste tijden van het verkeer te water alles natuurlijk op eene geheel andere wijze moet ingerigt geweest zijn dan na verloop van jaren en eeuwen, waarin de beschaving haar weldadig licht heeft verspreid, regtsbegrippen tot vastheid heeft doen komen en de menschen heeft doen inzien, dat ook vreemdelingen regten hadden, dat zij eerder beschermd dan vervolgd en verdrukt moesten worden. Met zekerheid kunnen we echter omtrent de verhouding van het schip tot zijn eigen volk en tot vreemden zoo goed als niets zeggen, omdat de geschiedenis ons geene berigten heeft overgeleverd, eerst bij de Grieken kunnen we het een en ander vernemen, terwijl we ook althans een weinig uit Romeinsche bronnen kunnen putten. Vooral de latere tijden echter leveren ons overvloed van stof, zoodat wij eene verdeeling in tijdperken dienen aan te nemen; wij zullen dus eerst gaan tot aan het midden der 17e eeuw, van daar tot aan het laatst der 18e eeuw, om zoo een paar gewigtige gebeurtenissen als rustpunten te nemen, en eindelijk tot op onzen tijd voortgaan.

EERSTE TIJDPERK.

Van de vroegste tijden tot aan den vrede van Munster, 1648.

EERSTE AFDEELING.

GRIEKENLAND EN ROME.

Hoewel de oudheid ons niet veel oplevert wat ons een blik kan doen slaan in den regtstoestand van het schip, zijn er toch enkele berigten overgebleven, die ons in de gelegenheid stellen, althans niet geheel en al in den blinde te moeten rondtasten. Wij zullen zooveel mogelijk de betrekking van het schip tot zijn eigen staat onderzoeken, en daarna meêdeelen 'tgeen ons bekend is omtrent zijne verhouding tegenover het buitenland.

Zoo als men zou vermoeden en zelfs zonder eenige berigten zou durven aannemen, bleef het schip nadat het in zee was gestoken verbonden met den staat, waartoe het behoorde; de oorlogschepen, reeds ten tijde van HOMERUS in bouw, vorm en bestemming onderscheiden van de koopvaardijschepen [1]), waren gehoorzaamheid verschuldigd aan hun opperbevelhebber: en dat dit ook in lateren tijd niet veranderde blijkt voldoende uit de verhalen van de zeeoorlogen, vooral door Athene zoo roemrijk gevoerd.

---

[1]) Vgl. b. v. *Odyssea*, L. V, v. 243 sqq. Vgl. J. TERPSTRA, *Antiquitas Homerica*, p. 308 sqq.

Maar ook de koopvaardijchepen werden, zoodra zij de zee hadden bereikt, niet geheel losgemaakt van hunnen staat, de band die hunne bemanning daarmede vereenigde bleef voortbestaan. Te Athene was eene afzonderlijke regtbank voor zaken op zeehandel betrekking hebbende: de *Ναυτοδίκαι*, die telken jare gekozen werden om regt te spreken over contracten òf in de haven van Athene gesloten, òf op eene reis daarheen betrekking hebbende [1]. Ook schijnt er eene soort van regterlijke magt te hebben bestaan, die vonnisde over misdrijven aan boord van schepen in zee gepleegd, hiervan is ons echter niets dan de naam bewaard gebleven, *Ἐπιθαλάττιον* [2].

Over den toestand der schepen, wanneer zij in vreemd gebied waren aangeland, kunnen we niet met volkomen zekerheid spreken. Het laat zich zeer wel hooren, dat ook dan nog de betrekking met het vaderland niet afgebroken werd, het is echter eene andere vraag, of de soeverein van de plaats waar het vaartuig zich bevond er zijne magt liet gelden even als op zijn eigen gebied, dan wel of hij het ontzag als vreemd territoir. Het eerste zal men wel moeten aannemen. In den regel toch had men nog niet veel respect voor vreemdelingen: bekend is het, dat men geene pligten erkende tegenover volken waarmede men niet een bepaald verdrag had gesloten en die men daarom *ἔκσπονδοι* noemde [3], terwijl ook zelfs ARISTOTELES de barbaren beschouwt als volken, geboren om slaven te zijn van de Grieken, waartoe men ze met regt op alle mogelijke wijzen mag maken [4]). Evenwel ontstond er allengs eene instelling, die van groot nut werd ook voor den zeehandel. Men begon n.l. allengs naar het regt te streven, om

---

[1]) DEMOSTHENES in *Zenoth.* ed. REISKE, II, p. 886. Vgl. PARDESSUS, *Collection de lois maritimes antérieures au* 18; *siècle*, Paris, 1828, T. I, p. 50. HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 96. CAUCHY, *Le droit maritime international*, etc. Paris 1862, T. I, p. 144.

[2]) CAUCHY, T. I, p. 145.

[3]) WHEATON, *Histoire des progrès du droit des gens*, Leipzig 1865, 5e éd. T. I, p. 5.

[4] ARIST. *Polit.* Lib. I, Cap. VIII.

in de plaatsen waarmeê men handel dreef, een προξένος te hebben, die uit de inwoners werd gekozen en met goedkeuring van het locaal gezag allen mogt ondersteunen, die tot den staat, waarvoor hij was aangesteld, behoorden. Hem werd zelfs langzamerhand meer magt opgedragen, n.l. om regt te spreken over allen waarvoor hij was aangesteld, 't zij ze voor langer of korteren tijd in de plaats vertoefden [1]). HERODOTUS verhaalt ons hoe ten tijde van AMASIS (ongeveer 579 v. Chr.), de Grieken in Naucratis als 't ware eene soort van kolonie uitmaakten, waar zij beschermd door hun προξένος veilig konden aanlanden en verkeeren: terwijl hun in de overige plaatsen van Aegypte een geheel ander onthaal te wachten stond [2]). Men zou die προξένοι knnnen vergelijken met de latere consuls, intusschen moet men in 't oog houden, dat zij altijd moesten gekozen worden uit de bewoners van het land waar zij gevestigd zijn: een vreemdeling, afgezonden om zijne landgenooten te beschermen, zou dan ook niet ligt in staat geweest zijn, iets van belang uit te voeren [3]).

Uit de geheele instelling, die voornamelijk dienen moest om den handel te bevorderen, blijkt, dat de staat zijne beschermende hand bleef uitstrekken over zijne onderdanen, ook nadat zij in vreemd gebied waren gekomen. Die bescherming werd echter niet enkel verleend aan schepen en hunne bemanning, maar aan allen die zich in dat vreemd gebied bevonden: zij bewijst dus geenszins, dat men aan het schip bijzondere regten toekende. En over het algemeen was het in die tijden wel noodig, dat de staat zorg droeg voor de veiligheid zijner onderdanen. Wel wordt soms beweerd, dat de regels van het volkenregt, zooals men ze nu verstaat, of liever zoo als men ze zou wenschen, — het zoogenoem-

---

[1]) Vgl. SELL, *die Recuperatio der Römer*, Braunschweich 1837, p. 119, vv. CAUCHY, T. I, p. 144 v.

[2]) HERODOTUS, L. II, § 178. CAUCHY, T. I, p. 185. PHILLIMORE, *Commentaries upon International Law*. Vol. I, p. 361.

[3]) Verg. PARDESSUS, *Collection*, T. I, p. 52. J. KANNES, *Diss. de Munere Consulum*. Traj. 1826, p. 9.

de droit primitif is toch niets anders — reeds trouw in acht genomen werden, maar o. i. ten onregte. HAUTEFEUILLE maakt dat op uit de weinige berigten ons uit de oudheid overgebleven. Men kende, zoo schrijft hij, de „loi primitive internationale," en bragt hare voorschriften in praktijk.[1]) Intusschen vreezen we, dat veeleer het tegendeel waar is: zijne redenering steunt dan ook op zijn eigenaardig begrip van 'tgeen hij noemt „droit primitif." Aan zulk een onveranderd en onveranderlijk regt [2]) nu dat den mensch ingeschapen is, gelooven wij niet: integendeel het regt volgt de ontwikkeling der menschheid, en dit geldt wel degelijk ook van het volkenregt [3]).

Maar wanneer wij een blik werpen op de weinige berigten die we hebben, dan zullen we inzien dat men zich geene illusiën moet maken. Hoe men over 't algemeen vreemdelingen beschouwde is bekend[4]), dat men de krijgsgevangenen dikwijls mishandelde, geregeld tot slaven maakte, dat men de bewoners van veroverde plaatsen meermalen op gruwelijke wijze om het leven bragt, maakt geen aangenamen indruk. In lateren tijd komt met de meerdere beschaving hierin eenige verbetering, en in sommige opzigten althans begint men ook tegenover andere volken pligten te

---

[1]) *Histoire*, p. 94, 98, v. vgl. *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. II, Tom. III, p. 222.

[2]) Vgl. *Droits et Devoirs*, T. I, p. 433.

[3]) Vgl. KIEHL, *Akad. proefschr. over ons verdrag met Amerika van 8 Oct. 1782*. Leiden, 1863, p. 2, v.

[4]) Eeuwigdurende oorlog tegen de barbaren is de leus der Grieken. LIVIUS XXXI, Cap. 29.

[5]) Wanneer men geheel en al het bestaan van een Volkenregt bij de Grieken ontkent, gaat men o. i. te ver. ED. OSENBRUEGGEN, *de Jure Belli et Pacis Romanorum*, Lipsiae, 1836, doet zulks p. 4—6, omdat alles nog steunt op godsdienstige begrippen. Hoewel we gaarne toestemmen dat deze een overwegenden invloed hebben uitgeoefend, zoo op dit als op andere gedeelten van het regt, mag men toch aan geene natiën geheel en al het volkenregt ontzeggen. Anders dan ook MONTESQUIEU, *Esprit des lois*, L. I, Ch. III. „Toutes les nations ont un droit des gens, et les Iroquois mêmes qui mangent leurs prisonniers en ont un. Ils envoient et reçoivent des ambassades: ils connoissent les droits de la guerre

erkennen[5]). Wel werden de gezanten die DARIUS naar Griekenland zond om teekenen van onderwerping te vragen gedood, ook kunnen de handelingen der Spartanen tegen Plataeae[1]) en die der Atheners tegen Melos[2]) bezwaarlijk goedgekeurd worden, maar toch begint men meer en meer in te zien, dat ook tegenover andere volken pligten moeten worden in acht genomen: men eerbiedigt b. v. vreemde gezanten en eischt eveneens onschendbaarheid voor de zijnen[3]).

De toestand der schepen in volle zee schijnt in dezen tijd nog weinig door vaste regels te zijn geregeerd, en dit is niet te verwonderen bij den achterlijken staat van het volkenregt. Zeeroof, door velen tot handwerk gekozen, zonder dat men zich er ook maar eenigzins voor schaamde, maakte langen tijd het verkeer onveilig, en drong de kooplieden, 't zij zich aaneen te sluiten om gezamenlijk de reis te doen (*ὁμοιοπλοΐα*) of hunne vaartuigen zoo goed mogelijk te wapenen[4]). Ook wat den tijd van oorlog betreft zijn bepaalde berigten schaarsch: dat men echter bijzonder veel eerbied voor vreemde schepen had, komt ons bij de algemeene geringschatting van vreemdelingen en de ontembare zucht om buit te maken niet zeer waarschijnlijk voor. Wij vernemen dan ook niet, dat men eenig onderscheid maakte tusschen oorlog- en koopvaardijschepen, tenzij welligt dat men zich voor de eerste in acht nam wegens de meerdere magt die zij konden ten toon spreiden.

Geeft dus de geschiedenis der Grieken zeer weinig, wat dienstig kan zijn voor ons onderwerp, met die van Rome is het niet anders gesteld. In de eeuwen toen nog ruwheid heerschte, kon natuurlijk het volkenregt geen hoogen trap van ontwikkeling bereiken, als later de begrippen allengs opklaarden, en een CICERO ten minste begon in te

---

et de la paix: le mal est que ce droit des gens n'est pas fondé sur les vrais principes."

1) WHEATON, *Histoire*, p. 6, vv.

2) WHEATON, ib. p. 9, vv.

3) PÜTTER, *Beiträge zur Völkerrechtsgeschichte*. Leipzig, 1843, p. 34—39.

4) Vgl. CAUCHY, T. I, p. 152, 155.

zien dat men ook tegenover andere volken verpligtingen moest in acht nemen [1]), kon toch het internationaal zeeregt, slechts weinig voordeel daarvan trekken. Terwijl de beschaving zoozeer toenam, dat men dit zou verwachten, onderwierp Rome bijna geheel de toen bekende wereld aan zijne magt. Het was, om met MONTESQUIEU te spreken, „eigenlijk geene monarchie of republiek: maar het hoofd van het ligchaam, dat alle volken der wereld uitmaken" [2]). Waar nu de onafhankelijkheid der staten ontbreekt daar is voor het volkenregt geene plaats. Vandaar, dat het nooit door de ouden als eene wetenschap is beschouwd, en naauwelijks een kiem er van in hunne geschriften te vinden is [3]).

Bepaalde berigten over de verhouding van het schip tot zijn staat ontbreken, wij mogen echter ook hier aannemen dat de betrekking van onderdanigheid bleef bestaan, ook in vreemde havens. Van eene instelling als die der *προξένοι* vinden wij geen sporen en geen wonder, daar de Romein overal werd gevreesd, en vooral in lateren tijd overal zijn eigen magistraat, zijn eigen wet vond. Bij hem zelven konde hij hen niet toelaten; alle vreemde volken toch waren of vijand of onderworpen.

Uit een paar berigten, ons meêgedeeld, kunnen we opmaken dat men vreemde schepen, zoodra zij binnen het gebied van den staat kwamen, aan diens gezag onderwierp. Wij weten dat men reeds sedert 179 v. C. tollen en havengelden plagt te heffen [5]).

---

[1]) *De officiis*, L. I, C. 13, L. III, C. 22, 27, 29, 32. Elders echter (L. II, C. 8) klaagt hij, dat die hoogere beginselen niet beter in praktijk worden gebragt.

[2]) *Grandeur et décadence des Romanis*, Ch. VI.

[3]) Vgl. CAUCHY, *Avant-propos*, p. I, T. I, p. 163—165.

[4]) KANNES, p. 9. CAUCHY, T. I, p. 187, 311. HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 99.

[5]) POLYBIUS, L. VI, C. 17, § 2. LIVIUS, L. XXXII, C. 7. In den regel wordt de *quadragesima* van de waarde geheven, op Sicilie de *vigesima*.

Reeds in den eersten tijd der Romeinsche republiek, toen Carthago nog een onafhankelijke staat was, sloot het met Rome een verdrag, waarbij werd overeengekomen, dat wanneer binnen 't gebied van een der partijen een schip van den anderen staat aankwam en bondgenooten der eerste als gevangenen aan boord had, deze terstond in vrijheid zouden worden gesteld [1]). Uit het sluiten van zulk een verdrag (waarbij men waarschijnlijk 't oog heeft gehad op oorlogschepen) blijkt, dat zoo er eenige twijfel bestond omtrent de bevoegdheid om aan boord van vreemde schepen maatregelen voor te schrijven, die twijfel ten voordeele van de plaatselijke autoriteit is opgeheven.

In lateren tijd, nadat bijna de geheele wereld onder die ééne magt was gebragt, bleef natuurlijk het schip overal onder het Romeinsche gezag, toen was er geen sprake meer van een anderen staat, waaraan het soms zou kunnen onderworpen zijn.

Bij de andere volken der oudheid behoeven we in 't geheel niet stil te staan, in de eerste plaats omdat we er zoo goed als niets van weten, terwijl het voorts niet waarschijnlijk is, dat zij reeds eenigzins ontwikkelde begrippen van volkenregt gehad hebben. We zouden ons nog kunnen bezighouden met een gebruik, dat in de oudheid algemeen schijnt in zwang geweest te zijn, n.l. het zoogenoemde strandregt. De kustbewoners maakten zich veelal meester van alles wat zij aan het strand konden vinden, zij ontzagen zich niet om de ongelukkige schipbreukelingen tot slaven te maken, hen van alles te berooven en hetgeen van het

[1]) POLYBIUS, L. III, C. 24. KENT, *Commentaries on American Law*, 9e ed. Boston, 1858, vol. I, p. 109 (d). GROTIUS, *de Jure Belli et Pacis*, L. III, C. IV, § 8, No. 2, deelt een voorval mede, waaruit blijkt, dat men in eene vreemde haven zich van oorlogsdaden moest onthouden. De Carthagers lagen met 7 schepen in eene haven van Syphax, die onzijdig was, toen Scipio met 2 galeijen kwam aanzeilen, en door den vijand zou verslagen zijn, maar ten gevolge van het opsteken van den wind reeds in de haven was, vóór deze het anker kon ligten. Dáár evenwel werd hij geheel en al met vrede gelaten. LIVIUS, L. XXVIII, C. 17.

schip of de lading landwaarts was gedreven voor goeden buit te verklaren. Langzamerhand heeft men leeren inzien, dat het geen regt, maar een misbruik was. HEFFTER zegt: „das Strandrecht ist ein Schandrecht" en de geheele beschaafde wereld zegt het hem na. Bijna overal is het dan ook verboden. Het behoeft wel geen betoog dat daar, waar het strandregt wordt uitgeoefend, het vreemde schip geenszins wordt geëerbiedigd alsof het territoir was, daar echter reeds lang de onregtmatigheid is erkend, en tegenwoordig nergens meer wordt betwijfeld, behoeven wij ons niet meer er mede bezig te houden [1]).

[1]) Over het strandregt zie: V. OMPTEDA, *Litteratur des Völkerrechts*, Regensburg, 1785, § 220, p. 529. SCHUBACK, *Commentarius de jure littoris*, Hamburg, 1751. R. FEITH, *Diss. de Jure litoris*, Gron., 1830. PARDESSUS, *Collection*, T. II, Introd. p. 114—118. PÜTTER, *Beitr.* p. 118—128. HAUTEFEUILLE, *Hist.* p. 112—116, 172, 296. HEFFTER, *Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart.* 4e Ausg., Berlin, 1861, § 79 III, p. 141. CAUCHY, T. I, p. 148—152, 315—326. PHILIPSON, p. 20—25, 98—100. Mr. W. F. SCHOOK, in *Nieuwe Bijdragen*, XII, p. 217—250.

TWEEDE AFDEELING.

TOT DEN VREDE VAN MUNSTER 1648.

De Romeinsche wereldheerschappij, reeds lang geschokt, was ten laatste gevallen: het westelijke keizerrijk bezweek voor de gedurige invallen der ruwe, onbeschaafde volkstammen die zich van het gansche uitgestrekte gebied meester maakten. Deze groote omwenteling moest een gewigtigen invloed hebben op het volkenregt. In plaats van een enkel rijk, dat overal zijn gezag deed gelden, dat alom werd gehoorzaamd, vormden zich eene menigte vrije en onafhankelijke staten — waar dus voorheen van een wezenlijk volkenregt bijna geen sprake kon zijn, daar moest nu, zou men meenen, de behoefte ontstaan aan vaste regels voor het verkeer der natiën, daar moest nu dat volkenregt ontkiemen en zich ontwikkelen. Toch kon dit slechts langzaam plaats hebben; zoolang immers nog ruwheid en onwetendheid heerschen, is er meer plaats voor het vuistregt, dan voor het volkenregt, en zoolang men zich weinig of niet met zeevaart bezig hield, moest het internationale zeeregt wel op eene geringe hoogte blijven staan. Immers de regtsbetrekkingen moeten steunen op de overtuiging der volkeren, en deze heeft geene gelegenheid, niet alleen om zich te ontwikkelen, maar zelfs niet om zich te vestigen. Terwijl men zich nog bijna overal bezig houdt met twisten en oorlogvoeren, beginnen echter enkele steden zich toe te leg-

gen op handel en zeevaart, en dan ook de vruchten daarvan, rijkdom, magt en beschaving, te plukken.

Dat verkeer moest aanleiding geven tot het ontstaan van vaste regels: en veel heeft dan ook het volkenregt te danken aan die handeldrijvende steden. Natuurlijk had deze vooruitgang tijd noodig, men zou geheel verkeerd oordeelen, wanneer men meende dat reeds in de eerste jaren der Middeleeuwen die vorderingen tot stand kwamen. Geen wonder, dat er ons vooral uit de eerste eeuwen van dit tijdvak weinig of geen berigten zijn overgebleven. Wel kunnen we ten opzigte van den regel, waarmede we ons bezig houden, het een en ander opsporen, veel echter levert ons de geschiedenis niet. Toch zal het niet overbodig zijn, den toestand van het schip schip ook gedurende dezen tijd na te gaan, omdat hetgeen we hier zullen vinden, voor lateren tijd niet zonder gewigt is. Zoolang het schip nog de haven niet verlaten heeft van den staat, waartoe het behoort, blijft het natuurlijk aan zijn gezag onderworpen, blijven de wetten de schepelingen verbinden, daar er geen enkele reden zou bestaan, om eene afwijking te veroorzaken. Waar de staat over zijn grondgebied heerscht, en aan geen anderen daarover eenig gezag toestaat, geldt dit ook van het schip, dat daar binnen ligt en aan zijne onderdanen behoort. — Maar welke is de regtstoestand van het schip, wanneer het zich in volle zee, en wanneer het zich in eene vreemde haven bevindt, zoo ten opzigte van zijn eigen als van andere staten? We zullen trachten dit te onderzoeken.

a. Toestand van het schip in volle zee.

Het is welligt overbodig te vermelden dat de schepen, ook na het verlaten van hun vaderland, hieraan onderworpen blijven, en de bemanning voort moet gaan aan zijne wetten te gehoorzamen. De aard der zaak doet reeds inzien dat anders de zeevaart onmogelijk zou zijn, de zeelieden toch zouden zonder eenige wet moeten leven, de middelen om orde en tucht te handhaven zouden den ge-

gezagvoerder ontbreken. En het besluit dat we hier uit den aard der zaak trekken, is geen eenvoudige conjectuur, het is eene waarheid, waaraan men bezwaarlijk kan twijfelen. Wanneer we over den tijd van heden spraken, zouden we, om als 't ware de proef op de som te leveren, naar de wetgevingen van alle beschaafde volken verwijzen. Wel was in den tijd der Middeleeuwen de beschaving nog lang niet geklommen tot den trap waarop zij nu staat, maar overal, waar men eenigzins tot orde en regelmaat kwam, vinden we het als regel erkend, en wat bewaard is gebleven levert het bewijs op van 'tgeen we stelden. In de *Rooles ou Jugements d'Cléron* vinden we voorschriften over de verhouding van de matrozen tot den schipper, de policie van het schip, enz. [1]).

Dezelfde bepalingen vindt men in „*die Vonnissen van den Waterrechte ten Damme in Vlaanderen*" [2]), terwijl men dergelijke aantreft in de „*ordonancie, die de Scippers en de Coopluiden met malkanderen begheren van Sciprecht*," *(tot Amsterdam, Enkhuizen en Stavoren)* [3]), even als in de „*Wisbuysche zeeregten*" [4]), en in het bekende „*Consolato del Mare.*" — Uitvoerige voorschriften vindt men in „*de ordonnantie, Statuit ende nieuw edict van Keiser Karel den Vijfden op het faict van der Seevaerte*" etc. van den 19 Julius 1551 [5]), in die

---

[1]) Art. 6, 7, 10, 12, 14, 18, 19, 21. Volgens PARDESSUS is deze compilatie op schrift gebragt ongeveer in de 11e eeuw: Zie *Collection*, T. I, p. 301, 286, 327—338.

[2]) Zie VERWER, *Nederlants See-Rechten* etc. Amsterdam, 1730, p. 5, vv. Volgens PARDESSUS wordt deze verzameling ook wel genoemd „*Wetten van Westcapelle.*" Zie *Collection*, T. I, Ch. IX, p. 355—392.

[3]) VERWER, p. 23, vv.; PARDESSUS, *Collection*, T. I, Ch. X, p. 393—424.

[4]) TACO VAN GLINS, *Zeeregten*, Amsterdam, 1753, p. 4, vv.; PARDESSUS, *Collection*, T. I, Ch. XI, p. 424—524: — vgl. HOLTIUS, *over Wisby en het Wisbysche Zeeregt* in *Geschied- en Rechtskundige verhandelingen*, Utrecht, 1851, p. 217—271.

[5]) *Groot Placaetboek*, I, col. 78. VERWER, p. 53, vv. TACO VAN GLINS, p. 17 vv. Over de vraag of dit plakaat in 1854 nog van kracht was, zie eene briefwisseling tusschen Mr. J. A. MOLSTER en Mr. CHR.

van Philips II, van den 31 October 1563 [1]); in de zeeregten der Hansesteden van 1591 en 1614 enz. [2]). Volkomen stemt hiermede overeen, wat DE GROOT ons over dit onderwerp mededeelt [3]).

Niet zoo gemakkelijk valt het, te bepalen welke de verhouding was van het schip in open zee tot vaartuigen van andere volken.

Zien we in den nieuweren tijd het verkeer op zee door vaste regels beheerscht, zelfs in tijd van oorlog, — vooral in de eerste eeuwen van het tijdvak, waarmede we ons bezig houden, — werden zeeroof en zeeoorlog niet onderscheiden, in de 12e en 13e eeuw, ja nog langen tijd daarna was een rijk geladen schip er niet veilig. Wanneer iemand zich daar door vreemden verongelijkt achtte, nam hij niet zijne toevlugt tot de overheid, maar wachtte zich schadeloos te stellen door eigen inspanning, en wreekte zich niet alleen op den persoon en de goederen van de beleedigende partij, maar op de geheele natie waartoe deze behoorde. Gaf de anarchie aanleiding tot eindelooze twisten en private oorlogen te land, in nog grootere mate was dit geval op zee, en hier moest natuurlijk die ongeregeldheid nog veel langer blijven bestaan, een algemeene vrede op zee toch werd niet bevolen, zooals hij te land werd aangekondigd en gehandhaafd: het zou trouwens niet gemakkelijk zijn geweest hem door te zetten. Die onveiligheid had ten gevolge dat bijna alle schepen zich wapenden, dat men zich vereenigde om door gemeenschappelijke zamenwerking zich tegen al die gevaren te verdedigen: maar daardoor nam de wanorde nog toe, men vergat dat men zich verdediging

---

MIRANDOLLE in *Regtsgeleerd Bijblad*, IV, 1851, p. 73—86. Na de wet van 7 Mei 1856, *Stbl.* No. 32 zal er wel geen twijfel meer bestaan.

1) VERWER, p. 61—146. VAN GLINS, p. 34, vv. Zie ook *Statuten van Friesland*, l. I, tit. 26, Art. 1, 2, 4, vv.

2) VAN GLINS, p. 65. GOLTDAMMER, *Archiv für das Preussische Strafrecht*, Th. VII, p. 342.

3) Zie *Inleydinge tot de Hollandtsche Regts-geleertheyt*, B. III, deel 20, § 31, vv.

had ten doel gesteld, en kon den lust niet weêrstaan, om aanvallenderwijs te werk te gaan, en buit te maken wat men maar kon [1]). Werd er een zeeoorlog gevoerd tusschen staten, dan werden die gewapende vaartuigen der onderdanen door de vorsten gebruikt als middel om den vijand schade aan te doen, en ook dan was het maken van buit de hoofdzaak [2]). Van een geregelde oorlogsvloot was nog geen sprake, ook langen tijd nadat men reeds den oorlog te land op eene meer geregelde wijze begon te voeren, en zag men hier allengs onderscheid tusschen staats- en privaat eigendom, op zee duurde het nog zeer lang eer dit verschil in het oog viel. Het kan wel geene verwondering wekken, dat men in zulke tijden geen eerbied koesterde voor de regten der onzijdigen, regten waaraan men niet dacht in die algemeene verwarring [3]). De beschaving moest eerst hare weldadige kracht doen gelden, vóór men ten opzigte van het verkeer ter zee op eenigzins merkbare wijze de werking kon bespeuren van het volkenregt. De vrijheid der zee, tegenwoordig algemeen als de basis daarvan beschouwd, was in dezen tijd nog geenszins erkend, vele volken maakten nog aanspraak op dat gebied. De Venetiërs matigden zich de heerschappij aan over de Adriatische, Genua en Pisa betwistten elkander die over de Ligurische zee, Spanje en Portugal over den Oceaan [4]).

---

[1]) Vgl. WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 78, v.; TRAVERS TWISS, *the Law of Nations*, London and Oxford, 1863, Vol. II, p. 142, v.; CAUCHY, T. I, p. 291, vv.; HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 127. DE MARTENS, *Essai concernant les armateurs* etc. à Gottingue, 1795, p. 21, § 3. PARDESSUS, *Collection*, T. II, Introduction, p. CXX, v.

[2]) b. v. de koning van Aragon, zie een privilegie voor de kaapvaarders, van 1330, bij PARDESSUS, *Collection*, T. V, p. 393. In tijd van vrede werden dan ook de schepen, die aan den staat behoorden, en tot den oorlog ingerigt waren, aan de kooplieden verpacht, om er handel meê te drijven. SCHERER, *Allg. Gesch. des Welthandels*, Leipzig, 1852, Th. I, p. 313, 315.

[3]) CAUCHY, T. I, p. 280 vv.

[4]) Vgl. TELLEGEN, *Diss. de jure in mare*, etc. Gron. 1847, p. 1 sqq. BOER, *Diss. de dominio gentium aquatico*, Traj. 1846, p. 44, sq.

Hierdoor wordt de vraag, welke de regtstoestand der schepen in volle zee was, nog moeijelijker op te lossen. Was toch de vrijheid der zee erkend, dan kon men vermoeden dat althans eenigermate een vreemd schip aldaar werd geëerbiedigd; dat men zich er niet meê bemoeide, tenzij daarvoor bepaalde redenen bestonden; toen echter duldde men ze soms naauwelijks, achtte zich niet zelden geregtigd aan alle volken op zware straffen te verbieden, zich op sommige gedeelten te wagen [1]) en kende zich zeer dikwijls het regt toe tollen op te leggen [2]).

Langzamerhand begint de toestand van Europa beter te worden, de chaos van verwarring waarin het was gewikkeld begint allengs plaats te maken voor eenige orde en regelmaat. De eeuwigdurende twisten der vasallen tegen hunne heeren en onderling beginnen te bedaren, de vorsten verkrijgen meer magt, de private oorlogen worden ten gevolge van het sterkere staatsgezag zeldzamer en de overtuiging begint zich te verspreiden, dat de oorlog alleen tusschen staten wordt gevoerd. De ondervinding deed inzien dat de daden van vijandelijkheid, door de onderdanen tegen vreemdelingen bedreven, voortdurend de buitenlandsche rust verstoorden door aanleiding te geven tot tweedragt en oorlog.

De toenemende handel vooral van de Italiaansche steden,

---

[1]) Zoo verbood de koning van Portugal alle vreemdelingen zich te begeven op de „maria Guineae et Indiarum aut quascunque alias terras, Maria nobis subacta, in commercium seu negotiationem seu ad arma inferenda, absque licentia nostra et authoritate, Poena capitali ei qui contra fecerit infligenda, bonisque ejus universis fisco applicandis." Bevelen in dien geest werden aan de bevelhebbers der zeemagt gegeven. SELDEN, *Mare Clausum*, L. I, C. 17. — Waar zulke opinies heerschten over de vrijheid der zee, had men dus niet bijzonder veel eerbied voor een vreemd schip, dat men dan ook geenszins onschendbaar achtte als vreemd territoir. Voor de geschiedenis van onzen regel is dus de strijd tusschen de theoriën van het Mare Clausum en Mare Liberum nog al van gewigt. Vgl. echter PHILIPSON, p. 29.

[2]) B. v. de Venetiërs reeds in 1263 (SELDEN, L. I, C. 16,) en in 1270 (DARU, *Histoire de Venise*, Paris, 1821, T. I, p. 436, v.).

niet weinig bevorderd door de kruistogten, droeg er veel toe bij om de behoefte aan orde en rust krachtiger te doen gevoelen. De eigenrigting werd meer en meer beperkt, wanneer onderdanen zich verongelijkt oordeelden door vreemden, dan mogten zij voortaan niet op eigen gezag zich vergoeding verschaffen, maar moesten zich eerst wenden tot de conservateurs de la paix, die van staatswege waren aangesteld, om dergelijke grieven te onderzoeken, en zoo mogelijk tot haar herstel mede te werken. Eerst wanneer deze maatregel tot geen voldoend einde had geleid, mogt men geweld gaan gebruiken.

Meermalen werden tractaten gesloten en wetten uitgevaardigd met zulke bepalingen [1]). De oorlog werd wel voor een groot gedeelte gevoerd door de medewerking van onderdanen met hun eigen schepen, maar ook hierop begon men eenig toezigt uit te oefenen. Niet ieder mogt naar eigen goedvinden „courir sus à l'ennemi": de vorst moest hem magtiging verleend hebben.

In 1400 gaf koning KAREL VI van Frankrijk eene verordening met zulke voorschiften [2]), in 1414 HENRIK V van Engeland, die haar in 1416 eenigzins wijzigde [3]), in 1487 MAXIMILIAAN van Oostenrijk voor de Nederlandsche gewesten [4]). De volmagten werden genoemd „lettres de marque" en „lettres de représailles." Om nog meer zekerheid te hebben, dat er geen misbruik van zoude gemaakt worden, begon men in de 15e eeuw voor te schrijven, dat de eigenaars of

---

1) Een voorbeeld, waaruit men tevens kan opmaken welke de gewone toestand was, vinden we in een traktaat van 1228 tusschen Frankrijk en Engeland. „Si infra duos menses postquam forisfactum ejus constiterit, emandatum non fuerit, ex tunc ille, cui forisfactum fuerit, poterit currere super forisfactorem donec plenarie fuerit emendatum. Et nos sine meffacere poterimus juvare hominem nostrum contra malefactorem qui forisfactum emendare noluerit. — DUMONT, *Corps. Diplom.* T I, P. I, p. 166. Eveneens in de tractaten van 1235, 1238, 1255. Zie DUMONT. t. a. p. p. 389, 192, 398.

2) LEBEAU, *Nouveau Code des prises*, T. I, p. 1.

3) 2 HENRY V. C. 6. 4 HENRY V. C. 7.

4) *Recueil van Zeezaaken*, C. 3. p. 1—22.

gezaghebbers van schepen die in zee staken, geen prijzen mogten maken op bevriende mogendheden, al wat zij vermeesterden moesten brengen voor den regter, om door dezen het wettig bezit er van te verkrijgen, en een voldoenden borgtogt aanwijzen voor het geval dat zij deze bepalingen veronachtzaamden [1]).

Aan de voortdurende zeerooverij kwam ook allengs een eind, vooral door de krachtige inspanning der handelsteden, die zich niet zelden aaneensloten, om den gemeenschappelijken vijand met des te beter gevolg te kunnen bestrijden.

Zoo komt na verloop van eeuwen eenige vastheid en zekerheid in het verkeer ter zee. Men maakt onderscheid tusschen vriend en vijand, men leert inzien dat de oorlog alleen tegen den laatsten wordt gevoerd. Zooals men zou verwachten, streefden vooral de handeldrijvende staten er naar, om in tijden van oorlog rustig en veilig hunnen zeehandel te kunnen voortzetten, zonder voor hun eigendom vrees te moeten koesteren. Daarom trachtten zij door het sluiten van verdragen, waarvan ons enkele zijn bewaard gebleven, hun doel te bereiken. Pisa en Arles b. v. sloten in 1221 een traktaat met de bepalingen, dat wanneer een onzijdig schip vijandelijk goed aan boord heeft, alleen dit laatste prijs kan worden gemaakt, en alleen het schip, indien dit vijandelijk, doch de lading neutraal is [2]). Engeland kwam zelfs overeen met de handelsteden van Biscaye en Castilie in 1351, en met Lissabon en Oporto in 1353, dat aan boord van neutrale schepen ook vijandelijk goed veilig zoude zijn [3]). Gelijk zich lang-

[1]) B. v. traktaat van 1495 tusschen Engeland en Bourgondië. (art. 17), van 1497 tusschen Engeland en Frankrijk (art. 7). Te vinden in ROBINSON, *Collectanea Maritima*, p. 83. Vgl. over dit onderwerp in 't algemeen DE MARTENS, *Essai*, — § 4, 5, p. 24—40. WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 76, 83. HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 130. vv. *Droits et Devoirs*, T. I, p. 332. TWISS, *Law of Nations*, Vol, II, p. 25, vv. 40, v. 142, v. 375, vv. 388.

[2]) MURATORI, *Antiquitates Italicae medii aevi*, T. IV. col. 398.

[3]) RIJMER, *Foedera*, T. III. P. II, p. 17. DUMONT, *Corps Dipl.* T. I. P. II, p. 265 en 286. Teregt vestigt PHILIPSON, p. 43 noot, de aan-

zamerhand vaste gewoonten begonnen te vestigen bij de verschillende zeevarende volken, volgens welke de regtsbetrekkingen, die het verkeer ter zee beheerschen, werden geregeld, zoo had dit ook plaats ten opzigte van de verhouding der oorlogvoerenden tot de onzijdigen.

Terwijl gebruiken en gewoonten bij de verschillende volken dikwijls zeer uiteen kunnen loopen is dit weinig of niet het geval met de regels voor het zeeverkeer, dat voor allen hetzelfde is, en waar geen verschil om locale redenen bestaat, bijna altijd vindt men hier overeenstemming. De regels, die allengs ontstonden en in acht werden genomen, voornamelijk in de landen aan de Middellandsche zee zijn ons voor een groot gedeelte bekend, daar wij eene verzameling er van bezitten in het zoogenoemde Consulaat der zee. De instelling van bijzondere regters voor kwestiën tusschen kooplieden en zeevaarders gaf aanleiding tot vele beslissingen over punten, die aan twijfel onderhevig waren. Zoowel ten behoeve van de regters zelve, als ook van de zeelieden en den handelstand heeft men die uitspraken verzameld, en er zijn ons verscheiden compilaties overgebleven. De meeste houden zich evenwel niet bezig met vraagpunten tot het volkenregt betrekkelijk, alleen het Consulaat behelst daarover eenige bepalingen. In het 276ste hoofdstuk wordt gehandeld over de gevallen dat vijandelijk goed op een onzijdig schip, en neutraal goed aan boord van een vijandelijk schip geladen is. Wat mag dan door de oorlogvoerenden worden prijsgemaakt? Men koos den weg, dien de aard der zaak scheen aan te wijzen en verklaarde slechts prijs datgene wat aan den vijand behoort, alle neutraal eigendom moet geëerbiedigd worden [1]. Het blijkt dus, dat

---

dacht op eene onnaauwkeurigheid van PARDESSUS, waarschijnlijk overgenomen door WHEATON en gedeeltelijk door ROYAARDS: dat n.l. de beide laatste verdragen dezelfde bepalingen behelsden als het eerste. TWISS, Vol. II, § 77, p. 148 is in dezelfde dwaling vervallen als WHEATON.

[1] Zie PARDESSUS (die dit hoofdstuk het 231ste noemt) *Collection*, T. II. Ch. XII. p. 303, vv. „Lorsqu'un navire armé allant ou revenant, ou étant en course, rencontrera un *navire marchand, si ce dernier appar-*

in het laatste gedeelte van de veertiende eeuw (in welken tijd het consulaat schijnt geschreven te zijn) ten opzigte van

---

tient à des ennemis, ainsi que sa cargaison, il est inutile d'en parler, parce que chacun est assez instruit pour savoir ce qu'on doit faire, et, dans ce cas, il n'est pas nécessaire de donner de règle.

Mais si *le navire qui sera pris appartient à des amis, tandisque les marchandises qu'il porte appartiennent à des ennemis, l'amiral du navire armé peut forcer et contraindre le patron du navire qu'il aura pris à lui apporter ce qui appartiendra aux ennemis*, et même il peut l'obliger à le garder jusqu'à ce qu'il soit en lieu de sûreté: mais il faut pour cela que l'amiral ou un autre pour lui ait amarré le navire pris à sa poupe en lieu où il n'ait pas crainte que des ennemis le lui enlèvent; à la charge néanmoins par l'amiral de payer au patron de ce navire tout le fret, qu'il aurait dû recevoir s'il avait porté la cargaison là où il devait la décharger, ou de la manière qui sera écrite sur le registre. Si, par événement on ne trouve point de registre, le patron doit être cru à son serment sur le montant du fret.

Encore plus, si par événement, lorsque l'amiral ou quelque autre pour lui sera en lieu où il puisse mettre la prise en sûreté, il veut que le navire porte la marchandise confisquée, le patron ne peut s'y refuser. Mais ils doivent faire une convention à cet égard; et, quelque convention ou accord qui intervienne entre eux, il faut que l'amiral ou celui qui le représente la tienne.

Si, par événement, il n'est fait entre eux aucune promesse ni convention relativement au fret, il faut que l'amiral ou celui que le représente paie au patron du navire qui aura porté dans le lieu qu'ils lui auront prescrit, les marchandises capturées, un frêt égal à celui qu'un autre navire devroit avoir pour des marchandises pareilles, et même davantage, sans aucune contestation: bien entendu que ce paiement ne doit être fait qu'après que le navire sera arrivé au lieu, où l'amiral, ou celui qui tient sa place, aura mis sa prise en sûreté, et que ce lieu jusqu'auquel il fera porter la prise, soit en pays d'amis. Lorsque le patron du navire capturé, ou quelques-uns des matelots qui sont avec lui, disent qu'ils ont des effets qui leur appartiennent, si ce sont des marchandises, ils ne doivent pas être crus à leur simple parole; mais on doit s'en rapporter au registre du navire, si l'on en trouve un. Si, par événement, on n'en trouve point, le patron ou les matelots doivent affirmer la vérité de leur assertion. S'ils font serment que ces marchandises leur appartiennent, l'amiral, ou celui qui le représente, doit les leur délivrer sans aucune contestation, en ayant regard cependant à la bonne réputation et à l'estime dont jouissent ceux qui prêteront ce serment et réclameront les marchandises.

Si le patron capturé refuse de porter les mauchandises ennemies, qui

deze vragen een vast gebruik was tot stand gekomen. Dat er in de oplossing eenige zwarigheid lag is geen wonder, immers het was niet gemakkelijk de regtmatige eischen der oorlogvoerenden in overeenstemming te brengen met de regten der onzijdigen. Intusschen dragen de uitspraken van het consulaat het kenmerk van een ernstig streven naar billijkheid: immers zooveel mogelijk wordt aan de weerlooze koopvaarders de zekerheid gegeven dat zij geen nadeel zullen lijden, of althans zoo weinig mogelijk. Niet allen echter oordeelen er zoo over. PHILIPSON [1]) toch ziet er hardheid in tegenover de neutralen, maar, voegt hij er bij, daarover behoeven wij ons niet te verwonderen. „Zij waren toch geheel in overeenstemming met haren tijd, een' tijd van vuistregt." Hij kan niet instemmen met CAUCHY die ze prijst, vooral met het oog op den vroegeren tijd, waarin de toestand der neutralen nog erger was, ja niet of weinig verschilde van dien der vijanden [2]). „Zeker," zoo gaat PHI-

---

seront sur son navire, jusqu'à ce qe ceux qui les auront prises soient en lieu de sûreté, malgré l'ordre que l'amiral lui en donne, celui-ci peut le couler à fond ou l'y faire couler, s'il le veut, sauf qu'il doit sauver les personnes qui montent le navire: et aucune autorité ne peut lui en demander compte, quelles que soient les demandes et plaintes qu'on lui en fasse. Mais il faut entendre que toute la cargaison de ce navire, ou la majeure partie, appartient à des ennemis.

Si le navire appartient à des ennemis et sa cargaison à des amis, les marchands qui s'y trouvent et à qui la cargaison appartiendra en tout ou en partie, doivent s'accorder avec l'amiral pour racheter à un prix convenable et comme ils pourront, ce navire qui est de bonne prise; et il doit leur offrir une composition ou un pacte raisonnable, sans leur faire supporter aucune injustice." — Verder volgen nog eenige bepalingen voor het geval, dat de eigenaars der waren geen accoord willen treffen, of dat de bevelhebber van het oorlogschip hard en onbillijk jegens hen is. In het eerste geval hebben zij zich zelven alle schade te wijten en moeten zelfs de vracht betalen, in het tweede moet de admiraal of zijn plaatsvervanger alle schade vergoeden, die zij door zijn onwil geleden hebben of zouden kunnen lijden.

1) *Proefschrift*, p. 53. Evenzoo HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. III, T. III, p. 257.

2) CAUCHY, t. a. p. T. I, p. 351.

LIPSON voort, „vergelijking met een toestand van lateren tijd kan ons dikwijls in onze beoordeeling onbillijk doen zijn; maar daar staat tegenover, dat vergelijking met een' toestand van vroegeren tijd ons ook dikwijls te toegevend daarin maken kan; willen wij dus een onbevangen oordeel uitspreken, dan moeten wij ons van die vergelijking onthouden, en de bepalingen van het Consolato op zich zelve beschouwen." Wanneer het nu al mogelijk ware, zulke bepalingen op zich zelve te beschouwen, en er dan een juist oordeel over te vellen, zeker zullen we verkeerd doen door ze alleen te toetsen aan begrippen uit onzen tijd, b. v. het soevereiniteitsregt van den staat over zijne schepen in volle zee, dat tegenwoordig volgens sommigen daarop in dezelfde mate werkt als op zijn territoir. Naar onze meening zal men beter doen door haar te beoordeelen naar den tijd, waarin zij tot stand zijn gekomen. En indien dat een tijd van vuistregt was, dan, waarlijk, hebben we niet te klagen over hare hardheid: dan moeten we ons veeleer verbazen over hare billijkheid, ja zachtheid. Al wat den vijand toebehoort is prijs, maar met zorg worden er voorschriften gegeven, om den onzijdige voor schade te behoeden: de beloofde vracht komt hem toe, alsof hij de reis geheel had afgelegd en wanneer hij de goederen nog moet vervoeren naar eene veilige haven, moet er eene overeenkomst met hem worden aangegaan over de vracht, die hij daarvoor nog verdient: en had men dit soms niet gedaan, dan heeft hij toch aanspraak „op eene vracht, even hoog als die een ander schip voor dergelijke waren zou kunnen vorderen, *„et même daventage, sans aucune contestation.*" Zulke bepalingen verdienen zeker in een' tijd van vuistregt allen lof. Dat die voorschriften omtrent de vracht eene premie zijn, uitgeloofd aan den neutralen schipper om hem in verzoeking te brengen tot het plegen van verraad tegen zijne bevrachters [1]), schijnt ons ook eene ongegronde bewering toe. In den regel reisden de eigenaars der lading zelve meê [2]),

[1]) PHILIPSON, p. 54.

[2]) Zie PARDESSUS, *Collection*, T. II, *Introduction*, p. CIV.

zooals ook uit dit hoofdstuk van het Consulaat blijkt, en konden dus een wakend oog houden op de handelingen van de schippers. Maar deze zullen toch wel, zelfs in dien minder beschaafden tijd, begrepen hebben dat zij door verraad te plegen alle kans om later van eene der oorlogvoerende partijen eenige waren aan boord te krijgen verliezen, en dus zich zelven het meest benadeelen zouden. De vraag echter, of de regels van het Consulaat meer of minder hard zijn is slechts eene bijzaak in vergelijking van de hoofdzaak dat zij n.l. in dien tijd golden, maar — moet men nu aan dit hoofdstuk van die verzameling eenig gewigt hechten, heeft het wezenlijk ook voor het volkenregt eenig belang? Hierbij moeten we een oogenblik stil staan.

Publicisten hebben soms hooge waarde er aan toegekend, soms met verachting er op neêrgezien, al naarmate de bepalingen meer of minder met hunne opinies overeenkwamen. Hübner hecht hoegenaamd geene waarde aan eene compilatie, waaruit men ziet „l'ignorance dans laquelle étaient alors les souverains, et leurs sujets réputés les plus habiles sur bien des choses essentielles au bonheur des peuples, dont la politique moderne et le Code des nations indépendantes nous instruisent amplement aujourd'hui" [1]. Hautefeuille, de leer van hübner huldigende, gaat voorzigtiger te werk om hetzelfde doel te bereiken: hij erkent dat zij zeer veel goeds bevat, maar wanneer er geproken wordt over de vraag of vrij schip vrij goed maakt, dan oordeelt hij, „qu'il doit être écarté de la discussion" en ontzegt er alle waarde aan ten opzigte van het volkenregt, immers het is „une loi particulière, il n'a jamais été reconnu comme loi internationale," ook is het geen traktaat, waaraan twee of meer

[1]) *De la saisie des bâtiments neutres*, la Haye, 1758, discours prélim., p. XIV. Emérigon bestraft hem op de volgende wijze. „Cet auter ayant trouvé dans le chapitre 273 des décisions contraires à son système, a été de mauvaise humeur contre l'ouvrage entier, mais s'il l'eût examiné avec soin, il se serait convaincu que les décisions que le consulat renferme sont fondées sur le droit des gens" etc. — *Traité d'assurance.* Vgl. wheaton, *Hist.* T. I, p. 71.

staten hunne toestemming hebben gegeven: het is niets dan eene verzameling van gebruiken aangenomen voor den zeehandel [1]).

Zij, die van meening zijn, dat vijandelijk goed ook aan boord van neutrale schepen mag worden prijsgemaakt, oordeelen anders over het Consulaat, roemen de wijsheid van zijne bepalingen en beroepen zich er op. Allen stemmen nogtans toe, en het kon ook niet wel worden ontkend, dat de regels, die het behelst, in den tijd der 13e en 14e eeuw algemeen zijn aangenomen bij de volken, die zeehandel dreven. Tot welk besluit moet ons dit leiden? Mogen we aannemen dat een gebruik, zoo algemeen gevestigd, een grond is, waarop men zich veilig kan beroepen, wanneer men spreekt over eene kwestie van volkenregt? Neen, zegt PHILIPSON, immers al bevatte het „id quod *apud quaesdam gentes* peraeque custoditur" van een *jus inter gentes* had het geen schijn of schaduw, maar, en dit mag niet uit het oog worden verloren, een eigenlijk Volkenregt kon zich in die tijden nog niet ontwikkelen, belemmerd als het was door de pauselijke magt [2]). En wij moeten dit toestemmen: maar al is het waar, dat van een *eigenlijk Volkenregt* nog geen sprake kan zijn, zoolang de staten niet geheel onafhankelijk zijn, toch kunnen er in het verkeer regels tot stand komen die wel degelijk op het gebied van het volkenregt 't huis behooren. [3]). Nu kan men zeggen, dat wel alle, of ten minste zeer vele volken die regels aangeno-

---

[1]) *Droits et devoirs*, T. III, p. 255—258. *Histoire*, p. 134 v. 151.

[2]) *Proefschrift*, p. 59 v.

[3]) Een citaat uit VON OMPTEDA (*Literatur des Völkerrechts*, § 44, p. 161) door PHILIPSON aangehaald, pleit niet voor zijne stelling, „denn was nicht existirit," zegt die schrijver, „davon kann man keine Geschichte schreiben, und in der That hat gar keine Völkerrechts-Wissenschaft vor dem Grotio existiret." — Hieruit blijkt, dat volgens VON OMTEDA nog geene *Völkerrechts-Wissenschaft* bestond, niet dat hij 't bestaan van een *Völkerrecht* ontkende. Hij wilde dan ook niet hiervan eene geschiedenis schrijven, maar juist van die *Völkerrechts-Wissenschaft*. Vgl. p. 72. Vgl. ook KALTENBORN, *Kritik des Völkerrechts*, Leipzig, 1847, p. 23.

men, en door het gebruik gewettigd, maar toch geene verpligting jegens elkander op zich genomen hadden om ze te volgen, dat zij dus geen regt vormden, 'twelk tusschen die volken bestond. Dit is echter min juist geredeneerd. Wanneer een gebruik, niet in strijd met den aard der zaak, is gevestigd ten opzigte van het verkeer der volken onderling, dan verkrijgt het verbindende kracht, en hij, die zich er eigenmagtig aan wilde onttrekken, zou onregt doen. Men kan het consulaat niet gelijk stellen met eene bijzondere wet, of met een traktaat: dan zou het alleen kracht hebben voor die enkele staten, waarvoor het tot stand was gebragt, maar het is de uitdrukking van de destijds heerschende regtsovertuiging der zeevarende volken, en juist daarom van groot gewigt, ook voor het volkenregt [1]). Dat wij regt hebben om dit te beweren, bewijst de geschiedenis. Het geheele consulaat toch is, zooals wij reeds vermeld hebben, eene verzameling van regels, die bij den regter werden in praktijk gebragt; en niet jaren, maar eeuwen lang zijn de volken van Europa die bepalingen blijven beschouwen als de wet, waarvan b. v. door verdradragen wel afwijkingen konden plaats hebben, maar die toch in 't algemeen gold [2]). Wanneer men dus alleen daarom gewigt er aan toekent, omdat het later van invloed is geweest op het volkenregt, even als de wetten der Romeinsche keizers, dan stelt men het te laag [3]).

---

1) HAUTEFEUILLE denkt de waarde er van te verminderen, door het noch tot de „lois particulières," noch tot de „traités internationaux" te brengen: wanneer het echter daartoe behoorde, dan juist zou het veel minder beteekenen voor het volkenregt, immers dan was het op zijn hoogst slechts de uitdrukking van de regtsovertuiging van één enkel of eenige weinige volken.

2) Vgl. CAUCHY, T. I, Part II, Chap. II, Sect. I, p. 309.; Part. III, Ch. III, Sect. V, p. 354. MANNING, p. 13, 215. AZUNI, *Système universel de principes du droit maritime de l'Europe.* Trad. DIGEON, Paris, 1798, T. I, Ch. III, art. 8, p. 176 v. PARDESSUS, *Coll.*, T. II, Ch. X, p. 1—48, ORTOLAN, *Règles Internationales*, T. II, Ch. V, p. 95.

3) Vgl. PHILIPSON, p. 60.

Uit een voorbeeld, door PARDESSUS aangevoerd, schijnt men te mogen aannemen, dat reeds in 1164 als regel gold: vijandelijk goed aan boord van onzijdige schepen mag worden prijs gemaakt [1]). Doch ook zonder dat zou men het zelfde mogen vaststellen: die regel is in de 13e en 14e eeuw door het gebruik gevestigd en ten gevolge daarvan opgenomen in het consulaat.

Ook zijn er eenige traktaten gesloten, waarin men over dit onderwerp bepalingen opnam, veelal bleef men de voorschriften van het gewoonteregt volgen, nu en dan met eenige wijziging ten opzigte van het betalen der vracht, soms echter week men ook in hoofdzaken er van af.

In 1370 beloofde Vlaanderen aan Engeland, dat het geen vijandelijk goed zou laden [2]). HENDRIK IV van Engeland sloot in 1405 een verdrag met JAN ZONDER VREES, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen, waarin de bepalingen van het Consulaat werden aangenomen [3]). Het werd in 1417 in zoo verre gewijzigd, dat Engeland 't regt kreeg om Vlaamsch goed verbeurd te verklaren als het op Genuesche schepen geladen was, en dus voor dat geval de regel werd aangenomen: „onvrij schip, onvrij goed" [4]). Het traktaat van 1407 werd echter hernieuwd in 1446 [5]), 1467 [6]), 1478 [7]) en 149⁵⁄₆ [8]).

Met FRANS II, hertog van Bretagne, kwam EDUARD IV overeen (1468), dat vijandelijk goed altijd prijs is, en ook neutrale waren als ze op vijandelijke schepen zijn gela-

---

1) *Collection*, T. II, Introd., p. CXXII.

2) RYMER, *Foedera*, T. III, P. I, p. 172.

3) RYMER, T. IV, P. I, p. 111. DUMONT, T. II, P. I, p. 302.

4) RYMER, T. II, P. II, p. 13, 30. DUMONT, T. II, P. II, p. 90. Dit is 't eenige voorbeeld van een tractaat, waarbij deze bepaling werd aangenomen zonder die van „vrij schip vrij goed", zegt MANNNIG, p. 246. Ten onregte evenwel, dat van 1468 eveneens; zie p.

5) RYMER, T. V, P. I, p. 165.

6) RYMER, T. V, P. II, p. 151.

7) RYMER, T. V, P. III, p. 88. DUMONT, T. III, P. II, p. 28.

8) RYMER, T. V, P. IV, p. 83. Zie ROYAARDS, *Diss.*, p. 18. DUMONT, T. III, P. II, p. 318, 336.

den [1]), in 1486 werd dit traktaat vernieuwd [2]). Geen dezer overeenkomsten bevat eenige bepaling over de vracht, alleen die van 1460 door HENDRIK VI van Engeland gesloten met Genua, waarbij hieromtrent dezelfde maatregelen worden voorgeschreven als door het consulaat [3]).

In 1373 gaf EDUARD, III koning van Engeland, bevel dat een Portugeesch schip aan zijne eigenaars zou worden teruggegeven, nadat eerst alle vijandelijk goed er van weggenomen was [4]). Eene ordonnantie van HENDRIK VI van 1436 en 1437 schreef voor, dat Portugesche schepen ongemoeid moesten worden gelaten als zij een paspoort van hun koning hadden, vermeldende dat er geen vijandelijk goed aan boord was [5]).

Algemeen volgde men dezelfde regelen in de 15e en 16e eeuw; uit deze laatste zijn ons geene verdragen over dit punt overgebleven [6]). In Frankrijk werd nog in 1400 door KAREL VI en in 1517 door FRANS I verboden, iets anders buit te maken dan goed van den vijand [7]). In 1533 en 1543 vaardigde FRANS I eene ordonnantie uit, waarbij maatregelen werden voorgeschreven, veel harder voor de neutralen. Onzijdig goed is prijs wanneer 't geladen is op een vijandelijk schip, en een neutraal schip ook wanneer er vijandelijke waren in geladen zijn [8]) DE MORNAC heeft dit stelsel verdedigd op grond van eene ana-

1) RYMER, T. V, P. II, p. 161. Ten onregte laat MANNING, p. 246, dit laatste onvermeld. De text ook gedeeltelijk te vinden bij WHEATON, *Hist.* T. I, p. 87.

2) RYMER, T. V, P. III, p. 178.

3) RYMER, T. V, P. II, p. 92. PHILIPSON, p. 67. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. III, p. 229.

4) Bij RYMER, T. III, P. II, p. 4.

5) RYMER, T. V, P. I, p. 35, 37.

6) TWISS, Vol. II, § 77, p. 149. KALTENBORN, *Grundsätze des prakt. Eur. Seerechts*, Berlin, 1851, Th. II, § 234, p. 445. WHEATON, *Hist.* T. I, p. 148. — LODEWIJK XI van Frankrijk noemt ze in een' brief aan den koning van Sicilië: „usus in hoc occidentali mari indelibiliter observatus", bij LEIBNITZ, *Codex juris gentium.* prod. n. XVIII.

7) LEBEAU, *Code des prises*, T. I, p. 1, 5.

8) *Ib.* T. I, p. 9.

logie met het Romeinsch regt [1]), zeer ten onregte: men kan toch met volle regt aan zijn eigen onderdanen iets verbieden en hen straffen indien zij tegen dat verbod handelen, maar het is geheel iets anders, wanneer men vreemden straffen oplegt voor daden, die geen vijandig karakter hebben en op zich zelve zeer geoorloofd zijn. Wij zullen echter zien dat het Romeische regt wel meer aanleiding heeft gegeven tot verkeerde begrippen in het volkenregt. — HENDRIK III bevestigde deze regels in 1584 [2]). Uit art. 69 zijner ordonnantie blijkt, dat de onzijdigen door bedriegerijen aanleiding tot die gestrengheid hadden gegeven: zij maakten in verstandhouding met den vijand aanspraak op deelen der lading enz. en hieruit waren lastige processen tegen fransche onderdanen ontstaan, die daardoor eenigzins bevreesd waren geworden schepen uit te rusten en den vijand te bestoken, daarom werd alles verbeurd verklaard „afinque nosdicts subjects re-

---

[1]) Ad legem penult. § 1, Dig, *Locati Conducti* (XIX: 2). „Dominus navis si illicite aliqnid in navi vel ipse, vel vectores imposuerint, navis quoque fisco vindicatur." L. 11, § 2 Dig. *de Publ. et Vect.* (XXXIX: 4).

[2]) LEBEAU, T. I, p. 19. Volgens VALIN, *Commentaire de l'ordonnance de* 1681, Liv. III, Tit. 9, Art. 7 werden zij niet met groote strengheid toegepast, en het onzijdige schip met de rest der lading vrij gegeven: zoo ten minste expliceerde CLEIRAC ze. — HAUTEFEULLE echter gelooft dat VALIN hierin dwaalt. Zie *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. III, T. III, p. 259, anders echter p. 372([1]). Toch heeft de opinie van CLEIRAC de waarschijnlijkheid vóór zich: in 1626, toen de ordonnantie van 1584 nog werkte, moest de Fransche gezant DE BASSOMPIERRE te Londen eene klagt indienen over het prijsmaken van eenige Fransche schepen. De Engelsche regering liet de zaak door eene bijzondere Commissie onderzoeken, uit wier rapport blijkt, dat zij den regel toepassen wil: „robe d'ennemi confisque celle d'ami." De Maarschalk DE BASSOMPIERRE brengt hier echter tegen in, dat wel de vijandelijke schepen de lading confiscabel maken, maar dat de onzijdige schepen altijd vrij zijn, ook al hebben zij eene vijandelijke lading, gelijk ook het deel der waren dat aan neutralen toebehoort. Dit komt volkomen overeen met de verklaring van CLEIRAC. Vgl. *Négociations du mareschal de* BASSOMPIERRE, *envoyé ambassadeur extraordinaire en Angleterre de la part du roi très-chrétien l'an* 1626. *Lettre du mareschal à* M. D'HERBAULT, 8 November, 1626. Zie ORTOLAN *Règles Intern.*, T. II, Ch. V, p. 113, vv.

prennent leur courage, et ayent meilleur desir et occasion d'esquiper navires en guerre par mer" [1]). Het edikt van LODEWIJK XIII van 1639 (bevestigd door LODEWIJK XIV in 1645 en 1650) herstelde de regels van het consulaat.

Volgens GROTIUS had men in Portugal de harde fransche wet nagevolgd [2]). In ons vaderland hadden de Algemeene Staten den 1en April 1622 een plakaat uitgevaardigd, waarbij vijandelijk goed, aan boord van onzijdige schepen, wordt prijs verklaard [3]). In Engeland en de meeste overige staten van Europa bleef men dezelfde gedragslijn volgen gedurende de 16e eeuw.

In 1575 had er eene discusie plaats tusschen de Engelsche regering en de Vereenigde Provinciën, over de vraag of onzijdige Engelsche schepen moesten worden geconfiskeerd omdat zij vijandelijken eigendom hadden ingeladen. De beslissing was dat alleen 's vijands goed werd prijs verklaard, de opgebragte schepen teruggegeven [4]). — REDDIE deelt ook den inhoud mede eener proclamatie van koningin ELISABETH, waarin zij o. a. verklaart, dat vijandelijke waren worden prijs gemaakt, ook indien zij aan boord van neutrale schepen zijn gevonden [5]). Dat Engeland soms den regel „robe d'ennemi confisque celle d'ami" toepaste, schijnt te blijken uit de reeds aangevoerde onderhandelingen met Frankrijk [6]).

Inmiddels begon men ook in een voor de onzijdigen gunstigen zin af te wijken van het consulaat: wij vinden reeds in dit tijdvak eenige pogingen aangewend, om den regel „vrij schip vrij goed" vast te stellen en in den aanvang der 17e eeuw wordt hij een enkele maal aangenomen.

De Sultan van Turkije ACHMET III stond bij eene capitulatie van 20 Mei 1604 aan de Franschen het voorregt

---

1) *De Jure Belli et Pacis*, L. III, C. VI, § 6.
2) *Groot Placaetboek*, D. I, Col. 1112.
3) KLUIT, *Hist. fed.*, T. II, p. 433.
4) J. REDDIE, Vol. I, p. 92, 94, 157.
5) *Ib.*, p. 162. —
6) Zie p. 36, 2).

toe, dat vijandelijk goed geladen in hunne schepen niet zou worden prijs gemaakt [1]). In 1612 wist onze gezant bij de porte, CORNELIS HAGA, hetzelfde te verkrijgen voor Nederlandsche schepen [2]). Engeland kwam in 1642 met Portugal overeen, denzelfden regel vast te stellen [3]).

Van gewigt is een traktaat, door de Vereenigde Provinciën gesloten met Frankrijk. De vrachtvaart der Nederlanders begon zich hoe langer zoo meer te ontwikkelen en tot een hoogen graad van bloei te komen. Geen wonder dat zij er naar streefden dien handel ook in tijden van oorlog zoo veilig mogelijk te maken. Veel moesten zij natuurlijk lijden vooral van de hardheid der fransche ordonnantiën, vandaar dat DE WITT verandering trachtte te bewerken. Inderdaad mogt het onzen gezant gelukken, in 1646 een verdrag voor den tijd van vier jaren tot stand te brengen waarbij werd beloofd, dat de strenge voorschriften der ordonnantiën niet op Nederlandsche schepen zouden worden toegepast, maar deze zullen vrij zijn gelijk ook hunne lading, zelfs al behoort zij aan den vijand („seront libres et rendront aussi toute leur charge libre, bien qu'il y eût dedans de la marchandise, appartenant aux ennemis" [4]). Men zou deze woorden lezende, meenen dat de regel „vrij schip vrij goed" was aangenomen, daarover echter is veel getwist, de Fransche diplomatie wilde het niet toegeven. Wij zullen later zien met welk regt.

De overige traktaten, over deze zaak in de eerste helft der 17e eeuw tot stand gekomen, behelzen alle de bepaling, dat vijandelijk goed mag worden prijsgemaakt, ook aan boord van onzijdige schepen. Het zijn de volgende: de Staten Generaal met Tunis in 1622 [5]), met Algiers in

---

[1]) DUMONT, T. V, P. II, p. 39. WHEATON, die dit *l'exemple le plus ancien* noemt van den regel „vrij schip vrij goed," had de tractaten van 1351 en 1353 moeten in 't oog houden.

[2]) *Groot Placaet Boek*, III, p. 383, art. 5.

[3]) DUMONT, T. VI, P. I, p. 238.

[4]) *Ib.*, P. I, p. 342.

[5]) *Ib.*, T. V, P. II, p. 412.

1622 [1]), Frankrijk met Algiers 1628 [2]), met Engeland in 1632 [3]) en met Denemarken in 1645 [4]).

Wanneer we nu een blik terugwerpen, dan zien we dat de regel „vrij schip onvrij goed" tot nu toe de algemeen heerschende, de algemeen erkende was. Door het gebruik gevestigd, zoo in het Consulaat der zee opgenomen, werd hij door verschillende traktaten en ordonnantiën vastgesteld, en door de diplomatie erkend. — Bij sommige staten zijn de regels van het Consulaat nog ten nadeele der neutralen verscherpt: algemeen echter blijven de oorlogvoerenden geregtigd, vijandelijk goed weg te nemen van onzijdige schepen. We hebben gezien, dat tegen het laatst van deze periode zich een streven begint te openbaren, om den regel „vrij schip vrij goed" in te voeren, een streven, dat ook reeds met eenig goed gevolg wordt bekroond. Intusschen vinden wij nog geen spoor van den regel: „schip is territoir" en is het ontwijfelbaar, dàt men hem nog geenszins erkent, immers ware dit het geval, men zou zich niet geregtigd achten het te betreden om de lading of een gedeelte weg te nemen, in ieder geval zoude men wel tegen dat gebruik zijn opgekomen met een zoo duidelijk en krachtig argument: nergens echter vinden wij er eenige melding van gemaakt.

Als men de schepen van zijn vijand mag nemen, en zelfs op die van neutralen vijandelijk goed prijs maken, moet men natuurlijk in staat zijn, vriend en vijand te onderscheiden. De vlag is geen onfeilbaar teeken waaraan men de nationaliteit van 't schip kan herkennen, men moest dus een zekerder middel hebben, en dit vond men in het zoogenoemde regt van visite, (onderzoek, doorzoeking). PARDESSUS merkt zeer teregt op, dat het reeds moet bestaan hebben, toen het consulaat werd bijeenverza-

---

[1]) DUMONT, T. V, P. II, p. 413.

[2]) *Ib.*, p. 559.

[3]) DUMONT, T. VI. P. I, p. 33.

[4]) Bij PHILLIMORE, Vol. III, CLXXXI, p. 265 (a), die echter niet opgeeft waar het te vinden is.

meld, ofschoon er daarin niet over gehandeld wordt [1]). Het is natuurlijk, dat zonder dit middel een zeeoorlog niet wel zou kunnen gevoerd worden.

Wij zouden zelfs kunnen aannemen, dat het reeds dagteekent van den tijd, toen zeeroovers nog allerwege het verkeer belemmerden. Zij toch, die zich met het vervolgen dier misdadigers bezig hielden (vooral de bewoners der Italiaansche handelsteden) moesten wel gebruik maken van dit middel, om te kunnen beoordeelen wie zeeroover was, wie niet [2]). Het is moeijelijk, met zekerheid te bepalen op welke wijze men het uitoefende. Misschien heeft men zich in de middeleeuwen bepaald tot eene eenvoudige „vérification du chargement," die juist niet door zoeken, maar op elke andere wijze kan geschieden, b. v. door „une simple enquête verbale" [3]), welligt is het veiliger aan te nemen, dat men niet bijzonder schroomvallig was en in gevallen van twijfel, of de woorden van den schipper wel geloof verdienden, zich de vrijheid veroorloofde om zelf te zoeken. Dikwijls werden door de bemanning der oorlogschepen ongeregeldheden gepleegd, die tot groot misnoegen bij de neutralen aanleiding gaven. Vandaar dat men bij verdrag begon vast te stellen, hoe de visite zou worden uitgeoefend. Eene doorzoeking van het schip werd dan veelal verboden en „une simple enquête verbale" meestal voldoende geacht, zij leidde inderdaad met meer zekerheid tot het doel, dan later, toen de eigenaar der lading niet

---

1) *Collection*, T. II. Introd, p. 121, v.; Ch. XII, p. 303 4)..

2) Vgl. TELLEGEN, *Diss.*, p. 9,

3) Zie PHILIPSON, p. 57; HAUTEFEUILLE *Droits et Devoirs.*, T. III. Tit. XI. Ch. I, Sect. II, p. 450, vv. *Histoire.*, Tit. III., Ch. I., Sect. II, § IV, p. 140, vv. HAUTEFEUILLE drukt zeer sterk er op, dat de wijze, waarop de visite uitgevoerd werd, geene andere was: zoodat hij zelfs door op de eene plaats den oorsprong der visite vóór het Consulaat, op de andere in de 16e eeuw te plaatsen schijnbaar met zich zelven in strijd raakt. PHILIPSON toont echter aan (t. a. p.) hoe men H. moet verstaan. Beide nemen aan, dat het *eigenlijke onderzoek* eerst in lateren tijd (de 17e eeuw) in gebruik is gekomen.

meer de reis meêmaakte, en dan ook een onderzoek van de scheepspapieren voorgeschreven werd [1]). Ook trachtte men wel hetzelfde te bewerken door verordeningen, b. v. onze Algemeene Staten vaardigden den 19 Julij 1605 een plakaat uit, met streng verbod van alle buitensporigheden bij het visiteren [2]).

Algemeen erkende men, dat de oorlogvoerenden aanspraak hadden op de visite [3]). Slechts een enkel voorbeeld is bekend, dat een Staat weigerde zijne schepen er aan te onderwerpen. De koning van Frankrijk HENDRIK IV, door den vrede van Vervins (1598) neutraal geworden, wilde aan ELIZABETH niet toestaan Fransche schepen, die naar Spanje zeilden „excutere ne quis forte bellicus paratus occultaretur," omdat het naar zijne meening slechts een voorwendsel was om te rooven en den handel te belemmeren [4]).

Die „bellicus paratus," waarvan GROTIUS spreekt, brengt ons tot het bespreken van een ander doel, dat men zich voorstelde met de visite, n.l. het beletten van den toevoer van contrabande. Reeds vinden we in den Codex van Justinianus eene wet, die den uitvoer van wapens en ander oorlogstuig aan de barbaren verbiedt [5]). Vele pausen verboden hetzelfde aan de Christenen, in de tijden van

[1]) Zie de bovenaangehaalde verdragen van 1405, 1417, 1446, 1460, 1478, 1496, 1646. Vooral dat van 29 Maart 1632 tusschen Engeland en Frankrijk. (PHILIPSON, p. 91, deelt den text van art. 8 mede).

[2]) *Groot Placaet-Boek.* D. I, col. 1022.

[3]) De vraag of wegens de tegenwoordigheid van oorlogschepen de visite van hun convooi toegelaten moet worden of niet, wordt nog niet behandeld. Volgens HAUTEFEUILLE zoude de wet van Denemarken, gegeven in 1561, in hoofdst. 7, art. 2 eene bepaling behelzen, waarbij aan de bevelhebbers der convoijeerende oorlogschepen wordt verboden haar toe te laten bij hunne convooijen. Hij verwijst naar PARDESSUS, *Collection*, Ch. XVII, T. III, p. 192. Daar wordt die bepaling inderdaad gevonden. maar in eene Zweedsche wet van 1667. De Deensche van 1561, te vinden bij PARDESSUS, T. III, p. 241—268 behelst geen voorschrift van dien aard. Zie HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 260, vv.

[4]) Zie GROTIUS, *Jus Belli et Pacis*, L. III. Cap. I, § 57 (nota *e*).

[5]) L. 2 Cod. *quae res exportari non debeant.* (IV, 41).

strijd tegen Turken, Saracenen en Ketters. De reden van dergelijke bepalingen behoeft niet ver gezocht te worden. Wanneer toch een Staat met een anderen in oorlog is, dan heeft hij er belang bij, dat deze zoo weinig mogelijk ondersteund worde, b. v. door toevoer van wapenen, krijgslieden, of andere middelen om den strijd te kunnen volhouden. Geen wonder, dat hij zich bevoegd oordeelde, dit zooveel mogelijk te beletten, geen wonder, dat de onzijdigen zich hier niet tegen konden verzetten.

Evenals echter onder het Romeinsche keizerschap en in den tijd der pauselijke bullen de winzucht krachtig genoeg werkte, om velen tot den verboden handel te verlokken, zoo ook werden er vooral onder de neutralen lieden in overvloed gevonden, die aan de oorlogvoerende Staten contrabande verkochten. Strenge bepalingen werden dus ook in het volkenregt noodzakelijk, tevens gevoelde men de behoefte, om te weten hoever zich dat verbod uitstrekte, met andere woorden, welke goederen men mogt toevoeren, welke niet; waarschijnlijk zullen een tijd lang de wetten der Romeinsche keizers en de bullen der pausen over het algemeen de regels aan de hand gedaan hebben.

Dat de oorlogvoerende Staten zich het regt toekenden zoodanigen toevoer te onderscheppen, blijkt o. a. uit de Fransche ordonnantie van 1543 [1]), gelijk ook uit de geschiedenis van Engeland. ZOUCH verhaalt ons, dat Poolsche schepen die contrabande vervoerden naar Spanje, toen met Engeland in oorlog, waren opgebragt, maar teruggeëischt werden. ELISABETH gaf echter op vrij hoogen toon te kennen, dat de Polen het zich zelven te wijten hadden, en zij niets

---

[1]) LEBEAU, T. I, p. 17. De handel van onzijdigen met eigen schepen en in eigen goederen wordt geoorloofd verklaard; „pourveu que ce ne soyent munititions de guerre dont ils vousissent fortifier nosdits ennemis; auquel cas nous permettons à nos dits subjects les prendre et amener à nos ports et havres, et les dites munitions retenir selon l'estimation raisonnable, qui en sera faite par nostre dit amiral ou son lieutenant."

gedaan had, dan gebruik maken van haar regt [1]). Een dergelijke zaak van de Hansesteden liep op dezelfde wijze af [2]).

Eene andere vraag was evenwel, welke de gevolgen waren van het toevoeren van contrabande. Ook hieromtrent bestond niet overal dezelfde leer, ofschoon wel langen tijd de wetten der Romeinsche keizers en de bullen der pausen van grooten invloed geweest zijn. De reeds aangehaalde Lex 2, Cod., Quae res exportari non debeant, sprak verbeurdverklaring van alle goederen en doodstraf uit over dat misdrijf [3]). Algemeene verbeurdverklaring en slavernij was de straf door eene der pauselijke bullen uitgesproken, terwijl de assises van Jeruzalem de doodstraf er op stelden [4]). Toen echter de magt der pausen na een zwaren strijd met het wereldlijk gezag was ingekort, en de Staten van Europa zich inderdaad onafhankelijk gevoelden, verdween natuurlijk de verbindende kracht van die bepalingen, en men begon door traktaten de straf te regelen, zooals men ook getracht had zich te verstaan over de zaken die tot contrabande moeten worden gerekend. Sedert de 17e eeuw zijn er eene menigte overeenkomsten gesloten die echter in zeer vele opzigten van elkander verschillen, zoodat er nog geene algemeene overeenstemming bestaat aan het eind van deze periode.

Welke goederen er toe worden gebragt is voor ons onderwerp van minder belang [5]), we moeten evenwel in 't kort

---

[1]) ZOUCH, *Juris et Judicii Fecialis*, p. 128.

[2]) Vgl. TWISS, Vol. II, § 124, p. 240.

[3]) Vgl. PHILIPSON, p. 40. Zie ook L. 1 Cod. *eodem*, en de reeds aangehaalde L. 11 Dig. *de Publicanis et Vectigalibus*. (XXXIX: 4). L. 4. D. *ad Leg. Juliam Maj.* (XLVIII: 4), L. ult. Cod. *de Commerc.* (IV: 63).

[4]) *Decret.* L. V. T. VI. c. 6; PARDESSUS. *Collection*, T. I, p. 273.

[5]) Wij zijn het dan ook niet eens met den aankondiger van PHILIPSON's proefschrift in *Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek* van SLOET TOT OLDHUIS, 1648, p. 177, die hem niet gaaf toestemmen kan, dat de nasporing der verschillende gevoelens hieromtrent in het

de straffen nagaan, die men er op heeft gesteld. Zooals reeds vermeld is, gaven de Fransche ordonnantiën van 1543 en 1584 een regt van benadering op de verboden waren aan den prijsmaker. Het traktaat tusschen de Staten Generaal en Algiers van 1622 [1]), dat van 1648 met Spanje [2]), alsmede de plakaten van 4 Julij 1591, 1 April 1622 en 12 Oct. 1624 [3]) verklaarden de verboden goederen verbeurd. Eene proclamatie van KAREL I, koning van Engeland, van het jaar 1626, confiskeerde schip en lading, en voegde er bij dat deze straf geene nieuwigheid is, maar ook door andere vorsten was opgelegd, terwijl Spanje nog strenger was).

Dezelfde straf werd bepaald in de traktaten in 1625 door de Nederlanden met Engeland [5]) en in 1646 met Frankrijk gesloten [6]). Algemeen is men het er over eens, dat de verboden waren van het schip mogen worden weggenomen. Waar niet bepaald is voorgeschreven, dat schip en lading beide verbeurd zijn, bestaat toch nog onzekerheid, of toch niet „licitum propter illicitum publicetur?" Ook hier kan men den invloed bespeuren van het Romeinsch regt en zijne uitleggers. Uitvoerig gaat PHILIPSON de leer omtrent deze vraag na, en toont aan, dat BARTOLUS alles wat toebehoort aan hem, die de belastingwetten heeft overtreden, verbeurd is': immers dat misdrijf wordt gestraft met „omnium benorum publicatio." (L. 2. Cod. quae res exp. non debeant, IV: 41). Evenzoo CYNUS, ad. l. 3 C. de nautico foenere (IV:

conventionele regt der volken, buiten het bestek daarvan zou liggen. Men moet toch in het oog houden, dat niet 't geheele internationaal zeeregt, maar alleen de regel „schip is territoir" het onderwerp der verhandeling is.

[1]) DUMONT, T. V, P. II, p. 413.

[2]) *Groot Placaet-Boek.* I, Append., Col. 2914.

[3]) *Groot Placaet-Boek.* I. Col. 1109, 1112, 1117.

[4]) RIJMER, *Foedera*, T. XVIII, p. 856. Vgl. TWISS, Vol. II, § 123, p. 288.

[5]) DUMONT, T. V, P. II, p. 478.

[6]) DUMONT, T. VI, P. I, p. 342.

33), terwijl JACOBUS DE ARENA ook het schip veroordeelt, en BALDUS (die in 1389 stierf) tot dezelfde conclusie komt, maar ingeval er eene wet of gewoonte bestaat, die zulks meêbrengt. Allen stemmen hierin overeen, dat het vrije goed van een consocius delicti veroordeeld moet worden [1]). ALBERICUS GENTILIS [2]) neemt ook deze meening aan en beroept zich op de bovengenoemde juristen. ZOUCH stemt hiermede in [3]). De Amsterdamsche Admiraliteit vroeg, zoo als BIJNKERSHOEK mededeelt, in 1631 over deze kwestie het advies van de Staten Generaal, welke er echter nog nader over wenschten te beraadslagen, schoon zij op andere hun voorgestelde vragen antwoordden [4]).

Dat de visite moest dienen om de oorlogvoerenden in de gelegenheid te stellen den toevoer van contrabande te beletten, werd algemeen erkend. De zucht om deze, en vooral on vijandelijk goed te vinden moest, zooals in den aard der zaak ligt, aanleiding geven tot een dikwijls lastig en hinderlijk onderzoek, waarover meermalen klagten gehoord werden.

De handel der onzijdigen is echter ook in nog meer opzigten blootgesteld geweest aan verbodsbepalingen. Was het in de eerste tijden van de middeleeuwen gevaarlijk zich met een rijk geladen schip op zee te wagen, ook toen er allengs een meer geregelde toestand geboren werd, achtte men zich niet zelden geregtigd in tijd van oorlog aan een iegelijk allen handel met den vijand te verbieden op straffe van confiscatie; ja soms verklaarde men de overtreders des doods schuldig. Het oudste voorbeeld, ons bekend, is van het jaar 1223 in eene proclamatie van HENDRIK III, koning van Engeland [5]). In de 14e eeuw schijnen dergelijke proclamaties gewoonlijk uitgevaardigd te zijn bij het uitbreken van den

---

1) Vgl. PHILIPSON, p. 45—48.
2) *Hispanicae Advocationis Libri duo*, Hanoviae, 1613, L. I, C. XX.
3) *Juris et judicii fecialis* etc., Pars II. Sect. 8. Q. 3.
4) *Quaestiones Juris Publici*. L. I. Cap. XII.
5) RIJMER T. I, p. 440.

oorlog [1]). Zoo verklaarden de Engelsche ordonnantiën van 1315 en 1337 allen handel met de Schotten voor ongeoorloofd en bedreigden de onzijdigen, die zich er aan schuldig maakten met het verlies van alle voorregten en privilegiën [2]).

Wanneer evenwel een haven door oorlogschepen werd ingesloten, kon er wel geen twijfel bestaan, dat de handel daarmede ongeoorloofd was en hier wordt dan ook niets tegen ingebragt. Was het echter voldoende eenige bodems langs de kust te doen kruisen, of moest men inderdaad de haven insluiten om het regt te hebben, onzijdige schepen die wilden binnen zeilen verbeurd te verklaren? Nadere regels vinden we het eerst in een plakaat van de Staten-Generaal, uitgevaardigd den 26 Junij 1630, waarbij wordt voorgeschreven, dat alle schepen die de havens van Vlaanderen in- of uit willen loopen met hunne lading verbeurd zullen worden verklaard, „omdat haar Hoog Mogende de voorschr. havenen met oorlogschepen continuelijk bezet houden." Dezelfde straf wordt toepasselijk verklaard op schepen, die naar Vlaanderen bestemd zijn, al zijn ze ook nog verre vandaar, wanneer zij niet nog bij tijds van koers veranderd zijn. Zoolang zij nog niet in hun eigen of in eene onzijdige haven zijn aangekomen, mogen zij worden prijs gemaakt — als zij vervolgd worden, zelfs nadat zij in eene bevriende haven zijn geweest, en totdat zij de plaats hunner bestemming bereikt hebben [3]). De kusten werden inderdaad door eene voldoende magt bewaakt, n.l. door eene vloot van 40

---

[1]) Vgl. een brief van EDUARD II aan PHILIPPUS V van Frankrijk, aangehaald door TWISS, Vol. II, § 98, p. 190 (¹) en te vinden bij RIJMER, T. III, p. 880.

[2]) RYMER, T. II, P. IV, p. 76, T. IV, P. III, p. 54. Meer voorbeelden van verbodsbepalingen, als ook van de tegenkanting, die zij meer en meer verwekten, bij PHILIPSON, p. 77—84.

[3]) Zie BIJNKERSHOEK, *Quaest. Juris Publ.*, L. I, C. IV. v. AITZEMA, B. X, p. 177, v.

schepen [1]). Ten onregte beweert dan ook HAUTEFEUILLE, dat bij dit placaat de fictieve blokkade wordt voorgeschreven, en dat het nooit tot uitvoering kwam. „En commentant l'édit de 1630," zoo spreekt hij, „BIJNKERSHOEK constate qu'il ne reçut jamais son exécution, et que même les états généraux n'envoyèrent jamais les forces nécessaires pour former réellement le blocus des ports de Flandre" [2]). Het blijkt dat hij onbekend was met het getal schepen, dat afgezonden werd, maar bovendien schijnt hij deze plaats van BIJNKERSHOEK verkeerd begrepen en eene andere niet gelezen te hebben. Deze toch verhaalt, dat het besluit gedurende eenigen tijd niet werd uitgevoerd, en men het dus zoolang niet in al zijne gestrengheid op de neutralen toepaste, dit nu zou voorzeker bij eene fictieve blokkade anders gebeurd zijn [3]).

Meer bijzonderheden omtrent de blokkade zijn ons uit dit tijdvak niet bekend, het schijnt echter dat men algemeen zoowel schip als lading prijs verklaarde als straf voor het verbreken, het placaat van 1630 beroept zich dan ook op het oude gebruik [4]).

[1]) VREEDE, *Geschiedenis der Nederlandsche diplomatie*, IIe Ged., 2e St., bl. 34, v., 256, vv.

[2]) *Droits et Devoirs*, T. I, p. 57, v. Vgl. Tit. IX, Ch. II, Sect. IV, § II, Tome III, p. 155.

[3]) „Quum id decretum 26 Jan. 1630 *aliquamdiu non esset exercitum*, et *interim* libere in Flandriam commeatum, anno 1642 incidit, ut quaedam non hostium naves, eo commeantes, a nostris fuerint captae et in Zelandiam deductae; ibi autem, retentis et publicatis solis contrabandis, cetera fuerunt demissa et restituta. De contrabandis quaesitum an jure? Et sunt qui negant Consil. Holl. T. II. Consil. 121. Sed omnino affirmandum est, *cum enim segnius orae illae observatae essent, remissum quidem videri poterat illud obsidionis jus*, quo non hostium quaecunque bona recte occupantur, sed non etiam jus commune belli, quo τὰ contrabanda, ad non obsessos quoque vecta, recte publicantur." — Zoo werd het plakaat ook in 1645 niet streng toegepast. Zie *Quaest. Jur. Publ.* L. I, Cap. XI. De andere plaats is te vinden in L. I, C. IV, „Scilicet commercii intercludendi ergo Ordines Generales portas Flandriae *navibus bellicis obsederant*, adeoque omnes quorumcunque naves eo destinatas indeque exeuntes, publicabant etc."

[4] Zie ook WHEATON, *Histoire*, Tome I, p. 186 vv.

Het behoeft na het voorafgaande geen betoog, dat de toestand der schepen in volle zee nog niet er aan doet denken, dat men ze als territoir beschouwde: wel blijft het gezag voortduren van den staat waartoe zij behooren, maar ook anderen oefenen er regten uit, geheel in strijd met de onschendbaarheid die aan grondgebied wordt toegekend. Het regt om in volle zee goederen van vreemde schepen weg te nemen, ja om ze met lading en al verbeurd te verklaren wordt algemeen toegepast. Wie zou beweren zich zoo iets aan te kunnen matigen op vreemd grondgebied? Nu blijft ons echter nog te onderzoeken of ook soms de schrijvers over het Volkenregt den regel „schip is territoir", 't zij bewust, 't zij onbewust hebben aangenomen. Die wetenschap was echter gedurende de Middeleeuwen nog zeer weinig beoefend. „La science du droit", zegt HAUTEFEUILLE, „est cultivée avec soin par des savants dont les travaux sont réellement remarquables, et nous ne trouvons pas un seul écrivain, qui se soit occupé des lois commerciales et maritimes, lois qui cependant sont un des plus grands besoins de l'époque: pas un savant n'a traité du droit international, qui commençait à sortir des ombres où il était toujours resté enveloppé, et à faire sentir son influence aux peuples." [1]). Die wetenschap heeft zeer veel te danken aan de hervorming; waardoor het begrip van de vrijheid en onafhankelijkheid der wezenlijk zelfstandige Staten eerst inderdaad kon tot stand komen [2]). Voor het eerst is zij beoefend door ALBERICUS GENTILIS (1551—1611). In Italië geboren, maar om zijn geloof vervolgd, had hij zich in Engeland gevestigd, en werd daar van wege het Spaansche hof belast, om in kwestiën van zeeregt de belangen van Spaansche onderdanen te behartigen, in een tijd, dat Engeland onzijdig was gedurende den tachtigjarigen oorlog. Naar deze hem opgedragen betrekking heeft hij aan een zijner werken den naam „*Hispanicae advocationis libri duo*" gegeven.

---

1) *Histoire*, p. 160.

2) Vgl. KALTENBORN, *Kritik*, p. 24, 263.

Het verbod, door een oorlogvoerende mogendheid uitgevaardigd, van allen handel met den vijand keurt hij goed [1]).

Over de vraag, of vijandelijk eigendom, op neutrale bodems geladen, prijs mag worden gemaakt, spreekt hij in het voorbijgaan, alsof er geen redelijke twijfel aan kon bestaan. Zonder te aarzelen erkent hij, dat het goed prijs is, maar staat een oogenblik stil bij de kwestie, of de onzijdige schipper aanspraak heeft op de vracht, waarop hij bevestigend antwoordt. De overwinnaar treedt in de plaats van de overwonnenen, de eerste is dus verpligt de vracht te betalen, waarvoor de lading is verbonden, want hij mag alleen dat nemen, wat aan de eigenaars der goederen toebehoorde, n.l. de lading, na aftrek der vracht [2]). Om duidelijk te doen uitkomen, dat hij niet zou toestemmen vijandelijk goed ook van onzijdig grondgebied weg te nemen, verwijzen wij naar Caput V van hetzelfde boek, waar hij o. a. zegt: *„alienum territorium securitatem praestat"* [3]). Contrabande is natuurlijk prijs [4]). — Schoon men dus moeijelijk zou kunnen gelooven, dat hij het regt van visite aan de oorlogvoerenden ontzegt, heeft hij zich toch, naar het schijnt medegesleept door de zaak, die hij moest verdedigen, er tegen verklaard. Tevens maakt hij bij deze gelegenheid eene vergelijking, die voor ons onderwerp van eenig belang is, omdat wij hier voor het eerst een spoor vinden van den regel „schip is territoir," — wij zullen dus in 't kort den gang zijner redenering volgen.

Een Engelsch koopvaardijschip is door een Toscaanschen oorlogsbodem prijsgemaakt en door de regters te Florence geconfisqueerd: „quia offensum iverit alteram, altera vero fecerit omnia pro defensione necessaria." In de eerste plaats merkt GENTILIS hiertegen op, dat vermoedelijk het oorlogschip de

[1]) *De Jure Belli*, L. I, C. XXI.

[2]) *Adv. Hisp.*, L. I, C. XXVIII.

[3]) Hij handelt daar over de vraag: *„An hostem liceat capere in territorio alieno."*

[4]) L. I, C. XX. — Zijne meening omtrent de rest der lading en het schip, zie boven, p. 45.

aanvallende partij was, o. a. omdat het tweemaal had vuur gegeven en „incepisse censetur qui provocavit ad pugnam, ad iram." Die regters zullen misschien beweren, dat het een teeken van vriendschap is „semel, atque iterum tormenta explodere!" [1]) „Mos est bellicae navis, advocantis navim, et quidem pro imperio. Hoc Etruscae tum faciebant cum aliis. Ergo defensio fuit Anglorum adversus imperium et minas. Etrusci scrutari [2]) navim nostram volebant, ut patet ex facto eorundem cum aliis. Veniebant itaque interturbaturi navigationem nostris, intercepturi commercium, ut patet ex facto cum aliis. *Et factum Etruscorum injustum:* Si non absque injuria venator ingreditur *fundum alienum*, domino prohibente; *si in alieno territorio non licet hostem laedere:* et territorium nihil aliud sit quam dominium." — Die gewoonte dus, als zij ten minste bestaat, late men zich niet opdringen [3]). De Engelschen, die een' aanval te vreezen hadden, verdedigden zich teregt. „Defensio fuit Anglorum honesta et pro Turcis, qui laedendi erant ab Etruscis in navi nostrorum. Sic injuria fit nobis, *quae alteri fit domi nostrae. Etenim ipsa navis domui comparatur*. Dat zij naar de wapens grepen was noodzakelijk, wegens de vrees, dat zij tegelijk met de Turken zouden worden aangerand enz., de Toscaners behooren dus alles

---

1) Zie *Adv. Hisp.*, L. I, C. XXVII.

2) PHILIPSON, p. 94. (1) vestigt de aandacht er op, dat men liever niet met TELLEGEN (*Diss.*, p. 27), deze woorden moet opvatten als betrekking hebbende op het *regt van onderzoek*, maar gelooft, dat van meer dan een eenvoudig *onderzoek* sprake is (hij bedoelt daarmede de *doorzoeking)*. Intusschen blijkt, naar het mij voorkomt, uit de geheele redenering van GENTILIS. dat hij zich verzet ook tegen een „eenvoudig onderzoek." Immers hij vindt aanstoot in dat zoogenoemde „imperium navium bellicarum," en verklaart het voor onregtmatig een vreemd schip in volle zee te betreden.

3) „Non mihi vel mos ille (alicubi si sit) obtrudatur nunc pro lege maris de imperio isto navium bellicarum quoniam admitti ille mos possit ad littora Principis navium, in mari alio non possit. Etiam neo sitc curandum de istis consuetudinariis Doctoribus, sed sit servanda ordinariorum opinio." Wie hij met die „ordinarii" bedoelt, blijkt niet.

terug te geven, met vergoeding van onkosten, schade etc., „usque ad ultimum quadrantem."

GENTILIS wijst hier nog wel niet op een bepaalden regel, hij maakt slechts eene vergelijking, hij tracht aan te toonen, dat men zich geene aanmatigingen mag veroorlooven tegenover een vreemd schip in volle zee, en om dit duidelijk te maken, wijst hij op den eerbied dien men aan vreemd grondgebied en een vreemd huis verschuldigd is. Toch was het de moeite waard de aandacht er op te vestigen, omdat wij dan te juister over den regel en zijn ontstaan kunnen oordeelen.

Niet lang na GENTILIS schreef HUGO GROTIUS zijn werk *de Jure Belli et Pacis* dat nog altijd beschouwd wordt als een meesterstuk van onschatbare waarde voor het volkenregt. Ook hij spreekt over de verschillende kwestiën, waarmede wij ons bezig houden. — De onzijdige vlag kan de vijandelijke lading niet aan confiscatie onttrekken, zegt hij, gelijk ook GENTILIS, in het voorbijgaan, als eene uitgemaakte zaak. Indien de eigenaar van het schip bekend was met den aard dier goederen, wordt dit eveneens verbeurd verklaard. Moeijelijk kunnen zijne woorden anders worden opgevat, en we zouden er niet bij stilstaan, indien niet HAUTEFEUILLE volhield dat GROTIUS niet deze, maar eerder eene tegenovergestelde meening koestert. „Les partisans du système que je combats ont cherché à s'appuyer de l'autorité de GROTIUS, à le ranger parmi eux. Mais il me paraît impossible de trouver dans les textes par eux cités un seul argument en faveur du prétendu droit du belligérant, si ce n'est ce qui concerne le droit de nécessité..... Les textes de GROTIUS, invoqués par mes adversaires sont tellement éloignés du sens que l'on veut leur donner, qu'il serait rigoureusement possible de les faire servir de preuves en faveur du système contraire" [1]). Bezwaarlijk kan men gelooven, dat deze geleerde schrijver onbekend is met de zoo menigmaal aangehaalde plaats van DE GROOT, welke geen

---

[1]) *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. IV, Tome III, p. 303, v. Evenzoo Sect. V, p. 363 ([1]).

twijfel kan overlaten. „Sed neque amicorum naves in praedam veniunt ob res hostiles, nisi ex consensu id factum sit dominorum navis (en hierbij beroept hij zich op de reeds besproken L. 11 § 2 Dig. *de Publicanis*, XXXIX: 4). Atque ita interpretandas puto leges Galliae, quae ex rebus naves, ex navibus res praedae subjiciunt, quales sunt FRANCISCI I, datae anno 1543, cap. 42, HENRICI III, anno 1584 mense Martio, capite 69, lex Portogalica libro I, tit. 18. *Alioqui res ipsae solae in praedam veniunt*" [1]). Om deze woorden naar zijne leer uit te leggen, moet HAUTEFEUILLE zeker buitengemeen groote kunstvaardigheid aan den dag leggen! Dit beproeft hij evenwel niet: hij spreekt er niet van, maar tracht steun te vinden in eene andere plaats, waar GROTIUS op de vraag, of men ook vijands goed mag prijs maken buiten 't grondgebied der beide partijen, bevestigend antwoordt, maar er bij voegt, dat hij, die daar het imperium heeft, het beletten en voldoening eischen kan, indien het tegen zijn wil is gebeurd [2]). Daaruit blijkt, zegt HAUTEFEUILLE, dat de gezagvoerder van het neutrale schip het regt heeft zelfs met geweld den belligerent te beletten vijandelijk goed weg te nemen, of zelfs het schip te betreden [3]). Intusschen was het juist de vraag, of volgens GRO-

[1]) *De Jure Belli et Pacis*, L. III, Cap. VI, § 6, nota h. Op eene andere plaats geeft hij de bepalingen van het consulaat op, n.l. L. III, C. I, § 5, No. 4.

[2]) *De Jure Belli et Pacis*, L. III, C. VI, § 26, No. 2. „Solet et hoc quaeri, an extra territorium utriusque partis bellum gerentis capta fiant capientium; quod et de rebus et de personis solet in controversiam vocari. Si *jus solum gentium* respicimus, puto locum hic non considerari, sicut et hostem ubique recte interfici diximus. Sed *qui in eo loco imperium habet, potest sua lege prohibere ne id fiat; et si contra legem actum sit, de eo tanquam de delicto poscere potest ut sibi satisfiat.* Simile est quod in agro alieno capta fera dicitur capientium fieri, sed a domino agri prohiberi posse accessum." — Het onjuiste van deze laatste vergelijking heeft PHILIPSON aangetoond, p. 95. Het is weêr de analogie met het Romeinsch regt, die hier voor den dag komt. Zie § 12 Inst. de *Rer. Div.* (II: 1) door DE GROOT aaangehaald.

[3]) „Sans doute, si la propriété ennemie, chargée à bord des navires neutres, arrive au pouvoir du belligérant, il deviendra propriétaire;

TIUS die kracht van het „imperium" ook op het schip werkt: neemt men dat nu maar eenvoudig aan, dan is de zaak uitgemaakt, doch uit de hierboven afgeschreven plaats blijkt, dat GROTIUS die meening geenszins is toegedaan, maar wel degelijk de oorlogvoerenden geregtigd acht aan boord te gaan en weg te nemen wat den vijand toebehoort. Hij ontzegt dus aan de neutralen het regt, zulks te verbieden, waaruit tevens blijkt, dat hij ook in dit opzigt het schip geenszins met territoir gelijk stelt [1]).

Het toevoeren van contrabande is ongeoorloofd, zij mag van het schip worden weggenomen: de gevolgen echter verschillen naarmate van den aard der goederen, die in drie klassen verdeeld worden [2]). Blokkade moet geëerbiedigd worden, welke straf echter het schenden daarvan meêbrengt, daarvan spreekt hij niet [3]).

In een advies over „'t Recht, 'twelk Sijn Hoogheid, als Admiraal van de Zee, competeert in veroverde schepen," maakt hij onderscheid tusschen oorlogsbodems en koopvaar-

---

mais il n'a pas le droit de la saisir dans ce lieu, le maître du navire peuet a le droit de le repousser par la force, et même dans le cas où le fait est consommé, d'en poursuivre la réparation. *Le neutre peut défendre l'entrée de son navire, c'est son droit d'après* GROTIUS; on peut donc dire que cet auteur n'est pas partisan du droit de saisie des propriétés ennemies sur les navires neutres."

[1]) PHILIPSON, p. 96 meent, dat wanneer GROTIUS toestaat vijandelijken eigendom, zelfs op vreemd grondgebied te nemen, hij natuurlijk de confiscatie daarvan op het schip niet voor ongeoorloofd zal houden. — Het onderscheid evenwel mag niet over het hoofd gezien worden. Op het vreemd grondgebied mag de souverein het beletten, ja bestraffen, — op het schip niet. Uit de aangehaalde plaats moet men ook niet afleiden dat men zich volgens DE GROOT in den regel gerust ook op onzijdig grondgebied oorlogsdaden mag veroorloven. Hij geeft alleen dat regt: *„si jus solum gentium respicimus."* Elders zegt hij 't zelfde *„si ipsorum* (d. i. van de vijanden) *personas respicimus,"* maar gaat voort: „In territorio autem pacato, quod eos interficere aut violare non licet, id jus *non ex ipsorum venit persona, sed ex jure ejus qui ibi imperium habet.* L. III, C. IV, § VIII, No. 1, 2.

[2]) *Jus Belli et Pacis*, L. III, C. I, § 5.

[3]) *Ibidem*, L. III, C. I, § 5, No. 3.

dijschepen; de eerste worden niet verkocht, als men ze heeft veroverd, maar worden staatseigendom omdat men ze weêr terstond tegen den vijand kan aanwenden: „zijne excellentie kan dus daarvan geene portie genieten, 'twelk zoo veel te apparenter is, overmits bij de vijanden dezer Landen dezelve ordre werd gevolgd: Nam constitutionibus Regni Hispaniae in caeteris navibus maris praefectus certam partem praedae habet, sed naves bellicae soli Regi acquiruntur,.... ita ut Jurisconsulti Hispani *naves bellicas agris comparent*, qui ex Jure Romanorum nemini communicantur, sed publici fiunt." — Hierbij voert hij het gezag aan van AYALA, *de Jure et Offciis bellicis*, L. I [1]). Die vergelijking met de „agri" zou misschien doen vermoeden dat hier eenigzins sprake was van den regel „schip is territoir." Het punt van vergelijking ligt echter alleen daarin dat oorlogschepen even als ook stukken land, wanneer ze op den vijand veroverd zijn, terstond aan den vorst vervallen, en niet gelijk b. v. roerende goederen door de prijsmakers kunnen verdeeld worden.

Of men ook in andere opzigten de beide soorten van schepen plagt te onderscheiden, daarover vinden wij bij de schrijvers niets vermeld, maar we kunnen wel nagaan, dat zij niet volkomen gelijk gesteld werden. Handel in vijandelijk goed dreven de eerste natuurlijk niet, evenmin vervoerden zij contrabande (ten minste dit kon, ook al deden zij het soms, moeijelijk worden uitgemaakt), de visite kon dus door niemand verlangd worden. Ook zal men er meer ontzag voor gekoesterd hebben, omdat zij het staatsgezag vertegenwoordigen, en dus eene beleediging hun aangedaan, zeer ligt groote moeijelijkheden zou kunnen veroorzaken. Hoe men nu echter de onzijdige oorlogschepen onderscheidde van die der krijgvoerende mogendheden wordt ons niet berigt, wij weten dan ook niet met volkomen zekerheid, of de gebruiken, die wij in het volgende tijdperk

---

[1]) *Consultatien, Advieзen en Advertissementen, enz.* Rotterdam, 1662, Deel III, p. 700—704.

zullen aantreffen, reeds nu in zwang waren. Vóór wij echter hiermede verder gaan, moeten we stilstaan bij den toestand der schepen binnen vreemd gebied.

b. Schepen binnen vreemd gebied.

Gelijk na den val van het West-Romeinsche rijk alom wanorde en ongeregeldheid in Europa heerschten, zoo was ook de toestand van vreemdelingen over het algemeen niet benijdenswaard [1]). Geen wonder, dat men er naar streefde hierin zooveel mogelijk verandering te brengen, dat vooral de handeldrijvende steden haar best deden ook in den vreemde veiligheid en zekerheid te vinden. Vandaar dat wij eene instelling zien in het leven roepen, waarvan wij reeds bij de Grieken een spoor hebben gevonden, namelijk die der consuls. Men bedong het voorregt, dat er iemand zou mogen worden aangewezen, om in den vreemden staat tot steun en helper van zijne landgenooten te dienen, en naarmate de handel in bloei toenam, werd dit meer algemeen. Reeds in den *Codex Visigothorum* vinden wij eene bepaling, op dit onderwerp betrekkelijk. „Dum transmarini negotiatores inter se causam habuerint, nullus de sedibus nostris eos audire praesumat, nisi tantummodo suis legibus audiantur apud telonarios suos [2]).” De Venetiërs verkregen dezelfde voorregten in het Grieksche keizerrijk in 991, en op nieuw in 996 en 1080 [3]). Vooral de kruistogten, die in zoo menig opzigt op den handel een krachtigen invloed gehad hebben, droegen er zeer veel toe bij, om deze instelling algemeen te verspreiden, niet alleen in den Levant, maar ook in Europa [4]). Die consuls nu moesten niet alleen

---

1) Vgl. b. v. PÜTTER, t. a. p., p. 115.
2) *Cod. Visigothorum*, L. XI, Tit. III, C. 2.
3) PARDESSUS, *Collection*, T. II, Introd., p. CXXVI.
4) Vgl. PARDESSUS, *Coll.*, T. II, Introd., p. VIIII, LXXXV, T. I, p. 149.

raad, hulp, steun verleenen aan hunne landgenooten, maar waren bovendien eene soort van magistraat, die volgens de wet en gewoonte van zijn vaderland regt sprak. Natuurlijk waren het gewoonlijk zaken, tot den koophandel betrekking hebbende, deze was de aanleiding waarom men dikwijls in den vreemde vertoefde, maar behoudens enkele uitgezonderde gevallen was hun veelal ook de criminele jurisdictie over hunne landgenooten toegestaan. Deze vestigden hun verblijf meestal in elkanders nabijheid, en maakten in de bijna uitsluitend door hen bewoonde wijken eene soort van kolonie uit, waarvan de consul het hoofd was. De Hanse verzuimde zulk eene gelegenheid niet om haren handel te bevorderen, bedong overal zulke voorregten en heeft hare uitgebreide magt voor een groot gedeelte er aan te danken gehad [1]). Ook in ons vaderland werden zij meermalen toegestaan aan vreemdelingen gelijk men ze van anderen wist te verwerven. In 1368 gaf koning ALBERT van Zweden aan die van Amsterdam, Enkhuizen, Wieringen enz., onderscheidene vrijheden in Denemarken en op Schoonen wegens den koophandel", om hen te beloonen voor hunne hulp in den oorlog.

„Voorts moghen," zoo luidt dat privilegie o. a. „de voorsz. steden haer selfs Vooghden setten op hare victen to Schoonre, ende te Valsterbode, ende waer het hen best believen sal in alle den landen tot Schoonen: Ende die Vooghden mogen rechten over alle de gene, die met hen op hare victen leggen, ende voort over alle hare burgeren, ende haren gesinnen, die leggen, daerse leggen; ende alle saken ende breucken regten, als saken, ende breucken die naer Lubeschen rechte gaen in hant ende hals. — — — Voorts

---

[1]) Vgl. PARDESSUS, t. a. p. PÜTTER, p. 135 vv. KANNES, *Diss.* p. 12—18. CAUCHY, T. I, p. 305, 310—314. HAUTEFEUILLE, *Hist.* p. 106—111. — Voorbeelden zijn in menigte te vinden bij: WERTHEIM, *Diss. de Consulibus mercatorum Batavis*, Traj. 1851, p. 4, vv. Het Groot commercie-tractaat van 1495 tusschen Engeland en PHILIPS DEN SCHOONE kende hun ook regtspraak toe. Vgl. VAN METEREN, *Nederlandsche Historie*, B. I, fol. 8, B. II, fol. 32.

salmen niemant dagvaerden na het Deense Recht, of herkomen voor het Deense Gherecht: maar wil men yemaet convenieren of schuldighen, die salmen schuldighen voor syn Duytsche Vooght volgens zijn Stads regten, enz. [1])." Aan die van Briel, Voorne, Stavoren en Hinloopen werden dergelijke gunsten verleend [2]). Reeds in 1363 had hertog ALBERT voorregten gegeven aan de Duitsche kooplieden, zonder dat daarin echter wordt gesproken van de jurisdictie [3]). In 1382 gaf hij aan de Engelsche kooplieden o. a. het regt „dat si moghen kiesen enen Gouverneure, die him ghenoeghet ende anders Officiers" etc. en dat wanneer „enich ghescil of twiste viel twisschen coman, ende coman, het ware van sculde, jof eenighe ander parlemente, daer geen doetslach, leemte, of vredebrake en waer, dat sel die Gouverneure mit synre gesellscap berechten sonder yemant van onsen weghen. [4])." Ook de „onderzaten des konings van Portugal" verkregen in 1390 zulke vrijheden en voorregten van hertog ALBERT [5]), welke aan die van Amsterdam het regt gaf, „datze alle jaaren eenen Voogd mogen zenden op Schoonen in Denemarken om aldaar recht te doen, en hun belang te bevorderen [6])."

Welligt droeg de geheele staatsinrigting van die tijden er toe bij, om de vorsten gemakkelijker te doen besluiten tot het geven van zulke groote voorregten, als tegenwoordig niet ligt meer zouden worden toegestaan door de Europesche mogendheden. In vele streken toch was het staatsgezag nog zeer zwak, en vrij algemeen was de gewoonte verspreid,

---

1) VAN MIERIS, *Groot Charterboek*, D. III, p. 227, vv.

2) *Ib.*, p. 229, 230, 231—233.

3) *Ib.*, p. 145—147, op nieuw in 1389, p. 523.

4) *Ib.*, p. 383, v. Vernieuwd den 8 Febr. 1383, 11 Maart en 25 April 1386, *ib.*, p. 396, 433, 435, v.

5) *Ib.*, p. 555. v. Zij mogen een overste kiezen en zijn vrij van de locale jurisdictie.

6) In 1392, *ib.*, p. 587. *Handvesten van Amsterdam*, p. 10 (ed. van 1748).

om ieder te laten leven naar zijne eigen wet [1]. De handel der vreemdelingen werd dikwijls met afgunst aangezien, de trouw aan verdragen niet altijd in 't oog gehouden, vaste gezantschappen nog niet gekend. En moge hierin allengs verandering zijn gekomen, dezelfde voorregten worden nog langen tijd door de vreemde kooplieden gewenscht, en hun ook dikwijls toegestaan. Eerst in de 16e, of liever in de 17e eeuw zien wij een streven om ze in te korten. De criminele jurisdictie wordt den consul in den regel niet verleend, de civile niet meer altijd [2]. Deze verandering had echter geen plaats in het Turksche rijk en de staten aan de noordkust van Africa: in 1604 b. v. verkreeg HENDRIK IV, koning van Frankrijk, nog onbepaalde jurisdictie voor de Fransche consuls bij de Porte [3].

Waar nu aan de vreemdelingen in 't algemeen zoo vele en zoo groote regten werden toegekend, genoten natuurlijk zij, die aan boord van hunne schepen die staten bezochten er evenzeer van als diegenen, welke eenigen tijd hun verblijf aan land hielden, en geen wonder, immers de locale

---

[1]) Vgl. PHILLIMORE, Vol. II, CCXLIV, p. 237. FOELIX, *Traité du Droit International Privé, etc.*, 3e ed. (DEMANGEAT) Paris, 1856, T. I, No. 4, p. 11, v.; V. SAVIGNY, *Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter*, 12e ed., Heidelberg, 1834. Th. I, p. 115. „Wir neuern nämlich gehen von dem Grundsatz aus, dat die Art des Rechts durch das Territorium bestimmt werde; wer in demselben lebt, musz nach dessen Recht sein Eigenthum und seine Verträge beurtheilen lassen, der Unterschied zwischen Staatsbürgern und Fremden ist hierin gering, und die nationale Abstammung ist ganz ohne Einfluss. Nicht so im Mittelalter, wo in demselben Lande, ja in derselben Stadt, der Lombarde nach Lombardischem, der Römer nach Römischem Rechte lebte. Vgl., *System*, Th. VIII, § 346. BAR, *das Intern. Priv. und Strafrecht*, p. 16 v.

[2]) Jurisdictie nog toegestaan, zie b. v. V. MIERIS, D. IV, p. 168 (1411) Portugal met WILLEM van Beijeren; DUMONT, T. V, P. II, p. 205 (1612); *Groot Placaetboek*, D. II, Col. 1385 (1616). Eene resolutie van 1632: *Ibidem*, D. I, Col. 923. V. AITZEMA, D. I, p. 347, 350 enz. Geen criminele, doch wel civile jurisdictie, zie b. v. ordonnantie van 1588, *Groot Placaetboek*, D. I, Col. 756—767.

[3]) DUMONT, T. V, P. II, p. 39.

autoriteit kwam natuurlijk met hen nog minder in aanraking. Terwijl nu, zooals wij gezien hebben, het schip met zijne bemanning in volle zee onderworpen bleef aan het gezag van zijnen staat, evenzeer als toen het nog binnen diens gebied lag, vond het, zoodra het de plaats zijner bestemming had bereikt, eene overheid die in naam van denzelfden souverein bevelen gaf, bescherming verleende en regt sprak. Ofschoon het dus binnen vreemd territoir lag, bleef het toch aan zijn eigen staat onderworpen, immers de vreemdeling mogt zelf de misdrijven, daar gepleegd, niet straffen, hij mogt zich niet inlaten met de geschillen daar ontstaan: evenmin als hij zich dat mogt veroorloven op het grondgebied van den staat, waartoe het schip behoorde. En dit was geene uitzondering: overal vond men denzelfden toestand terug. Het zou dus niemand kunnen bevreemden, wanneer de schepeling, die zag dat zijn vaartuig altijd onderworpen bleef aan de wet van zijn staat, hierin eene groote overeenkomst opmerkte met het territoir. En wij zouden ons zelfs kunnen voorstellen, dat hij vol ijver, om zijn bodem te onttrekken aan elke inmenging van den vreemdeling, hierop die gelijkstelling wenschte toe te passen, De voorregten echter, die men in den vreemde genoot, waren niet toegestaan aan het schip, omdat dit in eene eigenaardige verhouding stond tot den staat, maar in 't algemeen aan ieder vreemdeling, omdat hij vreemdeling was. De regtstoestand der vreemde schepen had niets bijzonders, het was dus onmogelijk, dat men er een regtsregel uit afleidde. Dit kon eerst in lateren tijd gebeuren, toen bijzondere privilegiën aan het schip als zoodanig werden toegekend. Al vonden we dus reeds nu eenig spoor eener gelijkstelling van schip met territoir, dan zouden we daar nog niet te veel gewigt aan mogen hechten, en er geenszins uit opmaken, dat er sprake was van een regel, geconstrueerd om den regtstoestand in korte woorden uit te drukken. Wij hebben reeds medegedeeld, dat GENTILIS de vergelijking maakt, en tevens opgemerkt, door welk motief hij gedreven werd. Men kan nagaan, dat men,

indien het eigenbelang meebragt de onschendbaarheid van het schip te betoogen, gaarne datgene wat oorspronkelijk slechts eene vergelijking was, zou doen gelden voor de uitdrukking eener regtsbetrekking, voor eenen regtsregel. Wij zullen zien, hoe dit werkelijk in de volgende periode plaats had. Nn echter moeten we terugkeeren tot den toestand van het schip, als het zich in vreemd gebied bevindt.

Ook indien de instelling der consuls niet bestaan had, of anders was ingerigt, zou de magt van den staat, onder wiens vlag het schip vaart, blijven werken. We kunnen ons niet hierover verwonderen, daar het geheel en al in den aard der zaak ligt, maar we vinden er ook de bewijzen van in zoo menige verordening op den zeehandel. Reeds in de Wisbuysche verzameling lezen wij, dat de bemanning zich niet zonder verlof van den schipper mag aan land begeven in eene vreemde haven; dat zij, die aan land gaan, eenige spijs van boord mogen meênemen, maar geen drank; dat de schipper ook daar zijn gezag behoudt, maar zijne onderhoorigen niet mag slaan, goed moet zorgen voor hunne spijs en drank enz [1]). In de reeds meermalen aangehaalde ordonnantie van 1551, door PHILIPS II, en die van 1563, door KAREL V uitgevaardigd, zien wij menige dergelijke bepaling, gelijk ook in het zeeregt der Hanzesteden van 1591 [2]).

Maar, ofschoon de regtsband met het vaderland bleef voortduren, ofschoon het gezag hiervan bleef werken, dit was niet uitsluitend, zelfs niet in den tijd van de groote magt der consuls. Men begreep, dat hij, die alle vreemdelingen van zijn gebied mag weren, hun ook de voorwaarden kan stellen, waaronder hij hen wil toelaten. Dat de staat zijne magt behalve over zijnen grond ook nog over een gedeelte van de aangrenzende zee uitstrekt, werd ook reeds erkend, soms had men die bewering zeer ver uitgestrekt, door zich heer en meester te noemen over

1) Zie art. 17, 18, 28, 29 enz., bij VAN GLINS, *Zeeregten*, p. 4, vv. PARDESSUS, *Coll.*, T. I, p. 425—524.

2) Vgl. v. GLINS, p. 17, vv., 34, vv., 65, vv.

geheele zeeën, men bleef evenwel (en teregt) aanspraak maken op het gezag over de havens en reeden, gelijk ook op het gedeelte der zee, dat de kust bespoelt. Reeds BARTOLUS, steunende op het Romeinsch regt, is van deze meening [1]). Koopvaardijschepen liet men er in den regel toe, van deze toch had men weinig kwaad te vreezen, veel voordeel te wachten; oorlogschepen evenwel had men veelal liever op een afstand, sommige staten weigerden zelfs ze toe te laten. Als erkenning van het locaal gezag echter werd algemeen het saluut geeischt, 't zij door kanonschoten, 't zij door het strijken van vlag of topzeil. Algemeen schijnt dit gebruik aangenomen, enkele voorbeelden vindt men, dat het bij traktaat werd voorgeschreven [2]). Dikwijls gebruikte men zijne magt om tollen op te leggen; ook zien wij reeds vroeg voorzorgsmaatregelen bevolen tegen besmettelijke ziekten [3]). PARDESSUS deelt mede, dat reeds in een document, op de tiende eeuw betrekking hebbende, van quarantaine wordt gesproken: een woord dat tot op onzen tijd in gebruik is gebleven [4]). Een enkel voorbeeld is ons bekend, waaruit blijken kan, dat de plaatselijke soeverein somtijds zijne kracht ook wel degelijk aan boord van vreemde schepen in zijn watergebied liet gevoelen. Onder de regering van HENDRIK III, koning van Frankrijk, raakte niet ver van Calais een Spaansch schip met 300 Moorsche slaven aan boord, vast op de kust. Nu was volgens overoud gebruik een iegelijk vrij, die in het

---

[1]) Zie L. Un. Cod. *de Class.* (XI: 12); L. 99, § 1 Dig. *de Verb. Sign.* (L: 16). Vgl. TELLEGEN, *Diss.*, p. 12, sqq.

[2]) b. v. Denemarken en Zweden in 1580. (DE REEDTZ, *Répertoire*, p. 55, v.) en 1645. (DUMONT, T. VI, P. I, p. 314). Eene afwijking vindt men in de ordonnantie van 1563, waar PHILIPS II aan zijne onderdanen verbiedt de vlag neêr te laten, ook in vreemd gebied, art. 23. Sedert 1636 hadden echter onze schepen bevel, in vreemd gebied te salueren, op de wijze voorgeschreven door de daar heerschende autoriteit, die ook naar eigen goedvinden mogt teruggroeten ja of neen. Vgl. v. AITZEMA, II, p. 408.

[3]) Vgl. TELLEGEN, p. 9. PHILIPSON, p. 27, (1).

[4]) *Collection*, T. II, Introd., p. CXXVIII.

Fransche rijk was, en een slaaf verkreeg zijne vrijheid, zoodra hij daar kwam. Den koning werd verzocht hen uit de slavernij te doen ontslaan, en ondanks de protesten van den spaanschen gezant ging hij er, na zijn regeringsraad te hebben gehoord, toe over en beval, dat zij in vrijheid werden gesteld [1]).

Ook het terughouden, 't zij van enkele, 't zij van alle schepen, die zich in de havens of de territoriale wateren van eenen staat bevinden, door den souverein, niet om ze zich toe te eigenen maar om ze tot nut van het algemeen eenigen tijd het vertrekken te beletten, vooral tegen het uitbreken van den oorlog, vinden we reeds in gebruik. Niet gemakkelijk is het, met zekerheid te bepalen wanneer dit gebruik, het leggen van *embargo*, is ontstaan, een zeer oud voorbeeld vinden wij in 1316, toen een Engelsch schip, bij Del Wijke (in Noorwegen) werd teruggehouden en door den koning aangewend tot zijn eigen doeleinden [2]). Eene menigte traktaten sloot men, om zich een tijd te bedingen, gedurende welken men nog de vrijheid behield zich te verwijderen: b.v. twee maanden in 't verdrag van 15 Junij 1528 tusschen Frankrijk en Engeland [3]), van 29 April 1572 tusschen dezelfden, art. 22 [4]), 3 maanden, b.v. art. 30, 19 Oct. 1610 tusschen dezelfden [5]). Andere bepalen een jaar, sommige zelfs den tijd van 2 jaren, die moet worden vergund [6]). Enkele keeren werd het geheel verboden, b.v. in 1265 door een verdrag van Tunis met Pisa en enkele meer [7]).

---

[1]) Zie DE PITAVAL, *Causes célèbres*, T XV, p. 49. Vgl. FALCK, *Diss. de Servo libertate donato si Europae solum attigerit*, Amstel. (Traj.) 1834, p. 23.

[2]) DUMONT, T. I, P. II, p. 80, 82. *Ib.*, p. 95. WAGENAAR, D. V, p. 118. Meer voorbeelden uit dezen tijd bij KARSEBOOM, *Diss. de Navium detentione*, L. B. 1840, p. 41, 47, 65, 67, enz.

[3]) DUMONT, T. IV, p. 516.

[4]) *Ib.* T. V, P. I, p. 211.

[5]) *Ib.* P. II, p. 149.

[6]) KARSEBOOM, p. 76, 78, 81, 83, 84.

[7]) DUMONT, T. I, P. II, p. 95. Vgl. KARSEBOOM, p. 96, 92.

Ieder, die in zulke wateren is toegelaten, is verpligt geene aanleiding te geven tot rustverstoring, is de staat onzijdig, dan zijn b. v. daden van oorlog daar verboden. Wat tegenwoordig algemeen erkend is, moest vroeger meermalen eerst door overeenkomst vastgesteld, dikwijls door verordeningen in het geheugen teruggeroepen worden, waaruit we soms tevens kunnen zien, hoe ver men zijn gezag meende te mogen uitstrekken. Rèeds in 1240 werd door den Sultan een verdrag gesloten met den koning der beide Siciliën, bij welks artikel 16 zij bepaalden van weêrszijden niet te zullen toelaten, dat van de kusten beider landen af, tot zoover men een schip kan herkennen, en van daar tot aan de kusten, de schepen van een der beide partijen werden lastig gevallen of vervolgd [1]). De ordonnantie van 1563 op „'tfaict der seevaarte" (Tit. I, § 37) verbood, op straffe des doods, eenig leed te doen aan onderdanen, bondgenooten en vreemdelingen, 't zij ter zake van oorlog, 't zij om andere redenen: zoover het gezigt reikt van uit de haven, of het strand. ELISABETH deelde haren gezant bij het Deensche hof mede, dat niemand regt had op de zee, behalve „in mare proximum" waarvoor dezelfde ratio gold als voor de rivieren, nl. de jurisdictie [2]), en haar opvolger JAKOBUS I vaardigde in 1604 een edict uit, waarbij hij het voeren van vijandelijkheden binnen zijne havens gelijk ook binnen de zoogenoemde king's Chambers verbood [3]). Toen in 1639 onze TROMP op bevel der Staten-Generaal de spaansche vloot bij Duins aangetast had, bragten hunne Hoog Mogenden dan ook later hunne verontschuldigingen daarvoor in bij den Engelschen koning [4]). Terwijl men dus in theorie althans hierin overeenstemt, dat een gedeelte der zee

---

[1]) Medegedeeld door GALIANI, Duitsche vertaling van K. A. CÄSAR, onder den titel: *„Recht der Neutralität"* Leipzig, 1790, B. II, p. 204.

[2]) RIJMER, *Foedera*, T. VII, P. II, p. 25.

[3]) SELDEN, L. II, CXXII.

[4]) BIJNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. I, C. VIII. Meer voorbeelden bij v. AITZEMA, III, p. 560, VII, p. 360, IX, p. 764, XI, p. 455. GROTIUS, *Ann. Belg.*, L. XIV.

onderworpen is aan de regtsmagt van het aanliggende land, bepaalt het verschil van opinie zich tot de vraag, hoever deze zich behoort uit te strekken. Ten tijde van GROTIUS schijnt reeds het gevoelen verspreid te zijn geweest, dat ook hij voorstaat nl. quatenus ex terra cogi possunt qui in proxima maris parte versantur" [1]).

Als we nu een blik terugwerpen op hetgeen we tot dusverre hebben besproken dan blijkt ons, dat tot aan het eind dezer periode de regel „schip is territoir" nog onbekend is, althans voor zoover wij kunnen nagaan heeft slechts een enkele maal een schrijver (ALB. GENTILIS) ter loops de vergelijking gemaakt, welke in dien regel wordt uitgedrukt. In het verkeer der volken werd ook blijkbaar het schip niet als zoodanig beschouwd, immers het regt om van onzijdige vaartuigen de lading, als zij aan den vijand behoort, weg te halen, om contrabande in beslag te nemen, — het regt van visite, en eindelijk in sommige gevallen het regt om 't geheele schip met of zonder lading te consfisqueren bewijst dit voldoende. — In vreemde havens genoot het vele voorregten, gelijk alle vreemdelingen, afkomstig uit den staat, waaatoe het behoorde: maar altijd werd het gezag van den localen souverein erkend.

---

1) *De Jure Belli et Pacis*, L. II, C. III, § 13.

TWEEDE TIJDPERK.

Van den vrede van Munster tot de eerste gewapende neutraliteit. 1648—1780.

Gelijk GROTIUS, zooals wij gezien hebben, den grondslag had gelegd voor de wetenschap van het volkenregt, zoo bragt de Munstersche vrede door den toestand van Europa eenigzins tot vastheid en regelmaat te brengen, er veel toe bij, om hare ontwikkeling mogelijk te maken. Het zal dus geen verwondering wekken, dat wij juist dit tijdstip hebben gekozen tot rustpunt. En wanneer men bedenkt, hoezeer in het laatst der 18e eeuw het streven der eerste gewapende neutraliteit met ons onderwerp in naauw verband staat, is ook de reden, waarom wij met haar een nieuw tijdperk wenschen aan te vangen, duidelijk.

Wij zullen nu weêr het schip beschouwen *in volle zee* en *binnen vreemd gebied.*

a. Toestand van het schip in volle zee.

Het is bijna overbodig hier nogmaals te wijzen op hetgeen ook in dezen tijd, gelijk zoowel vroeger als later, overal in gebruik is geweest. Het is nl. het voortduren van den regtsband, die het schip en zijne bemanning verbindt met den staat, waartoe het behoort, ook nadat het zijn grondgebied heeft verlaten en de volle zee heeft bereikt. De behoefte om de orde en tucht te handhaven maakte dat noodzakelijk, gelijk ook de groote belangen,

die zoo in schip als lading waren betrokken. Wij vinden dan ook nog vele overblijfselen van de wetgeving over die onderwerpen, waarvan we eenige slechts behoeven aan te stippen, zonder een naauwkeurig verslag te leveren. In eene „keure ende ordonnantie op de seesaecken te Rotterdam" van 16 Maart 1655 vinden we bepalingen, die o. a. gehoorzaamheid aan de bevelen van den schipper voorschrijven [1]; daar zij echter niet aan de behoeften voldeed, trachtte men door het uitvaardigen eener nieuwe ordonnantie de bestaande gebreken weg te nemen. Den 28 Januarij 1721 werd zij uitgevaardigd, en bevatte in artt. 174—248 bepalingen over de scheepstucht, waarvan vele ook tegenwoordig in eene wet op de tucht der koopvaardijschepen niet misplaatst zouden zijn [2]. In Frankrijk bevatten de reeds meermalen genoemde ordonnantiën hierover voorschriften, die van 1681 echter overtrof alle vorige, zij geeft een exceptioneel gezag aan den kapitein en zorgt tevens voor de noodige waarborgen tegen misbruik daarvan. In 1689 werd door LODEWIJK XIV een reglement uitgevaardigd op de tucht der oorlogschepen. — In Engeland rustte het zeeregt schier geheel op de Common Law, in lateren tijd echter werden ook wettelijke bepalingen in het leven geroepen, b. v. een „Act to prevent the delivering up of the merchant ships", door KAREL II in 1664 uitgevaardigd. — In Pruissen heerschte vooral het Hanseatische zeeregt, dat in 1614 werd uitgevaardigd. De strenge straffen, daarin voorgeschreven, werden soms met onmenschelijke wreedheid toegepast, vandaar dat zij afgeschaft werden en alleen op oorlogschepen in gebruik bleven. De middelen, om de tucht te handhaven, werden daardoor voor de koopvaardijschippers gebrekkig, vele klagten waren het gevolg, eindelijk werd den 1en Dec. 1727 een nieuw „Preuszisches Seerecht" afgekondigd en in

[1]) Te vinden in *Ned. Jaarb.* van DEN TEX en VAN HALL, III, p. 487, vv.

[2]) Zie F. CANTER ALTA, *Diss. de Lege nautica Roterodamensi*, A. 1721, L. B., 1852.

werking gebragt, dat echter nog niet volkomen aan alle behoeften voldeed [1]). Terwijl uit de aangehaalde voorbeelden blijkt, dat de staat zijn gezag liet voortduren, is het evenwel eene andere vraag, hoe het was gesteld met de onderlinge verhouding der schepen van verschillende natiën. In tijd van algemeenen vrede, die evenwel, vooral tot aan 1713, tot de zeldzaamheden behoorde, was er weinig moeijelijkheid: niemand achtte zich geregtigd bevelen voor te schrijven aan vreemde schepen, ten minste daar, waar de vrijheid der zee werd erkend. Deze was door GROTIUS in zijn *Mare Liberum* verdedigd en met goed gevolg; ofschoon SELDEN in 1635 onder den titel *Mare Clausum*, een werk had uitgegeven, om het tegendeel te betoogen en vooral om Engelands aanspraak op de zoogenoemde „Narrow Seas" te handhaven, werd toch zijne leer niet aangenomen, en is men aan die van GROTIUS blijven vasthouden. Engeland echter eischte het saluut voor zijne oorlogschepen in de vier zeeën rondom Groot-Brittanië en Ierland, en gaf daardoor zeer dikwijls aanleiding tot verzet, soms tot oorlog, daar andere zeemogendheden, vooral de Vereenigde Provinciën en Frankrijk, meermalen weigerden zich aan die voorschriften te onderwerpen [2]). In het algemeen beschouwde men het als regel, dat koopvaardijschepen de oorlogsbodems salueren, en wanneer vaartuigen van de laatste soort elkander ontmoetten, moesten die, welke aan een koningrijk behoorden, gegroet worden door die welke van eene republiek waren. Veel hechtte men aan het opvolgen dezer regels, zoodat zelfs de vraag behandeld werd, of een schip mogt worden prijs gemaakt, omdat het niet behoorlijk salueerde. Een Hamburgsch schip was door den Franschen regter om die reden verbeurd verklaard, doch in

---

[1]) Vgl. C. M. VAN DER LEEUW, *Proefschr. over de tucht op de koopvaardijschepen*, Leiden, 1857, p. 42, v., 69, v., 82, v.

[2]) Uitvoerig verhaalt PHILIPSON, p. 100—111, de verwikkelingen van de Staten-Generaal met Engeland, en ook met Frankrijk, dat weigerde zijne schepen te laten contrasalueren. Vgl. ook BOER, *Diss.*, p. 53—58.

hooger beroep werd deze uitspraak vernietigd. ZOUCH hechtte zijne goedkeuring hieraan, gelijk later ook BIJNKERSHOEK [1]).

In tijd van oorlog echter werd in vele gevallen de verhouding anders. Reeds in het vorige tijdperk meenden, zooals wij gezien hebben, de oorlogvoerenden dat de onzijdigen niet meer in alle opzigten hunnen zeehandel met dezelfde vrijheid mogten voortzetten als in tijd van vrede, terwijl zij zich het regt toekenden, vijandelijk goed weg te nemen ook wanneer het in neutrale schepen was geladen. Dikwijls oordeelden de onzijdigen, dat hunne regten werden verkracht door de aanmatigingen der krijgvoerenden, oneenigheid was meermalen het gevolg. Hoezeer de meeste staten die den Munsterschen vrede onderteekenden veel belang hadden bij eene nadere regeling van het internationaal zeeregt werden toch geene bepalingen hierover er in opgenomen [1]). Terwijl de zeehandel steeds voortging zich op groote schaal te ontwikkelen en uit te breiden en de betrekkingen tusschen de volken zich vermeerderden, begonnen vaste gezantschappen hun verblijf te vestigen bij de verschillende staten, 'tgeen strekte om haar hechter en duurzamer te maken. Meer en meer begon men door traktaten te sluiten, ook door wetten en ordonnantiën uit te vaardigen, vaste regels te vestigen, waardoor het verkeer ter zee moest worden beheerscht. De kaapvaart b. v. trachtte men zoo te regelen, dat de veiligheid der onzijdigen toenam en al liet meermalen de praktijk nog veel te wenschen over, de grondslagen werden gelegd, de overtuiging vestigde zich.

Reeds vóór 1648 hadden enkele staten zich het regt bedongen, om in tijd van oorlog op hunne schepen ook het goed van een' der krijgvoerenden te vervoeren zonder

---

[1]) ZOUCH, *de Jure Feciali*, P. II, S. 8, 14, p. 132. BIJNKERSHOEK, *de Dominio Maris*, L. II, C. XXI.

[1]) Alleen bij een afzonderlijk artikel, dat slechts tusschen Spanje en de Vereenigde Provinciën verbindend was, werd eene overeenkomst getroffen, die op den zeehandel betrekking had. — Zie VAN AITZEMA, III, p. 242; DUMONT, T. VI, P. I, p. 439.

dat de andere partij ze mogt wegnemen, met andere woorden, men had den regel „vrij schip vrij goed" vastgesteld. Vooral de Nederlanders hadden hierbij zeer veel belang [1]). De inrigting van den zeehandel had langzamerhand groote veranderingen ondergaan. Na het verval der Hanze, sedert de 16e eeuw, trokken de Nederlanden den Oostzeehandel grootendeels aan zich. Portugal, dat zich in het bezit van den Indischen handel had gesteld, bezat geen toereikend aantal schepen, om de producten uit die landen over Europa te verspreiden en om zich den toevoer van noodzakelijke goederen uit dit werelddeel te verschaffen. In hetzelfde geval verkeerde Spanje, toen Amerika voortbrengselen begon te leveren, die in de overige gedeelten van Europa koopers vonden. De Nederlanders nu beijverden zich dien handel te drijven, en geraakten zoo allengs in het bezit van een zeer uitgebreiden zeehandel. Niet lang duurde het, of zij gingen zelfs de goederen uit Oost- en West-indië halen en voorzagen er een groot deel van Europa van [2]). De kooplieden of hunne bedienden gingen niet meer altijd, zooals vroeger, de reizen meêmaken [3]). De schepen werden grooter gebouwd en goederen van verschillende eigenaars er in geladen. Men begon ook door enkele correspondentie met overzeesche kantoren handel te drijven en zoo ontstond de commissiehandel. Toen vooral in de 17e eeuw het wisselverkeer, de assurantie en het postwezen meer en meer tot stand kwamen [4]), inrigtingen die van

[1]) LASPEYRES, *Geschichte der Volkswirthschaftlichen Anschauungen der Niederländer* etc., Leipzig, 1863, zegt, dat zij, zoolang hunne zeemagt kon wedijveren met die der andere staten, niet veel wilden weten van een zeeregt, en eerst later, vooral in de 18e eeuw, aandrongen op den regel „vrij schip vrij goed." Teregt wijst VAN REES, *Gesch. der Staatshuishoudkunde in Nederland*, Utrecht, 1865, I, p. 245, op de onjuistheid daarvan, immers in het midden der 17e eeuw, toen wij reeds vol ijver dien regel voorstonden, kon onze zeemagt zich nog met goed gevolg meten tegen de Engelsche en Fransche vloten.

[2]) Vgl. R. FRUIN, *Tien jaren uit den tachtigjarigen oorlog*, 2e ged. (1858), p. 118, vv.

[3]) Vgl. PÜTTER, p. 203—205.

[4]) Vgl. PARDESSUS, *Coll.*, T. II, Intr., p. CX, vv.

zoo groot belang zijn voor den commissie- en vooral voor den transporthandel, begonnen deze beide zich zeer uit te breiden, zoodat de laatste allengs den eigenhandel voor een groot gedeelte verdrong. Dikwijls werden nu in één schip goederen geladen die aan verschillende eigenaars toebehoorden, ook van verschillende natiën. Wanneer b. v. een schip waren inlaadde, die uit Italië in commissie naar de Oostzee werden verzonden, nam het veelal ook goederen in, die reeds het eigendom van den noordelijken koopman waren geworden, 't zij door betaling, 't zij door acceptatie van de daarvoor op hem getrokken wissels. Groote schepen vooral konden niet altijd in of vóór eene enkele haven ladingen vinden, en werden zoo dikwijls voorzien van goederen, die aan eigenaars van verschillende natiën toebehoorden. Wanneer een schip werd uitgezonden, berekende men natuurlijk de kansen op eene voordeelige vracht voor de terugreis [1]). Deze geheel veranderde inrigting van den zeehandel moest langzamerhand de behoefte doen gevoelen aan veranderingen in het zeeregt in oorlogstijden. Indien toch vijandelijk goed kon worden prijs gemaakt, ook als het op neutrale schepen was geladen, moest dit tot veel grooter moeijelijkheden aanleiding geven dan vroeger, immers nu deed zich zeer dikwijls (en natuurlijk vooral in oorlogstijd) het geval voor, dat de lading geheel of gedeeltelijk aan eene andere natie behoorde dan het schip. Vroeger reisde de eigenaar van het goed, of iemand van zijnentwege gewoonlijk mede, en kon dus zonder veel moeite worden uitgemaakt aan wien het behoorde, nu was dat lastiger, men deed het schip dikwijls van zijn koers afwijken en voor den prijsregter brengen; vroeger behoorde de lading in den regel aan een en dezelfde natie, nu zeer dikwijls niet, een schip kon dus wegens een gedeelte daarvan worden lastig gevallen, en de eigenaars van de rest

[1]) Verg. BÜSCH, *Ueber das Bestreben der Völker in neuerer Zeit einander in ihrem Seehandel recht wehe zu thun*, Hamburg, 1802, Cap. I, § 7—13, p. 8—19; SCHERER, *Allg. Gesch. des Welthandels*, Leipzig, 1853, Th. II, p. 44, vv., 323.

ondervonden groote nadeelen. Daar het vergoeden van de vracht nu geene schadeloosstelling meer verleende, te meer omdat de vooruitzigten op eene voordeelige terugreis ligt verdwenen, was het van dubbel groot belang voor hen, die de vrachtvaart in handen hadden, om den regel „vrij schip vrij goed" te doen aannemen. Geen wonder dan ook, dat vooral onze voorouders daarnaar met inspanning gestreefd hebben, gelijk ook bij vele andere volken zich meer en meer eene toenadering tot deze verandering in het volkenregt openbaarde. Wij noemen het eene verandering, immers bij het begin dezer periode waren nog de bepalingen van het consulaat algemeen van toepassing. Dat men alom deze meening was toegedaan, blijkt reeds uit de zorg, die men aanwendde, om het tegenovergestelde eerst bij wijze van gunst, daarna bij traktaat vast te stellen en uit de wetten der verschillende staten. Ook de verschillende schrijvers van dezen tijd stemmen in dit opzigt overeen. Hoe GENTILIS en GROTIUS er over dachten, hebben wij reeds vermeld. ZOUCH, die in 1650 zijn werk uitgaf, zegt, terwijl hij over de Fransche wet spreekt, die het schip wegens zijne lading consiqueert: „aequius tamen est, ut amicorum naves, ablatis tantum mercibus (nisi prohibitas deferant) dimittantur; et per consulatum maris, qui in amicorum navi hostium bona deprehendit, pro eo itineris quod navis praestitit, naulum solvere tenetur [1])."

Een jaar later schreef LOCCENIUS insgelijks, dat, indien vijandelijk goed aan boord van neutrale schepen is geladen „res ipsae solae, non naves, in praedam veniunt," terwijl hij de gewoonte om ook het schip verbeurd te verklaren afkeurt [2]). Bij geen enkelen zien wij den regel „vrij schip vrij goed" aangenomen, zelfs niet vermeld, alleen over de vraag of bovendien het schip moest worden verbeurd verklaard, bestond verschil van gevoelen. En wanneer wij in het oog houden, dat een jurist in Spaansche dienst (GENTILIS), een Nederlandsch regtsgeleerde, die in Frankrijk was gevestigd

[1]) *Juris et Judicii Fecialis*, P. II, § VIII, Q. 6.

[2]) *De Jure Maritimo*, L. II, C. IV, § 11. (Ed. 2e Holmiae, 1662 p. 165).

(GROTIUS), een Engelsch Judge of Admiralty (ZOUCH) en een Zweedsch Professor in de regten (LOCCENIUS) allen eenstemmig zijn, zal het wel vaststaan, dat de regel „vrij schip vrij goed" nog niet in het volkenregt was opgenomen, maar hierin eerst nog eene verandering moest te weeg brengen. Wij moeten nu nagaan, hoe die verandering allengs is tot stand gekomen en zullen, om een juist oordeel te kunnen vellen, zoo naauwkeurig mogelijk de geschiedenis nagaan.

DE WITT, die inzag van hoeveel belang het voor de Vereenigde Provinciën was, den transporthandel in tijden van oorlog ongestoord te kunnen voorzetten, was onvermoeid in zijn streven, om van andere staten de erkenning van dien regel te verkrijgen. Groote moeite nogtans kostte het, vooral bij de voornaamste zeemogendheden Frankrijk en Engeland, gelijk ook bij Spanje. Het afzonderlijk artikel nl., bij gelegenheid van den Munterschen vrede tusschen dezen staat en de Nederlanden tot stand gekomen, werd door beide partijen op verschillende wijze uitgelegd.

Toen eenige Nederlandsche schepen met Fransche waren geladen door de Spanjaarden werden opgebragt, werd hiertegen geprotesteerd, op grond van die overeenkomst. Spanje echter verklaarde de woorden, dat de handel in den oorlog gelijk te voren zou worden toegelaten, zoo, dat daarmede het vroegere gebruik bedoeld, en de regel „vrij schip vrij goed" dus niet was aangenomen. Toch bewerkte onze gezant, dat de schepen werden vrijgegeven, om echter voor 't vervolg alle twisten te vermijden wenschte men een nieuw verdrag te sluiten, 'twelk dien regel bepaald aannam. Na veel moeite gelukte dit in 1650, en kwam men overeen, dat de lading het lot van 't schip zou volgen [1]).

Ook Frankrijk maakte, niettegenstaande het verdrag van 1646, dat voor den tijd van vier jaren zou gelden, aanspraak op het nemen van Spaansch goed, op onze schepen

---

[1]) Vgl. over deze zaak WAGENAAR, XII, p. 21—45. Het traktaat is te vinden bij V. AITZEMA, III, p. 480. *Groot Placaetboek*, I, Col. 109.

geladen, en verdedigde zijne handelwijze door te beweren, dat de verzachting alleen doelde op de onzijdige schepen, deze werden nl. volgens de vroegere ordonnantiën met de vijandelijke goederen verbeurd verklaard, nu was het schip vrij, maar de lading niet. De woorden van het traktaat zijn evenwel lijnregt met deze redenering in strijd [1]). Natuurlijk ontstond hierover oneenigheid. Ook hield het traktaat in 1650 op van kracht te zijn [2]). Men moest dus met alle inspanning eene nieuwe overeenkomst bewerken, maar dit was zeer moeijelijk.

Inmiddels werd onze handel aan nieuwe gevaren blootgesteld door de Acte van Navigatie, die CROMWELL den 9 Oct. 1651 afkondigde, en welke vooral tegen onze vrachtvaart was gerigt. Een gezantschap werd afgezonden, om betere maatregelen te verkrijgen, o. a. ook den regel „vrij schip vrij goed", — maar zonder gevolg. De oorlog brak spoedig daarna uit, en de vrede van Westminster in 1654 stelde de regeling van de handelsbelangen uit tot eene andere gelegenheid [3]). Een nieuw gezantschap werd gezonden en men vatte eenige hoop op, toen CROMWELL met Portugal een traktaat had gesloten met de verlangde bepaling [4]). Toch bleef de protector volhouden. De Zweedsche gezant kreeg op zijne aanvraag ook een weigerend antwoord [5]), en

[1]) Vgl. boven, p. 38. WHEATON, *Éléments du droit International*, p. 107 v., beweert, dat de regel „vrij schip vrij goed" hierbij niet erkend was, in zijne *Histoire*, T. I, p. 166, echter teregt anders.

[2]) BÜSCH, p. 57, beweert, dat in dit jaar een verdrag tot stand kwam, gunstig voor de Nederlanden. Hij geeft echter niet op, waar het te vinden is, en zal wel den wil voor de daad genomen hebben.

[3]) DUMONT, T., VI, P. II, p. 74.

[4]) 10 Julij 1654. DUMONT, T. VI, P. II, p. 82. Dit traktaat is meermalen bevestigd, in 1810 echter vernietigd, maar in 1815 hersteld. Vgl. DEN TEX, *Bijdragen*, 1827, II, p. 376 v. Anders WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 164. In 1842 echter werd het veranderd. Zie MURHARD, N. R., T. III, p. 327.

[5]) De Lord-Commissionor WHITELOCKE antwoordde: „We were *against* that proposition that a free ship should make free goods, which the Secretary said would increase their ships exceedingly, etc". Zie *Edinburg Review*, 1854, vol. Ç, p. 206.

het verdrag, den 11 April 1654 gesloten, gaf overeenkomstig het bestaande gebruik geene vrijheid vijandelijk goed op onzijdige schepen te laden [1]), evenmin als dat met Denemarken [2]). Met Frankrijk werd door CROMWELL in 1655 een verdrag gesloten met dezelfde bepaling, die ook voorkwam in ons traktaat van 1646, welke dus zeer dubbelzinnig is [3]). Bij een afzonderlijk artikel werden de Vereenigde Provinciën daarin opgenomen, zonder dat het haar veel baten mogt, men paste steeds de oude regels toe [4]). Zoowel bij Engeland als bij Frankrijk hield men evenwel aan, en ofschoon de Staten-Generaal in 1661 opgenomen werden in het verdrag der Pyrenaeën, in 1659 tusschen Frankrijk en Spanje gesloten, waarbij de regel „vrij schip vrij goed" was aangenomen [5]), kwam met den eersten dezer Staten het zoolang gewenschte verdrag niet vóór 1662 tot stand [6]) en met Engeland eerst voorloopig in 1667 bij den vrede van Breda [7]), voor goed in 1668. Daar DE WITT zonder deze voorwaarde standvastig weigerde de door Engeland gewenschte alliantie te sluiten, gaf KAREL II eindelijk toe [8]). Voortdurend trachtten de Staten-Generaal de bepaling te doen aannemen en dikwijls gelukte het. In 1661

---

[1]) DUMONT, T. VI, P. II, p. 80. Bevestigd in 1655 (p. 108) en 1656, (p. 125). Ten onregte beweert HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T, III, p. 388 ([1]), dat hierbij de regel „vrij schip vrij goed" is aangenomen.

[2]) DUMONT, T VI, P. II, p. 92.

[3]) *Ib.*, T. VI, P. II, p. 121. PHILLIMORE, Vol. III, p. 260, noot (*h*) zegt, dat het den regel niet aanneemt, HAUTEFEUILLE, T. III, p. 231, beweert het tegendeel.

[4]) DUMONT, p. 123 en 136. Vgl. WAGENAAR, XII, p. 444.

[5]) DUMONT, T. VI, P. II, p. 264. De declaratie van toetreding, p. 346.

[6]) *Ib.*, p. 412. Tot den oorlog in 1672 gold het.

[7]) *Ib.*, T. VII, P. I, p. 44. In 't zelfde jaar werd in 't verdrag met Engeland niets er over gezegd. DUMONT, T. VII, P. II, p. 422.

[8]) *Ib.* T. VII, P. I, p. 74. Vergelijk over de onderhandelingen met Frankrijk en Engeland PHILIPSON, p. 121—129. WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 166; TWISS, Vol. II, § 78, p. 150, v.

met Portugal, in 1676 op nieuw met Spanje [1]). Met Zweden in 1667, op nieuw in 1675, 1679 en 1680 [2]). De overeenkomst over dit punt met Frankrijk werd bekrachtigd bij den vrede van Nijmegen in 1678, en bij dien van Rijswijk in 1697 [3]); die met Engeland in 1674 en in 1689 [4]). De overige traktaten met „vrij schip vrij goed," gesloten in deze eeuw, zijn de volgende: Frankrijk met de Hansesteden in dezelfde dubbelzinnige bewoordingen, waarin ons verdrag van 1646 was vervat [5]), Engeland met Spanje in 1665 [6]), met Frankrijk in 1677 [7]), Spanje met Frankrijk bij den vrede te Aken 1668, en Engeland met Denemarken in 1672 [8]). De handelsverdragen, in 1713, bij gelegenheid van den Utrechtschen vrede gesloten tusschen Frankrijk en Engeland, Frankrijk en de Nederlanden, Spanje en de Vereenigde Provinciën, schrijven hetzelfde voor [9]). Opmerkelijk mag het heeten, dat zij alle ook eene andere afwijking van het Consulaat bevatten. Om het aan-

---

[1]) DUMONT, T. VI, P. II, p. 369; T. VII, P. I, p. 325.

[2]) *Ib.*, T. VII, P. I, p. 88, 317, 440; P. II, p. 122.

[3]) *Ib.*, T. VII, P. I, p. 359. Ten onregte wordt in de *Edinburgh Review*, 1854, vol. C, p. 209, beweerd, dat dit de eerste maal was. DUMONT, T. VII, P. II, p. 389.

[4]) *Ib.*, T. VII, P. I, p. 283; P. II, p. 236. Onjuist plaatst WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 164, dit traktaat in 1688. Het gold tot 1756. Vgl. TWISS, Vol. II, § 81, p. 157.

[5]) DUMONT, T. VI, P. II, p. 103.

[6]) D'HAUTERIVE ET DE CUSSY, *Recueil*, P. II, T. II, p. 394. Dat van 1667 bij DUMONT, T. VII, P. I, p. 27. Volgens WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 164, heeft het deze bepaling niet opgenomen, en erkent het slechts in 't algemeen de regten der onzijdigen. Art. 23 echter belooft volkomen vrijheid aan alle goederen, behalve contrabande, en in de volgende artikelen wordt opgenoemd wat hiertoe gebragt moet worden. Vandaar, dat velen er den regel „vrij schip, vrij goed" in zien. Den regel „onvrij schip onvrij goed" bevat het.

[7]) DUMONT, T. VII, P. I, p. 329.

[8]) *Ib.*, p. 90; T. VI, P. II, p. 387; T. VII, P. I, p. 136.

[9]) *Ib.*, T. VIII, P. I, p. 348, 379, 427. Dit laatste werd eerst in het volgende jaar gesloten. Verkeerd worden soms deze verdragen de grondslag van het latere volkenregt genoemd. De fransche Minister

nemen van den regel „vrij schip vrij goed" gemakkelijker te maken, bood men zeer dikwijls als een soort van vergoeding aan, afstand te doen van het regt, dat de onzijdigen hebben, om hun op vijandelijke schepen geladen goed terug te krijgen. De grootere moeijelijkheid om, bij de meerdere verscheidenheid der lading, vijandelijk van onzijdig goed te onderkennen, vooral wanneer de eigenaar niet meêreisde en de schipper dubbele chertepartijen had, zal er wel veel toe bijgebragt hebben, dat men besloot eenvoudig het lot der ladingen te doen afhangen van dat der schepen. Voor een land, dat een uitgebreiden vrachthandel dreef, moest het wel voordeelig zijn. Voor den reeder bragten beide bepalingen winst aan, voor den koopman verlies. — Dezelfde staten echter, die zich verbonden om onzijdige schepen te eerbiedigen, sloten ook meermalen traktaten, die uitdrukkelijk of stilzwijgend de regels van het consulaat bevestigden; vaardigden ook ordonnantiën uit, waarbij zij werden gevolgd. Schoon Zweden en de Vereenigde Provinciën beide, zooals wij gezien hebben, bij het Engelsche hof moeite deden om den regel „vrij schip vrij goed" te doen aannemen, behelsde toch het verdrag in 1656 tusschen hen gesloten geene afwijking van het vroeger regt [1]). Het traktaat van 1661 door Engeland met Zweden gesloten, behelsde in uitdrukkelijke woorden

---

van Buitenlandsche Zaken, de hertog DE BASSANO, rapporteerde in 1812 aan NAPOLEON o. a.: „les droits maritimes des neutres ont été réglés solennellement par le traité d'Utrecht, *devenu la loi commune des nations.* Cette loi *textuellement renouvelée* dans tous les traités subséquents, a consacré les principes que je vais exposer." „Le pavillon couvre la marchandise" etc. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. I, p. 82 en vooral T. III, p. 231, doet, alsof het een algemeen verdrag was, gesloten tusschen de Mogendheden Engeland, Frankrijk, Spanje en de Vereenigde Provinciën met elkaar. Men moet wel in het oog houden, dat er afzonderlijke handelsverdragen zijn gesloten, waarvan eenige de opgegeven bepaling behelzen, terwijl b.v. dat tusschen Spanje en Engeland het verdrag van 1667 bevestigt. Zie DUMONT, t. a. p., p. 409.

[1]) DUMONT, T. VI, P. II, p. 126.

de bepaling, dat vrij schip geen vrij goed zou maken en werd in 1666 en 1670 bevestigd [1]).

Denemarken, dat met andere landen verdragen had gesloten met de tegenovergestelde regels, maakte in dat van 1661 met Frankrijk geene nieuwe bepaling, evenmin als in dat van 1667, terwijl in dat van 1670 opzettelijk werd herhaald, dat de regels, ook in het consulaat opgenomen, zouden gelden [2]). Ook werd geene verandering gemaakt in de volgende verdragen: Zweden en Frankrijk in 1661, 1662 en 1663; Engeland en Savoye in 1668 [3]); Denemarken en Zweden in 1658, 1660 en 1666; Denemarken en de Vereenigde Provinciën in 1701 [4]); Engeland met Pruissen 1661; Zweden met Moskou in 1661 [5]); de Vereenigde Provinciën en Brandenburg 1655 [6]).

Wat de wetten of verordeningen van enkele staten betreft, moeten we herinneren, dat in Frankrijk de ordonnantiën van 1543 en 1584 in 1650 waren gewijzigd, zoodat alleen vijandelijk goed werd verbeurd verklaard, en dus de regel „la robe d'ennemi confisque celle d'ami" weêr plaats maakte voor de bepalingen in het consulaat opgenomen [7]). De beroemde Ordonnance de la marine van Augustus 1681 was veel harder tegen de onzijdigen. In art. 7, Tit. 9,

---

1) *Ib.*, p. 387, art. XII. DE MARTENS, *Manuel diplomatique* etc., p. 43, 60, 62. Vgl. WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 168. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. I, p. 46. DUMONT, T. VI, P. III, p. 83.

2) DUMONT, T. VI, P II, p. 346; T. VII. P. I., p. 53, 128. Dit traktaat is nog in onzen tijd van kracht, vgl. MANNING, p. 253. — Ten onregte rekent HAUTEFEUILLE het tot de verdragen die de regels „vrij schip vrij goed" enz. inhouden. *Droits et Devoirs*, T. III, p. 233 [1]).

3) *Ib.*, T. VI, P. II, p. 381, 446, 448; T. VII, P. I, p. 199.

4) PHILLIMORE, Vol. III, p. 260; DUMONT, T. VII, P. I, p. 182; T. VIII, P. I, p. 32.

5) PHILLIMORE, Vol. III, p. 260.

6) MANNING, p. 250.

7) *Déclaration du Roy, portant Reglement sur la faict de la Navigation, Armement de Vaisseaux, et des prises qui se font en Mer.*" Te vinden bij VAN AITZEMA, III, p. 420.

Livre II, vinden wij voorgeschreven: „Tous navires qui seront chargés d'effets appartenant à nos ennemis et les marchandises de nos sujets ou alliés, qui se trouveront dans un navire ennemi seront pareillement de bonne prise" [1]). Een arrêt du conseil van 1692 bevestigde deze bepalingen en schreef voor dat men er streng de hand aan moest houden [2]), terwijl eene ordonnantie van 1704 ook nog de goederen „du crû ou de la fabrique de l'ennemi" verbeurd verklaarde, zonder evenwel de onzijdige schepen, waarop zij gevonden waren, en de rest der lading in dat lot te doen deelen. Spanje volgde in 1702 de fransche ordonnantie van 1681 na [3]). De regels, voortdurend door Engeland gevolgd, waren die van het consulaat. Wel was het in het verdrag van 22 Augustus 1689 met de Vereenigde Provinciën zoover gegaan, om allen handel met Frankrijk te verbieden en de schepen met hunne lading, die niet gehoorzaam waren, voor goeden prijs te verklaren, hieruit mag evenwel niet worden opgemaakt, dat het als regel dezelfde praktijk had aangenomen, welke in Frankrijk gold [4]). — De koning van Denemarken schreef in 1659 voor, „robe d'ennemi confisque celle d'ami," maar veranderde dit nog in hetzelfde jaar, zoodat voortaan „vrij schip vrij goed" zou gelden [5]). Na den vrede van Utrecht worden nog ordonnantiën uitgevaardigd door Zweden (in 1716) met de bepalingen van het consulaat [6]), door Spanje in 1718, waarbij het fransche reglement van 1704 wordt nagevolgd, 'twelk in 1744 in dier voege werd veranderd, dat het vijandelijk

[1]) PARDESSUS, *Collection*, T. IV, p. 385. LEBEAU, T. I, p. 80. VALIN, *Commentaire*, T. II, p. 252.

[2]) Te vinden bij LEBEAU, T. I, p. 172—174. Vgl. HAUTEFEUILLE, *ib.*, p. 264 ([2]).

[3]) VALIN, *Commentaire*, Livre III, tit. 9, art. 7.

[4]) Anders HAUTEFEUILLE, *Dr. et Dev.*, T. III, p. 268 ([1]).

[5]) HEINECCIUS, *de Navibus ob vecturam mercium vetitarum commissis*. C. II, § 8.

[6]) ROBINSON, *Collectanea maritima*, geciteerd door WHEATON, *Hist.* T. I, p. 168. — De onzijdige waren op vijandelijke schepen werden ook prijs verklaard.

goed prijs werd verklaard, de onzijdige schepen evenwel niet [1]). Het verdrag van 1713 tusschen Frankrijk en de Vereenigde provinciën was in 1739 voor 25 jaren vernieuwd. Denemarken sloot in 1742 een dergelijk verdrag met Frankrijk en in 1748 met de beide Siciliën [2]). Een ontwerp-traktaat door PETER DEN GROOTE in 1715 aan de Staten Generaal aangeboden bevatte dezelfde bepalingen, doch werd niet aangenomen [3]). Engeland hernieuwde met deze laatsten 't verdrag van 1674 in 1716 en 1728 [4]). Spanje nam dezelfde bepalingen op in een verdrag van 1725 met den keizer van Duitschland [5]), in 1742 met Frankrijk, op nieuw in 1745, dat ook door beide Siciliën werd onderteekend [6]).

De vrede van Aken in 1748 gesloten tusschen Engeland, Frankrijk en de Vereenigde Provinciën bevestigde de verdragen van 1713 [7]). Het Engelsch-Spaansch traktaat van 1667 werd in 1721 op nieuw bevestigd [8]), terwijl in dat van 1734 tusschen Engeland en Rusland geene verandering werd opgenomen [9]). Een traktaat door Frankrijk in 1716 gesloten met de Hanzesteden verklaart vijandelijk goed altijd prijs, maar bovendien onzijdige waren, op vijandelijke schepen geladen [10]).

Zoo vinden we eene groote menigte verdragen, waarvan het een dit, het andere juist het tegenovergestelde bepaalt. Wat is nu het geldende regt? welke regel wordt in acht genomen, daar, waar geen traktaat een bepaald voorschrift geeft? Indien wij al mogten meenen, dat

---

1) KLUIT, *Ind. Chronol.*, No. 1039. LEBEAU, T. I, p. 471.

2) *Groot Placaetboek*, D. VI, p. 324. In 1745 werd het echter herroepen. D'HAUTERIVE ET DE CUSSY, 1e part., T. I, p. 365. HÜBNER, T. II, p. 187.

3) DUMONT, T. VIII, P. I, p. 468.

4) KLUIT, *Ind. Chronol.*, No. 940, No. 989.

5) DUMONT, T. VIII, P. II, p. 115.

6) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. III, p. 233 (1).

7) Vgl. ROYAARDS. p. 81; DE MARTENS, *Recueil*, T. II, p. 33.

8) DUMONT, T. VIII, P. II, p. 33.

9) DUMONT, *Suppl.*, T. II, P. II, p. 495.

10) DUMONT. T. VIII, P. I, p. 478.

elke staat als voortdurenden regel datgene aanwendde, wat hij eens in een verdrag had erkend, zouden we toch nog weinig verder komen, omdat dezelfde nu eens dit, dan weêr dat vaststelde. Toch is het niet onbelangrijk het antwoord op de vraag te vinden. Publicisten erkennen, dat verdragen tot de bronnen van het volkenregt moeten worden gerekend, vooral wanneer eene groote menigte door vele staten zijn gesloten en met elkander overeenstemmen. Maar juist die overeenstemming ontbreekt hier. Moeten wij dan die, welke dezelfde bepalingen behelzen bij elkander optellen, en als regel datgene aannemen, wat in het meerendeel staat opgeteekend? Niet gaarne zouden wij deze leer aanbevelen. Trouwens in dit geval schijnt zij bijzonder moeijelijk toe te passen, want zij heeft tot zeer verschillende resultaten geleid. HAUTEFEUILLE b.v. tracht aan te toonen, dat de regel „vrij schip vrij goed," door de traktaten van de 16e eeuw reeds aangenomen, in die der 17e eeuw tot stand komt: slechts twee uitzonderingen komen voor in elk dier eeuwen, uitzonderingen echter die zeer weinig gewigt in de schaal leggen [1]). Tot een ander resultaat komt KLÜBER, die 36 vindt met den regel „vrij schip vrij goed" tegen 15 met de andere bepaling, alle gesloten tusschen de jaren 1642 en 1780 [2]). Nog verder brengt PHILLIMORE het. Op het voetspoor van WARD noemt hij 31 met den regel, die gunstig is voor de neutralen, en voegt daarbij dat hij zoo ruim mogelijk telt, door alle verdragen die slechts tot bevestiging van vroegere dienen, meê te tellen. Maar het getal, dat hier tegenover moet gesteld worden, groeit tot 72 [3]). Dit groote cijfer wordt echter verklaard, door dat hij die, welke geene bepaling omtrent dit punt bevatten, er bijvoegt, deze toch laten, volgens hem, den ouden regel voortduren.

Of deze manier van optellen de ware is, kan echter

1) *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. 2, T. III, p. 224. *Disc. Prél.* T. I, p. 84; T. III, p. 234.

2) *Droit des gens*, T. II, § 301.

3) PHILLIMORE, Vol. III, CLXXXII, p. 267, v.

eerst dan voor goed uitgemaakt worden, wanneer vast staat, of inderdaad de verdragen met den regel „vrij schip vrij goed" moeten worden gerekend eene uitzondering te maken. Maar bovendien, al stond dit ook vast, toch zou men tot geene conclusie geregtigd zijn. Wanneer de bepalingen der tractaten uiteenloopen, vooral zoodat zij met elkander in strijd zijn, is het eenige besluit dat men er uit opmaken kan, dit: óf er is geen gevestigd gebruik, geen vaste regel, óf er zijn eene menigte uitzonderingen op gemaakt. Men moet dan trachten te onderzoeken wat men moet aannemen. Wanneer men op het getal let, zijn er misschien omtrent geen punt meer gesloten dan over de uitlevering en in geen enkel wordt vastgesteld, dat deze niet zal plaats hebben. Bewijst dit echter, dat zij als regel wordt aangenomen? Integendeel, niemand zal het ontkennen, er blijkt uit, dat men een bepaald verdrag noodig oordeelt, om er aanspraak op te kunnen maken. — En het is niet zonder gewigt, na te gaan, hoever zich de kracht der verdragen uitstrekt. Sommige schrijvers erkennen, dat zij alleen verbindend zijn tusschen partijen, anderen evenwel leiden er in vele gevallen eene algemeene wet uit af. Hiertoe behoort HAUTEFEUILLE, die er de waarde eener jurisprudentie aan toekent voor het geval, dat zij overeenstemmen met 'tgeen hij „droit naturel ou primitif" noemt. Dit laatste nu bestaat uit datgene, wat naar zijne opinie behoort te gelden, niet wat werkelijk geldt of heeft gegolden [1]). Daar hij dan ook een ijverig voorstander is van den regel „vrij schip vrij goed," deze dus tot zijn „droit primitif" behoort, vestigen de traktaten met dezen regel „une sorte de jurisprudence," die met de tegenovergestelde bepaling komen niet in aanmerking. Op eene andere wijze gaat PHILIPSON (p. 131, v.) te

---

[1]) *Droits et Devoirs*, Disc. Prél. T. I, p. 11, v. Vgl. J. REDDIE, p. 157 en 339. TWISS, Vol. II, p. 130, vv. KLÜBER, § 2; MARTENS, *Précis*, Introd. § 7; ORTOLAN, T. II, *Notice additionelle*, p. 559, vv.; WHEATON, *Elements*, P. I, C. I, S. XVI, § 7. MANNING, Ch. III, p. 74 v.

werk. Hij komt op tegen hen, die de tractaten met den voor de onzijdigen gunstigen regel een exceptioneel regt noemen. „Wij moeten toch niet vergeten," zoo betoogt hij zijne stelling, „dat de regel van het Consolato, volgens welken de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen mogt genomen worden, zelf eene beperking van de territorialiteit van het schip was, en dat dus de regel vrij schip vrij goed, afwijkende van die, hoezeer door het gebruik van ettelijke eeuwen aangenomene beperking, in plaats van een exceptioneel regt te vormen, inderdaad den regel zelven weder in het leven riep."

Indien het nu bewezen ware, dat de regel „schip is territoir" reeds in het volkenregt was opgenomen, zou deze redenering misschien afdoende wezen, intusschen moeten wij juist onderzoeken hoe het met dien regel is gesteld, en wanneer wij tot resultaat verkregen, dat „vrij schip vrij goed" eene uitzondering was, dan bleek tevens dat het volkenregt het schip niet onschendbaar achtte en dus een der beide vereischten voor eene gelijkstelling met territoir er aan ontzeide. Om dus te beslissen of die tractaten eene uitzondering maken op het gemeen regt, mogen we de onbewezen stelling, dat het volkenregt het schip als territoir erkent, niet gebruiken.

Wij zullen een anderen weg moeten inslaan. Als het vaststaat, wat alom als regt werd erkend, vóór men op dit punt verdragen sloot, hebben wij ten minste eenigen vasten grond, waarop wij verder kunnen redeneren. En dat staat vast. Wij hebben gezien, dat ten tijde van den Munsterschen vrede de regels van het consulaat algemeen golden, en dat alle schrijvers daarmede instemden. De handelsbelangen echter eischten verandering. Deze kon niet in een oogwenk tot stand komen, daartoe was het gebruik veel te algemeen gevestigd, veel te lang erkend, daartoe waren de begrippen over de wezenlijke of althans de vermeende belangen der volken veel te uiteenloopend. De eenige weg nu, die open stond, was het sluiten van verdragen. Met ijver sloeg men de handen aan het werk, en wij hebben eene

menigte tot stand zien komen. Nooit echter, en de onderhandelingen, waarin we een blik kunnen slaan, door de correspondentiën van DE WITT te openen, bewijzen het, nooit echter is die bepaling als een regt geëischt, men heeft steeds getracht haar door goede woorden, soms door beloften, soms door bedreigingen te verkrijgen, soms door aan te wijzen, dat zij ook in het belang der andere partij was, tevens gaf men als 't ware eene vergoeding door den regel „vijandelijk schip vijandelijk goed" toe te staan.

Indien dit niet genoeg was, om aan te toonen, dat inderdaad de regel van het consulaat die van het gemeene regt was, zouden wij wijzen op het feit, dat de wetten der verschillende staten hem ook volgen. Nu is het ontwijfelbaar, dat zulke inwendige verordeningen geene internationale wet kunnen vestigen, dat zij alleen verbindende kracht hebben voor den staat, wiens wetgever ze in het leven heeft geroepen [1]), toch geven zij dikwijls de gelegenheid, na te gaan, wat men als regel van het volkenregt beschouwde. Men moet hierbij met oordeel te werk gaan. Meermalen waren oorlogvoerende staten aanmatigend genoeg, om, steunende op hunne magt, onregtmatige voorschriften te geven, die den onzijdigen groot nadeel toebragten, en men moet zich dus wachten, daaraan eene te groote waarde toe te kennen, maar ook zijn er wetten en reglementen uitgevaardigd, door bekwame mannen opgesteld, waarbij men getracht heeft datgene te codificeren, wat men beschouwde als het bestaande regt. Daartoe behoort zeker in de eerste plaats de ordonnantie van 1681, zooals algemeen wordt erkend, een meesterstuk van wetgeving. Zij is, zoo lezen wij in eene memorie, die VALIN ons meêdeelt [2]), gebaseerd op de algemeene jurisprudentie van Europa; en vóór zij werd opgesteld, zijn in alle havens van het vaste land in-

---

[1]) Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. III, T. III, p. 254; Sect. IV, p. 298.

[2]) *Commentaire sur l'Ordonnance*, T. I, Préf., p. IV, v.

lichtingen ingewonnen, om haar zoo goed mogelijk aan de vereischten te doen beantwoorden [1]).

Het lijdt geen twijfel, dat de inzigten van het eene volk verschillen kunnen van die van het andere, en zoo vinden wij wel bijna algemeen aangenomen, dat neutraal goed vrij is, ook al is het op vijandelijk schip gevonden, de ordonnance echter confisqueert het. Wat echter de vraag betreft, of de vlag de lading dekt, hierin is zij eenstemmig met het bij de overige volken erkende gebruik, schoon zij zeer streng is, door ook het schip prijs te verklaren.

Maar om allen twijfel overbodig te maken, zullen wij de getuigenis oproepen van de schrijvers. Na hen, met wier gevoelen wij reeds kennis gemaakt hebben en die in het midden der 17e eeuw schreven, volgt een tijd, schaarsch aan beoefenaars van het volkenregt, die eenige autoriteit hebben, en wel tot het begin der 18e. Geen enkele echter is bekend, die zich verzet tegen den regel van het consulaat. MOLLOY, wiens werk over zeeregt herhaalde malen is gedrukt, en waaraan dus nog al eenige waarde schijnt gehecht door zijne tijdgenooten, spreekt in het voorbijgaan er over, verklaart, dat onzijdig goed niet prijs is, omdat het op vijandelijk schip is geladen, gelijk ook het onzijdig vaartuig, wanneer ten minste de eigenaar of schipper onbekend was met den aard der vijandelijke lading, niet deelt in het lot van deze, welke geconfisqueerd wordt [2]).

Eveneens roert HENRICUS DE COCCEJI (1644—1719) onze kwestie slechts ter loops aan, maar is van dezelfde meening [3]).

Van meer belang is HEINECCIUS, die in 1721 eene verhandeling schreef *„de navibus ob vecturam mercium vetitarum commissis."* — Na opgemerkt te hebben, dat goederen van een vriend, aan boord van een vijandelijk schip gevonden, vrij gegeven worden, zegt deze beroemde geleerde „idem statuendum arbitramur si res hostiles in navibus ami-

---

[1]) Ook onze ADRIAAN VERWER schijnt geraadpleegd te zijn. Vgl. *Nederlants Seerechten*, p. 160.

[2]) *de Jure Maritimo et Navali*, (ed. 1707) L. I, C. 1, § 18.

[3]) *de Jure Belli in amicos*, § 84.

corum reperiantur. Illas capi posse nemo dubitat, etc." Gelijk zij, die deze goederen wegnemen, regtmatig handelen, zoo is ook het gedrag van hen, die goederen van hun bevriende natiën vervoeren, geenszins wederregtelijk. De regel „la robe d'ennemi confisque celle d'ami" is dus verkeerd [1]).

Ongeveer in denzelfden tijd verschenen de „*Quaestiones Juris Publici*" van den onsterfelijken BYNKERSBOEK [2]). Hij deelt ons mede, dat hij, na zijne meening te hebben neêrgeschreven, het werk van HEINECCIUS heeft in handen gekregen „sed tantum abest, ut, his lectis, mutem sententiam, ut eam potius confirmavit Viri magni auctoritas." Geheel onafhankelijk dus van dat geschrift zijns tijdgenoots, was hij tot zijne resultaten gekomen. Wat betreft onzijdig goed op vijandelijk schip, het mag niet worden genomen (L. I, C. VIII). Maar hoe, wanneer vijandelijk goed op een onzijdig schip is geladen? Het schip mag in geen geval verbeurd worden verklaard: ik heb niets misdreven tegen mijn vriend, wanneer ik mijn schip heb verhuurd aan een anderen vriend van mij, die zijn vijand is. De goederen echter mogen zonder eenigen twijfel prijs gemaakt worden. Maar in de verdragen met Spanje en Frankrijk vindt men de bepaling: „vrij schip vrij goed;" dit is echter geene tegenwerping: men moet ze houden voor uitzonderingen. „Sed quidquid sit, de ipsa ratione magis, quam de Pactis laborandum est. Ea autem consulta non sum qui videam cur non liceret capere res hostiles, quamvis in navi amica repertas etc., id enim capio quod hostium est, quodque jure belli victori cedit." Maar, werpt ge mij tegen, dat ik de vijandelijke goederen op een bevriend schip niet wel kan in bezit nemen, zonder eerst dat bevriende schip in bezit genomen, en dus geweld gepleegd te hebben tegen de zaak eens vriends, om die des vijands

1) Cap. II, § 9. Vgl. C. III, § 3—12; 6—22.

2) In 1737. Zie over BYNKERSHOEK en zijne werken: V. OMPTEDA, § 150, p. 420; WHEATON, *Histoire*, T I, p. 244, vv.; KALTENBORN, *Kritik*, Kap. II, § 11, p. 97, vv.

te verkrijgen; dat dit echter even ongeoorloofd is, als het aanvallen van een vijand *in eene onzijdige haven*, of het *plunderen van onzijdig territoir*, dan wensch ik u te doen opmerken, dat ik toch zonder twijfel een onzijdig schip mag aanhouden, om uit de papieren te zien, of het wel neutraal is, daar de vlag dikwijls misleiden kan. Blijkt het aan den vijand toe te behooren, dan neem ik het, anders niet. Evenzeer is het geoorloofd, de papieren, die op de lading betrekking hebben, te onderzoeken, en wanneer deze van den vijand is, weet ik niet, waarom ik haar niet zou mogen nemen (C. XIV).

Het regt, om het goed prijs te maken, erkent BYNKERSHOEK dus en door op het algemeen erkende regt van visite te wijzen, weêrlegt hij de tegenwerping, die men mogelijk zou maken, dat men het vreemd schip evenmin mag betreden als vreemd territoir. Gelijk wij haar bij GENTILIS vonden aangevoerd, om het regt van visite te bestrijden, zoo hier om den vijandelijken eigendom te redden. Wel verre van zich door deze bedenking uit het veld te laten slaan, toont onze schrijver eenvoudig aan, dat zij geen steek houdt, immers 't erkende regt van visite bewijst het tegendeel. Den regel „schip is territoir" vinden wij dus nog geenszins bij hem aangenomen.

Wat is nu echter het besluit, dat wij uit het voorafgaande moeten trekken? Dat gedurende deze periode tot aan het midden der 18e eeuw, hetgeen we in 't consulaat vinden regel, de bepaling „vrij schip vrij goed enz" uitzondering is, onzes inziens kan er geen twijfel meer bestaan. En het moet van eenig belang worden geacht, dat te kunnen beoordeelen. Wanneer vaststaat, wat regel, wat uitzondering is, dan is ook bekend, wat gezegd moet worden van de traktaten, die geene voorschriften omtrent dit punt behelzen, niemand toch zal ontkennen, dat de regel blijft bestaan, zoo dikwijls er geene bepaalde exceptie voorhanden is. Wij beweren dus, dat de traktaten, waarin niets over dit onderwerp voorkomt, de in 't consulaat opgenomen regels

doen voortbestaan en dus bevestigen. Dit is duidelijk en kan niet worden betwijfeld, wanneer die staten, die ze gesloten hebben, nooit te voren met elkander de afwijkende bepaling hadden aangenomen. Maar hoe, als zij vroeger b.v. den regel „vrij schip vrij goed" hebben aangenomen en een later verdrag er niet van spreekt? Dan neemt PHILIPSON (p. 132) liever de praesumptie aan, dat hij voortduurt. „Het is waar," zoo spreekt hij, „uitzonderingen mogen niet uitgebreid worden, maar men houde in het oog, dat, waar twee volken bij een traktaat de uitzondering aannemen, deze niet naast, maar in plaats van den regel komt, dien regel bijgevolg verdringt en in zijne plaats tusschen die volken regel wordt. Veeleer schijnt hier eene andere praesumtie aangenomen te moeten worden, volgens welke een traktaat, dat omtrent beide regels zwijgt, gerekend moet worden in den onmiddelijk voorafgaanden toestand geene verandering te brengen, eene praesumtie, die nogtans vatbaar is voor het tegenbewijs, dat dit zwijgen de beteekenis heeft, dat men met het vroegere gebruik wil breken."

Inderdaad mag men toestemmen, dat, tengevolge van eene verdragsbepaling datgene, wat uitzondering was, tusschen twee staten regel kan worden, maar, en men moet dit niet vergeten, slechts zoolang het traktaat verbindend is. Is dit voor altijd het geval, dan natuurlijk hehoeft er niet van gesproken te worden. Overal echter, waar b.v. tot wederopzeggens toe, of voor een bepaalden tijd verdragen waren gesloten, treedt bij het verdwijnen van de traktaatsbepaling de oude regel weêr te voorschijn. Dat van 1713 b.v., tusschen Frankrijk en de Vereenigde Provinciën, bevatte de bepaling „vrij schip vrij goed" en zou 25 jaren gelden. Ware nu in dat van 1739 niets hierover vastgesteld, de oude regel zou weêr invallen, dat is die van het consulaat; evenwel werd toen het vorige weêr voor denzelfden termijn verlengd en daarom bleef de bepaling „vrij schip vrij goed" bestaan.

De omstandigheid dus, wij houden het voor uitgemaakt,

dat het ééne regel, het andere uitzondering is, geeft ons wel degelijk het regt, om in traktaten, waarin geene voorzieningen hieromtrent gemaakt zijn, eene praesumtie ten gunste van den regel te zien. Die praesumtie echter kan eerst bestaan, nadat uitgemaakt is, wat als regel moet worden aangemerkt, en men behoort haar dus niet te gebruiken, om te bewijzen, dat het ééne regel, het andere uitzondering is. Ons nu is gebleken, dat „vrij schip vrij goed" tot het exceptioneel regt behoort, het aantal verdragen, waarin die bepaling is opgenomen, kan het tegendeel niet bewijzen, want, al mogt men uit zulk eene optelling een besluit trekken, het zou hier toch in anderen zin moeten uitvallen. Hunne opnoeming is echter vooral daarom nuttig, omdat zij ons in staat stelt een juist oordeel te vellen over het streven der volken, omdat zij ons doet zien, in hoeverre zich de behoefte aan nieuwe bepalingen deed gevoelen. Terwijl slechts weinige zijn gesloten, waarbij de regels van het consulaat bevestigd worden, meer evenwel, waarbij geene verandering wordt gemaakt en die dus het bestaande regt doen voortduren, vinden wij een groot aantal met de nieuwe voorschriften. Niet enkele staten bedongen deze laatste, maar een menigte, en vooral zij, die zich het meest met de vrachtvaart bezig hielden. Zoolang deze nog weinig werd uitgeoefend, was verandering minder noodzakelijk, maar met haar toenemenden bloei kwam men meer en meer tot het besef, dat de regels van het consulaat niet voldoende waren. Die behoefte houden wij dan ook voor den grondslag, waarop de regel „vrij schip vrij goed" steunt, een grondslag, die vaster en steviger werd, naarmate zij krachtiger gevoeld en de regtmatigheid harer eischen meer erkend werd.

Het kan ook geene verwondering baren, dat men niet vóór het midden der 17e eeuw naar verandering begon te streven, immers, eerst sedert dien tijd begint de vrachtvaart te bloeijen, eerst sedert dien tijd begint in Europa een geregelde orde zaken te heerschen.

Maar, zou deze verklaring wel de ware zijn? zouden dan

niet reeds vroeger pogingen zijn in het werk gesteld om dien regel te doen aannemen? er zullen toch wel reeds te voren volken zijn geweest, die transporthandel dreven? moet men niet zoeken naar een anderen grondslag? — „Het was," wij zullen PHILIPSON laten spreken (p. 120), „het was namelijk een gevolg van de ontwikkeling van het volkenregt, dat men thans eerst twee begrippen met elkander in verbinding bragt, die tot nog toe beide afzonderlijk naast elkander hadden voortbestaan, en wier verbinding den eenigen waren grondslag voor den regel „vrij schip vrij goed" moet leggen. Die beide begrippen zijn dat der *territoriale onschendbaarheid* en der *territorialiteit van het schip*. Men had reeds lang die beide praemissen *territoir is onschendbaar* en *schip is territoir;* maar men had ze nog niet bij elkander gevoegd, en er dus niet de conclusie uit kunnen trekken, die er zoo noodzakelijk uit volgen moest: *derhalve is ook schip onschendbaar*. Men had had tot nog toe steeds het *separatorum separata est ratio* der Bartolisten voor oogen gehad, en was daarvan alleen dan afgeweken, wanneer men dien regel te zacht vond; van daar de regel: *robe d' ennemi confisque celle d' ami*, een uitvloeisel van willekeur en geweld, thans kwam men er toe, door de verbinding van twee zeer natuurlijke begrippen, om ook in milderen zin daarvan af te wijken; van daar de regel *vrij schip vrij goed*, een uitvloeisel van billijkheid en regt."

Wij kunnen ons met deze verklaring niet vereenigen. In de eerste plaats is, indien wij ons niet bedriegen, de grond waarop zij steunt, zeer wankel; en al stond die vast, dan nog zouden wij de gevolgtrekking voor onwettig houden. Twee praemissen had men reeds lang, beweert de schrijver, met wien wij in gevoelen verschillen, nl. territoir is onschendbaar, en schip is territoir. Dat de eerste reeds lang bestond, stemmen wij volmondig toe, maar of de tweede reeds aanwezig was, is juist de vraag. Dat zij reeds in het volkenregt was opgenomen, schijnt ons op zijn minst zeer te betwijfelen. Wil men beweren, dat dit juist in dezen tijd plaats had, welnu dan wachten wij het

bewijs, maar dit wordt niet geleverd, evenmin als dat het reeds vroeger gebeurd is. — Maar, en hier zal duidelijk blijken, hoe gewaagd de gansche redenering is, schoon men beide praemissen reeds lang had, waren zij nog niet bij elkander gevoegd, en had men er dus nog niet de conclusie uit kunnen trekken: dit echter deed men in dezen tijd. Zonder nu het redenerend verstand en de logische ontwikkeling van het menschelijk geslagt dat vóór twee of drie eeuwen Europa bewoonde, al te hoog te schatten, moeten wij toch naar ons oordeel aannemen, dat er niet zóó veel tijd noodig was, om dezen eenvoudigen syllogismus te maken: territoir is onschendbaar,

schip is territoir, ergo:

schip is onschendbaar.

Waarschijnlijk wordt er nog meer nadenken vereischt om de stelling „separatorum separata est ratio" uit te vinden en toe te passen op den zeehandel, dan om eene zoo gemakkelijke, of liever, zoo noodzakelijke, gevolgtrekking te maken. Het zou wel zeer wonderlijk mogen heeten, dat ten minste de uitstekendste denkers het nog niet zoo ver hadden gebragt, om bij het voorhanden zijn der beide praemissen, ze ook met elkaâr te verbinden, en er eene conclusie uit te trekken. GROTIUS echter noch BYNKERSHOEK, om twee namen te noemen van mannen die juist tot dat volk behoorden, dat in dien tijd zoozeer het aannemen van den regel „vrij schip vrij goed" trachtte te bevorderen, schijnen zoo diep nagedacht te hebben, geen schrijver is bekend, die het verder gebragt had. Maar bovendien blijkt het dat BYNKERSHOEK het praemis „schip is territoir" bepaald loochende, terwijl in de onderhandelingen der Nederlandsche diplomaten, bij al hunne pogingen om andere regeringen tot het erkennen van den regel „vrij schip vrij goed" over te halen, geen spoor te vinden is, dat zij zich ooit er op hebben beroepen. En indien zij de beide praemissen gekend hadden, dan zouden zij toch wel ingezien hebben, dat eene zoo klemmende logica een krachtige steun moest zijn, om hunne pogingen te schragen, en niet nagelaten hebben er gebruik van te

maken. Wij gelooven dus, dat wij veiliger doen door deze redenering voor onaannemelijk te verklaren; terwijl de grond waarop de regel „vrij schip vrij goed" steunt inderdaad ligt in de behoefte van het verkeer der volken: een grond, die zoo hecht en sterk is, dat men o. i. moeijelijk voor eenigen regtsregel een beteren zou kunnen vinden. De geschiedenis zal ons dan ook leeren, dat inderdaad de regel „schip is territoir" van lateren tijd dagteekent, dan die welken wij reeds nu bij vele verdragen zien aangenomen. Tot dus verre hebben wij hem nog slechts ter loops zien vermelden bij GENTILIS, terwijl BYNKERSHOEK er met een enkel woord van spreekt, en zonder zich er veel om te bekreunen, door eene zeer eenvoudige opmerking zijne onjuistheid tracht aan te toonen. Niet veel later echter vinden wij hem op nieuw aangevoerd en voor de eerste maal met nadruk verdedigd, bij gelegenheid van een diplomatieken strijd tusschen Pruissen en Engeland.

In den zeeoorlog van 1744—1748, door Engeland gevoerd tegen Frankrijk (dat zich met Spanje verbond), waren meermalen Pruissische schepen door de Engelsche marine aangehouden en lastig gevallen, zoodat de vele klagten FREDERIK II noopten zich de zaak aan te trekken. Zijn gezant diende bezwaren in bij de Engelsche regering en vorderde meer eerbied voor de onzijdigen, waarop geantwoord werd, dat men hun geen nadeel wenschte toe te brengen, en ook de Pruissische schepen volgens de gevestigde gebruiken wilde behandelen. De klagten lieten zich desniettegenstaande bij voortduring hooren, ja, namen zelfs toe, zoodat FREDERIK ten laatste besloot zijne toevlugt te nemen tot maatregelen van represaille, en daartoe beslag legde op gelden aan Engelsche particulieren verschuldigd, om zoo hunne regering tot herstel der grieven te dwingen of aan zijne onderdanen de schade te vergoeden [1]). Vóór

[1]) Hij had nl. de betaling op zich genomen van eene door Keizer KAREL VI gesloten leening, waarvoor de inkomsten van Silezië waren verbonden. Het grootste deel der schuld was nog onbetaald. Zie V. MARTENS, „*Erzählungen merkwürdiger Fälle enz.*, *Göttingen*, 1800„ B. I,

hij hiertoe overging had hij door eene commissie de zaak naauwkeurig doen onderzoeken, en op haar advies handelde hij. Hij gaf aan de Engelsche regering van zijn besluit kennis door middel van eene nota, die de gronden, waarop hij zich beriep, uitvoerig uiteenzet. In de eerste plaats wordt met nadruk gewezen op de hinderlijke wijze, waarop de Engelsche marine de visite uitoefende, en op de bezwaren, daaruit ontstaande voor den neutralen handel. Verder wordt geklaagd over het prijs verklaren van fransche goederen op pruissische schepen geladen. Deze handelwijze is ongeoorloofd, de onzijdigen mogen handel drijven met de oorlogvoerenden, mits zij hun geen contrabande toevoeren, en pruissische schepen zijn onzijdige plaatsen, het komt dus op hetzelfde neêr, of die goederen uit een neutraal schip, of uit een neutraal land worden weggenomen. In vele traktaten is dit erkend door opname van den regel „vrij schip vrij goed.'' Het blijkt dus dat ook hiervoor schadevergoeding mag gevorderd worden. Verder heeft Engeland onzijdige schepen met Pruissisch goed geladen aangehouden, opgebragt, en eerst na lang tijdsverloop vrijgegeven; goederen voor contrabande verklaard, die het niet waren. Ook in deze opzigten is dus het volkenregt geschonden, terwijl bovendien de Engelsche regter onbevoegd was, over deze onderwerpen te oordeelen. Redenen genoeg om het gebruik maken van represailles te wettigen [1]).

De Engelsche regering vroeg eveneens aan eene commissie om advies, en deed dit met eene memorie van den hertog VAN NEWCASTLE, minister van Buitenlandsche Zaken, den 8 Febr. 1753 aan het Pruissiche gezantschap toekomen. In dat advies wordt eerst in 't algemeen over het internationaal zeeregt gesproken en aangetoond, dat men op zee 's vijands goed mag prijs maken, onzijdig goed niet; dat een prijsgeregt moet hebben beslist of het verbeurd is, ja of neen; dat het opgebragte schip de kosten moet beta-

p. 239. De correspondentie tusschen de beide regeringen aldaar, p. 235, 238, v.

[1]) Vgl. V. MARTENS, t. a. p., p. 242—257.

len, indien er bedrog is gepleegd, of de papieren niet in orde waren, dat de oorlogvoerende partijen het regt hebben schepen op zee aan te houden, om te onderzoeken of zij ook soms aan den vijand toebehooren, dezen contrabande toevoeren, of eigendom van hem aan boord hebben, welk regt evenwel door sommige tractaten zoo is beperkt, dat alleen een onderzoek der papieren wordt toegelaten. Ook heeft men soms bij verdrag vastgesteld, dat vijandelijk goed niet zal worden prijs gemaakt, wanneer het aan boord van onzijdige schepen wordt gevonden, gelijk ook sommige goederen, die naar het volkenregt contrabande zijn, zijn vrij verklaard. Daarna wordt betoogd, dat alle Pruissische schepen en goederen naar de voorschriften van het volkenregt zijn behandeld. Eindelijk worden eenige stellingen, door de Pruissische commissie voorgedragen, weêrlegd. Dat men vijandelijk goed, op onzijdige schepen geladen, mag prijs maken, bewijst de autoriteit van alle schrijvers. In eenige tractaten is men hiervan afgeweken, dit wijst echter juist aan, dat de regel vaststaat: met Pruissen bestaat zulk een traktaat niet, tegenover dat land blijft dus de algemeene regel gelden, en geene verandering daarin is door den Engelschen minister beloofd; evenmin kon de verklaring van dezen over 'tgeen hij onder contrabande verstond eene afwijking van het volkenregt wettigen: daartoe zou een traktaat noodig zijn. Ten slotte wordt vastgesteld, dat er geen grond bestaat voor represailles, en koning FREDERIK in geen geval de silezische gelden, aan Engelsche particulieren verschuldigd, in beslag mogt nemen [1]).

De Pruissische commissie kon zich geenszins met dit alles vereenigen, en verdedigde nogmaals hare stellingen. Vooral drong zij aan op den regel „vrij schip vrij goed." Het schip toch van den onzijdige is zijn eigendom, waar het zich ook bevindt, en om 's vijands goed er van weg te nemen, mag niemand het betreden, evenmin als onzijdig grondgebied of eene onzijdige haven. Bovendien is

[1]) Zie v. MARTENS, t. a. p. p. 257—284.

die regel van groot belang voor den handel van alle volken, vele traktaten erkennen hem dan ook. Ten onregte wordt hij als uitzondering voorgesteld: hij behoort tot het volkenregt, men moet zich er dus aan houden en dit is ook Engeland aan te raden, want hij zal voor zijn handel heilzaam wezen [1]).

Wat leeren wij nu uit deze wisseling van gedachten, ten opzigte van het punt, waarover wij spreken? Vooreerst zien wij, (en er is geen ouder voorbeeld bekend) dat de eene partij „vrij schip vrij goed" erkent als regel in het volkenregt opgenomen, schoon de andere dit tegenspreekt, en, zooals uit hetgeen wij reeds hebben aangetoond blijkt, teregt. Trouwens FREDERIK's gezant te Londen had zelf zijnen koning er op gewezen, dat men geen vijandelijk goed behoorde in te laden, omdat het prijs zou worden verklaard. De pruissische memorie beroept zich dan ook inderdaad niet zoozeer op datgene, wat door het volkenregt is erkend, als wel op 't geen zij aanbevelenswaard en wenschelijk oordeelt. Maar, voor ons is bovenal één harer motieven, waarop zij nog al klem legt, van gewigt. Het is nl. de territorialiteit van het schip. Vol verlangen, om den handel der neutrale pruissische onderdanen te beschermen, wenscht zij ten zeerste den regel „vrij schip vrij goed." En gelijk wij GENTILIS hebben hooren verkondigon, dat de visite niet behoeft te worden toegelaten, omdat het schip even onschendbaar is als het grondgebied, zien wij hier denzelfden grond aanvoeren, om te bewijzen, dat men er geen vijandelijk goed van wegnemen mag. GENTILIS sprak nog slechts bij wijze van vergelijking, hier echter wordt hetzelfde aangenomen als een regel, waaraan niet valt te twijfelen.

---

1) De Pruissische Commissie was gepraesideerd door S. COCCEJUS; de Procureur-Generaal MURRAY, later lord MANSFIELD, heeft het Engelsche antwoord gesteld, dat ten zeerste is geprezen door MONTESQUIEU, *Oeuvres*, T. VI, p. 445; DE VATTEL, L. II, Ch. 7, § 84. MANNING, Ch. VI, Sect. II, p. 227. Schoon de Britsche regering niet van gevoelen veranderde, werd ten laatste in 1756 eene schikking getroffen, waarbij Pruissen 20,000 pond sterling ontving en de Silesische schuld beloofde te voldoen.

Intusschen schijnen de Engelschen zich gedurende dezen oorlog menige aanmatiging tegen de onzijdigen te hebben veroorloofd, ook in ons land werden vele klagten gehoord, en naar men beweerde, millioenen schade geleden [1]. Maar vooral in den oorlog, die in 1756 tegen Frankrijk uitbrak, werd hun gedrag ondragelijk voor de onzijdigen, wier schepen werden aangehouden en opgebragt, schoon, volgens de geldige traktaten, vijandelijk goed vrij was aan boord daarvan; geheel in strijd met de verdragen breidde men het begrip van contrabande uit, en werd de visite uitgeoefend met roof en plundering. Wat ook door de regeringen gedaan werd, om hieraan een eind te maken, het baatte niet. Vooral onze handel ondervond de nadeelen van zulk een toestand, geen wonder, dat men zich meer en meer begon te beklagen, en zelfs aandrong op versterkte convooijen, om met de wapenen in de vuist zijne regten te handhaven [2]. Denemarken trachtte eveneens de oorlogvoerenden tot meerdere gematigdheid over te halen, maar met weinig gevolg; ten laatste zond de Regering een buitengewoon gezant, om over de misbruiken te klagen en het ophouden er van te bewerken. Aan MARTIN HÜBNER, dezelfde, die later een werk schreef over de regten der neutralen, werd deze taak toevertrouwd.

De wijze, waarop de Engelsche Regering te werk ging was nieuw en niet ongeschikt, om haar gedrag in een minder nadeelig daglicht te stellen, ja, zelfs om er een schijn van regtvaardigheid aan te geven. Vóór het uitbreken van den oorlog, had Frankrijk zich den handel met zijne koloniën voorbehouden, met uitsluiting van vreemdelingen. Tengevolge van het overwigt der engelsche zeemagt echter, konden geene fransche schepen meer veilig den Oceaan oversteken, en moest dus die handel gestaakt worden. Nu liet Frankrijk het regt, om bij uitsluiting handel te drijven tusschen moederland en koloniën, varen en stond het

[1] Vgl. WAGENAAR, *Verzameling van Historische en Politike traktaten*, Amsterdam, D. I, p. 86, v., 219, vv.

[2] Vgl. WAGENAAR, *Verz.*, D. I, p. 219—275.

aan de neutrale Nederlanders toe. Engeland, dat reeds op dezen gebeten was, daar zij geweigerd hadden, hulptroepen te leveren [1]), en dat gaarne hunnen handel zooveel mogelijk benadeelde, beweerde, dat dit niet kon geduld worden. Blijkbaar was het drijven van dezen handel een indirekt deelnemen aan den oorlog. De werking der Britsche zeemagt toch werd verlamd, de koloniën van den vijand versterkt, aan dezen de gelegenheid gegeven de bemanning der koopvaardijschepen voor zijne oorlogsvloot te gebruiken. De bepaling „vrij schip vrij goed" kon dus hier niet baten, evenmin als de leer, dat sommige goederen geen contrabande waren, men nam deel in den oorlog, schip en lading werden dus teregt geconfisqueerd. Op den kusthandel paste men hetzelfde toe. Hoe ook tegen dit alles werd geprotesteerd, de prijsgeregten gingen voort met hunne veroordeelingen, en men was te zwak om zich door den oorlog regt te verschaffen.

Vele publicisten hebben de stellingen van de Britsche regering, bekend onder den naam „rule of 1757," aan de eischen des regtmatigheid getoetst, sommigen hechten er hunne goedkeuring aan, anderen achten ze geheel verwerpelijk. De eersten drukken vooral op het onderscheid, dat men moet maken tusschen het regt der onzijdigen, om even als vóór den oorlog handel te drijven met een der partijen, en dat om tengevolge van dien oorlog zulks te doen. Dit laatste ontzeggen zij hun, gelijk reeds erkend was ten opzigte van den kusthandel. De tegenpartij echter houdt vol, dat wel ieder volk, ten opzigte van den handel met zijne koloniën of op zijne kusten, beperkingen kan maken ten nadeele van anderen, maar hierop evenzeer uitzonderingen mag toelaten, en dat niemand bevoegd is, hen, die van zulk eene uitzondering voordeel kunnen trekken, hierin te belemmeren

---

[1]) In 1678 was bij een defensief verbond deze ondersteuning beloofd. In 1716 en 1728 was deze belofte vernieuwd. Daar de Staten-Generaal echter oordeelden, dat Engeland in dezen oorlog de aanvaller was geweest, weigerden zij aan den eisch te voldoen. Vgl. WAGENAAR, *Verz.*, D. I, p. 88, vv.

of het hun te verbieden. Door dien handel te gaan uitoefenen maakt niemand immers inbreuk op de neutraliteit, ieder zou volkomen bereid gevonden worden, ten opzigte der andere partij geheel hetzelfde te doen [1]).

In de Engelsch—Fransche oorlogen, die in het laatst der 18e en het begin der 19e eeuw met zooveel verwoedheid werden gevoerd, verdedigde Engeland nogmaals zijne maatregelen op dezelfde gronden [2]). Tegenwoordig heeft echter de vraag veel van haar gewigt verloren, omdat algemeen ten minste in zekere mate, ook in vrede, aan vreemdelingen vrijheid wordt gegeven den handel op de kusten en dien tusschen moederland en koloniën te drijven. Wat men ook moge denken over den maatregel in het algemeen, — tegenover de Nederlanden schijnt hij zeker ten onregte toegepast. In 1674 was bij tractaat de regel „vrij schip vrij goed" vastgesteld, en toen de Raadpensionaris betwijfelde, of daarmede ook bedoeld was, dat de kusthandel bij den vijand vrij mogt worden gedreven, drong TEMPLE sterk op dit laatste aan, zoodat in het volgende jaar eene nadere explicatie werd aangenomen, die hem voor geoorloofd verklaarde [3]). Engeland echter kon niet dan met leede oogen aanzien, dat de onzijdige schepen veiligheid verschaften aan vijandelijk goed, maar, gebonden door de traktaten, kon het dit niet beletten; nu viel de aandacht zijner regering op een feit, waar men nog niet aan had gedacht, en zij kwam tot het besluit, dat men daarop een bijzonderen regel kon toepassen, zoodat 's vijands han-

[1]) Vgl. van den eenen kant: JENKINSON (later lord LIVERPOOL), *Discourse on the conduct of the Government of Great Britain towards neutral Nations* (1758). MANNING, Ch. V, p. 195—202. PHILLIMORE, Vol. III, Ch. XI, CCCXII—CCCXXV, p. 298—314. Minder bepaald spreekt KENT er over, Vol. I, p. 84, 85. Van de andere zijde: WAGENAAR, *Verz.*, D. I. HÜBNER, T. I, Ch. IV, § 6. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Titre VII, Ch. II, Sect. 2, § 5, T. II, p. 275—296; *Histoire*, p. 330—333. CAUCHY, T. II, p. 210—220. PHILIPSON, p. 161—164.

[2]) WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 273.

[3]) WAGENAAR, *Verzameling* enz., D. I, p. 239.

del geknakt worden en tevens die der onzijdigen aanzienlijke schade lijden moest.

De oorlog eindigde in 1763 met den vrede van Parijs, waarbij de traktaten van Utrecht bevestigd en dus de regel „vrij schip vrij goed" bekrachtigd werd, zoo ook Zweden in 1762 met Pruissen, Frankrijk echter bevestigde in 1769 met Hamburg dat van 1716, met de tegenovergestelde bepaling, en sloot met Mecklenburg-Schwerin in 1779 een dergelijk verdrag [1]). Bij de twee laatsten moet worden opgemerkt, dat toch de regel vijandelijk schip vijandelijk goed werd aangenomen, die bijna altijd alleen als tegenwigt werd toegestaan voor het „vrij schip vrij goed."

Vóór wij gaan onderzoeken, welke de meening der publicisten was over de vraag of de vlag der lading dekt, zullen wij eerst nog een oogenblik moeten stilstaan bij eenige andere punten, die in naauw verband staan met ons onderwerp. Het zijn de blokkade en de contrabande, terwijl ook het regt van visite en de vragen, waartoe het aanleiding gaf, onze aandacht moet bezig houden. Even als in het vorige tijdvak werd algemeen erkend, dat het ongeoorloofd was, eene werkelijk ten uitvoer gebragte blokkade te verbreken. In verdragen, die dit punt aanroeren, wordt dit erkend, en slechts nadere bepalingen gemaakt om het regt te regelen. Het onzijdige schip, dat zich schuldig maakte aan poging, om haar te verbreken, werd verbeurd verklaard.

Zoo was ook algemeen aangenomen, dat men de pligten der neutraliteit vergat, door een der oorlogvoerende partijen contrabande toe te voeren.

Zeer veel verschil van gevoelen bestond voortdurend over de vraag, welke goederen er toe gerekend moesten worden, menig traktaat werd gesloten, om hierover vaste bepalingen tot stand te doen komen, slechts zeer enkele malen wordt het vervoeren van alle mogelijke goederen met volkomen

[1]) „Les traités de paix et de commerce" van 1713 werden te Parijs bekrachtigd. Zie DE MARTENS, *Recueil*, T. I, p. 33, 39, 248; VII, p. 33.

vrijheid toegelaten [1]). De verboden goederen worden geconfisqueerd, op het schip wordt niet altijd hetzelfde toegepast. HEINECCIUS beweert, dat het deelen moet in het lot der verboden goederen, en geeft eenige voorbeelden aan, waaruit blijken moet, dat dit gebruik werd in acht genomen. Was echter de contrabande door den schipper ingeladen zonder medeweten van den eigenaar, dan is men billijk genoeg, om dezen het schip te laten. Meermalen heeft men ook bij verdrag bepaald, dat het schip niet te gelijk met het verboden goed zal worden geconfisqueerd, men moet echter in het oog houden, dat zulke traktaten eene uitzondering maken op het gemeen regt [2]).

Hiermede stemt het gevoelen van BYNKERSHOEK overeen [3]).

De oorlogvoerende partijen hadden dus in verschillende gevallen het regt, om schepen en goederen van de onzijdigen prijs te maken, die des vijands natuurlijk altijd. Deze echter kon niet altijd even gemakkelijk worden onderscheiden van de neutralen, daar men zeer dikwijls onder eene vreemde vlag zeilde, de visite was dus noodig, gelijk zij ook onmisbaar was, indien men het vervoeren van contrabande en vijandelijk goed wilde beletten. Daar echter vooral de kapers er dikwijls misbruik van maakten tot grooten last voor de onzijdigen, trachtte men door het sluiten van verdragen regels vast te stellen. Deze komen in hoofdzaak hierop neêr: het oorlogschip of de kaper moet door middel van een blind kanonschot (coup de semonce)

---

1) B. v. dat van 1654 tusschen Engeland en Portugal; BYNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. 1, C. X, tusschen de Vereenigde Provinciën en Portugal 1661; DUMONT, T. VI, P. II, p. 366.

2) *De Nav. ob vect. vet. merc. comm.*, C. II, § 3, 4, 6. Volgens WHEATON, *Histoire*, T. I, § 15, p. 181 (1) voert H. ten onregte aan de ordonnantie, in 1659 uitgevaardigd door den koning van Denemarken, waarbij integendeel wordt voorgeschreven, dat het schip vrij zal zijn van de confiscatie.

3) *Quaest. Juris Publici*, L. I, C. XII. Hij beroept zich even als ZOUCH op het Romeinsch regt, nl. L. 11 § 2, Dig. *de Publ. Vegt. et Comm.*! (XXXIX: 4). Ten onregte vat PHILIPSON, p. 142, 143 hem anders op, vgl. echter p. 153, vv.

aan het schip, dat zal worden gevisiteerd, te kennen geven, dat het moet bijleggen, vervolgens in eene kleine, ongewapende boot naar het aangeroepen schip een officier met een of twee manschappen zenden, die aan boord gaan en de scheepspapieren inzien, terwijl het oorlogschip op eenigen afstand moet blijven, meestal die van een kanonschot. Worden de papieren in orde bevonden, dan is de visite afgeloopen, een verder onderzoek is alleen geoorloofd indien dat niet het geval is en er dus gegronde argwaan bestaat [1]). Dikwijls worden zelfs zeer naauwkeurige bepalingen gemaakt over den vorm en het getal der vereischte papieren. Niet altijd hield men zich even trouw aan de traktaten, en de belligerenten breidden het gebruik der visite niet zelden uit, tegelijk met hunne aanmatigingen tegenover de onzijdigen. Zoo wendde b. v. Frankrijk het na de ordonnantie van 1704 ook aan, om te onderzoeken of er goed aan boord was, „du crû ou de la fabrique de l'ennemi." Om te beoordeelen of een schip soms het plan had, eene blokkade te verbreken of zich reeds daaraan schuldig had gemaakt, visiteerde men zeer dikwijls, maar ook, wanneer men allen handel met den vijand had verboden, en hiervan worden nog in dezen tijd voorbeelden aangetroffen [2]). Om den regel van 1756 te handhaven had de Engelsche marine natuurlijk de visite noodig. Indien men dan ook meende, dat de groote menigte verdragen, waarbij de regten der onzijdigen worden erkend en bepaald, een voor hen bevredigenden toestand ten gevolge hadden, zou men zich zeer vergissen. Was men verpligt den regel „vrij schip vrij goed" te laten gelden, veelal ontdook men hem, 't zij door fictieve blokkade, 't zij door den lijst der verboden goederen zoozeer uit te breiden, dat bijna alles

---

1) Vgl. vooral het tractaat der Pyrenaeën.

2) In 1663 verbood Spanje allen handel met Portugal (BYNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. I, C. IV); in 1689 Engeland en de Nederlanden dien met Frankrijk, (DUMONT, T. VII, P. II, p. 238). Op nieuw in 1704. Verg. PHILIPSON, p. 137—140.

voor contrabande werd verklaard [1]). Het is niet te verwonderen, dat de neutralen dikwijls krachtige pogingen in het werk stelden, om hun zeehandel te beveiligen, goede woorden toch baatten in den regel weinig. Men nam zijn toevlugt tot een maatregel, die in vroegere tijden werd aangewend tegen de zeeroovers en ook nu nog tegen den vijand, nl. het convoijeren door gewapende schepen [2]). CHRISTINA, koningin van Zweden, gaf in 1653 bevel aan de gezagvoerders der convoijerende oorlogsbodems, aan niemand de visite toe te staan op de schepen, die zij geleidden: ja zich zelfs gewapenderhand er tegen te verzetten. Daar echter de vrede reeds in het volgende jaar tot stand kwam, bleef het hierbij [3]). Toen in 1654 Nederlandsche koopvaarders onder escorte van een oorlogschip door de Engelsche marine waren gevisiteerd, deed zich de vraag op, of men niet het regt had zich daartegen te verzetten. De Staten Generaal echter oordeelden, dat men zich aan den regel moest houden, hoezeer ook het tegendeel te wenschen ware. Tevens gaven zij last, onderhandelingen aan te knoopen, ten einde bij een traktaat de zaak te regelen. Bij hetzelfde besluit werd erkend, dat de oorlogschepen geenszins aan visite onderworpen waren en aan de gezagvoerders bevolen, dit in het oog te houden.

CROMWELL wilde echter niets weten van een traktaat, zoodat de pogingen der Staten Generaal vruchteloos bleven. Ook in latere traktaten is geene bepaling opgenomen [4]).

CHRISTIAAN V, koning van Denemarken, vaardigde in

---

1) Vgl, PÜTTER, *Beiträge*, p. 208, 215.

2) Vgl. DE GROOT, *Inleydinge tot de Hollantsche Regtsgeleertheyt*, Boek III, Deel 22; LOCCENIUS, *De Jure Maritimo*, L. II, C. XI.

3) THURLOE's *State papers*, Vol. I, p. 424; WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 191; HAUTEFEUILLE, *Hist.*, p. 226, v. In zijn ander werk, T. I, *Discours préléminaire*, p. 68, en 69 geeft deze schrijver min juist het jaar 1643 op. — PUFENDORF (*de rebus Suecis*, L. XXV, § 41) vermeldt dat buitendien de koningin het gevaar in zag, om in den oorlog te worden gesleept, als zij streng de hand hield aan haar bevel.

4) Vgl. WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 193—198.

1688 eene wet uit, waarin o. a. wordt voorgeschreven, dat indien zijne onderdanen geneigd mogten zijn, om tot bescherming van hunnen zeehandel gezamenlijk een schip te wapenen, hij hieraan de koninklijke vlag zou verleenen, en tevens de bevoegdheid, zich te verzetten tegen elk en een iegelijk, die, onder welk voorwendsel ook, de koopvaardijschepen van zijn convooi visiteren, of hunne papieren onderzoeken wilde [1]. Hier gaat men dus nog verder: immers die gewapende schepen staan onder het gezag van particulieren en moeten dus wel worden onderscheiden van de oorlogsvloot van den staat. Het oude gebruik om veiligheidshalve bij wijze van admiraalschap te zeilen, vinden wij hier terug [2]. De reden, waarom gewoonlijk vrijheid van visite werd geeischt voor geconvoijeerde schepen (nl. het vertrouwen, dat in de officieren der marine, als vertegenwoordigers van het staatsgezag moet worden gesteld) bestaat hier niet. Eene bepaling in het Zweedsche zeeregt van 1667 gaat nog verder en verbiedt aan ieder schip, te dulden, dat een vreemdeling onder eenig voorwendsel aan boord kome, noch om zijne papieren of zijne lading te onderzoeken, noch om met iemand te spreken, tenzij een traktaat andere regels heeft vastgesteld [3]. Het behoeft geen betoog, dat dit voorschrift geheel en al in strijd was met het volkenregt, waarschijnlijk zal men zich er wel niet aan gehouden hebben, gelijk ook de bepalingen over het convoijeren in de ordonnantie van CHRISTIAAN V niet tot uitvoering zijn gekomen [4]. Een tijd lang vinden we geen

---

[1]) PARDESSUS, *Collection*, T. III, D. XVIII, p. 305.

[2]) HEINECCIUS, *de Nav. ob vect. vet. merc. comm*, C. II, § 15.

[3]) PARDESSUS, *Collection*, T. III, Ch. XVII, p. 192.

[4]) WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 293. Het mag een raadsel genoemd worden, hoe HAUTEFEUILLE kan bewijzen, wat hij omtrent de vrijheid der geconvoijeerde schepen beweert. „Cette exemption," zegt hij, „paraît établie par une pratique constante antérieure au XVIIe siècle, c' était une coutume reconnue par tous les peuples, et qui n' avait soulevé aucune réclamation, qui n' avait nécessité aucune stipulation spéciale dans les traités," *Droits et Devoirs*, Disc. prélim., T. I, p. 69.

melding gemaakt van de vraag of convooi vrijheid verschaft van visite: de traktaten zwijgen er van, vooral in den oorlog van 1756—1763 gaf zij echter meer dan eens aanleiding tot geschillen, soms zelfs tot ernstige gevechten. Men komt in deze periode evenwel niet tot een algemeen erkenden regel op dit punt. — Intusschen wordt onderscheidt gemaakt (en dit blijkt reeds uit de vraag omtrent het convoijeren) tusschen oorlog- en koopvaardijschepen, men visiteert de eerste niet, en ofschoon zij ook wel eene vreemde vlag voeren, stelt men genoeg vertrouwen in hunne gezagvoerders, door den staat benoemd, om hen te gelooven, wanneer zij door middel van een kanonschot bevestigen, dat de vlag, die zij geheschen hebben, hun inderdaad toekomt. Het regt van visite, ten opzigte der koopvaardijschepen, wordt evenwel erkend, verzet wordt gestraft met confiscatie. Van eene onderscheiding tusschen een „droit de visite" (regt van onderzoek) en „droit de recherches" (regt van doorzoeking) vinden wij nog geen spoor [1]).

Nog rust op ons de verpligting te onderzoeken wat ten opzigte van den toestand der schepen in volle zee door de publicisten van dezen tijd wordt aangenomen.

---

[1]) HAUTEFEUILLE stelt deze onderscheiding op hoogen prijs. Onder *visite* verstaat hij het inzien der scheepspapieren, onder *recherches*, alle verdere maatregelen, b. v. het ondervragen der schepelingen, het doorzoeken van het schip enz. — Het laatste strijdt tegen het „droit primitif" (het eerste niet) en wordt ook bij de traktaten in deze periode geregeld verboden. (*Histoire*, p. 394, v.; Vgl. *Droits et Devoirs*, Titre XI). Wij zouden liever de *recherches* houden voor eene meer ruwe, ongeregelde, en onbeperkte uitoefening van het regt, dat bekend is onder den naam *visite*. — PHILIPSON is het in dezen met HAUTEFEUILLE eens. Waar hij spreekt van ordonnantiën of wetten, die elke *visite* verbieden, stelt hij ze telkens voor, alsof zij alleen de *doorzoeking* (niet ook het onderzoek) voor ongeoorloofd verklaarden; vgl. p. 146, 147. — Dat echter ook het inzien der scheepspapieren werd belet, blijkt uit de aangehaalde texten. Dat bij BYNKERSHOEK van een *regt van doorzoeking* geen spoor is te vinden (PHIL., p. 156) is natuurlijk; immers die onderscheiding was toen nog onbekend.

Na BYNKERSHOEK volgt in chronologische orde EMMERICH DE VATTEL, (1714—1767), wiens werk: *„Le droit des gens ou principes de la Loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains”* in het jaar 1758 het licht zag. Groot is het gezag, dat dit werk verkregen en langen tijd behouden heeft; niettegenstaande zijne groote gebreken, waartoe zijne oppervlakkigheid wel in de eerste plaats zal behooren, heeft het een zeer grooten invloed gehad en is het nog in onze eeuw van gewigt. v. MOHL zegt er van: „Es gilt bei Diplomaten und namentlich bei Consuln als eine Art von Orakel, wird nicht selten sogar in Staatsschriften als ein unbeantwortbarer Beweis angeführt, und bietet somit das Eigenthümliche Schauspiel eines fast zum positiven Gewohnheitsrechte gewordenen Lehrgebäudes dar” [1]).

Algemeen wordt zijne strikte onpartijdigheid erkend, terwijl ook zijn Zwitsersche afkomst en opvoeding er toe moesten medewerken, om haar vooral ten opzigte van het internationaal zeeregt te bevorderen.

Wat betreft de verhouding van het schip in volle zee tot zijnen staat, het blijkt, dat volgens VATTEL de regtsband blijft voortduren: „Si les enfants sont nés dan un vaisseau de la nation, ils peuvent être réputés nés dans le territoire; *car il est naturel de considérer les vaisseaux de la nation comme des portions de son territoire*, surtout quand ils voguent sur une mer libre, *puisque l'état conserve sa jurisdiction dans ces vaisseaux* (L. I, Ch. XIX, § 216).

Hier vinden we dus onzen regel „schip is territoir” aangeroerd. De jurisdictie van den staat blijft voortduren over het schip, dit kan dus zeer gevoegelijk een deel van het grondgebied worden genoemd. Nu moeten wij zien, of de vergelijking ook juist is, wanneer de verhouding van het

[1]) *Geschichte und Literatur der Staatswisschenschaften*, Erlangen, 1854, B. I, p. 386. Ook in *Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft*, 1846, III, p. 36, v. Verg. v. OMPTEDA, § 99, p. 338, vv.; WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 235—242; CAUCHY, T. II, p. 77, 81; KALTENBORN, *Kritik*, Kap. II, § 9, p. 78 vv.

schip in open zee tegenover vreemde staten wordt besproken, met andere woorden, of ook de onschendbaarheid, dat andere hoofdelement van het territoir, wordt toegekend aan het schip. De vraag, of de vlag de lading dekt, kan ons helpen. Zonder te aarzelen zegt VATTEL: „Si l'on trouve sur un vaisseau neutre des effets appartenans aux ennemis, on s'en saisit par le droit de la guerre." De andere regel van het consulaat wordt eveneens door hem aangenomen (L. III, Ch. VII, § 115, 116). Contrabande wordt verbeurd verklaard (ib. § 112, 113). Om den toevoer er van te beletten hebben de oorlogvoerenden het regt van visite, waaraan geen neutraal schip zich mag onttrekken op straffe van confiscatie. Zoo er geen blijken of zware vermoedens van bedriegerij bestaan, worden alleen de scheepspapieren ingezien, en moet daaraan geloof worden gehecht (ib. § 114). Iemand die eene blokkade schendt, mag als vijand beschouwd en als zoodanig behandeld worden (ib. § 115). — Ten opzigte van het territoir echter wordt de onschendbaarheid als vaste regel erkend (L. II, Ch. VII, § 93); wij komen dus tot het besluit, dat de gelijkstelling van schip en grondgebied bij DE VATTEL slechts eene figuurlijke spreekwijze is, die hij aanwendt om des te beter te doen uitkomen, dat het schip in volle zee onderworpen blijft aan de wet van zijnen staat. Hij gebruikt dan ook onmiddelijk daarna dezelfde figuur, wanneer hij spreekt van de kinderen geboren in het leger, of in het huis van den gezant bij een vreemd hof (L. I, Ch. XIX, § 217).

In het zelfde jaar gaf JENKINSON zijne verdediging van de Engelsche regering in het licht onder den titel: „*Discours on the Conduct of the Government of Great Britain in respect to Neutral Nations.*" [1]) Uitvoerig handelt hij over de vraag of de vlag de lading dekt. Als twee staten in oor-

[1]) Op nieuw uitgegeven in 1803, toen JENKINSON den titel van LORD LIVERPOOL had verkregen. Den 10 Januarij 1759 adverteerde men in de Haagsche courant dat het reeds in het Fransch gedrukt was, en welhaast in onze taal zou worden overgezet. (WAGENAAR, Verz. D. I, p. 833).

log zijn, behoort een derde zich er niet meê te bemoeijen, indien hij ten minste onzijdig wil blijven. Hij kan dus aan het goed van mijn vijand geene bescherming verleenen, daar ik het regt heb, hem dat tot bevordering van mijne veiligheid te ontnemen. En toch heeft een staat het regt om al wat binnen zijn grondgebied is te beschermen? Zeker — en dit is zeer wel te rijmen met het voorafgaande. Immers, het grondgebied is onderworpen aan de regtsmagt van eenen afzonderlijken staat: de wetten van het volkenregt kunnen daarover dus hare werking niet uitstrekken, zoodra men echter er buiten komt, houdt die bijzondere regtsmagt op, en heerscht het volkenregt, het goed van een bondgenoot kan daar geene bescherming verleenen aan dat van den vijand, want dezelfde wet, die het eerste beschut, geeft het regt om het laatste prijs te maken. Zoo mag men b. v. de visite wel in volle zee uitoefenen, maar niet binnen het gebied van eenig rijk. Iets dergelijks kan men opmerken in elken staat. Dikwijls worden daar enkele plaatsen, b. v. paleizen, kerken, enz. gevonden, die veiligheid verleenen aan alles, wat daar binnen is, al mogt het ook volgens de wet worden in beslag genomen. Zoodra echter dat goed buiten die bijzondere plaatsen komt, valt het weêr onder het bereik der wet, en kan dus worden aangegrepen. Even zoo treedt de wet van het volkenregt in werking, zoodra het goed de open zee heeft bereikt en al wat zich daar bevindt is aan haar onderworpen zonder uitzondering. — Vijandelijk goed mag dus van onzijdige schepen worden weggenomen. En om allen twijfel af te snijden voert hij de autoriteit aan van zijne voorgangers [1]). Bij het argument, dat tegen deze leer wordt aangevoerd, „schip is onschendbaar want het is territoir," staat hij niet stil. Blijkbaar echter ontkent hij de kracht er van. Hij oordeelt dat het niet onschendbaar is, en ontzegt dus deze gewigtige eigen-

[1]) *Discours*, p. 1—30. HAUTEFEUILLE beweert ten onregte dat zijne redenering te veel bewijst en dus niets; omdat zij er toe leiden moet, dat men zelfs van onzijdig grondgebied vijandelijk goed mag wegnemen. *Droits et Devoirs*, T. X, Ch. I, *Sect.* IV, T. III, p. 310.

schap van het territoir aan het schip. HAUTEFEUILLE, die hem natuurlijk bestrijdt, brengt tegen zijne redenering in, dat hij de kwestie op zeer behendige wijze verkeerd stelt, dat hij tot een ander besluit zou zijn gekomen, indien hij de territorialiteit van het schip niet er buiten had gelaten; en dus in plaats van te vragen, of een onzijdige 't regt heeft om 't goed mijns vijands, dat ik om der wille van mijne veiligheid moet nemen, te beschermen, — de vraag moest gedaan hebben of ik 't regt had zulk goed weg te nemen van het onzijdige grondgebied [1]). Indien het schip in den eigenlijken, strikten zin van het woord territoir was, zou HAUTEFEUILLE gelijk hebben, beteekent echter de uitdrukking „schip is territoir" enkel, dat het eerste even als 't laatste aan de staatswet is onderworpen, en evenzeer onschendbaar is, dan moest eerst bewezen zijn, dat werkelijk die onschendbaarheid aan het schip wordt toegekend. JENKINSON oordeelt dat dit niet het geval is, en toont de redenen hiervan aan, terwijl hij ook wijst op het regt van visite. Dit laatste argument houdt PHILIPSON (p. 169, v.) voor eene *petitio principii*, immers het moest juist bewezen worden, dat de belligerent het regt had, om dit onderzoek in volle zee uit te oefenen. Ook brengt JENKINSON eigenlijk niets in tegen de onomstootelijke waarheid, dat de staat zijn souvereiniteitsregt behoudt over de schepen die zich in volle zee bevinden en dat is de zaak waar alles op neêrkomt.

Maar men moet wel in het oog houden, dat het de vraag is, of dat voortdurende souvereiniteitsregt ook onschendbaarheid meêbrengt voor het schip, even als voor het territoir. Dit echter wordt door JENKINSON ontkend, en hij verdedigt zijne opinie met talent: hij behoefde ook geenszins te bewijzen, dat het regt van visite aan den belligerent toekomt, dit was algemeen erkend, hij had dus volkomen het regt er op te wijzen, om daardoor zijn beweren, dat het schip niet onschendbaar is, te staven. Van eene „petitio principii" is dus bij hem geen sprake, veeleer bij diege-

[1]) *Droits et Devoirs*, Titre X, Ch. I, Sect. 4, T. III, p. 306—316.

nen, die, om de onschendbaarheid te bewijzen, stellen: „schip is territoir" (d. w. z. het blijft onderworpen aan den staat, en is onschendbaar).

Vooral tracht JENKINSON te betoogen, dat de Britsche regering wel degelijk het regt had, den handel met 's vijands koloniën aan de onzijdigen te verbieden, indien hij hun tengevolge van den oorlog werd opengesteld.

Daar dit echter bij velen groot misnoegen had verwekt, was het niet te verwonderen, dat er in dezen tijd menig geschrift werd uitgegeven, waarin het wordt ontkend. In ons vaderland was de pers druk in de weêr. WAGENAAR, onze bekende historieschrijver, gaf een brief in het licht, over *„het gedrag der Engelschen omtrent den staat der Vereenigde Nederlanden in den voorgaanden en tegenwoordigen oorlog"* (*Verz.*, D. I, p. 221—245), waarin menige grieve wordt blootgelegd. Toch was men hier en daar een ander gevoelen toegedaan, zooals b.v. blijkt uit het geschrift, *„Het gedrag der Engelschen verdedigd,"* dat tot weêrlegging van het vorige moest dienen. Hierin wordt niet alleen de „rule of 1756" als regtmatig erkend, maar ook de regel „vrij schip onvrij goed," en wel op dezelfde gronden, die ook JENKINSON aangevoerd heeft [1]). Naarmate men in ons land verschilde in opinie ten opzigte van de buitenlandsche politiek, vooral in de vraag, of men de vriendschap van Frankrijk behoorde te zoeken, dan wel die van Engeland, vond het gedrag van dezen staat afkeuring of voorspraak. WAGENAAR ontwikkelde nader zijn gevoelen in eene *„Memorie betreffende de Prijzen door de Engelsche oorlogschepen en kapers gemaakt op Ingezetenen van dezen staat, gaande naar of komende uit de West-Indiën"* (*Verz.*, I, p. 249—274), die echter door eene *„Antidotael-Memorie"* spoedig daarna uitgegeven, werd weêrlegd. Tegenwerpingen echter ontmoedigenden den schrijver niet, en op nieuw sprong hij in de bres voor de regten van den koophandel. *„De vrije vaart en handel der ingezetenen van dezen staat op*

---

1) Vgl. PLOOS VAN AMSTEL, *Verhandeling*, p. 137, v.

de West-Indiën verdedigd; in eene nadere of tweede memorie, waarin de zoogenaamde Antidotael-Memorie onderzogt en wederlegt wordt," was de titel van het betoog, dat hij met dit doel opstelde (*Verz.*, I, p. 277—322). Hij voegde er een aanhangsel bij, getiteld: „*Wederlegging van het vertoog, over het gedrag van Groot-Britanje omtrent Neutrale natiën*" (het werk van JENKINSON), dat echter meer uitsluitend handelt over de vraag, of de traktaten met de bepaling „vrij schip vrij goed" nog van kracht zijn (*Verz.*, I, p. 333—339. Eene enkele opmerking is voor ons evenwel van gewigt. Terwijl hij vermeldt, hoe JENKINSON betoogd had, dat neutrale natiën niet het regt hebben, vijandelijk goed te vervoeren, zegt WAGENAAR: „'t welk wij hem ligtelijk kunnen toegeven," tenzij natuurlijk bij verdrag andere bepalingen zijn vastgesteld (p. 334). Het blijkt dus, dat deze ijverige voorvechter van de onzijdigen zich nog houdt aan den regel, dat 's vijands goed ook aan boord van onzijdige schepen prijs gemaakt mag worden.

De andere leer vond echter een verdediger in ALBERTUS PLOOS VAN AMSTEL, wiens proefschrft eenigen tijd later het licht zag en veel uitgebreider regten aan de neutralen toekende [1]). Daar het minder oppervlakkig is dan de reeds aangehaalde strijdschriften, en ook een blik slaat op het geheele internationaal zeeregt in tijd van oorlog, moeten wij zijne leer eenigzins nader beschouwen. Na eerst in het algemeen gesproken te hebben over het *Recht van Commercie*, en over de onzijdige volken en het regt, dat hun ten opzigte van hunne personen, goederen en grondgebied toekomt (p. 1—60), begint hij te onderzoeken, welke regelen, „zoo volgens het Recht der Natuur als dat der Volken" den neutralen handel beheerschen, met betrekking tot de oorlogvoerende mo-

---

1) *De Jure commercii quod gentibus in bello competit*, L. B., 1759. In het volgende jaar werd door R. VAN NOORD eene vertaling uitgegeven, onder den titel „*Verhandeling over het recht van commercie tusschen onzijdige en oorlogvoerende volken*," waarbij tevens een aanhangsel en breedvoerige aanteekeningen door den schrijver werden gevoegd, over het werk van HÜBNER.

gendheden, wanneer er geene verdragen bestaan, die hieromtrent voorschriften behelzen. De commercie blijft vrij; zij, die een oorlog voeren, mogen de ellenden daarvan niet doen lijden door volken, welke met hen in vrede en vriendschap leven. Die het tegendeel beweerd hebben, voerden soms de heerschappij der zee als grond aan, maar geheel ten onregte, want deze is vrij. Koop en verkoop blijft geoorloofd, en gelijk een algemeen verbod van allen handel onvoorwaardelijk moet worden afgekeurd (p. 96—106), zoo kan ook het gevoelen van DE GROOT en vele anderen niet verdedigd worden, die aan de onzijdigen den handel in sommige goederen willen beletten (p. 107). Immers, de regten van deze ondergaan geene verandering door het uitbreken van een' oorlog tusschen anderen. Zij wenschen niemand te benadeelen, zoeken slechts eene zeer geoorloofde winst, en wanneer men het regt van noodzakelijke zelfverdediging inriep, dit zou òf alleen kunnen gelden indien door zulken handel eene krijgsoperatie moest mislukken, òf het argument zou te veel, en dus niets bewijzen, want men zou op denzelfden grond allen handel kunnen beletten. Ook de noodzakelijkheid, waarop men zich soms beroept, is slechts in schijn een argument, want niemand beoordeelt haar, dan juist hij, die den oorlog voert, deze zou dus regter zijn in zijn eigen zaak (p. 107—124, Aanh., p. 319—324). Is door traktaten het tegendeel bepaald, dan kunnen die goederen, niet de schepen, ook niet de rest der lading worden verbeurd verklaard (p. 191—200). Ingeval van blokkade echter, is natuurlijk de handel verboden, als zij ten minste inderdaad plaats heeft en de haven aan alle kanten is ingesloten: wie dan nog iets wil toevoeren, begunstigt blijkbaar de eene partij, om de andere groot nadeel toe te brengen, wier krijgsverrigtingen worden belemmerd. Deze is dus geregtigd schip en lading verbeurd te verklaren, daar zij als vijandelijke kunnen worden aangemerkt (p. 124—132). Onder het regt van Commercie is ook dat van Huur en Verhuur begrepen, de onzijdigen mogen dus hunne schepen verhuren aan de oorlogvoerenden

en van hen huren: onzijdig goed, op vijandelijke schepen geladen is dus natuurlijk vrij (p. 143—147). Algemeen echter is aangenomen, dat vijandelijk goed van neutrale schepen mag worden weggenomen: maar ten onregte, immers men erkent dat het veilig is „*binnen neutraal territoir*," en „*dit zoo zijnde, zie ik geene redenen, waarom zulks op schepen toegelaten moet worden, in welken de waren even veilig behooren te zijn, als op een onzijdig grondgebied.*" Beweert men het tegendeel, omdat groot nadeel een gevolg zou kunnen zijn van die vrijheid, welnu, dan zou men met hetzelfde regt goederen des vijands kunnen rooven uit onzijdige steden en havens, en dat zal toch wel niemand goedkeuren. Als BYNKERSHOEK een ander gevoelen voorstaat, dwaalt bij dan ook blijkbaar, want zijn beroep op het regt van visite kan hem niet baten. „Hoe kan iemand mij op den grooten Oceaan, die algemeen is, en waarop wij met malkanderen, als in den staat der Natuur levende, omgaan, dwingen om hem te zeggen wie ik ben en wat ik inhebbe?" Waar geen traktaten dat onderzoek toestaan, behoeft men zich er niet aan te onderwerpen, schoon het om alle oorzaak van verschil weg te nemen, niet „ongerijmd of onbetamelijk" is, behalve de vlag nog andere bewijzen te vertoonen, waaruit blijken kan dat men tot eene neutrale mogendheid behoort, — zoodra dit echter bewezen is, mag geen verder onderzoek plaats hebben, het raakt niemand, waar het schip van daan komt, waar het heen gaat en wat het geladen heeft (p. 134—142. Aanh., p. 324, vv.). Dat vertoonen der zeebrieven schijnt men als eene soort van gewoonte te hebben aangenomen, echter mag niemand er toe gedwongen worden door icmand die niet bij een tractaat regt er op heeft verkregen, zelfs als dit het geval is, is hij verpligt aan die papieren geloof te hechten, en nimmer mag hij het schip gaan „doorsnuffelen" enz. (p. 200—209).

Het blijkt dus, dat hij in zeer vele opzigten afwijkt van hetgeen in zijnen tijd algemeen was aangenomen, en wel in een voor de neutralen gunstigen zin. Het laatste is ge-

makkelijk te verklaren, wanneer men bedenkt, dat hij leefde in een' tijd, waarin de regten der onzijdigen zoo weinig geëerbiedigd werden, en het eerste hangt zamen met zijne geheele beschouwing van het volkenregt. Het jus gentium positivum, dat hij onderscheidt van het Jus gentium naturale, steunt op de Rede, welke de Volken doet inzien, welke regels zij tot hun gemeenschappelijk welzijn behooren aan te nemen, en hen dan ook dringt datgene, wat als het beste is erkend, op te volgen. Tractaten kunnen ook voor bijzondere onderwerpen nadere bepalingen inhouden, zij zijn evenwel slechts tusschen partijen verbindende. Het gewoonteregt verbindt slechts die volken, waarbij de gewoonte ontstaan is, en voortduurt, n.l. zoolang men niet uitdrukkelijk zijn voornemen heeft te kennen gegeven, dat men er van af wil wijken, (p. 17—36). Volgens de Rede nu van PLOOS VAN AMSTEL, brengt het algemeene belang der volken mede, dat het regt zij, zooals hij het voorstelt, het kan dus geene verwondering baren, dat hij in vele opzigten afwijkt van het bestaande.

Meer algemeene bekendheid is ten deel gevallen aan het werk van zijnen tijdgenoot MARTIN HÜBNER, dat in 1759 te 's Gravenhage verscheen onder den titel: „*de la Saisie des batimens neutres, ou du droit, qu'ont les nations belligérantes d'arrêter les navires des peuples amis.*" Dit geschrift draagt duidelijk den stempel van de omstandigheden, waaraan het zijn ontstaan te danken had. HÜBNER was, zooals reeds vermeld is, door de Deensche regering belast met de taak om de oorlogvoerende mogendheden te bewegen een anderen gedragslijn te volgen tegenover de neutralen, wier regten vertreden werden, wier zeehandel in den grond geboord werd. Nadat hij zijne pogingen bij Engeland en Frankrijk had aangewend gaf hij de vruchten zijner overdenkingen uit; en heeft zich daardoor den roem verworven van een moedig en talentvol verdediger der onzijdigen, schoon hij aan den anderen kant vele bestrijders heeft gevonden. In de eerste plaats neemt hij de vrijheid der zee aan als eene onomstootelijke waarheid. Alle volken mogen op dat vrije

gebied handel drijven, de staat van oorlog kan ten opzigte van de neutralen hierin geene verandering brengen, dan voor zoo verre zij de regten der belligerenten niet ontzien door het verwaarloozen hunner pligten, welke teruggebragt kunnen worden tot deze twee: onthouding van inmenging in den oorlog en strikte onpartijdigheid. Door den handel met de partijen voort te zetten, schenden zij hunne pligten natuurlijk niet: deze moet dus vrij blijven. Het beletten van hunnen handel met de koloniën, al wordt hij den neutralen opengesteld „à cause de la guerre" komt hem voor te zijn „un objet du droit rigoureux de la guerre" maar hij vindt het toch wel wat hard, en gaat voort: „Cependant je ne vois pas pourquoi les sociétés souveraines qui sont neutres devroient se refuser un bénifice considérable qui se présente; pourvu qu'elles s'abstiennent de fournir à ces colonies aucune denrée prohibée en temps de guerre" [1]).

Door het verbreken eener blokkade bemoeit men zich met den oorlog, overtreedt dus zijn pligt: schip en lading mogen dien ten gevolge verbeurd worden verklaard (ib., Ch. V, § 2, 3). Zoo kunnen in meer gevallen de onzijdige schepen met regt opgebragt worden. Daar de goederen des vijands op de vrije zee mogen worden prijs gemaakt, moet men natuurlijk de gelegenheid hebben ze te onderscheiden van die der neutralen: het regt van visite is dus noodzakelijk, anders zouden welligt de onzijdige schepen worden aangezien voor vijandelijke. De papieren moeten als bewijs worden erkend, en op zijn hoogst mag men „dans le cas d'un véhément soupçon de leur fausseté" er toe overgaan „de jeter un coup léger" op schip en bemanning, verder mag men evenwel niet gaan (P. II, Ch. III, § 1, 12). Is het schip onzijdig, dan mag het niet worden gehinderd, zelfs al heeft het vijandelijk goed aan boord (P. I, Ch. VIII, § 7), zoolang het echter niet als zoodanig is erkend, heeft de belligerent

---

[1]) T. I, P. I, Ch. IV, § 6. WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 159 MANNING, p. 232. Anders HAUTEFEUILLE, *Hist.*, p. 459; PHILIPSON, p. 171.

regt het op te brengen, maar moet het vrij laten, zoodra het bewijs der neutraliteit is geleverd. Eveneens kan een schip, al is het ook van voldoende papieren voorzien, geen aanspraak maken op de regten der neutraliteit, indien het zich in den oorlog heeft gemengd (ib., Ch. III, § 8). Dit heeft plaats o. a. wanneer men goederen toevoert aan geblokkeerde plaatsen, of oorlogsbehoeften (in den meest beperkten zin) aan den vijand doet toekomen. Toont men partijdigheid door aan de één partij goederen te zenden, die, hoewel niet bepaald oorlogsbehoeften zijnde, toch van dienst kunnen zijn in den krijg, en het aan de andere te weigeren, dan mogen die goederen benaderd worden (P. II, Ch. I, § 6, 10). Door goederen van den vijand te vervoeren wordt geen inbreuk gemaakt op de verpligtingen die de neutralen behooren in het oog te houden. Algemeen erkent men, dat zulke goederen niet mogen worden weggenomen uit neutrale plaatsen „*or les vaisseaux neutres sont sans contredit des lieux neutres.*" De vlag dekt dus de lading „*puisqu'il revient au même d'enlever des effets d'un navire neutre ou de les enlever sur un territoire neutre*" (P. I, Ch. II, § 8; P. II, Ch. II, § 5, 6).

In het tweede deel wordt in het breede betoogd, dat de oorlogvoerenden zich geenszins het regt behooren aan te matigen om over de wettigheid der prijzen te oordeelen, zooals reeds in het Pruissische exposé des motifs was opgemerkt, en ook door PLOOS VAN AMSTEL (p. 265—279) werd volgehouden.

Wij zien dus in beide schrijvers warme verdedigers der onzijdigen. Beide nemen den regel „vrij schip vrij goed" aan, beide erkennen dat het schip territoir is. Evenwel is HÜBNER minder consequent dan zijn tijdgenoot. De onschendbaarheid van het schip, die aan vijands goed bescherming verleent, moest evenzeer tot gevolg hebben, dat geene visite kan worden geduld, — deze toch mag geenszins op neutraal territoir plaats hebben — en dat contrabande er volkomen veilig was. Op beide punten wordt hij dan ook door PLOOS VAN AMSTEL bestreden (Aanh. p. 319—

328). Hebben wij echter opgemerkt, dat deze in vele opzigten de jure constituendo handelde, hetzelfde moet van HÜBNER worden erkend. Het gezag van vroegere schrijvers doet volgens hem weinig of niets af, evenmin als de gewoonte: het komt er maar op aan te weten of 'tgeen men beweert redelijk en regtvaardig is [1]. — Intusschen is vooral zijn geschrift een krachtige steun geweest voor de regten der neutralen, en al moet men erkennen dat hij ze in zijnen ijver zeer ver uitbreidt, het is niet te verwonderen: op de herhaalde aanmatigingen der oorlogvoerende staten moest eene reactie volgen. HÜBNER wist de resultaten zijner overdenkingen op eene talentvolle wijze algemeen bekend te maken, en voor een niet gering aandeel komt hem de eer toe, de overtuiging te hebben doen veld winnen, dat de onzijdigen ook aanspraak konden maken op eerbiediging hunner regten, eene overtuiging, die spoedig gewigtige gebeurtenissen ten gevolge had.

Dat zijne leer niet den algemeenen bijval wegdroeg van zijne tijdgenooten, is geen wonder. VALIN, de commentator der beroemde Ordonnantie van 1681, kan er niet in berusten. „M. HÜBNER (zoo spreekt hij) fait plus; car il entreprend de prouver fort sérieusement que le pavillon neutre couvre toute la cargaison, quoiqu'elle appartienne à l'ennemi, ou qu'elle soit chargée pour son compte, de manière qu'il n'en excepte que les effets de contrebande. Mais cet auteur est absolument décidé pour les neutres, et semble n'avoir écrit que pour plaider leur cause" (Ch. V, § 5).

Maar om terug te keeren tot den regel, „schip is territoir," het is opmerkelijk hoe hij allengs veld wint. GENTILIS had hem bij wijze van vergelijking gebruikt, BYNKERSHOEK stapte er luchtig overheen, en beschouwde hem als in strijd met de werkelijkheid. De Pruissische commissie echter gebruikt hem als een bewijsgrond. Stellingen nu, in dergelijke onderhandelingen geöpperd, kunnen natuurlijk

---

[1]) Discours Préléminaire, p. XXIV, XXV.

niet gaaf aangenomen worden als uitspraak omtrent 'tgeen algemeen is erkend. Men moet te werk gaan, zooals een regter met de pleidooijen van partijen behoort te doen: als een van haar stellingen verkondigd, die in strijd zijn met haar eigen belangen, moet men aannemen, dat zij ze inderdaad houdt voor datgene, wat algemeen als regt wordt beschouwd. Zijn ze tot haar voordeel, dan toonen zij slechts wat men zou kunnen aanvoeren, niet wat tot dus verre als vaststaand is erkend. Datgene echter wat verkondigd wordt door schrijvers, die hunne studie gemaakt hebben van het volkenregt, verkrijgt reeds meer gewigt. Wel is het somtijds moeijelijk te onderscheiden of zij vermelden, wat dit vaststelt, dan wel, wat het behoorde vast te stellen, maar ieder zal aan de opinie van een uitstekend schrijver meer hechten dan aan gronden in eene diplomatieke nota aangevoerd, omdat men van zelf meer op zijne onpartijdigheid en naauwgezetheid zal vertrouwen. Dat dus onze regel nu door een paar schrijvers, die zich bepaald op het volkenregt toegelegd hebben, wordt aangenomen, hetzij te regt of ten onregte, moest zijne verspreiding bevorderen, en wij zullen de gelegenheid hebben om te zien, dat dit inderdaad het geval is geweest. Intusschen moeten wij nog opmerken, dat tot dusverre het aanvoeren van den regel steeds ten doel heeft het verdedigen van de regten der onzijdigen. Later is ook hierin verandering gekomen. Vóór wij echter verder gaan met de beschouwing van den toestand van het schip in volle zee, moeten wij eerst zien, wat er gedurende deze periode met betrekking tot den regtstoestand der schepen binnen vreemd gebied valt te vermelden.

b. Schepen in vreemd gebied.

Het is niet aan twijfel onderhevig, welk antwoord men moet geven op de vraag, of de staat, waartoe het schip behoort, zijn gezag daarvoor blijft behouden, ook nadat het eene vreemde haven is binnengeloopen. Onmogelijk zou de tucht kunnen worden gehandhaafd, de orde bewaard blij-

ven, indien de gezagvoerder niet bij magte was, de heerschende regels te blijven toepassen. In alle reglementen op de tucht der schepen vinden wij dan ook bepalingen, die blijven werken, nadat het schip in een vreemd water is aangekomen [1]). Bij het binnenzeilen of voorbijvaren behoort het schip, als teeken van eerbied, voor de locale souvereiniteit te salueren. Was dit in open zee slechts eene beleefdheid, hier is het eene verpligting, wier vervulling kan worden geëischt. Dit werd erkend door de Staten van Holland, die den 16 Mei 1670 bevalen, dat men het slot Kronenburg moest groeten op de wijze, die den koning van Denemarken behaagde [2]). In het volgende jaar bevalen de Staten Generaal, dat alle gezagvoerders van schepen binnen vreemd gebied moesten salueren, op de manier, voorgeschreven door het daar bestaande gezag, aan welks vrijen wil het al of niet teruggroeten blijft overgelaten, omdat ieder binnen zijn eigen gebied heer en meester is, en de vreemdeling die er komt, hem onderdanigheid verschuldigd is. BYNKERSHOEK hecht volkomen zijne goedkeuring aan deze besluiten, gelijk hij voorschriften van anderen aard, o. a. door de Fransche regering gegeven, afkeurt. „Non oportet in mari, alterius Principis continenti proximo, leges dare," zoo spreekt hij, „sed accipere, quum ibi simus subditi, non secus ac in ejus territorios" [3]).

---

[1]) Zie b.v. de fransche ordonnantie van 1681, die van 22 Sept. 1699, 23 Dec. 1720; de reglementen van 19 Mei 1745, 11 Julij 1759; de ordonnantie van 1689, over de tucht op de oorlogschepen enz. Vgl. de aangehaalde dissertatie van VAN DER LEEUW.

[2]) BYNKERSHOEK, *De Dominio Maris*, C. IV; *Quaest. Jur. Publ.*, L. II, C. XXI.

[3]) *De Dominio Maris*, C. II, IV; *Quaest. Jur. Publ.*, L. II, C. XXI. Hiermede stemt ook FLOOS VAN AMSTEL in. Zie Verhandeling, p. 162, v., waar ook nog eenige voorvallen medegedeeld worden, die doen zien, dat men nu en dan toch nog geschillen had over dit punt. In 1707 en op nieuw in 1727 verbood men in Engelsche havens aan onze schepen het vuren met geschut bij het aflossen der wacht, waarop de Staten-Generaal besloten, dat hunne schepen op Engelsche reeden liggende, „voortaan de Wagt na de Engelschen zouden afschieten, en dat zulks in

Dezelfde regel wordt door HEINECCIUS erkend, die evenmin de vreemde schepen uitzondert. „Quemadmodum exteri qui in territorio nostro sunt, fiunt subditi temporarii ita qui in mari nostro navigant [1]." VATTEL is dezelfde leer toegedaan: de meeren en rivieren, havens en reeden, gelijk ook het aangrenzende gedeelte der zee, zijn aan het staatsgezag onderworpen. „Ces parties de la mer sont de la jurisdiction, du territoire de la nation; le souverain y commande, il donne des lois et peut réprimer ceux qui les violent, en un mot, il y a tous les mêmes droits qui lui appartiennent sur la terre et en général tous ceux que la loi de l'état lui donne [2]." Diegenen nu, welke zich binnen het grondgebied bevinden, ook vreemdelingen, welke er slechts tijdelijk hun verblijf hebben, zijn gehoorzaamheid verschuldigd aan de wet, kunnen gestraft worden volgens hare voorschriften, en teregt staan voor den regter van den staat [3]. Dit neemt echter niet weg, dat, met betrekking tot hen, die zich aan boord van vreemde schepen bevinden, in sommige opzigten de wet van den staat, waartoe zij behooren, blijft werken. „Et comme," zoo spreekt hij, „suivant l'usage communément reçu, cette jurisdiction se conserve sur le vaisseau, même quand il se trouve dans les parties de la mer soumises à une domination étrangère, tous les enfants nés dans les vaisseaux d'une nation *seront censés nés dans son territoire*. Par la même raison, ceux qui naissent sur un vaisseau étranger seront réputés nés en pays étranger, à moins que ce ne fût dans le port même de la nation; car le port est plus particulièrement du territoire, et la mère, pour être en ce moment dans le vaisseau étranger, n'est pas hors du pays. Je suppose qu'elle et son mari n'ont point quitté la patrie pour s'éta-

---

diervoegen van de Engelschen in onze Havenen op dezelfde wijze zou worden gedaan."

1) *Praelectiones ad Grotium*, L. II, C. III, § 12 (Opera, T. VIII, p. 174).

2) *Droit des Gens*, L. I, Ch. XXIII, § 295. Vgl. Ch. XXII, § 278.

3) L. II, Ch. VIII, § 101, vv.

blir ailleurs [1])." Daargelaten nu de vraag, of VATTEL hier spreekt van oorlogschepen, en alleen in het laatste geval van koopvaardijschepen, zooals PHILLIMORE aanneemt [2]), blijkt uit deze plaats, dat hij wel de regtsbetrekking doet voortduren, maar volgt er nog geenszins uit, dat hij de jurisdictie van den staat, waar het schip zich bevindt, uitsluit. Daar hij echter voor de havens, als zijnde „plus particulièrement du territoire" het tegenovergestelde aanneemt, blijkt het, dat hij den regel „schip is territoir" daarop niet toepast, en mag men besluiten, dat hij hem dus meer als eene figuurlijke uitdrukking gebruikt [3]).

Evenzeer als op het grondgebied, moet men op het zoogenoemde watergebied de orde en rust bewaren en geenszins door oorlogsdaden verstoren. Wanneer partijen elkander in zulke onzijdige wateren ontmoeten, vordert de eerbied voor het daar heerschend gezag, dat zij in volkomen vriendschap blijven leven, zoolang zij zich er bevinden. Heeft de historie welligt meer dan één voorbeeld opgeleverd, dat die regel ook nog in dezen tijd werd overtreden, algemeen erkent men hem: en wanneer er klagten gehoord werden wegens schennis van die wet, werd gewoonlijk satisfactie gegeven aan den onzijdigen staat [4]). Schoon de overdreven ijver der officieren meer dan eens aanleiding schijnt te hebben gegeven tot verwikkelingen, wordt toch nooit de regtmatigheid hunner handelwijze verdedigd. Ook alle schrijvers, die zich met dit onderwerp bezig houden, zijn het hierover eens: BYNKERSHOEK, PLOOS VAN AMSTEL, DE VATTEL hebben hunne meening duidelijk uitgesproken op de aangehaalde plaatsen; niet anders denkt HÜBNER er over [5]). BYNKERSHOEK wijkt echter in één opzigt

[1]) L. I, Ch. XIX, § 216.

[2]) *Intern. Law*, Vol. I, CCCXLI, p. 366 (*y*).

[3]) Vgl. echter PHILIPSON, p. 166.

[4]) Voorbeelden bij BOER, *Diss.*, p. 70; BYNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. I, C. VIII; DE VATTEL, L. III, § 132; PLOOS VAN AMSTEL, p. 59, v.; *Revue Française et Etrangère*, 1849, T. VII, p. 751—760. ORTOLAN, T. II, L. III, Ch. VIII, p. 316, v.

[5]) *De la Saisie*, enz., T. II, P. II, Ch. 1.

af van de heerschende meening, daar hij eene uitzondering maakt voor het geval, dat men in de hitte van het gevecht den vijand nazet, want „aliud est vim inchoare, aliud, calente negotio, vi instare.” Tevens erkent hij, dat men noch bij de publicisten, noch in de praktijk der volken deze onderscheiding vindt aangenomen, behalve bij de Vereenigde Provinciën [1]).

Bespeurt men dus de werking van het locaal gezag ook

---

[1]) *Quaest. Jur. Publ.*, t. a. p. — Zijne redenering schijnt minder juist. In de eerste plaats zegt hij: „ea ipsa ratione, qua in flagranti delicto eum, qui deliquit, in continenti in territorio non nostro persequi permisit PHILIPPUS II, Hispan. Rex, in § 76 Edicti de Criminibus anni 1570.” Deze analogie kan hier niet baten: immers, PHILIPPUS kon dat vervolgen wel toelaten, maar het is de vraag, of de vorst van het vreemde territoir het zou dulden.

Verder voert B. den bekenden regel aan: „scilicet novum non est, valere quid, etiamsi in eam causam deductum sit, unde incipere non potest.” Ten onregte wendt hij ook deze analogie van het Romeinsch regt aan. De bekende regel toch van PAULUS, dien B. hier aanvoert, in L. 85, § 1, Dig. *de Reg. Jur.*, wordt zeer ligt verkeerd verstaan en toegepast. Die woorden „novum non est” toonen, wanneer ze bij PAULUS worden gevonden, gewoonlijk, dat hetgeen volgt iets is, wat men niet zou verwachten. Zoo ook hier. In L. 140, § 2, Dig. *de Verb. Obl.*, had hij nl. het tegenovergestelde gezegd: „etsi *placeat* extingui obligationem, si in eum casum inciderit, a quo incipere non potest: *non tamen hoc in omnibus verum est.*” Beide regels kunnen soms gelden, soms niet: door de eerste wordt, zooals CUJACIUS zegt, „regulae vitium potius quam regula” uitgedrukt. J. GOTHOFREDUS heeft getracht dien schijnbaren strijd op te lossen en een maatstaf te bepalen, waarmeê men kan uitmaken, welke regel moet worden toegepast. Hij vindt dien in de fijne onderscheiding, of iets eenvoudig „*constiterit*,” gebeurd is, bestaat, dan wel „*utiliter constitutum sit*,” volkomen tot stand gekomen, van kracht geworden is. In het eerste geval moet de „casus a quo incipere non potuit” tengevolge hebben, dat datgene, wat eenvoudig „constiterat,” zijne kracht verliest; in het tweede geval kan die casus niet zulk eenen invloed meer uitoefenen. Had B. deze onderscheiding in het oog gehouden, hij zou hebben ingezien, dat, al had hij overigens het regt, deze analogie te gebruiken, in de door hem behandelde vraag zeer zeker niet de regel van L. 85, maar die van L. 140 moest worden toegepast. — Vgl. JAC. GOTHOFREDUS, *Commentarius ad tit. Dig. de Regulis Juris*, Coll. VIII, p. 387—396, (Ed. Genevae. P. Chouët, 1653).

ten opzigte van de verhouding van vreemde schepen onderling, krachtig deed het zich meermalen gevoelen, en wel soms op minder aangename wijze. Vele voorbeelden toch vinden wij opgeteekend van het beslag leggen op vreemde schepen, 'tzij om ze eenvoudig het vertrekken te beletten, 'tzij om ze tot een of ander doel te gebruiken. In Frankrijk schijnen in het jaar 1746 alle vreemde schepen in beslag genomen te zijn, om gebruikt te worden tot het overbrengen van troepen naar Schotland, in 1747 zijn er in denzelfden staat eenige teruggehouden om troepen naar Genua te vervoeren. Spanje deed in 1748 hetzelfde, en wendde ze aan tot het vervoeren van levensmiddelen naar Carthagena [1]). Wel verwekten deze maatregelen misnoegen, daar zij aan velen groote schade moesten berokkenen, maar wij vernemen niet, dat men er tegen protesteerde, als strijdig met het volkenregt. Veeleer trachtten de verschillende staten door middel van traktaten aan hunne onderdanen de zekerheid te verschaffen, dat zij er voor bewaard bleven. Soms werd bij verdrag het regt erkend, maar beperkt, b.v. in 1703 tusschen Engeland en de Vereenigde Provinciën [2]), terwijl meermalen de verpligting werd vastgesteld, om schadevergoeding te verleenen; dikwijls echter deed men er geheel en al afstand van ten voordeele van elkander [3]). Evênals men in open zee de oorlogsbodems op meer eerbiedige wijze plagt te behandelen dan de koopvaardijschepen, wegens het ontzag, dat men verschuldigd was aan het vreemde staatsgezag, dat zij als 't ware vertegenwoordigden, zoo ook werden zij in vreemde havens in vele opzigten ontzien, alleen wanneer het leggen van beslag

[1]) Vgl. KARSEBOOM, Diss., p. 41, v., waar meer voorbeelden te vinden zijn.

[2]) MARTENS, Suppl., T. I, p. 16, art. 8.

[3]) Engeland met de Staten-Generaal, 1654; DUMONT, T. VI, P. II, p. 74, met Zweden 1654 (*ibidem*, p. 80), met Portugal 1654 (*ibidem*, p. 82), Frankrijk met de Hanzesteden 1655 (*ibidem*, p. 108), met Spanje 1657 (*ibidem*, p. 264). Vgl. KARSEBOOM, Diss., Cap. IV, waar eene lijst wordt gevonden van alle verdragen, die over dit onderwerp bepalingen behelzen.

op vreemde schepen, hetzij represailles tot oogmerk had, hetzij een staat, waarmede men op het punt van den oorlog, stond moest benadeelen, werden zij nu en dan, schoon zelden, onder den algemeenen maatregel begrepen, in den regel echter werden zij vrijgelaten [1]). Het is natuurlijk geheel iets anders, wanneer een particulier beslag legt op een vreemd schip wegens schulden, die hij te vorderen heeft aan den eigenaar. Ook hierop echter moeten wij de aandacht vestigen, daar het blijkt, dat men al weêr groot onderscheid maakte tusschen de oorlog- en de koopvaardijschepen.

In 1668 hadden eenige crediteuren van den koning van Spanje beslag gelegd op drie zijner oorlogschepen in de haven van Vlissingen, terwijl zij hem tevens voor den regter dagvaardden. Op aandrang van den spaanschen gezant echter namen de Staten-Generaal den 12 Dec. 1668 een besluit, waarbij aan de Staten van Zeeland werd opgedragen, te zorgen, dat die schepen terstond weêr in vrijheid werden gesteld, dat echter aan de koningin van Spanje een brief zou worden gerigt, met den raad, aan die schuldeischers hetgeen hun naar regt toekwam te betalen, opdat men zich niet mogt gedwongen zien, tot represailles over te gaan. BYNKERSHOEK, aan wien wij dit verhaal ontleenen, kan zich geenszins met het gevoelen der Staten-Generaal vereenigen, en schrijft hun besluit toe aan de vrees, dat men, indien het regt zijn loop had, in onaangename verwikkelingen zou komen met Spanje [2]). Welligt zal de grond van het besluit wel een andere geweest zijn, de Staten zullen misschien in het oog gehouden hebben, dat oorlogschepen staatseigendom zijn, maar onderscheiden moeten worden van het privaat vermogen des vor-

---

[1]) De koning van Spanje liet in 1762, toen een vredebreuk met Engeland op handen scheen, ook oorlogschepen terughouden. Zie MOSER, *Versuch des neuesten Europaïschen Völkerrechts in Frieden- und Kriegs-zeiten*, Frankf. a.M., 1779, B. IX, p. 52. VAN ZURCK verklaart, dat onze oorlogschepen er vrij van waren. Zie *Codex Batavus*, (ed. van der Schelling, Leiden, 1764), in voce, *Arrest*, § 24, vooral noot 1.

[2]) *de Foro Legatorum*, C. IV.

sten: dat zij niet huiverig waren, hierop beslag te leggen, leeren ons de voorbeelden die BYNKERSHOEK op de aangehaalde plaats geeft. CASAREGIS, een tijdgenoot van hem, heeft dan ook, ten opzigte van oorlogschepen eene andere meening vergekondigd, en ze bepaald onderscheiden van koopvaardijschepen. In zijne „*Discursus legales de Commercio*," in 1719 te Florence verschenen, spreekt hij over de regtsmagt van den soeverein, en betoogt, dat deze zich niet uitstrekt buiten het grondgebied „exceptis tamen *ducibus et generalibus alicujus exercitus vel classis maritimae vel ductoribus etiam alicuius navis militaris*, nam isti in suos milites, gentem et naves libere jurisdictionem, sive voluntariam, sive contentiosam, sive civilem, sive criminalem, quod *occupant tanquam in suo proprio* exercere possunt." De reden is duidelijk, want „absque tali jurisdictione classis conservari et consistere non posset [1])."

De onderscheiding tusschen de twee soorten van schepen wordt hier dus erkend, en inderdaad is dan ook het door BYNKERSHOEK meêgedeelde het eenige bekende voorbeeld, dat dwangmaatregelen worden toegepast op oorlogschepen van een staat, waarmeê men in volkomen vrede leeft. Wat echter ten opzigte der oorlogschepen wordt aangenomen, moet dus eene uitzondering maken op den regel, dien we bij elken schrijver erkend zien, dat nl. binnen de grenzen van den staat ieder aan diens wet is onderworpen, en dat hetzelfde geldt van de territoriale wateren. Het mag eene zaak van eenig belang worden genoemd, na te gaan, niet alleen hoe men tot die uitzondering gekomen is, maar vooral, hoever zij zich uitstrekte. Door de beantwoording der eerste vraag zal tevens een licht opgaan over de tweede; want als men de ratio der exceptie kent, is men reeds een stap nader, om te kunnen bepalen, hoever zij zich uitstrekt. Zij schijnt ons toe, geene andere te kunnen zijn, dan de eerbied voor het gezag van den vreemden staat, dat onmiddelijk werkte door de gezagvoerders der oorlogschepen. Deze

[1]) Discursus 136.

zijn door den soeverein aangesteld, wat zij in hunne ambtsbediening doen, geschiedt uit naam van hem. Zij worden direkt gebezigd tot nationale doeleinden, magt en veiligheid van den staat berusten voor een gedeelte op hen, worden door hen gehandhaafd. Inbreuk van den kant eener vreemde mogendheid op de vrije beschikking van hun soeverein over hen, zou dezen hinderen, inmenging in die bevoegdheid zou wezen verzwakking van zijne kracht, vermindering van zijne waardigheid. Door deze redenen moest men er toe komen, de oorlogschepen voor onschendbaar te houden, nl. voor zooverre zij niet bepaald in aanraking kwamen met het locaal gezag, dat door hen moest worden erkend, zooals o. a. blijkt uit het saluut. Gelijk men het huis van den vreemden gezant leerde eerbiedigen, zoo kwam men er ook toe, om het vreemde oorlogschip te ontzien: evenals men het eerste met territoir begon gelijk te stellen, zoo ook het laatste. De onschendbaarheid, die men toekende aan het vreemde oorlogschip, was dus geen gevolg van zijne territorialiteit, maar juist de aanleiding, waarom deze eigenschap er aan werd toegekend.

Maar nu moet worden uitgemaakt, of de koopvaardijschepen dezelfde voorregten genoten. Het is duidelijk, dat wanneer dezelfde ratio hier niet geldt, de gevolgen daarvan ook niet aanwezig zullen zijn; schoon het geenszins ontkend zal worden dat nogtans om andere redenen dezelfde voorregten er aan konden worden toegekend, zou dat toch bewezen moeten worden. Wanneer een koopvaardijschip de territoriale wateren van een vreemden staat binnenkomt, dan heeft zijn soeverein geen direkt belang er bij, dat de plaatselijke autoriteit uitgesloten worde; het is hem voldoende, wanneer de regtszekerheid en veiligheid, de orde en tucht voor zijne onderdanen geen gevaar loopen. De bemanning van zulk een schip is niet in dienst van den staat, de kapitein is niet door hem aangesteld, krijgt zijne bevelen niet van hem. Van den anderen kant zouden hier ook groote bezwaren in den weg staan. Daar toch de bemanning van een koopvaardijschip menigvuldige betrekkingen moet aanknoopen

met de bevolking der plaatsen waarheen zij zich begeeft, zou het verleenen der voorregten, die het oorlogschip geniet, gevaarlijk kunnen zijn, het zou ligt aanleiding geven tot overtreding der wetten, tot krenking der magt en waardigheid van het staatsgezag.

Blijkt het dus, dat de ratio van de voorregten, aan het oorlogschip toegekend, op verre na niet in dezelfde mate kon gelden voor het koopvaardijschip, wij kunnen om tot zekerheid te komen, nagaan wat de geschiedenis ons leert. De regels, die men in acht nam bij het bepalen van de magt der consuls zijn een uitstekende bron, waaruit wij kunnen putten. Wij hebben gezien dat hun in vroegere eeuwen jurisdictie werd opgedragen over al hunne landgenooten, die vertoefden in den staat, waar zij hunne residentie hadden. Hierin kwam echter eene aanmerkelijke verandering. De regterlijke magt werd hun meer en meer onttrokken. De invoering van vaste gezantschappen, het meerdere vertrouwen, dat de volken in elkanders regters en regtpleging begonnen te stellen, — die dit ten gevolge van de toenemende beschaving ook verdienden — en vooral de veranderde inzigten omtrent de werking der wetten, die men meer en meer aan een bepaald grondgebied bond, en niet, zoo als vroeger, aan de afkomst der personen, dit alles zal wel zamengewerkt hebben, om die verandering tot stand te doen komen. Hunne jurisdictie verdween onder den invloed dezer oorzaken, en hunne roeping werd voortaan meer een algemeen waken voor de belangen van handel en zeevaart van hun volk, terwijl zij tevens in 't algemeen als raadslieden moesten dienen voor diegenen hunner landgenooten die zich bevinden in den staat, waar zij zijn aangesteld. DE VATTEL beschrijft hunnen werkkring op deze wijze, zonder hun eenige jurisdictie toe te kennen [1]).

In Mohamedaansche landen echter bestonden die oorzaken voor verandering niet; daar bleven hun dan ook door bijzondere verdragsbepalingen grootere voorregten toegekend,

---

[1]) *Droit des Gens*, L. II, Ch. II, § 34.

de regterlijke magt over hunne landgenooten bleef hun opgedragen, zoowel in civile zaken, als ook in criminele, n.l. indien het misdrijf tegen een' landgenoot of tegen den staat zelven was gepleegd. In het reglement van 7 Oct. 1675 voor onze consuls in de Levant kan men bepalingen van dezen aard vinden, gelijk ook in het verdrag, dat in 1680 door de Staten-Generaal werd gesloten met de Porte, onder de regering van MOHAMMED IV, waarbij de voorregten nog in vele opzigten werden uitgebreid [1]). Met Marokko werd in 1683 en 1752 hetzelfde overeengekomen, met Tunis in 1662 [2]), evenzoo Frankrijk met Turkije in 1740, Engeland met Tripoli in 1716, enz. [3]).

In Europa echter werd hun de criminele jurisdictie niet meer opgedragen, soms nog wel de civile, schoon dan in den regel alleen de jurisdictio voluntaria, niet de contentiosa [4]). Zoo ontzegt b. v. het algemeen reglement van 24 Julij 1658 voor de Nederlandsche consuls, residerende in Frankrijk, Spanje, Italië en alle landen aan de Middelandsche zee, behalve de Mohammedaansche, hun alle „authoriteyt, ofte jurisdictie" [5]). Hetzelfde werd voorgeschreven in een reglement van 1670 voor de consuls in Frankrijk buiten de Middellandsche zee en voor de overige Europesche rijken [6]). Toen in 1694 eene instructie moest worden opgesteld voor den consul in Noorwegen, werd dezelfde bepaling op nieuw bevestigd [7]). Het spaansche reglement van 1765 bepaalde ook, dat vreemde consuls geene regterlijke magt hadden, maar enkel voor handelsbelangen waren aangesteld [8]).

Evenwel vinden wij nu en dan eene uitzondering gemaakt.

---

[1]) D'HAUTERIVE ET DE CUSSY, P. II, T. IV, p. 408.

[2]) *Groot Placaetboek*, D. IV, p. 298, 291.

[3]) KANNES, p. 45, v. 65.

[4]) KANNES, p. 46.

[5]) *Groot Placaetboek*, D. II, Col. 1343.

[6]) WERTHEIM, *Diss.*, p. 30, v. Vgl. denzelfden in *Manuel à l'usage des consuls des Pays-Bas*, Amsterdam, 1861, D. I, p. 262.

[7]) *Groot Placaetboek*, D. IV, p. 262.

[8]) WERTHEIM, *Diss.*, p. 114.

In sommige verdragen toch werd aan den consul ook regterlijke magt verleend ten opzigte van datgene wat uitsluitend de belangen raakte van de schepen zijner natie. Civile jurisdictie over alle gedingen tusschen de equipages, of van deze met de gezagvoerders, en criminele over misdrijven aan boord gepleegd, wordt hem meermalen toegekend, terwijl hij tevens voor de policie der schepen zorgen moet, en het regt heeft, deserteurs te laten vatten. Zulke bepalingen zijn b. v. opgenomen in het verdrag van 1768 tusschen Frankrijk en Spanje [1]), in dat van 1769 tusschen Pruissen en de beide Siciliën [2]).

Waar een dergelijk verdrag niet gesloten was, had natuurlijk deze afwijking van het gemeen regt niet plaats, en werd dus het koopvaardijschip geenszins onttrokken aan de regtsmagt van den staat, in wiens gebied het zich bevond. En zoo komen wij tot het besluit, dat ook aan het einde van dit tijdperk het koopvaardijschip in vreemde haven verre van onschendbaar was: en dus de regel „schip is territoir" er niet op van toepassing was. Al wat evenwel in volle zee was voorgevallen tusschen hen, die zich aan boord bevonden, kon alleen beoordeeld en geregeld worden door den staat, waartoe 't schip behoorde: daarvoor werd dikwijls het gezag der consuls ingeroepen; en in die landen waar verdragen aan deze ambtenaren het regt hadden verleend, om jurisdictie uit te oefenen over de schepen binnen hun gebied, ook over 'tgeen daar voorviel. Dit moest wel ten gevolge hebben, dat men meer en meer den regel „schip is territoir" als de uitdrukking eener waarheid begon te beschouwen. De volgende periode zal ons dit nog duidelijker doen zien.

---

[1]) Borel, *de l'origine et des fonctions des consuls*, Petersbourg, 1807. p. 142. Kannes, p. 62.

[2]) Borel, p. 201. Kannes, p. 49.

DERDE TIJDPERK.

Van de gewapende neutraliteit tot onzen tijd.

Gelijk het laatste deel der vorige eeuw over het algemeen van den grootsten invloed is geweest op de lotgevallen der beschaafde wereld, en in de geschiedenis eene zeer belangrijke plaats zal blijven bekleeden, zoo is die tijd ook voor ons onderwerp zeer gewigtig. Wij kunnen hem beschouwen als den voorbode eener nieuwe periode, die in menig opzigt beginselen tot werkelijkheid zag komen, welke reeds lang hadden gesluimerd en in den loop der eeuwen waren voorbereid. Ook het internationaal zeeregt ondervond den invloed der groote gebeurtenissen van dien tijd, om er later de weldadige vruchten van te plukken. De opstand der Noord-Amerikaansche gewesten tegen Engeland gaf aan de meer en meer toenemende zucht naar vrijheid, het sein om zich met kracht te openbaren, en, bragten de eerste volgende jaren algemeene verwarring en hevige strijd mede, vele heilzame gevolgen vertoonden zich allengs in het volle licht der werkelijkheid. Diezelfde Noord-Amerikaansche oorlog gaf ook aanleiding, dat zich de behoefte aan menige wijziging in het volkenregt met kracht begon te openbaren, wijzigingen, die na zwaren strijd eerst langzamerhand tot stand kwamen. — Wij zullen de gelegenheid hebben, dit meer in 't bijzonder na te gaan ten opzigte van het onderwerp, dat ons bezig houdt.

a. Toestand van het schip in volle zee.

1°. *In betrekking tot zijn eigen land.*

Indien de regel „schip is territoir" niets anders beteekende, dan dat het schip in open zee onderworpen blijft aan den staat waartoe het behoort, hij zou ook gedurende dezen tijd aan geene bestrijding blootstaan. Even als vroeger toch wordt die voortdurende regtsband erkend, ieder staat regelt naar zijn goedvinden den regtstoestand der schepelingen tot elkander, en de vrijheid der zee belet hem, bepalingen te maken over vreemde schepen op dat gebied. De voornaamste staten gingen voort over orde en tucht op hunne koopvaarders nadere voorschriften te maken. In Frankrijk, waar de ordonnantie van 1681 dit onderwerp uitvoerig had geregeld, werden bij de wet van 13 Aug. 1791 gewigtige veranderingen ingevoerd, de zeeman onderworpen aan de regtspraak van den gewonen regter: de „justice spéciale, rapide, complète et par conséquent efficace" opgeheven, waardoor de tucht werd verzwakt, terwijl de disciplinaire magt aan den schipper werd ontnomen [1]). De wijzigingen, tot stand gekomen door den Code de Commerce, ingevoerd 1 Jan. 1808, waren nog niet voldoende. Daar worden wel vele bepalingen aangetroffen, die onmisbaar zijn, vele pligten den schipper opgelegd, maar op eene enkele uitzondering na (art. 248) geene andere straf bedreigd, dan zijne verantwoordelijkheid. Ook de regten, verpligtingen en strafbepalingen voor het scheepsvolk zijn zeer gebrekkig omschreven. Verbetering was dus noodzakelijk en werd algemeen gewenscht. Den 10 April 1825 kwam eindelijk eene wet tot stand „sur la sûreté de la navigation et du commerce," waarin de piraterie en de baraterie behandeld en met strenge straffen bedreigd worden. Na menige poging van de Regering, om de wetgeving verder volledig te maken, kwam ten laatste den 24 Maart 1852 het „Décret

---

[1]) VAN DER LEEUW, *Proefschr.*, p. 24, v.

Disciplinaire et Pénal pour la Marine Marchande" tot stand, dat menige verbetering aanbragt [1]). Het komt bijna geheel overeen met de Belgische wet „Code disciplinaire et Pénal pour la marine marchande et la pèche maritime" [2]).

In Engeland zijn vooral in deze eeuw Acts of Parliament uitgevaardigd met bepalingen omtrent de tucht op de koopvaardijschepen, den 30 Julij 1835, „an Act to amend and consolidate the Laws relating to the Merchant Seamen of the United Kingdom" etc. (5 en 6, Wm. 4, c. 19); terwijl in hetzelfde jaar ook de betrekking tusschen den schipper en de passagiers werd geregeld [3]).

De vele Acts, waarin de verschillende voorschriften waren verspreid, werden eindelijk tot eenheid gebragt in 1854, toen het Parlement vaststelde „An Act to amend and consolidate the Act relating to Merchant Shipping (17, 18 Vict., c, 104), bekend onder den naam van „The Merchant Shipping Act." Ook voor de oorlogschepen de „Navy discipline Act" van 1861, (24, 25 Vict., c. 112) [4]).

Het „Allgemeine Landrecht" voor Pruissen van het jaar 1795, Theil II, tit. 8, § 1389—2451, regelde dit onderwerp onvolkomen, vele bepalingen werden dan ook veranderd en bijgevoegd door de wet van 31 Maart 1841 „Zur Aufrechthaltung der Mannszucht auf den Seeschiffen," die eene zeer uitgebreide magt toekent aan den schipper, zonder de noodige waarborgen te geven tegen misbruik daarvan).

---

1) Vgl. VAN DER LEEUW, p. 33, v., 220, v.

2) Vgl. VAN DER LEEUW, p. 222, v.

3) 5, 6, Wm. 4, c. 53. *An Act for regulating the carriage of Passengers in Merchant Vessels from the united Kingdom.* Zie verder 9 Geo., 4, c. 21; 5, 6 Vict., c. 107; 8, 9 Vict., c. 14; 10, 11 Vict., c. 103; 11, 12 Vict., c. 6; 12, 13, 14 Vict., c. 33; 16, 19 Vict., c. 119, enz. Vgl. VAN DER LEEUW, p. 44—55.

4) Vgl. VAN DER LEEUW, p. 64, 221, v. WHARTON, *Law Lexicon or Dctionary of jurisprudence*, 3e ed., London, 1864, in voce *Navy*, p. 618.

5) Vgl. GOLTDAMMER, Archiv., B. III, p. 657, v. VAN DER LEEUW, p. 83—98, 222.

In ons vaderland, waar vele ordonnantiën, de een betere, de andere minder goede voorschriften inhielden, deed zich ook in dit opzigt de kracht der fransche overheersching gevoelen. De Commissie, in 1808 door koning LODEWIJK benoemd tot het zamenstellen van een wetboek van koophandel, die zich vooral hield aan de beroemde Rotterdamsche ordonnantie van 1721, kon hare werkzaamheden niet tot een voldoend einde brengen: in 1810 toch werd Nederland bij Frankrijk ingelijfd, en het decreet van 1 Jan. 1811, dat den Code de Commerce bij ons invoerde, had ten gevolge, dat zij hare werkzaamheden staakte. De pogingen, om na het herstel onzer onafhankelijkheid eene nationale wetgeving te verkrijgen, hadden eerst in 1838 het in werking brengen van het wetboek van koophandel tengevolge, dat echter verre van volledig was. De behoefte aan eene nadere regeling van de tucht op de koopvaardijschepen deed zich voortdurend gevoelen, zoodat eindelijk in 1855 een ontwerp aan de Staten-Generaal werd aangeboden. In het volgende jaar werd het met eenige veranderingen aangenomen, en zoo is dan nu deze zaak geregeld bij de wet van 7 Mei 1856 (*Stbl.* No. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardijschepen.

2°. *In betrekking tot andere staten.*

Ieder staat mag zijne schepen de vrije zee doen doorkruisen, zonder daartoe aan een anderen verlof te vragen, allen mogen op dat gebied ongestoord hunnen gang gaan, geen staat mag zich daar eenig gezag tegenover de anderen aanmatigen. Dit werd reeds in de vorige periode erkend, en er is niemand meer opgestaan, die het heeft bestreden. Het salueren is geen teeken van onderdanigheid, alleen eene beleefdheid [1]). De strijd, waartoe het vroeger meermalen aanleiding heeft gegeven, verliest dus zijne redenen van bestaan, en wij vinden er geene sporen meer van. En indien

[1]) DE MARTENS, *Précis.*, Liv. IV, Ch. IV, p. 160—163.

werkelijk erkend wordt, dat alle natiën op dat gebied gelijk zijn, dan moet daaruit volgen, dat geen schip het regt heeft, een onderzoek in te stellen op eenig vreemd vaartuig, om kennis te nemen 'tzij van de lading, die het in heeft, 'tzij van het doel zijner reis. Toch heeft men soms gemeend, het regt van visite, dat in tijd van oorlog aan de strijdende partijen toekomt, ook in tijd van vrede te mogen toepassen. Aanleiding hiertoe gaf de ijver van Engeland, om den onmenschelijken slavenhandel te beletten. Gedurende de oorlogen met Frankrijk in de eerste jaren der 19e eeuw was het regt van visite even als gewoonlijk uitgeoefend en diende het tevens om de hand te houden aan het verbod om slaven als lading te vervoeren, door de Engelsche wet in 1807 en 1808 uitgesproken. In 1810 echter werd dit uitgebreid tot schepen, niet aan engelsche onderdanen, maar aan onzijdigen toebehoorende, een Noord-Amerikaansche slavenhaler de *Amadie* werd gevisiteerd, opgebragt en verbeurd verklaard. De regter in hooger beroep bevestigde deze uitspraak. Wel erkende hij, dat de engelsche wet geen vreemde onderdanen verbond; deze echter moesten, om hun eigendom terug te vorderen, bewijzen, dat in hun land geen dergelijk verbod bestond; aangezien nu ook Noord-Amerika het slavenhalen in 1794 reeds voor ongeoorloofd had verklaard, kon de eisch niet toegezegd worden [1].

De *Diana* echter, een Zweedsch vaartuig, werd vrijgesproken, omdat Zweden den slavenhandel nog niet had verboden [2]. Al deze schepen waren opgebragt, nadat de Engelsche kruisers hen gevisiteerd hadden, waartoe zij wegens den heerschenden oorlog ook geregtigd waren. Men vergat evenwel, dat het opbrengen onregtmatig was. Toen echter in 1817 de *Louis*, een fransch schip, om dezelfde reden was veroordeeld door het Vice-Admiralty Court op de kust van

---

[1]) Vgl. WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 290, v.; *Elements*, p. 189. In het geval der *Fortuna* (1811) paste Lord STOWELL dezelfde leer toe. *Hist.* T. II, p. 292; *Elements*, p. 190.

[2]) WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 292; *Elements*, p. 191, v.

Afrika, werd het door LORD STOWELL vrijgelaten, omdat het onwettig was opgebragt, daar het regt van visite alleen in tijd van oorlog bestond, en in denzelfden zin besliste ook de Noord-Amerikaansche regter [1]).

Daar echter dat regt een der beste middelen scheen te zijn, om den slavenhandel uit te roeijen, streefde de engelsche regering met alle krachten er naar, om het in te voeren. Verschillende middelen werden aangewend. Deels trachtte zij het door verdragen te verkrijgen, deels door middel van redenering te betoogen dat dit eigenlijk onnoodig was.

Gelijk de zeeroover wegens zijn misdadig handwerk buiten het volkenregt was gesteld, zoo moest ook de slavenhaler geen aanspraak hebben op de bescherming daarvan. Verdragen werden met vele staten gesloten, waarbij van weêrszijden het regt van visite werd toegestaan: een der middelen, reeds op 't Weener congres voorgesteld, maar door de fransche regering tegengewerkt [2]). Gedurende de onderhandelingen met Noord-Amerika van 1818 tot 1824 werd door de engelsche regering geen aanspraak er op gemaakt in tijd van vrede, en in 1839 verklaarde LORD PALMERSTON aan de regering van Haïti, dat het aan geenen staat toekwam [3]). Korten tijd evenwel daarna meende zij door eene onderscheiding te maken haar doel te kunnen bereiken. LORD ALBERDEEN rigtte nl. den 13 Oct. 1841 eene nota aan den heer STEVENSON, noord-amerikaansch gezant te Londen, waarin hij trachtte te bewijzen, dat het eenvoudig visiteren van vreemde schepen geheel iets anders is, dan

---

[1]) WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 293, vv.; *Elements*, p. 192. PHILLIMORE, Vol. I, CCXCIX, v., p. 321, v.

[2]) Vgl. J. DE NEUFVILLE, Diss., *De iis quae ad tollendum servorum Afrorum commercium inter populos gesta sunt*, L. B., 1840, p. 56. Eene opsomming van alle verdragen, door Engeland gesloten, is te vinden bij PHILLIMORE, Vol. I, CCCVII, p. 331. — Volgens SENIOR in *Edinburgh Review*, Vol. LXXVII, p. 371, waren in 1843 alleen nog de Vereenigde Staten en Portugal uitgezonderd. Deze staat is echter reeds in 1842 toegetreden. Zie PHILLIMORE, Vol. I, CCCIV, p. 325, DE MARTENS *et* DE CUSSY, T. V. p. 440, v.

[3]) WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 310, 312.

het doorzoeken. Dit laatste was alleen geoorloofd in tijd van oorlog, het eerste ook in vrede. Hiermede kon zich evenwel de Noord-Amerikaansche regering geenszins vereenigen, ook het gelijkstellen met zeeroof verklaarde zij voor willekeurig, lange discussiën hadden plaats, ten laatste kwam het verdrag van Washington in 1842 tot stand, waarbij geen regt van visite toegstaan, maar bepaald werd, dat er op de afrikaansche kusten eene zeemagt zou worden gestationeerd, om zoo het doel dat men zich voorstelde, te bereiken [1]).

De onderhandelingen met andere staten leidden tot betere uitkomsten. In 1831 en 1833 was men het met Frankrijk eens geworden, dat de visite zou plaats hebben in sommige gedeelten der zee. Den 20 Dec. 1841 kwam een verdrag tot stand tusschen Oostenrijk, Groot Britannië, Pruissen, Rusland en Frankrijk, waarbij men elkander het regt toestond om schepen, van slavenhandel verdacht, te visiteren [2]). De ratificatie hiervan werd door Frankrijk geweigerd. Daar waren eene menigte stemmen opgegaan, die zich met klem er tegen verklaarden [3]), en de regering kon de toestemming der vertegenwoordiging niet verkrijgen, zij zag zich genoodzaakt, op nieuw onderhandelingen aan te knoopen, ten einde op eene andere wijze het gewenschte doel te bereiken. Den 29 Mei 1845 werd eene overeenkomst getroffen voor den tijd van 10 jaren, over wier bepalingen echter verschil van gevoelen bestaat. HAUTEFEUILLE nl. beweert, dat het regt van visite in engeren zin wordt toegestaan, WHEATON ontkent dit. Uit den text van het traktaat blijkt niet duidelijk, welke partij wij kiezen moeten: in art. 8 toch wordt voornamelijk gewezen op de instructiën, die aan de officieren der marine zullen worden gegeven. Bedenkt men, dat het dienen moest, om het ontwerp

---

1) WHEATON, *Hist.*, T, II, p. 313—329.

2) WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 325.

3) Zie onder anderen HELLO in *Revue de législation et de jurisprudence*, 1843, p. 137—150. *Gazette des Tribunaux*, 28 Janvier, 1843. A. DE BROSSARD, *Etudes sur le droit de visite*, Paris, 1842, enz.

van 1841 te vervangen, dat wegens het toestaan der visite was afgekeurd, en let men op den aanhef der instructiën, waar het visiteren wordt verboden, dan zou men tot het besluit komen, dat WHEATON gelijk heeft. Maar wanneer wij diezelfde instructiën verder lezen, blijkt het ons, dat inderdaad de andere meening de ware is. Daar wordt aan de engelsche marine bevolen, schepen, die onder fransche vlag varen, aan te houden en te dwingen zich een onderzoek te laten welgevallen naar hunne nationaliteit, (en hierin bestaat juist het regt van visite in dien beperkten zin). Het verrigten evenwel eener doorzoeking wordt verboden [1]).

Noord-Amerika heeft eindelijk toegegeven: den 7 April 1862 werd het regt van visite voor 10 jaren zonder beperkingen toegestaan op die gedeelten der zee, waar de slavenhandel gewoonlijk wordt uitgeoefend, in de territoriale wateren echter niet [2]).

Door den aanhoudenden ijver der engelsche regering zijn allengs met de meeste staten verdragen tot stand gekomen met deze bepaling. In hoeverre zij altijd is gedreven door edelmoedige bedoelingen, is eene vraag, wier beantwoording niet op onzen weg ligt [3]), of echter in onzen tijd in 't algemeen de visite in tijd van vrede naar het volkenregt geoorloofd is, daarover zullen wij later moeten handelen. Eerst zullen wij de geschiedenis van onzen regel verder nagaan, en daartoe een blik slaan op de tijden van oorlog.

---

1) De instructiën worden medegedeeld door PHILLIMORE, Vol. I, CCCVI, p. 327, vv.; vgl. ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. I, p. 240, die mededeelt, dat de fransche instructiën minder uitvoerig zijn, en ook niet spreken van het dwingen tot bijleggen. — Het verdrag is niet vernieuwd. Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Dev.*, Titre XI, Chap. I, Sect. II, T. III, p. 479, 483, vv.; WHEATON, *Hist.*, p. 329 vv.; *Elements*, p. 188.

2) AEGIDI und KLAUHOLD, *Das Staatsarchiv*, II, 1862; No. 293; ORTOLAN, T. I, App. Annexe, F, p. 422.

3) Zie HAUTEFEUILLE, *Droits et Dev.*, T. III, p. 478. Anders R. V. MOHL, *Gesch. und Lit. der Staatsw.* B. I, p. 430. *Zeitschr. für die gesammte Staatsw.*, 1846, III, p. 65.

De opstand der Noord-Amerikanen tegen Engeland gaf aanleiding tot gebeurtenissen van groot gewigt voor ons onderwerp. Nadat toch Frankrijk hun zijne hulp had verleend en een verdrag met hen had gesloten (den 6 Febr. 1778), waarin o. a. de bepaling „vrij schip vrij goed" voorkwam [1]), moesten de gevolgen van den strijd zich nog krachtiger doen gevoelen aan den europeschen zeehandel. Reeds den 26 Julij van hetzelfde jaar vaardigde de fransche regering eene ordonnantie uit met zeer zachte maatregelen voor de onzijdigen [2]). Men verschilt over de vraag of ook de regel „vrij schip vrij goed" er in opgenomen is. Zij, die aan Frankrijk de eer wenschen toe te kennen van altijd de neutralen met groote billijkheid te hebben behandeld, antwoorden bevestigend, anderen, die geenszins met dezen lof instemmen, ontkennend [3]). Welligt doet men zeer voorzigtig, door met PHILIPSON [4]) aan te nemen, dat men met opzet eenige dubbelzinnigheid in de bepalingen heeft opgenomen, om zich meerdere vrijheid van handelen voor te behouden, maar het schijnt ons toe, dat inderdaad die regel is gehuldigd. Art. I toch, waar vrijheid van handel wordt toegestaan, zondert slechts het vervoer van contrabande en het verbreken van blokkades uit, terwijl het in eene slotbepaling vermeldt, dat de koning zich het regt voorbehoudt, op deze concessiën terug te komen, indien de tegenpartij niet binnen den tijd van zes maanden dezelfde vrijheid toestaat. Bij besluit nu van 14 Januarij 1779 werd ten gevolge van die reserve de werking der ordonnantie ten opzigte van de Vereenigde Provinciën geschorst, en art. 1, 2, 3, 4 en 5, van het reglement van 1744 op nieuw van

---

[1]) DE MARTENS, *Recueil*, T. I, p. 685.

[2]) LEBEAU, *Code des prises*, T. II, p. 38.

[3]) Zie HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. III, T. III, p. 272, v. Anders MANNING, p. 255, v.; *Edinb. Rev.* Vol. C, p. 212.

[4]) *Proefschrift* p. 177; vgl. WHEATON, *Histoire*, T. I, p. 357; ORTOLAN, *Règles intern.*, T. II, p. 107, 135; ROYAARDS, p. 96; SCHOELL, *Histoire abrégée des traités de paix*, T. IV, p. 28, daar aangehaald, en CAUCHY, T. II, p. 257.

kracht verklaard. In dit art. 5 wordt voorgeschreven, dat vijandelijk goed aan boord van onzijdige schepen prijs is: men moet dus tot de conclusie komen, dat het tegenovergestelde was aangenomen in de ordonnantie van 1778: anders toch ware het onnoodig geweest de vroegere wet in hare plaats te stellen [1]).

Spanje volgde ook nu weêr het voorbeeld van Frankrijk in eene ordonnantie van 1 Julij 1779, in die van 13 Maart 1780 echter werd de regel van het consulaat aangenomen, de goederen dus zijn prijs, maar de vracht moet betaald worden [2]). Een verdrag, in hetzelfde jaar door Frankrijk gesloten met den hertog van Mecklenburg-Schwerin, stelde eveneens vast, dat vrij schip geen vrij goed zou maken [3]).

Terwijl de engelsche regering voortging haar vroegeren gedragslijn te volgen, werd er reeds spoedig een gewigtige stap gedaan, om de regten der onzijdigen te verzekeren en te handhaven. KATHARINA, keizerin van Rusland, nl. stelde aan eenige mogendheden voor, een bondgenootschap aan te gaan ten einde voor die regten te waken. Hoe men ook moge denken over dit besluit, 'tzij men het toeschrijve aan hofintrigues, 'tzij aan eene prijzenswaardige staatkunde, zeker is het, dat het hoogst belangrijke gevolgen heeft gehad [4]).

Den 28 Febr. 1780 werd door de russische regering eene circulaire aan de verschillende mogendheden gezonden, waarin zij de beginselen uiteen zette, die men naar hare overtuiging ten opzigte van den neutralen handel behoorde in het oog te houden, en die zij des noods met geweld zou handhaven door middel eener vloot, daartoe uitgerust. De handel van de eene haven op de andere bij eene oorlogvoerende partij behoorde vrij te zijn, de vlag moest de la-

---

[1]) Vgl. MERLIN, *Répertoire*, in voce „*Prise maritime*," § 8, art. 8.

[2]) DE MARTENS, *Recueil*, T. IV, p. 329.

[3]) *Ib.*, T. IV, p. 268.

[4]) Zie hierover PHILIPSON, p. 179—183, die zeer teregt opmerkt, dat het hier niet de vraag is, wat KATHARINA *gewild*, maar wat *Rusland gedaan* heeft.

ding dekken, het begrip van contrabande niet worden uitgebreid, en eene haven was slechts dan in staat van blokkade, wanneer inderdaad het binnenzeilen gevaarlijk wordt door de tegenwoordigheid van oorlogschepen [1]. Opmerking verdient het, dat van den regel „onvrij schip, onvrij goed" geene melding wordt gemaakt. Ofschoon deze tot nog toe algemeen de bepaling „vrij schip vrij goed" vergezelde, staat hij daarmede geenszins in onafscheidelijk verband. Het stelsel dus, nu voorgestaan, verschilt van datgene, wat vooral door de bemoeijingen van ons vaderland meer en meer was aangenomen.

Frankrijk, Spanje en de Vereenigde Provinciën gaven terstond hunne adhaesie te kennen; Engeland daarentegen kon zich er niet meê vereenigen [2].

Katharina vaardigde een reglement uit, den $\frac{8}{19}$ Mei 1780, en sloot reeds den $\frac{28\ \text{Junij}}{9\ \text{Julij}}$ met Denemarken, en den $\frac{21\ \text{Julij}}{1\ \text{Aug.}}$ met Zweden verdragen, met die bepalingen. Deze staten maakten ook verordeningen in dien geest; de protesten van Engeland baatten niet [3]. Den 24 Dec. traden de Vereenigde Provinciën toe, die echter de gewenschte ondersteuning niet konden verkrijgen, omdat Engeland haar vier dagen vroeger den oorlog had verklaard. Ook Pruissen sloot zich aan, den 8 Mei 1781, Oostenrijk den 9 Oct., Portugal den 13 Julij 1782 en de beide Siciliën den 10 Febr. 1783 [4]. Vele verdragen werden gesloten, sommige met de regels der gewapende neutraliteit [5], andere met de regels „vrij schip vrij goed" en „onvrij schip onvrij goed" [6]. Zij stemmen alle overeen ten opzigte van de regten der neutrale vlag, en zijn gesloten door bijna alle beschaafde

---

1) De Martens, *Recuil*, T. II, p. 74.
2) *Ib.*, T. IV, p. 346, 348, 350, 352.
3) *Ib.*, T. II, p. 79, 103, 110.
4) *Ib.*, p. 117, 130, 171, 208; T. III, p. 272.
5) *Ib.*, T. II, p. 284, 373; T. V, p. 67; T. II, p. 566, 624; T. III, p. 36, 54, 105; T. VI, p. 147, 406; T. III, p. 158.
6) *Ib.*, T. II, p. 243, 462, 484, 520, 328, 612; T. IV, p. 582.

volken, zelfs Engeland niet uitgezonderd [1]). Men moet dus wel tot het besluit komen, dat het aannemen van den nieuwen regel meer en meer wordt gewenscht. Intusschen gaat men te ver, wanneer men beweert, dat hij reeds als gevestigd mag worden aangemerkt. Toen dan ook in het parlement bedenkingen werden gemaakt tegen het engelsch—fransche verdrag, omdat het eene erkenning inhield van de beginselen der gewapende neutraliteit, verklaarde de britsche regering, dat hier geen sprake was van een algemeenen regel, maar dat de bewuste bepalingen enkel en alleen moesten voorzien in het vrij onwaarschijnlijke geval, dat een der beide contraherende partijen onzijdig bleef, terwijl de andere in een zeeoorlog was gewikkeld [2]). HAUTEFEUILLE, die, van de 18e eeuw sprekende, dezen regel voor algemeen geldende verklaart, ziet zich dan ook genoodzaakt zijne toevlugt te nemen tot de stelling „qu'il y a *deux droits internationaux*, l'un soutenu par la France et par presque toutes les nations secondaires, que l'on pourrait nommer *le droit français*, mais que je me borne à appeler le *droit maritime international*, parce que à quelques exceptions près il est l'expression du droit primitif, parce qu'il est dans l'oeuvre humaine ce qui approche le plus du type de la perfection. L'autre le droit *Anglais* etc.," dat evenwel niet deugt [3]). Dit nu brengt ons weinig verder, een voorstander van het andere systeem zou even gemakkelijk het omgekeerde kunnen volhouden; en stellig blijkt het, dat zelfs HAUTEFEUILLE niet durft beweren, dat zijn regel algemeen is aangenomen. Hetgeen in de eerstvolgende jaren heeft plaats gehad, toont trouwens de waarheid van 't geen wij beweren. Vóór wij echter verder gaan, willen we een oogenblik stilstaan bij eenige geschriften, die inmiddels het licht gezien hadden.

---

1) Verdrag van 1786 met Frankrijk, DE MARTENS, *Rec.*, T. II, p. 686. PITT zond instructiën aan den Engelschen gezant, met het bevel, dezen regel in het verdrag te doen opnemen. *Edinb. Review*, Vol. C, p. 214.

2) Vgl. WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 369.

3) *Histoire*, p. 312.

JOHANN JACOB MOSER gaf van 1777 tot 1780 een werk uit in 10 deelen, getiteld „*Versuch des neuesten europäischen Völkerrechts in Friedens- und Kriegszeiten*," etc. — Hij houdt zich voornamelijk bezig met het meêdeelen van datgene, wat erkend is, 'tzij door verdragen, 'tzij door gewoonte, en voert eene menigte voorbeelden aan uit de nieuwste geschiedenis, nl. na het jaar 1746. Met den regel „schip is territoir" houdt hij zich niet bezig, met een enkel woord spreekt hij echter over de vraag, of de neutrale vlag de lading dekt. „Wann in neutralen Schiffen, oder Kutschen, Wägen etc., Waaren, Geld, u. s. w. so einem Kriegführenden Theil zugehören, von dessen Gegenparthie angetroffen werden, *ist die Waare, oder das Geld etc., verfallen*, das Schiff, Kutsche Wagen etc., aber läszet man frey paszieren, zahlet auch wohl die Fracht davor [1])." Opmerkelijk is de gelijkstelling van het schip met andere middelen van vervoer, als wagens, enz. waaruit reeds blijkt, hoe weinig MOSER er aan dacht, schip territoir te noemen.

In de jaren 1776 tot 1778 had LAMPREDI, hoogleeraar te Pisa, geschreven „*Juris publici universalis sive juris naturae et gentium theoremata*," dat in 1782 door den abt GALIANI zeer scherp werd gecritiseerd in zijn werk: „*de' doveri de' principi neutrali verso i principi guerreggianti e di questi verso i neutrali* [2])," dat hij schreef op een onverwacht bevel van den koning van Napels, zonder de noodige voorbereiding en slechts weinige boeken tot zijne beschikking hebbende [3]). Over 'talgemeen is hij zeer gunstig gestemd voor de neutralen. Wat aan de oorlogvoerende staten geoorloofd is, wat niet, hangt er van af, of de maatregelen wel krachtig

---

1) Buch XX, Cap. II, § 33, Band 10*a*, p. 333. Het is de moeite waard op te merken, dat dit geschreven is in den tijd der gewapende neutraliteit. Zie over MOSER, WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 387—390; KALTENBORN, *Kritik*, p. 90—95; R. V. MOHL, *Gesch. und Lit.*, B. II, p. 401—424.

2) In 1790 vertaald door K. A. CÄSAR. Bij gebreke van het origineel hebben wij deze vertaling geraadpleegd.

3) Zie Vorrede des Verfassers, B. I, p. XV.

en onmiddelijk tegen den vijand werken, en of ze ook onmenschelijk moeten genoemd worden. Het verbieden van allen handel met den vijandelijken staat is dus niet geoorloofd (II, p. 30—42), met eene geblokkeerde haven echter wel (p. 34, v.), evenals ook dat van het vervoeren van contrabande (p. 42—189). Gelijk de kaapvaart behoorde te worden afgeschaft, zoo ware het te wenschen, dat men allen privaateigendom eerbiedigde (p. 263). 't Regt van visite (d. i. het inzien der scheepspapieren) bestaat voor allen en ten allen tijde, zòo in oorlog als in vrede. Onttrekt men zich er evenwel aan door de vlugt, dan mag men niet gestraft worden: immers het is slechts een middel, dat het natuurregt ons geeft, om elkaâr te herkennen en zoo aanleiding tot vrees of achterdocht weg te nemen. Gaat het schip, dat men wenscht te visiteren, op de vlugt, welnu, men behoeft het niet meer te vreezen en moet het dus met vrede laten [1]). De onzijdige vlag strekt tot beveiliging der lading, ook al bestaat deze uit vijandelijk goed. In vroegere tijden kon de andere regel geen groot nadeel veroorzaken, nu de inrigting der scheepvaart echter geheel is veranderd, mag men die oude regelen niet meer toepassen; schoon handelsjaloezij de europesche volken bijna tot het tegenovergestelde zou verleid hebben (p. 264—276, p. 18). Men is daarvan echter teruggekomen: menig verdrag is gesloten, met de bepaling „vrij schip vrij goed," waaruit natuurlijk volgt „onvrij schip, onvrij goed" (p. 279), dat van de Hanzesteden met Frankrijk is 't eenige, waarbij de vlag niet wordt geëerbiedigd, alle overige omtrent dit punt behelzen voor de onzijdigen gunstige voorschriften (p. 277—281). En teregt. Dit is duidelijk: immers, het schip blijft, nadat het in zee gestoken is, onderworpen aan zijnen staat, de wet van dezen blijft er heerschen. „*Folglich gehört das Schiff zu seinem Territorio*; und kann zu keines anderen Territorio gehören, man müszte denn etwa gar an den Neptun als den Souverain der Meere glauben wollen (p. 278.)"

[1]) P. 252 vv. HÜBNER en vele anderen hebben, volgens G. dit dan ook zeer verkeerd begrepen.

Wij zouden hem dus onder de voorstanders van den regel „schip is territoir" moeten rekenen, werden wij niet gedwongen hieraan te twijfelen. Op eene andere plaats toch wordt door GALIANI in duidelijke bewoordingen het tegendeel beweerd en betoogd. Vijandelijk goed, aan boord van onzijdige schepen geladen, moet ontzien worden, en waarom? Omdat schip territoir is? Geenszins. „Auch scheint mir der Einwurf, welchen man mir machen könnte, nicht von Gewicht zu seyn, dasz, da ein Schiff auf offener See als ein Theil des Territoriums des Souverains, dessen Flagge es führt, anzusehen sey, solches dieserwegen als unverletzlich angesehen werden müsze. Denn wenn dieser Grund gelten sollte, so würde sich aus demselben auch die Ungerechtigkeit der Wegnahme der Kriegsbedürfnisse und Lebensmittel, welche belagerten Städten auf neutralen Schiffen zugeführt werden, beweisen lassen, welches doch keineswegs die Meinung jener Schriftsteller ist, etc. (p. 9, 10)." Het blijkt dus, dat hij de vraag, of de vlag de lading dekt, bevestigend beantwoordt, de grond hiervan echter is niet altijd dezelfde: de territorialiteit van het schip wordt de ééne keer aangevoerd, terwijl zij vroeger door hem was ontkend; over de behoeften van den handel geraakt hij niet met zichzelven in strijd, waarschijnlijk zal dan ook aan dezen grond meer gewigt moeten worden gehecht.

Zijn landgenoot LAMPREDI gaf in 1788 een nieuw geschrift uit, onder den titel „*Commercio dei populi neutrali in tempo di guerra*" [1]), waarin hij de regels van het consulaat aanneemt, toevoer van contrabande verbiedt en met verbeurdverklaring der goederen straft (P. I, § 9). Wel zou hij gaarne zien, dat de vlag de lading dekte, maar om hiertoe te komen, zou eene algemeene overeenkomst tusschen de volken noodig zijn. Tot nog toe kan men in de verdragen geen vasten regel vinden, hoezeer de meeste de bepaling „vrij schip vrij goed" hebben aangenomen, werd toch door-

---

[1]) In 1802 in 't fransch vertaald door PEUCHET, onder den titel: „*Du commerce des peuples neutres en temps de guerre.*"

gaans in de praktijk de oude regel van het consulaat gevolgd en beschouwde men de tractaten als uitzonderingen. Is dit nu te verdedigen, of maakt men zich door zoo te handelen schuldig aan schennis van het volkenregt? Dit laatste is geenszins het geval, want, al moet men het regt erkennen der neutralen, om handel te drijven met de oorlogvoerenden, dan volgt daaruit nog geenszins (en hier is de redenering van HÜBNER onjuist), dat deze 't regt niet hebben om 't goed huns vijands prijs te maken overal, waar zij 't vinden, tenzij binnen vreemd gebied. Wel schijnen de regten met elkaâr in conflict te komen, maar, wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen, de onzijdige ondervindt eenig nadeel, dat is waar, maar de belligerenten zouden nog veel meer schade lijden, indien zij die goederen niet mogten vermeesteren (P. I, § 10). Nu heeft HÜBNER wel gezegd: het schip is evenzeer onschendbaar als het territoir, — maar deze stelling gaat niet op. Wanneer toch een paar schepen elkaâr op zee ontmoeten, is hunne verhouding ongeveer dezelfde als die van een paar rijtuigen, welke elkaâr tegen komen in eene woestijn: de vlag die zij dragen maakt hen geenszins tot grondgebied, zij dient slechts tot een herkenningsteeken. Wel staat het schip, wat zijne verhouding tot den soeverein betreft, in sommige opzigten er meê gelijk, maar lang niet in alle, b.v. wanneer het in vreemde havens is, valt het onder het gezag van de daar heerschende autoriteiten. HÜBNERS stelling is dus onjuist.

Visite is in tijd van oorlog geoorloofd, zij bestaat in het nazien der papieren, indien deze echter niet alle verdenking wegnemen, mag men tot een nader onderzoek overgaan; poogt een schip zich er aan te onttrekken, dan wordt het teregt met lading en al geconfisqueerd (P. I, § 12).

De göttingsche hoogleeraar K. F. VON MARTENS had in 1785 een geschrift over volkenregt in het licht gezonden ten gebruike voor zijne akademische lessen, dat hij omwerkte en vermeerderde tot eene schets van het europeesch volkenregt, en in 1789 uitgaf onder den naam „*Précis du droit*

des gens moderne de l'Europe fondé sur les traités et l'usage," waarbij hij in 1795 nog eene verhandeling over de kapers uitgaf [1]). Hij streefde vooral er naar, datgene te boek te stellen, wat in zijnen tijd als positief regt werd beschouwd, en de wijze, waarop hij zijne taak heeft volbragt, heeft hem een onsterfelijken naam doen verwerven [2]). Over het onderwerp, waarmede wij ons bezig houden, spreekt hij eerst in 't algemeen, en het blijkt, dat hij niet afkeerig is van de gelijkstelling van schip met territoir. „Mais tandisque la guerre n'autorise pas d'exercer des hostilités dans *un lieu neutre*, il semble que la loi naturelle défend déjà d'enlever des marchandises ennemies, innocentes quant à leur qualité, *qu'on rencontre sur un navire neutre*," maar „on doit convenir toutefois que l'opinion contraire, savoir que d'après la loi naturelle il faut avoir égard à la propriété de la cargaison plutôt qu' à celle du navire, ne manque pas d'arguments spécieux, et qu'une simple théorie ne suffira jamais pour mettre les nations d'accord sur un point à l'égard duquel les intérêts ne sont pas les mêmes" (*Précis*, § 316). Eveneens schijnt hij te weifelen, als hij in 't bijzonder het positief volkenregt bespreekt. De vraag n.l., of de nieuwe regel (d. i. „vrij schip vrij goed, onvrij schip onvrij goed") ook moet worden gevolgd tegenover staten, waarmeê men geen traktaat heeft gesloten, wordt verschillend beantwoord, en houdt sedert geruimen tijd Engeland en verscheidene andere mogendheden verdeeld (§ 323). Een „bepaald voorstander der territorialiteitsleer" zouden wij hem dus niet durven noemen [3]).

Aan het regt van visite moet men zich onderwerpen op straffe van verbeurdverklaring van schip en lading. De pa-

---

[1]) De titel van zijn eerste werk is: *Primae lineae juris gentium europaearum practici.* Göttingen, 1715, — die van zijn werk over de kapers enz. *Essai concernant les armateurs et les prises et surtout les reprises.* Gött., 1795. —

[2]) Vgl. KALTENBORN, *Kritik*, p. 109—114; WHEATON, *Hist.*, T. I, p. 390—393.

[3]) Vgl. echter PHILIPSON, p. 197.

pieren moeten worden vertoond, en leveren deze geen voldoend bewijs, dan mag men het schip opbrengen: of men op zee mag overgaan tot eene nadere doorzoeking, daarover laat hij zich niet bepaald uit. In de laatste tijden heeft zich de vraag opgedaan, of schepen, die de oorlogsvlag voeren, en koopvaardijschepen onder hun geleide ook moeten worden gevisiteerd. Een antwoord geeft hij echter op deze vragen niet (§ 317, 54). Het vervoeren van contrabande is verboden, deze, en soms ook het schip, worden prijs verklaard (§ 315, 318). Schip en lading zijn eveneens aan confiscatie onderhevig wegens het verbreken eener blokkade [1]).

Wat de beide laatste punten betreft, was onze landgenoot F. F. L. PESTEL, wiens verhandeling in 1786 werd uitgegeven [2]), dezelfde meening toegedaan (§ X, XI); gaarne zou hij ook „vrij schip vrij goed" als regel zien aangenomen, de oude praktijk is evenwel anders; wat volgens zijne meening als regel geldt, geeft hij niet duidelijk te kennen. (§ XII).

Intusschen gaven de gebeurtenissen in Europa de gelegenheid, om de beginselen toe te passen, die men meer en meer scheeen te willen aannemen. De oorlog, van 1788—1790 tusschen Rusland en Zweden gevoerd, toont echter reeds aan, hoe weinig men zich in de praktijk hield aan de bepalingen, gunstig voor de onzijdigen. Zweden week van de regelen der gewapende neutraliteit af in een reglement van 7 Julij 1788 en het gedrag der russische schepen gaf aanleiding tot krachtige protesten vooral van de pruissische regering [3]). En mogt men al de hoop gekoesterd hebben,

---

[1]) § 320, p. 547 v.; PHILIPSON, p. 197, v., geeft alleen de opinie van MARTENS op over hetgeen deze noemt „le droit naturel," zijn „droit positif" echter verschilt in vele opzigten daarvan.

[2]) Spec. Jur. exhibens *selecta capita Juris Gentium Maritimi*, L. B., 1786.

[3]) De declaratie van 6 Mei 1789, die gunstig was voor den neutralen handel, schijnt dus niet trouw toegepast te zijn. Vgl. MARTENS, *Précis*, § 326 (h). Ook BÜSCH, *Völkerseerecht*, p. 34, 36.

dat voortaan een milder stelsel zou worden toegepast, de oorlogen, uitgebroken na de fransche revolutie, bewezen de ijdelheid daarvan.

In Febr. 1793 werd door de Nationale Conventie verklaard, dat de oude regels zouden blijven gelden [1]). Rusland verklaarde in 't zelfde jaar het verdrag van 1786 met Frankrijk voorloopig geschorst, en sloot een met Engeland waarbij dat van 1766 ('twelk de regels van het consulaat huldigde), werd hernieuwd. Dezelfde staten kwamen overeen, dat men alle onzijdigen zou trachten te beletten eenige bescherming te verleenen aan den handel en den eigendom der Franschen, zoowel in open zee, als in de fransche havens. Met Spanje, Pruissen en den keizer werd 't zelfde door Engeland bij verdrag vastgesteld [1]). Als maatregel van represaille verklaarde de Conventie den 9 Mei en den 27 Julij, dat onzijdige schepen, naar vijandelijke havens bestemd, zouden worden opgebragt, indien zij vijandelijk goed of levensmiddelen aan boord hadden. Deze konden worden benaderd, gene verbeurd verklaard met vergoeding nogtans der vracht [2]). Door de britsche regering werden nog strengere instructiën gegeven, en de regten der neutralen schenen door alle partijen met voeten getreden te zullen worden. De Vereenigde Staten klaagden vruchteloos, Denemarken en Zweden trachtten, door zich aaneen te sluiten, hunnen handel te beschermen, maar het baatte niet. De eerste sloten in 1794 met Engeland een verdrag, waarin zij echter den regel „vrij schip vrij goed" niet konden bedingen [3]). Met Frankrijk waren zij nog verbonden door het traktaat van 1778, waarin hij was opgenomen. Deze staat mogt dus van de noord-amerikaansche schepen geen engelsch goed wegnemen, terwijl Engeland alle fransche

---

[1]) DE MARTENS, *Recueil*, T. VII, p. 116; V, p. 108, 114, 151, 168, 171.

[2]) *Ib.*, T. VI, p. 757, 759.

[3]) Geratifieerd in 1795, DE MARTENS, *Rec.* T. VI, p. 336; vgl. WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 32—34.

waren, daarin geladen, voor goeden prijs verklaarde. Reeds had men op deze onbillijkheid gewezen, en er zwarigheden tegen ingebragt, toen echter het verdrag van 1794 was gesloten en de regering der Vereenigde Staten dus niet aan het verlangen van Frankrijk had gehoor gegeven, om ook met zijne tegenpartij dezelfde bepaling vast te stellen, besloot het Directoire zich niet langer aan het traktaat van 1778 te houden. En bij een besluit van 14 Messidor, an IV (2 Julij 1796) werd als algemeene regel voorgeschreven, dat de fransche marine zich zou gedragen tegenover de neutralen, zooals deze het zich door de britsche lieten welgevallen [1]. Ten laatste werd den 18 Jan. 1798 bepaald, dat de eigendom van het schip zou beoordeeld worden naar dien der lading, behoorde deze dus geheel of gedeeltelijk aan engelschen, dan was ook het schip prijs: wie hiervan ook de eigenaar mogt zijn [2]. In het volgende echter werd door de wet van 23 Frimaire, an VIII (14 Dec. 1799) deze bepaling weêr ingetrokken en zes dagen daarna de ordonnantie van 1778 hersteld, terwijl de instelling van den Conseil des prises, bij de wet van 6 Germinal, an VIII (27 Maart 1800), aan de onzijdigen eene betere toekomst beloofde [3].

Inmiddels waren er gewigtige onderhandelingen gevoerd door de amerikaansche regering, die ons doen zien, welke meening men toegedaan was omtrent de vraag of naar het volkenregt de vlag de lading dekte of niet. De zwarigheden die de fransche regering gemaakt had, wegens het nadeel dat hare onderdanen moesten ondervinden van den regel „vrij schip vrij goed," daar hunne goederen, geladen op amerikaansche schepen, door den vijand mogten worden prijs gemaakt, terwijl hun niet hetzelfde regt was toegekend ten opzigte van engelsche ladingen, gaven aanleiding tot een

---

1) Vgl. PHILIPSON, p. 202, 203; DE MARTENS, *Rec.*, T. VI, p. 764.
2) Wet van 29 Nivose an VI, DE MARTENS, *Rec.*, T. VI, p. 774.
3) DE MARTENS, *Rec.*, T. VII, p. 376; WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 51.

antwoord van den minister JEFFERSON, waarin hij betoogde, dat die nadeelen inderdaad niet zoozeer de Franschen troffen als wel de Amerikanen zelve, maar dat er geene verandering in was te brengen, daar Engeland geheel volgens de regelen van het volkenregt handelde, waarvan men alleen eene afwijking kon vorderen, wanneer dit bij een verdrag was bepaald, en, hoe gaarne men haar ook wenschte, ja er naar streefde haar door alle volken te doen aannemen: de uitkomst dier pogingen hing af van hun vrijen wil. In eene depêche van 17 Jan. 1798 werd nader betoogd, dat de amerikaansche regering wel in het verdrag met Engeland den regel: „vrij schip onvrij goed" had erkend, maar dat deze zonder verdragsbepaling evenzeer van kracht zou zijn. Gaarne zoude zij de andere bepaling aangenomen zien: maar men moest het verlangen om een regel te zien aannemen wel onderscheiden van de bewering dat hij reeds aangenomen was [1]).

Zooals wij reeds meêdeelden, werd het Directoire door deze argumenten niet overtuigd, schoon het geen enkelen grond aanvoerde om ze te weêrleggen; het nam zeer krachtige maatregelen zelfs dreigde het geschil tot een oorlog te zullen leiden.

De Vereenigde Staten wenschten daarom eenige wijziging in het verdrag met Pruissen van 1785, en aan den gezant te Berlin, ADAMS, werd opgedragen, de bepaling „vrij schip vrij goed" te doen vervallen, want hoezeer hare algemeene erkenning ware te wenschen, het zou beter zijn vooreerst de gewone bepalingen, die het volkenregt meêbragt, te doen gelden. De pruissische gevolmagtigden hadden evenwel zwarigheden hiertegen, ADAMS herhaalde het vroeger gezegde en trachtte het nader aan te dringen, men antwoordde hem, dat zijn stelsel wel vroeger algemeen was aangenomen, maar sedert de 17e eeuw door de verdragen van bijna alle mogendheden was verlaten. Men verklaarde zich evenwel bereid, geene bepaling omtrent dit punt in het verdrag op

[1]) WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 47—52.

te nemen, maar te wachten, totdat de vrede hersteld was, om dan gemeenschappelijk met andere staten naar de aanneming van den regel „vrij schip vrij goed" te streven; schoon de pruissische regering daardoor niet den schijn wilde aannemen, alsof zij het beginsel opgaf. Ten laatste kwam den 11 Julij 1799 een verdrag tot stand, waarin werd vastgesteld, dat de oorlogschepen en kapers van beide partijen zich zouden regelen naar de voorschriften van het volkenregt, en zoo weinig last zouden veroorzaken, als immer mogelijk was [1]).

De oorlog met Frankrijk, die werkelijk uitgebroken was, eindigde in 1800 met een verdrag, waarbij de regel „vrij schip vrij goed" voorloopig werd aangenomen. Dezelfde bepaling was den 27 Oct. 1795 tusschen Spanje en de Vereenigde Staten, in 1787 tusschen Rusland en Portugal vastgesteld, in 1797 had Engeland met Rusland de oude regels bekrachtigd, en in 1799 werd door Frankrijk en Mecklenburg bepaald „vrij schip onvrij goed, onvrij schip onvrij goed," regels, die zeer zelden met elkander verbonden werden. Spanje en Marokko, benevens Portugal en Tripoli stelden in 1799 de regels „vrij schip vrij goed" en het tegenovergestelde vast [2]).

Meer overeenstemming heerschte ten opzigte van het regt van visite. Wanneer dit op billijke wijze werd uitgeoefend, vond het geen tegenstanders. Maar dat liet dikwijls veel te wenschen over. Meermalen werd het slechts als voorwendsel gebruikt, om prijzen te maken [3]), zoodat vele onzijdige staten zich gedrongen gevoelden hunne koopvaarders te laten convoijeren. Dan, oordeelde men, waren zij veilig, niet zoozeer om het ontzag, dat zou worden ingeboezemd door één of meer oorlogschepen, als wel wegens het vertrouwen, dat ook de belligerenten behoorden te stellen

---

[1]) DE MARTENS, *Suppl.* T. II, p. 226. Vgl. over deze onderhandelingen WHEATON, *Hist.* T. II, p. 55—75.

[2]) DE MARTENS, *Recueil*, T. VII, p. 484; VI, p. 561; III, p. 105; VI, p. 722. *Supplém.*, T. II, p. 33; III, p. 133, 165.

[3]) Vele voorbeelden van gewelddadigheden geeft PHILIPSON, p. 205, v.

in de gezagvoerders. Als deze nl. verklaarden, dat er geen goederen aan boord van hun convooi waren, welke prijs gemaakt mogten worden, was geene visite meer noodig: immers, dan bestond er voldoende zekerheid. Maar, redeneerde men van de engelsche zijde, mogt al in de tegenwoordigheid van een oorlogschip eenige waarborg gelegen zijn, dat men in geen opzigt de verpligtingen der neutraliteit schond, daaruit volgde nog geenszins, dat de oorlogvoerenden verpligt waren er genoegen mede te nemen. Het regt van visite is algemeen erkend, verzet er tegen heeft confiscatie tengevolge. De tegenwoordigheid van een oorlogschip kan de aanspraak op de visite wegnemen, indien dit bij traktaat is bepaald; is dit niet het geval, dan gelden de algemeene regels van het volkenregt, en geen soeverein kan met geweld een waarborg opdringen, die in zijn oog misschien voldoende is, maar geenszins voor anderen de verpligting kan meêbrengen, afstand te doen van hun regt [1]). Inderdaad werd deze leer toegepast, schoon zij menigmaal aanleiding gaf tot ernstige verwikkelingen, vooral met Denemarken en Zweden.

Ook Rusland was zeer misnoegd, en czaar PAUL I noodigde zelfs den $\frac{16}{27}$ Augustus 1800 Zweden, Pruissen en Denemarken uit, op nieuw een verbond te sluiten tot handhaving van de regten der neutralen. Reeds den $\frac{4}{15}$ December sloot hij met Zweden en Denemarken een verdrag, waar Pruissen zich twee dagen later bijvoegde, en dat de regels der gewapende neutraliteit van 1780 op nieuw vaststelde, terwijl bovendien werd bepaald, dat geen visite zou worden toegelaten, wanneer er een convoijerend oorlogschip aanwezig was [2]).

---

[1]) Het geval van een Deensch oorlogschip *de Freya*, bij V. MARTENS *Erzählungen*, Th I, p. 299—303; vgl. PHILLIMORE, Vol. III, CCCXXXVI p. 434—439; WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 77—83; MANNING, p. 353 —357.

[2]) DE MARTENS, *Suppl.*, T. II, p. 368, 389, 399, 406, vv.

Dit kon Engeland niet lijdelijk aanzien. Toen het niet gelukte, door handelingen een eind te maken aan het bondgenootschap, werd eene vloot naar de Oostzee gezonden. Een bloedige slag werd den 2 April 1801 voor Kopenhagen geleverd, deze stad gebombardeerd en de deensche vloot vernield. Eenige dagen te voren was PAUL I, de ziel der alliantie, vermoord, zoodat Denemarken een wapenstilstand sloot. Met Rusland werden onderhandelingen aangeknoopt, om tot een verdrag te komen, waarbij de regten van den neutralen zeehandel voor goed zouden worden geregeld. Den $\frac{5}{17}$ Junij kwam het tot stand, Denemarken sloot zich er bij aan en in het volgende jaar ook Zweden. Van beide kanten werd iets toegegeven; de regel „vrij schip vrij goed" werd verworpen; de visite van geconvoijeerde schepen zou nooit door kapers, maar alleen door de marine worden uitgeoefend, en bestaan in een onderzoek der papieren, slechts dan, wanneer nog zware vermoedens bestonden, zou men tot een nadere doorzoeking mogen overgaan. De regel van 1756 werd losgelaten [1]), de contrabande beperkt tot oorlogsartikelen. Het voorschrift omtrent de vereischten eener blokkade was niet vrij van dubbelzinnigheid: men had nl. de tegenwoordigheid gevorderd van schepen „arrêtés *et* suffisamment proches," maar in het verdrag werd het woordje *et* veranderd in *ou*, en dus de zin gewijzigd.

Groot verschil van meening bestaat er over de waarde van dit traktaat. HAUTEFEUILLE verklaart het van hoegenaamd geene beteekenis, omdat het kennelijk door geweld en dwang is tot stand gekomen, terwijl WHEATON het tegenovergestelde gevoelen is toegedaan [2]). Met geen van

---

[1]) De bepaling van het verdrag was niet duidelijk, uit eene nadere verklaring, gedagteekend Moskow, 20 Oct. 1801 blijkt het evenwel. Zie DE MARTENS, *Suppl.*, T. II, p. 482, 484; T. III, p. 192, 193, 196; vgl. WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 83—106; MANNING, p. 275, vv.

[2]) *Droits et Devoirs*, Tit. X, Ch. I, Sect. 2, T. III, p. 245; *Histoire*, p. 350. WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 94; *Elements*, p. 591. (Fransche vertaling, T. II, p. 189).

beiden kunnen wij geheel instemmen. Wel hadden de contraherende partijen het voornemen, de bepalingen van dit verdrag te doen gelden, ook tegenover andere staten; dit blijkt duidelijk uit de debatten van het Huis der Lords; wel hechtten zij er juist daarom groot gewigt aan [1]), maar van den anderen kant was het eene transactie van beginselen, die op den duur noch tot goede resultaten leiden, noch vastheid tengevolge hebben kon [2]). Om te bewijzen, hoe weinig men tot het aannemen van algemeene regels kwam, voeren wij het traktaat aan, dat Rusland den $\frac{1}{13}$ Maart 1801 met Zweden sloot, waarbij de regels der gewapende neutraliteit werden aangenomen, en dat den $\frac{30 \text{ Mei}}{11 \text{ Junij}}$ geratifieerd werd, dus nog geen week na het onderteekenen van het engelsch—russisch traktaat [3]), dat ook reeds in 1807, toen de oorlog uitbrak, door beide partijen vervallen werd verklaard. Rusland stelde de beginselen der gewapende neutraliteit weêr als regel voor zijn gedrag, Engeland verkondigde de beginselen, die het in 1780 voorstond. Toen in 1812 vrede werd gesloten, kwam men nog niet tot resultaten, daar werd overeengekomen, dat men later zou trachten vaste regels te bepalen.

Inmiddels had Frankrijk vrede gesloten, in 1801 met Rusland, en 1802 met Engeland, zonder echter eenig voorschrift vast te stellen, ten opzigte van het internationaal zeeregt [4]). Maar slechts korten tijd verheugde Europa zich in de rust van den vrede. Reeds in 1803 brak de oorlog tusschen Engeland en Frankrijk met vernieuwde woede los, en werd geruimen tijd met felle verbittering gevoerd. Van nu af aan is er geen sprake van erkenning der regten van den neutralen zeehandel, beide partijen wedijveren met elkander in het nemen van gewelddadige maatregelen. De

---

1) WHEATON, *Hist.*, T. II, p. 83—106.
2) Vgl. CAUCHY, T. II, p. 344—349; PHILIPSON, p. 213, v.
3) DE MARTENS, *Rec.*, T. VII, p. 307.
4) DE MARTENS, *Suppl.*, T. II, p. 551, 563.

Orders in Council van de Britsche regering waren streng genoeg, naar men zou meenen, maar de bekende decreten van Berlijn (21 Nov. 1806) en van Milaan (17 Dec. 1807) konden er meê wedijveren.

Het scheen niet de moeite waard, in zulk een strijd op leven en dood acht te geven op de regten der onzijdigen. Deze waren inderdaad te zwak, om zich met geweld te verzetten. Alleen Noord-Amerika liet zich ten laatste gelden, en verkreeg werkelijk van beide partijen de opheffing der zoo nadeelige voorschriften. Engeland echter stemde te laat toe, reeds hadden de Vereenigde Staten besloten het den oorlog te verklaren. Deze waren om verschillende redenen reeds lang verbitterd. Vooral de herhaalde krenking hunner vlag had daartoe bijgedragen. Het regt van visite werd nl. door Engeland ook gebruikt als middel om zeelieden te pressen. Zelfs noord-amerikaansche burgers werden niet zelden met geweld weggehaald van de schepen, van wier bemanning zij soms een deel uitmaakten: omdat, zeide men, de koning zijn gezag altijd behield over hen, die eenmaal zijne onderdanen waren geweest, en hij dus 'tregt had, hen tot de zeedienst te dwingen. Uit vreemd territoir mogt bij hen niet wegslepen, maar in de open zee waar niemand heerscht, stond hem dit vrij, zoowel ten opzigte van koopvaardij- als van oorlogschepen. Die bewering moest tegenspraak ontmoeten, te meer, daar, wegens de gemeenschap van taal en afkomst, somtijds zelfs Noord-Amerikanen voor Engelschen werden aangezien. Reeds vóór 1803 waren onderhandelingen aangeknoopt, maar men kon het niet eens worden. In 1808 was zelfs een der zeelieden gedood door een schot, dat een engelsch fregat had gelost. In het volgende jaar had een voorval plaats, dat de verbittering ten top voerde. Het Noord-Amerikaansche oorlogsfregat, de *Chesapeake*, werd aangehouden door de *Leopard*, en op zijne weigering om zich te laten visiteren, aangevallen. Na een kort gevecht, waarin zes man gedood en een en twintig gewond werden, zag het zich gedwongen toe te geven, en er werden vijf of zes personen als deser-

teurs van boord gehaald, en dat nog wel Noord-Amerihanen. Natuurlijk was men ten hoogste vertoornd op Engeland. Wel gaf de regering haar leedwezen te kennen, riep den admiraal BERKELEY terug, en beval, dat voortaan oorlogschepen niet mogten worden aangehouden, wel werden onderhandelingen aangeknoopt [1]), maar de Orders in Council over den neutralen handel, die zij nog weigerde in te trekken, deden de moeijelijkheden zoozeer toenemen, dat ten laatste de oorlog werd verklaard.

De vrede van Gent (24 Dec. 1814) loste de vraag niet op, en de engelsche regering liet haren eisch niet varen. In 1818 werd de zaak nogmaals ter sprake gebragt, op nieuw ter loops in 1842, toen de heer WEBSTER, gezant te Londen, beweerde, dat *het schip in open zee beschouwd werd als territoir*, en alleen dan mogt worden betreden, wanneer men door het volkenregt daartoe was gewettigd: geenszins wanneer een enkele staat aanspraak maakte op een of ander regt. Hij gaf verder te kennen, dat voortaan ieder noord-amerikaansch schip, dat van goede documenten voorzien was, zou worden beschermd tegen elke aanranding en de vlag het indicium zou zijn, dat alle zeelieden aan boord Amerikanen waren. Tevens waren er bepalingen gemaakt, die strekten, om de Engelschen zoo weinig mogelijk in de gelegegheid te stellen, zich aan de krijgsdienst te onttrekken, door op noord-amerikaansche schepen dienst te nemen [2]). In 1854 eindelijk deed Engeland afstand van zijn beweerd regt, grootendeels gedrongen door de vrees, dat de Vereenigde Staten in den oorlog tegen Rusland partij zouden kiezen voor deze mogendheid [3]).

Maar, om terug te keeren tot de tijden der coalitie-oor-

[1]) MANNING, p. 373, v. Vgl. *Annual Register*, 1806, 1807, 1808. PHILIPSON, p. 218, zegt ten opregte, dat de Amerikaansche regering te vergeefs voldoening eischte. Vgl. KENT, Vol. I, p. 155, n. (*b*). PHILLIMORE, Vol. III, CCCXXXV, p. 433, v. WHEATON, *Elements*, p. 160—165, 572 (*a*).

[2]) KENT, p. 155 (*b*).

[3]) *Edinburgh Review*, 1862, Vol. CXV, p. 270.

logen, wij behoeven hier de verschillende maatregelen der oorlogvoerende partijen niet in bijzonderheden na te gaan: algemeen erkent men tegenwoordig hunne hardheid en onregtmatigheid, alleen verschilt men over de vraag, wie van beide den meesten schuld heeft [1]).

Eindelijk kwam de zoo lang gewenschte vrede tot stand, maar geen enkele bepaling omtrent het internationaal zeeregt werd vastgesteld, noch bij de traktaten van Parijs in 1814 en 1815, noch ook bij die van Weenen in 1815. Schoon de ondervinding geleerd had, hoezeer vaste regels te wenschen waren, en men dus zou meenen, dat men zoo spoedig mogelijk de handen aan het werk had geslagen, was toch het oogenblik nog niet aangebroken. De hartstogten moesten eerst tot bedaring komen, een tijd van vrede moest nog vooraf gaan, om eene algemeene overtuiging te vestigen. — Die tijd was nu aangebroken, en wij zullen zien, dat hij verbetering heeft medegebragt; vóór wij echter verder gaan, willen we een oogenblik stilstaan bij de voornaamste geschriften, die inmiddels het licht hadden gezien.

AZUNI gaf in 1795 te Florence een werk uit, onder den titel „*Sistema Universale dei principii del diritto maritimo dell' Europa*" [2]). Over de vraag, of de vlag de lading dekt, spreekt hij vrij uitvoerig. Na gezegd te hebben, dat het „droit conventionnel" nog geen algemeen erkenden regel aangeeft, gaat hij onderzoeken, hoe men de kwestie moet beslissen, en komt tot het resultaat, dat het regt der noodzakelijkheid den oorlogvoerenden staat zonder twijfel magtigt, om vijandelijke waren van een onzijdig schip weg te

---

[1]) PHILLIMORE, Vol. III, LVII, p. 250; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. IX, Ch. II, Sect. I, § 1, T. III, p. 32. Teregt toont PHILIPSON aan, dat de laatste de waarheid zegt, p. 214—217; vlg. W. P. SAUTIJN KLUIT, *Geschiedenis en invloed van het continentaal stelsel*, Leiden, 1863.

[2]) In 1798 verscheen te Parijs eene fransche vertaling, met aanteekeningen van den schrijver zelven, onder den titel: „*Système universel de principes du droit maritime de l'Europe.*"

nemen, hoezeer dit schijnbaar een inbreuk moge zijn op het regt der neutralen. Ten zeerste keurt hij de stelling „schip is territoir" af. „Je ne trouve, zegt hij, pas plus de force à l'opinion de HÜBNER, *qui prétend gratuitement et sans apporter la moindre preuve de son assertion, qu'en considérant un navire en pleine mer comme une partie du territoire du souverain dont il porte le pavillon; il est par ce motif inviolable, et qu'ainsi s'emparer des marchandises qui sont à bord, est la même chose, que de les piller sur un territoire neutre.*" Als die redenering juist was, zou men immers ook geene contrabande van die schepen mogen nemen [1]). Hij is echter even als LAMPREDI sterk gezind voor de aanneming bij verdrag van „vrij schip vrij goed," om zoo den handel der onzijdigen tegen alle lasten te beschermen, zelfs schijnt hij eerbiediging van den privaateigendom, ook van de oorlogvoerenden te wenschen [2]).

De visite, in tijd van oorlog, keurt hij goed, de onzijdigen mogen zich er niet aan onttrekken, op straffe van confiscatie: de opinie van GALIANI wordt breedvoerig weêrlegd [3]).

Van geheel andere meening was onze landgenoot C. ASSER, die ter loops over den regel „vrij schip vrij goed" spreekt, en daarover zegt; „Praeterea potest difficultas oriri nempe si res hostiles in illis navibus inveniantur, ... et sicuti supra probavimus, quod minime belligeranti liceat in mediae gentis territorio capere vel arrestare personas hostiles, eâdem ratione sequitur, quod non liceat capere res hostiles, quae in navibus (*quae considerantur tanquam territorium)* mediarum gentium inventae sunt [4])."

---

1) *Système*, T. II, Ch. III, art. II, § 8, 9.

2) *Ib.*, § II, p. 200. Hij stelt voor, als regel aan te nemen: 1° „il ne pourra, à l'avenir, être arrêté ou saisi de navires marchands, s'ils ne sont pas chargés de véritable contrebande de guerre." Vgl. 't geheele Ch. III, art. II, T. II, p. 179—210.

3) *Ib.*, Ch. III, art. IV, T. II, p. 225—245.

4) Disp. inaug., *de Jure, quod est civi gentis in bello mediae, cui pro pecunia trajectitia navis est hypothecae obligata, in ipsam navim,*

De hamburgsche professor J. G. BÜSCH was niet dezelfde leer toegedaan. Hij houdt den regel „vrij schip vrij goed" voor zeer wenschelijk, en raadt de verschillende volken aan op dit punt met elkander tot eenheid te komen door verdragen te sluiten, want het valt niet te ontkennen, dat de oorlogvoerenden 't regt hebben, het goed des vijands buit te maken, waar zij het ook vinden [1]).

Toen JENKINSON zijne verhandeling in 1801 op nieuw had uitgegeven, stond er een Franschman, J. M. G. DE RAYNEVAL, op, om de onhoudbaarheid van zijne stellingen aan te toonen. Na in 1803 de „*Institutions du droit de la nature et des gens*," te hebben geschreven, gaf hij zijne weêrlegging van JENKINSON uit, onder den titel: „*de la Liberté des mers.*" Hierin worden de regten der neutralen met ijver verdedigd. De vrijheid der zee en de onafhankelijkheid der staten zijn twee beginselen, die vaststaan. Alle volken hebben dus het regt, zich op de volle zee te begeven, daar zijn zij aan elkander geene rekenschap verschuldigd. Het schip blijft onderworpen aan zijn soeverein: geen vreemdeling heeft er eenige bevoegdheid over. „En effet, la place ou se trouve un vaisseau, et aussi longtemps qu'il l'occupe, *est censée être le territoire, le domaine de la nation.*" In tijd van oorlog behooren echter de onzijdigen onpartijdig te blijven, en als zij dit ter harte nemen, is het vervoer van contrabande geenszins verboden, tenzij men natuurlijk bij verdrag zich heeft verbonden het te staken [2]). Eveneens is vijandelijk goed vrij aan boord van onzijdige schepen: dat be-

quae in itinere, cujus caussa contractus initus est, ab hoste capiatur, L. B., 1799, p. 54. Evenzoo: C. VOLLENHOVEN, Spec. inaug., *de juribus et officiis Gentium in bello mediarum circa Navigationem et Mercaturam, ex Jure Gentium universali et Belgarum ex Jure Pacticio*, L. B., 1798.

[1]) *Ueber das Bestreben der Völker neuerer Zeit, einander in ihrem Seehandel recht wehe zu thun*, Hamburg, 1800, Kap. 10, § 1—11, p. 411—432. — F. J. JACOBSEN gaf van 1803 tot 1805 te Hamburg in het licht „*Handbuch über das praktische Seerecht der Engländer und Franzosen*," dat over 't algemeen gunstig voor de neutralen is.

[2]) In zijn eerste werk, Ch. XIV, XV, p. 257—263, schijnt hij 't vervoeren van contrebande te verbieden.

hoeft geen betoog [1]). Alleen in de uiterste noodzakelijkheid zijn de belligerenten bevoegd, den neutralen handel te belemmeren.

Het regt van visite staat hij slechts gedeeltelijk toe: „les visites des bâtiments neutres ne sont admissibles que dans les eaux de l'ennemi, c. à. d. en dedans de la ligne jusqu'où l'usage étend la domination sur la mer." Toch houdt HAUTEFEUILLE vol, dat hij de visite in den meer beperkten zin toestaat, en alleen de recherches voor ongeoorloofd verklaart [2]). Geheel juist is dit niet, immers hij wil het onderzoek beperken tot de vraag, wie eigenaar is van het schip: terwijl niemand rekenschap behoeft te geven van de lading en den koers. „Le maître constate la propriété de son navire pour prouver qu'il n'est ni fourban ni ennemi, et cette formule remplie on ne peut plus rien exiger de lui; on doit le laisser continuer sa route, aucun soupçon ne peut autoriser à l'arrêter et à le visiter" [3]). Intusschen erkent hij, dat de praktijk anders is, en wil ook niet zoozeer eene schets leveren van hetgeen als volkenregt geldt, als wel onderzoeken wat volgens de ware principes behoort te gelden.

Verschil van opinie bestaat dus niet alleen tusschen de regeringen, maar houdt ook de geleerden verdeeld. Sommigen hechten hunne goedkeuring aan de door HÜBNER'S autoriteit bekrachtigde stelling „schip is territoir" een enkele zelfs houdt haar consequenter vol dan iemand, anderen verwerpen haar, de één zonder zich er veel om te bekreunen, eenvoudig omdat zij niet is bewezen, de andere na een zorgvuldig onderzoek. De ontzettend zware last, waaronder in het begin van deze eeuw de zeehandel der neutralen gebukt ging, moest evenwel hare autoriteit doen toenemen. Zij levert toch als het ware een steunpunt op, waaraan men zich kan vasthouden, en waaruit men zonder

[1]) *Liberté des mers*, T. I, Ch. XVI, § 5; ook T. II, p. 120, noot 1. *Institutions*, L. III, Ch. XV, § 4, p. 262.

[2]) *Droits et Devoirs*, Tit. XI, Ch. I, Sect. IV, T. III, p. 500. Ook PHILIPSON, p. 222.

[3]) *Institutions*, T. I, Ch. XVI.

veel moeite de zoo gewenschte conclusie kan trekken: schip is onschendbaar.

In den tijd, die nu volgde, streefden de meeste staten er naar, verdragen te sluiten met bepalingen, gunstig voor de neutralen. Menige bijzondere overeenkomst werd gesloten, zoo door de europesche regeringen als ook vooral door die van de Vereenigde Staten [1]). Veelal begon men reciprociteit te bedingen, door n.l. vast te stellen dat de regel „vrij schip vrij goed" (doorgaans ook „onvrij schip onvrij goed") slechts dan zou gelden, indien de mogendheid, met welke eene der contracterende partijen in oorlog geraakte, hem ook erkende [2]). Menig verdrag kwam tot stand met de bepaling, dat gedurende den oorlog de handel met den vijand volkomen vrij zoude zijn, uitgenomen alleen die in contrabande en met geblokkeerde havens. Daar dus de handel in vijandelijke goederen niet onder de uitzonderingen werd opgenomen, was deze geoorloofd en de regel „vrij schip vrij goed" dus implicite erkend [3]).

Engeland heeft echter aan geen van alle deel genomen. Ook moeten wij opmerken, dat geen enkel verdrag meer den regel „vrij schip onvrij goed" aannam, op eene enkele uitzondering na: en hierin was weêr Engeland eene der partijen. In 1842 werd met Portugal een nieuw traktaat gesloten, dat den regel „vrij schip vrij goed," die van 1654 tot 1810 tusschen beide mogendheden had gegolden en in 1815 was vernieuwd, in duidelijke bewoordingen deed vervangen

---

1) DE MARTENS et DE CUSSY, *Recueil*, T. III, p. 308; IV, p. 96, III, p. 378; V, p. 679, 170, 86; DE MARTENS, *Nouveau Recueil*, T. IV, p. 527.

2) DE MARTENS et DE CUSSY, *Rec.* T. III, p. 410; IV, p. 617; V, p. 290, 320, 647. Een groot aantal dergelijke traktaten werd gesloten door de Vereenigde Staten met andere amerikaansche mogendheden. (DE M. et DE C., T. III, p. 410, 645, IV, p. 188, 308, 343; V, p. 3; DE MARTENS, *Nouv. Rec.*, T. XV, p. 113, 126; T. XIII, p. 444.

3) DE MARTENS et DE CUSSY, T. IV, p. 1, 107, 161, 209, 252, 255, 263, 459; T. V, p. 55, 193, 282, 300. 607. — *Stsbl.* 1830, No. 6, 1841, No. 21, 1843, No. 34.

door dien van het consulaat [1]). En in 1833 was de belgische regering zoozeer overtuigd, dat Engeland een krachtig voorstander van dezen laatsten was, dat zij hare goedkeuring niet durfde te hechten aan een verdrag met de nieuwe bepaling, dat door haren gezant met de Vereenigde Staten was gesloten [2]).

Terwijl echter het streven naar beveiliging van de neutralen zich zoo algemeen en zoo krachtig openbaarde, bestond nog geene eenstemmigheid bij de schrijvers. Sommigen hielden zich aan het stelsel, dat Engeland steeds voorstond, anderen hechtten hunne goedkeuring aan den regel „vrij schip vrij goed," de één om deze, de ander om die reden.

THEOD. SCHMALZ gaf in 1817 te Berlin een werk uit getiteld „*Das Europäische Völkerrecht*" waarin hij zich over ons onderwerp duidelijk uitlaat. — Sprekende over de moeijelijke oplossing van den schijnbaren strijd tusschen de regten der oorlogvoerenden en neutralen, gaat hij voort: „Man hat einen ausgleichenden dritten Grundsatz aufzustellen versucht, nemlich *dass jedes Schiff ein Theil des Grundbodens seines Landes sey*, wo es sich auch befinde, und also Alles das am Bord eines neutralen Schiffes nicht geschehen dürfe, was im neutralen Gebiet selbst von den Kriegführenden unterlassen werden müsse. *Aber dieser Grundsatz trägt so entschieden den stempel einer Hypothese*, dasz er zur Auffindung rechtlicher Wahrheit schlechthin antauglich ist." De plaats waar het schip is, moet beslissen: bevindt het zich in open zee, dan moet zoowel ten opzigte van koopvaardij- als oorlogschepen het daar heerschend regt erkend worden, en dat is niets anders dan het volkenregt (p. 284, v.). Wanneer de volken eenmaal zullen hebben leeren inzien, dat het belemmeren van den neutralen handel geen voordeel kan aanbrengen, zal men wel tot eensgezindheid komen en den regel „vrij schip vrij goed" erkennen (p. 290, vv.). Van

[1]) DE MARTENS et DE CUSSY, T. V, p. 179.
[2]) Vgl. ROYAARDS, p. 161 ([3]).

eene geheel andere meening is KLÜBER, wiens „*Droit des gens moderne de l' Europe*" in 1819 verscheen. „*Un navire marchand doit être considéré comme une colonie flottante de son état.*" Geen wonder, dat dus vijandelijk goed vrij behoorde te zijn, als het op onzijdige schepen is geladen, gelijk ook het regt van onderzoek eigenlijk niet mogt worden geëischt. Convooi verschoont daarvan geheel (Vgl. II, § 287, 288, 293, 296, 310).

Van belang is het eerste deel der „*Commentaries on American Law*," waarin de beroemde JAMES KENT het volkenregt behandelt, en dat voor de eerste maal in 1826 werd uitgegeven. Wij merken hier slechts op, dat hij, indien geen verdrag het tegendeel bepaalt, den regel „vrij schip onvrij goed" toepast: daar zijn werk menigen herdruk beleefd heeft, zelfs nog in onzen tijd, zullen wij er later op terug komen.

In ons vaderland vonden beide gevoelens hunne verdedigers; H. M. VAN DE POLL verdedigde in 1821 een proefschrift, waarin hij als zijn oordeel te kennen geeft, dat in tijd van oorlog de regten der belligerenten met die der neutralen in conflict komen, deze echter 't onderspit moeten delven [1]). Tegenwerpingen, die men zou kunnen maken, worden zorgvuldig weêrlegd. Zoo heeft men beweerd, dat schip territoir is: *Quid tamen magis juris gentium principiis obstat*," immers zoowel onschendbaarheid, als vaste grenzen zijn onmisbare vereischten van het territoir, en al is 't waar, dat op het schip in volle zee de wet van den staat waartoe het behoort blijft heerschen, de reden daarvan is enkel en alleen, dat de bemanning bestaat uit onderdanen, geenszins, dat het een deel is van het grondgebied. Vele verdragen echter hebben den regel „vrij schip vrij goed" aangenomen, men kan het daarom niet afkeuren, dat de gewapende neutraliteit hem tot een vast beginsel trachtte te verheffen (p. 82—91).

---

[1]) Diss. *de Principiis Foederis quod dicitur Neutralitas Armata*, L. B., 1821, p. 65, sqq.

De vraag of schip territoir is, wordt door Mr. BERG VAN MIDDELBURGH in zijne reeds aangehaalde verhandeling in 't midden gelaten, maar op andere gronden verdedigt hij den regel „vrij schip vrij goed." De redeneringen over het conflict van regten zijn geheel valsch, waar een regt bestaat, kan geen ander er meê in tegenspraak wezen, en vraagt men nu, wat aan de onzijdigen veroorloofd is, wat niet, dan moet men erkennen, dat hun de handel met den vijand niet mag worden verboden, zoolang zij zich niet met den oorlog bemoeijen en strikte onpartijdigheid in acht nemen [1]).

Algemeen erkend kan men den regel nog niet noemen, wegens den voortdurenden tegenstand van Engeland, zoo schreef in 1829 een ander onzer landgenooten, KLINKHAMER. Het ware evenwel te wenschen. *Immers het komt op 't zeldefde neêr, of men 's vijands goed weghaalt uit 't grondgebied, dan wel uit een schip in volle zee.* „Nam quum ibi nemo jus territorii exerceat, unaquaeque navis eo jure fruitur, quo uteretur omnis colonia a suo populo missa: cui non magis aliorum irruptio invitae patiunda est, quam ipsi metropoli." De handel der onzijdigen moet niet belemmerd worden, ja den privaateigendom ook der belligerenten zou hij evenzeer op zee geeerbiedigd willen zien als te land [2]).

Anders oordeelde VAN GELDER DE NEUFVILLE, wiens verhandeling in 1834 verscheen. Na eene korte verwijzing op de traktaten en de inwendige verordeningen geeft hij als zijne meening te kennen: „ex juris gentium universalis principiis, amicam navem merces hostiles liberas non praestare," zonder zich echter in eene nadere discussie te verdiepen [3]).

Een jaar vroeger was door den göttingschen hoog-

[1]) *„Over de vraag, in hoeverre, volgens de jongste verdragen, de onzijdige vlag vijandelijke waar dekt,"* in *Bijdr. tot Regtsgel. en Wetg.*, II, 1827, p. 263, vv.

[2]) Diss., *de Bello propter successionem Regni Hispanici gesto, Pace Rheno-Trajectina composito*, Traj., 1829, p. 179—186.

[3]) Spec. Inaug. *sistens quaestiones de Mercatura et Navigatione Gentium in bello mediarum*, L. B., 1834, § 9, p. 41—48. In zijne tiende thesis komt hij op tegen het gezegde van HÜBNER, dat schip territoir is.

leeraar F. SAALFELD een „*Handbuch des positiven Völkerrechts*" uitgegeven. Hij vestigt de aandacht op de moeijelijke kwestie of de vlag de lading dekt en voert aan, dat de oplossing gemakkelijk kan worden gegeven, door het schip een deel te noemen van het territoir. „Allein abgesehen davon," zoo gaat hij echter voort, „*dasz das neutrale Schiff keineisweges als ein Theil des neutralen Territoriums anzuschen ist*," mag men ook nog niet terstond op den zeeoorlog datgene toepassen, wat in den krijg te lande geldt. Hij schetst vervolgens in korte trekken de geschiedenis der kwestie, de houding van Engeland echter heeft eene algemeene overeenstemming verhinderd [1]).

De engelsche leer vond een warmen verdediger in WM. OKE MANNING, die in 1839 te Londen zijne „*Commentaries on the Law of Nations*" uitgaf.

De zoogenoemde territorialiteit der koopvaardijschepen is eene tastbare fictie, die geheel en al onhoudbaar is. Indien zij eene waarheid was, dan zou men immers ook geene contrabande, ook geene krijgslieden van den onzijdigen bodem mogen wegnemen, want op onzijdig territoir zou niemand dit wagen, dan zou verder 't schip ook altijd grondgebied moeten zijn, in vreemde wateren echter kan het onmogelijk als zoodanig beschouwd worden. De geheele redenering is òf van nul en geener waarde, òf moet ook hiervoor gelden. Wil men niet met zich zelven in strijd raken, dan moet men het regt van visite en het prijsmaken van contrabande verbieden, op denzelfden grond als het wegnemen van vijandelijk goed (p. 209).

Dat dit laatste inderdaad geoorloofd is, tracht hij op afdoende wijze te betoogen door eerst de regelen van het Natuurregt te raadplegen, vervolgens de opinie der autoriteiten

[1]) Zie *Handbuch*, § 128—130, p. 301—308. Op p. 306 schijnt een drukfout te zijn ingeslopen, het is toch eene tastbare misstelling als hij schrijft: „Uebrigens hat England bis zu Ende des groszen Krieges mit Frankreich den Grundsatz *dasz frei Schiff frei Gut mache, immer als allgemein gültige Regel betrachtet, welche nur durch besondere Verträge ausdrücklich modificirt werden könn.*"

en eindelijk het gewoonte- en traktatenregt (p. 203—280). Visite kan niet door convooi worden verhinderd (p. 354—370), in tijd van vrede zijn koopvaardijschepen er niet aan onderworpen — laat staan oorlogsbodems, behalve door verdragsbepalingen (p. 370—377). De regel van 1756 is uitnemend te regtvaardigen (p. 195—202). Over 't geheel is hij niet gunstig gestemd voor de neutralen, zoo als door R. V. MOHL werd opgemerkt, schijnt hij zijn best gedaan te hebben om de stellingen, die zijn vaderland langen tijd voorgestaan had, te verdedigen. In ieder geval komt hem de verdienste toe de zaak van zijn standpunt grondig bekeken, en dus de gelegenheid om een juist oordeel te vellen gemakkelijker gemaakt te hebben [1]).

Nog meer beijverde zich de Schot JAMES REDDIE om de aanspraken van Engeland te verdedigen. Vele schrijvers hebben, om den regel „vrij schip vrij goed" te verdedigen, een overdreven gewigt gehecht aan de verdragen. Deze kunnen immers geene verbindende kracht hebben voor hen, die ze niet hebben gesloten: juist het bestaan dier verdragen toont aan, dat men de noodzakelijkheid inzag om uitzonderingen op de algemeene wet te maken [2]). Eerst in het laatst der 17e eeuw werd die leer verkondigd, eene leer, die onaannemelijk is, want zij berooft den belligerent van zijn regt om den vijand te benadeelen, zij berust op niets dan verzinselen. Immers *wie kan volhouden, dat een schip in werkelijkheid territoir is?* Daarenboven fingeert zij, dat eene vijandelijke lading inderdaad neutraal is, want zij laat hare nationaliteit beoordeelen naar die van het schip. Bovendien is zij zelfs niet in alle opzigten heilzaam voor de onzijdigen, wier handel wel eenigen tijd in bloei zal toenemen, maar na het einde van den krijg plotseling een schok zal gevoelen (p. 463—468).

Wat de overige punten betreft, die hier in aanmerking

---

[1]) v. MOHL, *Gesch. und Lit.*; B. I, p. 396, v.

[2]) *Researches historical and critical in Maritime International Law*, Edinburgh, 1844—1845, Vol. I, p. 188.

komen, daarover is REDDIE in hoofdzaken van hetzelfde gevoelen als MANNING.

De Noord-Amerikaan HENRY WHEATON zond in 1836 zijn *Elements of International Law* in het licht, in 1841 zijne *Histoire des progrès du droit des gens en Europe et en Amérique depuis la paix de Westphalie jusqu à nos jours.* — In hem vindt de leer der territorialiteit geen verdediger, evenmin als in HEFFTER [1]), schoon zij niet ongunstig zijn gestemd ten opzigte van de regten der neutralen. Deze vinden een voorstander in TH. ORTOLAN [2]), schoon hij den regel „schip is territoir" geenszins in den strikten zin van het woord wenscht op te vatten. Nog krachtiger worden de regten der neutralen verdedigd door zijn landgenoot HAUTEFEUILLE, welke dien regel voor eene onloochenbare waarheid houdt [3]).

De werken van deze vier schrijvers zijn nog in de laatste jaren op nieuw uitgegeven, wij zullen ze dus later nader bespreken. Hier moeten nog genoemd worden MASSÉ en KALTENBORN. De eerste wegens zijn werk: *Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil*, Paris, 1844. Over 't geheel is hij eene milde leer toegedaan, en wenscht den zeehandel zoo weinig mogelijk belemmeringen in den weg te leggen, intusschen maakt hij niet altijd naauwkeurig onderscheid tusschen datgene, wat als volkenregt erkend is, en dat, wat hij gaarne erkend zoude zien. Volgens hem moet de onzijdige vlag vijandelijke goederen beveiligen, want het schip „*doit être réputé la continuation ou la prorogation du territoire de la nation à laquelle il appartient, et dont la souveraineté le suit et le protège. C'est là moins une fiction qu'une réalité.*" — Deze stelling wordt verder nader betoogd, en de tegenwerpingen, vooral

---

[1]) *Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart*, Berlin, 1844.

[2]) *Règles internationales et diplomatie de la mer*, Paris, 1844, v.

[3]) *Droits et Devoirs des nations neutres en temps de guerre maritime*, Paris, 1848—1849.

door LAMPREDI gemaakt, uitvoerig weêrlegd [1]). Contrabande mag evenwel prijs verklaard worden; het schip moet hetzelfde lot ondergaan, indien de geheele lading uit verboden waren bestond (p. 195—223). Schennis eener effective blokkade heeft confiscatie ten gevolge (p. 274—288). Aan de visite moet men zich onderwerpen, geconvoyeerde schepen alleen niet (p. 289—308).

Ook KALTENBORN is den neutralen goed gezind. In zijn kort, maar zakelijk overzigt van het volkenregt, voor zoover het met den zeehandel in verband staat, bespreekt hij de verschillende vragen. De regel „vrij schip vrij goed" heeft langzamerhand veel terrein gewonnen, zonder dat men hem echter reeds „als die allgemein gültige Satzung des Völkerrechtes ansehen dürfte." In theorie kan men het moeilijk uitmaken, want twee soevereiniteitsregten komen in conflict; maar men mag aannemen, dat slechts „im äuszersten Falle" de belligerent de bevoegdheid heeft „die Schutzrechte souverainer Staaten zu beeinträchtigen, soweit dadurch nicht eine gewisse Kriegshülfe gewährt wird." Wanneer de neutrale schepen echter onder convooi zeilen, behoort men vijandelijken eigendom onaangeroerd te laten, zooals die ook in vreemd territoir wordt geëerbiedigd [2]). Contrabande maakt natuurlijk eene uitzondering. Deze wordt algemeen verbeurd verklaard, en ook het schip, wanneer nl. de eigenaar wist, dat het verboden goederen vervoerde; schoon men in de praktijk niet altijd deze onderscheiding heeft gemaakt, terwijl bij vele traktaten de confiscatie van het schip is verboden (§ 225). De regel van 1756 was onregtmatig (§ 226, 227). Schennis van blokkade wordt gestraft met verbeurdverklaring (§ 224). Allen moeten zich onderwerpen aan de visite, en kunnen er zelfs toe gedwongen worden, blijft er na het inzien der scheepspapieren nog grond van arg-

---

[1]) T. I, Liv. II, Titre I, Ch. II, Sect. II, § 3, art. 1, No. 259, 260, p. 252—262. Over den regel „vrij schip vrij goed," No. 227—276, p. 225—270.

[2]) *Grundsätze des Praktischen Europäischen Seerechts*, etc. Berlin, 1851, B. II, § 234, p. 443—455.

waan, dan mag een nader onderzoek plaats hebben (§ 235). Wanneer echter oorlogschepen als convooi tegenwoordig zijn, behoorde men den gezagvoerder daarvan op zijn woord te gelooven; niet allen zijn evenwel van hetzelfde gevoelen, men kan dus nog niet beweren, dat dit reeds een vaststaande regel is (§ 236).

Ten slotte moeten wij nog melding maken van een geschrift, dat zich uitsluitend bezig houdt met den regel „vrij schip vrij goed." Wij bedoelen de dissertatie van den heer ROYAARDS, die in 1852 het licht zag. Na een grondig historisch onderzoek komt hij tot het besluit, dat men moeijelijk een algemeenen regel kan geven. De strijd, die reeds eeuwen geduurd heeft, is nog niet beslist. Nu echter alom vrede heerscht, is het de regte tijd om alle volken tot overeenstemming te doen komen, en gemeenschappelijk te doen besluiten tot het aannemen van dien gulden regel [1]).

Gelijk tusschen de regeringen, zoo ook tusschen de publicisten zien wij dus verschil van gevoelen, zoozeer zelfs, dat onderdanen van denzelfden staat lang niet altijd met elkaâr instemmen. Wat zou nu in praktijk worden gebragt wanneer eens weder de oorlog uitbarstte? Ongeveer 40 jaren lang na het weener congres gebeurde dit niet, ten minste niet tusschen de grootere zeemogendheden, en werd dus aan de praktijk geene gelegenheid gegeven tot het aannemen van een regel. De deensch-duitsche oorlog (1848—1850) gaf nog eenigermate aanleiding tot toepassing van het internationaal zeeregt in oorlogstijd. De deensche regering verklaarde geene kaperbrieven uit te zullen geven. Pruissen volgde dit voorbeeld [2]). De voorschriften omtrent blokkades werden gegeven in eene ordonnantie, den 1 Mei 1848 door den koning van Denemarken uitgevaardigd.

---

[1]) *De Placito „Libera navi libera merx,"* Traj., 1852, Conclusio, p 164—170.

[2]) Vgl. C. F. WURM, *Denkwürdigkeiten des Völkerrechts im Dänischen Kriege*, in *Zeitschrift für die ges. Staatsw.*, 1851, VII, p. 313.

Over het algemeen zijn zij goed te keuren, schoon men nu en dan in de praktijk er van afweek [1]).

Van meer gewigt was de oorlog, die in 1854 door de geallieerde mogendheden Engeland, Frankrijk en Turkije werd begonnen tegen Rusland. Het was te voorzien, dat ook op zee de krijg zijn invloed zou doen gevoelen. Nu was er evenwel eene moeijelijkheid ten opzigte van de regels, die men te volgen had jegens de onzijdigen, Engeland nl. was tot dusverre een voorstander geweest van de regels „vrij schip onvrij goed;" „onvrij schip vrij goed". Frankrijk daarentegen van „vrij schip vrij goed," en „onvrij schip onvrij goed." Nu deze staten bondgenooten waren, zouden de onzijdigen zeer veel te lijden hebben, indien beide hunne stelsels bleven toepassen; zij zouden dan in 't geheel geen anderen zeehandel kunnen drijven dan met onzijdige schepen en onzijdig goed; immers, vijandelijke eigendom, geladen op neutrale schepen, zouden de Engelschen prijs maken, de Franschen onzijdig goed aan boord van vijandelijke schepen geladen. Die moeijelijkheid werd ontweken op eene wijze, allezins gunstig voor de neutralen. De declaraties van 28 en 29 Maart 1854 bewezen, dat men hunnen handel zoo weinig mogelijk wenschte te benadeelen: de regel „vrij schip vrij goed" werd aangenomen, zonder het tegenovergestelde „onvrij schip onvrij goed." Echter werden deze zoo milde voorschriften niet voor algemeene regels verklaard, beide regeringen deelden mede, dat zij alleen voor dezen oorlog besloten hadden geen gebruik te maken van een regt, dat haar toekwam [2]). Door

---

1) *Ib.*, 1852, VIII, p. 474, 481. Het reglement van 1 Mei is te vinden bij ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. II, Annexe H., p. 438.

2) Het verschil in de redactie van beide stukken toont aan, dat men verschillende stelsels was toegedaan. Zie *Sammlung officieller Actenstücke in Bezug auf Schiffahrt und Handel in Kriegszeiten*, von ADOLPH SOETBEER, Hamburg, 1855. Heft I, No. 2, p. 9, No. 10, p. 21. ORTOLAN, *Règles Int.*, T. II, App. spéc., No. IV, V, p. 446, v. Op p. 448 de instructiën voor de fransche marine, waaruit tevens blijkt, dat men geconvoyeerde schepen niet visiteerde.

de russische regering werden den $\frac{6}{18}$ April dezelfde regels aangekondigd [1]. In Noord-Amerika vonden deze maatregelen algemeenen bijval, de regering gaf bij eene nota van 28 April hare vreugde er over te kennen [2], en sloot den 22 Julij een verdrag met Rusland, waarbij dezelfde regels werden vastgesteld [3], en men tevens bepaalde, dat ook aan de andere mogendheden zou worden gevraagd, of zij wenschten toe te treden. De tijd was echter misschien minder geschikt daarvoor, alleen de koning van Napels gaf te kennen, dat hij zich gaarne aan zou sluiten, Nederland weigerde, Pruissen wenschte nog bovendien de kaapvaart afgeschaft te zien [4]. Dit laatste kon de noord-amerikaansche regering niet aannemen, de zaak bleef dus hierbij [5].

In Engeland vond het besluit der regering niet dien algemeenen bijval. In het Lagerhuis werd den 4 Julij eene motie voorgesteld, om te constateren, dat, hoezeer in dezen oorlog wegens bijzondere omstandigheden eene afwijking geoorloofd was, toch op den duur de regel van het consulaat door Engeland behoorde te worden vastgehouden. De regering verdedigde het nieuwe stelsel met de bekende argumenten, zij werd tegengesproken door den publicist R. PHILLIMORE, maar hierbij bleef het, en de discussie leidde niet tot verdere resultaten [6].

Spoedig zou het evenwel blijken, dat de engelsche regering het ook voor de toekomst zou aannemen. Weinige dagen nl. nadat de vrede tot stand gekomen was, werd door de mogendheden, die aan de onderhandelingen deel hadden genomen, eene verklaring opgesteld omtrent eenige

---

[1] SOETBEER, *Sammlung*, No. 51, I, p. 23.

[2] ORTOLAN, T. II, App.. No. X, p. 464, v.

[3] *Ib.*, No. XI, p. 465, v.

[4] *Annuaire des Deux Mondes*, 1854—1855, p. 34, 733, v.

[5] Zie de boodschap van den president PIERCE aan het congres, 4 Dec. 1854, in *Annuaire*, 1854—55, App., p. 917, vv.

[6] *London Times*, 5 Julij 1854; vgl. WHEATON, *Elements*, App., No. 8, p. 648—670.

punten van volkenregt, waarover menigmaal verschil van gevoelen had bestaan. Den 16 April 1856 werd die declaratie onderteekend door de gevolmagtigden van Engeland, Frankrijk, Sardinië, Turkije, Rusland, Oostenrijk en Pruissen, terwijl men besloot ook de overige staten de gelegenheid tot toetreding te geven, zóó evenwel, dat zij in alle opzigten moesten instemmen met de aangenomen beginselen, en anders verhinderd werden zich aan te sluiten. Tevens zou men zich door de toetreding verbinden, in 't vervolg met geen staat eene overeenkomst te treffen, die van eenige der vastgestelde beginselen afweek. Verdragen echter vóór het aannemen der declaratie tot stand gekomen met staten, die zich niet aansloten, moesten natuurlijk worden geëerbiedigd. De vier aangenomen beginselen nu waren:

1°. La course est et demeure abolie;

2°. Le pavillon neutre couvre la marchandise ennemie, à l'exception de la contrebande de guerre;

3°. La marchandise neutre, à l'exception de la contrebande de guerre, n'est pas saisissable sous pavillon ennemi;

4°. Les blocus; pour être obligatoires, doivent être effectifs, c'est à-dire maintenus par une force suffisante pour interdire réellement l'accès du littoral de l'ennemi [1]).

Alle staten gaven gehoor aan de uitnoodiging om toe te treden behalve de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Spanje en Mexico. Zij waren echter volkomen bereid, de drie laatste beginselen aan te nemen: de afschaffing der kaapvaart alleen droeg hunne goedkeuring niet weg. Vooral de Vereenigde Staten konden zich er niet meê vereenigen, daar hunne geregelde zeemagt niet aanzienlijk was, en zij door middel van kapers hunne kracht moesten vermeerderen in geval van oorlog. Was hun daartoe de gelegenheid

1) *Sammlung off. Act.* Neue Folge, no. 187, III, p. 1. Vgl. ook de protcoollen, no. 23 en 24, *ib.* no. 191, 192, p. 4, 5; HEFFTER, Anlage VIII, p. 455; ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. II, App. Sp., no. XIX, p. 485.

ontnomen, dan zou hun handel gemakkelijk door den vijand kunnen worden vernietigd, terwijl zij niet in de gelegenheid zouden zijn, om hem te verdedigen, noch ook om de schepen van den vijand te vermeesteren. Zij wenschten echter, zooals reeds in 1854 was te kennen gegeven, een stap verder te gaan en de eerbiediging van allen privaat-eigendom te doen erkennen. Konden de onderteekenaars der declaratie van 6 April daartoe besluiten, dan zoude de regering der Vereenigde Staten gaarne zonder voorbehoud toetreden [1]). Het voorstel werd niet aangenomen. Nadat echter de afscheiding der zuidelijke staten had plaats gehad en de oorlog die nu nog Amerika verdeeld houdt, was losgebarsten, wenschte de regering der Noordelijken op nieuw onderhandelingen te openen [2]). Daar evenwel de oude zwarigheden nog bestonden, en de toetreding dus onmogelijk was, gaf zij eindelijk hare gezindheid te kennen, om ook in de afschaffing der kaapvaart te berusten, en dus zonder voorbehoud tot de declaratie van 16 April 1856 toe te treden [3]). Of zij de bedoeling had, hierdoor ook de afgescheiden staten te dwingen tot staking der kaapvaart [4]), meenende, dat de europesche mogendheden die anders met zeeroof zouden gelijk stellen, is natuurlijk niet met volkomen zekerheid te zeggen. De regeringen van Engeland en Frankrijk begrepen evenwel, dat zij op hare hoede moesten zijn, wilden zij geene partijdigheid toonen, en stelden daarom voor, eene clausule toe te voegen aan

---

[1]) Vgl. de nota van MARCY aan den Franschen gezant te Washington, (23 Julij 1856) in *Sammlung off. Act.*, no. 206, III, p. 26—32; ORTOLAN, t. a. p., App. Sp., no. XX, p. 487—498.

[2]) Circulaire aan de noord-amerikaansche gezanten van 24 April 1861. Zie SOETBEER, *Sammlung off. Act.* 1862, no. 18, p. 20.

[3]) Brief van den Minister SEWARD aan den heer ADAMS, gezant te London (1 Julij 1861); AEGIDI und KLAUHOLD, *Staatsarchiv* 1862, Jan. —Junij, no. 185, p. 33.

[4]) De President der Geconfedereerden had den 17 April 1861, bij proclamatie aangekondigd, dat hij kapersbrieven zou uitgeven en werd daartoe nader gemagtigd bij Congresacte van 6 Mei. Zie SOETBEER, *Samml. off. Act.* 1862, no. 27, 28, p. 33—39.

de te sluiten overeenkomst, dat zij ten gevolge van Noord-Amerika's toetreding zich niet verpligt rekenden in eenig opzigt zich in te laten met den oorlog, die nu gevoerd werd. Deze wijze van toetreden werd niet aannemelijk gevonden, en de onderhandelingen afgebroken, terwijl men er evenwel bijvoegde, dat de gedragslijn, door de Vereenigde Staten te volgen, niet zou veranderen en de regel „vrij schip vrij goed, onvrij schip vrij goed" zoude blijven gelden [1])."

Zoo werd dan in 1856 een groote stap gedaan om een einde te maken aan het verschil van gevoelen over de regten der neutrale vlag. Hare onschendbaarheid is in zeker opzigt erkend, in zooverre dus zou men het schip met territoir gelijk kunnen stellen. Het regt van visite blijft evenwel bestaan; de vraag, of convooi daarvan verschoont, is niet uitgemaakt, maar heeft veel van hare belangrijkheid verloren, omdat in de meeste gevallen de tegenwoordigheid van een oorlogschip moest dienen, om vijandelijk goed, dat geen contrabande was, te beveiligen. Deze reden is nu vervallen. Geheel onnoodig echter zal het convoyeren somtijds nog niet geoordeeld worden, en wel, wanneer men verschilt over het begrip van contrabande. Dit is bij de declaratie van 16 April niet bepaald, de vrees, dat oorlogvoerende staten het somtijds zeer ruim zullen stellen, kan dus nog bestaan.

In hoeverre nu de woorden „schip is territoir" tegenwoordig de uitdrukking zijn eener waarheid, zullen wij in het volgende gedeelte nagaan, waar wij tevens een blik zullen slaan op de praktijk der allerlaatste oorlogen. Eerst moeten wij nog zien, hoe die stelling ook ten opzigte van den toestand der schepen in vreemd gebied langzamerhand een zeker gezag heeft verworven.

---

[1]) Brief van SEWARD aan ADAMS, 1 Julij 1861, van RUSSELL aan ADAMS, 28 Aug., van SEWARD aan ADAMS, 7 Sept. en DAYTON, 7 Sept. Zie *Staatsarchiv* 1862, no. 186—188, p. 35—44. Vergl. KIEHL, t. a. p., p. 84, vv.

b. Toestand van het schip in vreemd gebied.

Gelijk in de vorige periode, zoo ontmoeten we ook nu voorschriften, waaraan zich alle schepen moeten houden, wanneer zij binnen vreemd gebied komen. De verpligting om te salueren rust op hen; ten opzigte van elkander moeten zij zich onthouden van alle feitelijkheden, geene daden van oorlog mogen zij verrigten, wanneer dat gebied onzijdig is.

Maar hoe is het gesteld met de territorialiteit? — Wordt het schip geëerbiedigd door de locale autoriteit, alsof het vreemd gebied is, of beweert deze, dat haar gezag zich er wel degelijk over uitstrekt? Over de oorlogschepen was men het wel eens: zij zijn onschendbaar. Slechts in enkele gevallen werd dit betwist, steeds in dezen zin de vraag opgelost. In 1810 kwam zij ter sprake in Noord-Amerika. NAPOLEON had namelijk een noord-amerikaansch koopvaardijschip „*The Exchange*" in Spanje in beslag genomen, het tot een oorlogsbodem gemaakt, en ingelijfd bij de marine. Toen het evenwel korten tijd later te Philadelphia kwam, vorderde de vroegere eigenaar het terug. De regter ontzegde hem evenwel zijnen eisch, omdat het een deel uitmaakte van de oorlogsvloot eener bevriende mogendheid, en de staat zich daarover geene regtspraak mogt aanmatigen [1]).

Een dergelijk geval werd in Engeland in denzelfden geest beslist. — Op het nederlandsche oorlogschip de „*Prins Frederik*" wilde men beslag leggen, om zich betaling te verschaffen van verschuldigd reddingsloon; de vraag was of zulks geoorloofd was. De zaak eindigde door eene schikking, maar de Queen's Advocate drong krachtig aan op de erkenning van het beginsel van volkenregt, dat alle vreemde oorlogschepen vrijstelt van eischen van bijzondere personen [2]).

---

1) Vgl. WHEATON, *Elements*, p. 144—154.

2) PHILLIMORE, Vol. I, CCCXLV, p. 370, vv.

In 1815 gaf de engelsche regter duidelijk als zijne meening te kennen, dat een oorlogschip even als de staat, waartoe het behoort, onschendbaar is, en aan geene vreemde wet onderworpen [1]). Een aantal slaven hadden hunnen meester in Florida verlaten en zich aan boord van een engelsch oorlogschip begeven. De eigenaar wendde zich tot den gezagvoerder met het verzoek, zijn eigendom terug te geven, maar deze antwoordde, dat hij daartoe geen regt had, wijl de slaven door hun voet te zetten op het engelsch oorlogschip hunne vrijheid hadden verkregen. Het proces, dat tengevolge hiervan te Londen werd gevoerd tusschen den eigenaar (FORBES) en de bevelhebbers der engelsche vloot, eindigde geheel en al ten voordeele der laatsten, hun gedrag werd volkomen geregtvaardigd. Zooals bij alle beschaafde volken van Europa gold ook in Engeland de regel: „fit liber quisquis solum nostrum cum asyli vice contigerit," daar nu op het oorlogschip dezelfde wet blijft werken, ook al is het in vreemd gebied, wordt ook ieder, die zich daarop bevindt, vrij. Termen voor uitlevering bestonden er niet, immers er was geen misdrijf gepleegd: dus moest hier het woord van CICERO zijne toepassing vinden: „eorum misereri oportere, qui propter fortunam, non malitiam, in miseriis sunt."

Wij zullen weldra zien, dat ten opzigte der oorlogschepen alle schrijvers het eens zijn, eerst willen wij echter een blik werpen op de koopvaardijschepen. Hoewel aan de consuls, zooals wij gezien hebben, in den regel geene jurisdictie meer werd opgedragen, werd in 1778 in Frankrijk toch eene ordonnantie afgekondigd, waarbij hun in duidelijke bewoordingen die magt wordt opgedragen, en zelfs aan elken Franschman eene boete van 1500 francs wordt opgelegd, wanneer hij in den vreemde een zijner landgenooten voor een anderen regter daagt, dan den franschen consul. Wanneer men echter in het oog houdt, dat deze bepaling alleen kan gelden voor die landen, waar aan die

---

[1]) *Ib.*, CCCX, p. 337.

consuls jurisdictie is toegestaan, zal men zich er niet over verwonderen [1]). Veelal was hun evenwel de bevoegdheid opgedragen, om regt te spreken over zaken die op een schip, tot hunne natie behoorende, in volle zee waren gebeurd, zelfs nu en dan over 't geen binnen het vreemd gebied aan boord was voorgevallen. Het ligt in den aard der zaak, dat dit in vele gevallen ook zonder verdragsbepalingen reeds plaats had. Was er iets voorgevallen, dat alleen voor het schip en zijne bemanning eenig belang had, en in geen verband stond met de plaats, waar het lag, dan hield men de vreemde autoriteiten liefst er buiten, en bepaalde men zich veelal tot het inroepen van den consul, van wien men natuurlijk kon verwachten, dat hij met grooter belangstelling en meer kennis van zaken zou oordeelen [2]). Geen wonder, dat bij vele verdragen bepaald die bevoegdheid voor de consuls werd vastgesteld: b.v. in 1786 tusschen Frankrijk en Rusland [3]), in 1787 tusschen denzelfden staat en Pruissen [4]), met de Vereenigde Staten in 1788 [5]), met Portugal in 1797 [6]), in 1801 tusschen Rusland en Zweden, enz. [7]).

„Les Consuls et Vice-consuls," zoo luidt art. 1 van het fransch-amerikaansch tractaat, „exerceront la police sur les bâtiments de leur nation respective, et auront à bord des dits bâtiments tout pouvoir et juridiction

[1]) Soms doet men het voorkomen, alsof de bepaling algemeen was b.v. HAUTEFEUILLE (bij DALLOZ, *Jur. Gén.*, *Rec. Pér.*, 1859, I, p. 89). Dit kan echter niet de gedachte van den wetgever geweest zijn. Immers, wie van een consul een vonnis ten zijnen voordeele verkrijgt, kan het daar, waar deze gevestigd is, toch niet doen uitvoeren. Waar dit dus het geval was, mag een Franschman zijn landgenoot voor den vreemden regter dagen. Vgl. PARDESSUS, *Cours de droit commercial*, Bruxelles, 1834, T. III, No. 1453, p. 68. De ord. van 1778 bij DALLOZ, *Rép.*, in voce *Consuls*, T. XII, p. 258.

[2]) DE MARTENS, *Rec.*, T. III, p. 1.

[3]) Zie KANNES, *Diss.*, p. 62.

[4]) *Ib.*, p. 49.

[5]) DE MARTENS, *Rec.*, T. VII, p. 109.

[6]) *Ib.*, T. VII, p. 205.

[7]) *Ib.*, *Suppl.*, T. II, p. 318.

en matière civile.... bien entendu, que les fonctions ci-dessus énoncées seront concentrées dans l' intérieur des bâtiments et qu' elles ne pourront avoir lieu dans aucun cas, qui aura quelque rapport avec la police des ports où lesdits bâtiments se trouveront." Toen in 1798 de oorlog uitbrak tusschen deze staten, werden alle verdragen opgeheven [1], in 1800 kwam echter de vrede tot stand, waarbij men overeen kwam voorloopig aan elkanders consuls de regten toe te kennen: „dont jouïront les agens semblables des nations les plus favorisées [2].

Eenige jaren later, in 1806 deden zich een paar gevallen voor, die zeer gewigtige gevolgen hebben gehad. Er was nl. een twist ontstaan tusschen twee lieden der equipage van den noord-amerikaanschen koopvaarder „*the Newton*," die in de haven van Antwerpen lag. In Marseille had ongeveer ter zelfder tijd een der scheepsofficieren van „*the Sally*" ook een noord-amerikaansch schip, een zijner onderhoorigen, dien hij wegens ongehoorzaamheid tuchtigen wilde, een ernstige wonde toegebragt. De fransche autoriteiten trokken zich de zaken aan, maar, omdat alles aan boord was gebeurd, beweerde de noord-amerikaansche consul, dat zij onbevoegd waren. De Conseil d' Etat werd door de regering geraadpleegd, en stelde in zijn advies den consul in het gelijk. Bij dat advies wordt niet gewezen op een bestaand verdrag, dit zal dus geen der redenen van beslissing geweest zijn, ofschoon het bijna zou kunnen dienen tot nadere uitlegging van art. 8 van het tractaat, dat in 1788 was gesloten en waarvan wij een gedeelte hebben afgeschreven. Daar wordt nl. niet duidelijk bepaald, wanneer eene zaak uitsluitend betrekking heeft op de policie der schepen, wanneer ook op die der haven. Het advies is van zoo groot belang geworden, ook voor ons land, dat wij het in zijn geheel moeten mededeelen.

„Le conseil d' Etat, zoo luidt het, „qui d' après le renvoi

---

[1] De Martens, *Rec.*, T. VII, p. 278.
[2] *Ib.*, p. 488.

à lui fait par S. M. a entendu le rapport de la section de législation sur celui du grand-juge ministre de la justice, tendant à régler les limites de la juridiction que les consuls des Etats-Unis d'Amérique, aux ports de Marseille et d'Anvers réclament par rapport aux délits commis à bord des vaisseaux de leur nation, étant dans les ports et rades de France;

Considérant, qu'un vaisseau neutre ne peut être indéfinitivement considéré comme lieu neutre et que la protection qui lui est accordée dans les ports français ne saurait dessaisir la juridiction territoriale pour tout ce qui touche aux intérêts de l'Etat; qu' ainsi le vaisseau neutre, admis dans un port de l'Etat, est de plein droit soumis aux lois de police, qui régissent le lieu, où il est reçu; que les gens de son équipage sont également justiciables des tribunaux du pays pour les délits, qu'ils y commettraient, même à bord envers des personnes étrangères à l'équipage, ainsi que pour les conventions civiles qu'ils pourraient faire avec elles; mais que si jusque là la juridiction territoriale est hors de doute, il n'en est pas ainsi à l'egard des délits qui se commettent à bord du vaisseau neutre, de la part d'un homme de l'équipage neutre, envers un autre homme du même équipage; qu'en ce cas les droits de la puissance neutre doivent être respectés, comme s'agissant de la discipline intérieure du vaisseau dans laquelle l'autorité locale ne doit pas s'ingérer, toutes les fois que son secours n'est pas réclamé, ou que la tranquillité du port n'est pas compromise.

Est d'avis que cette distinction, indiquée par le rapport du grand-juge et conforme à l' usage, est la seule règle, qu'il convient de suivre dans cette matière, et appliquant cette doctrine aux deux espèces particulières, pour lesquelles les consuls des Etats-Unis ont réclamé, considérant que......

Est d'avis, qu'il y a lieu d'accueillir la réclamation et d'interdire aux tribunaux français la connaissance des deux affaires précitées" [1]).

[1]) Merlin, *Répertoire*, in voce *Compétence criminelle*, § 2. No. 10, qu. 4.

Den 28 Oct. 1806 werd dit advies gegeven en den 20 Nov. door den keizer bekrachtigd. Ook bij ons is het executoir verklaard [1].

Het blijkt uit den aanhef, dat de steller niet onbekend was met den regel „schip is territoir," maar er zich niet volkomen meê vereenigde; dat de territoriale jurisdictie moest worden gehandhaafd ten opzigte van zaken, waarbij het belang van den staat dit vordert, b. v. de policie, en alles waarmeê lieden, aan de equipage vreemd, in aanraking komen. Dit is niet het geval wanneer een misdrijf is gepleegd door iemand van de equipage tegen een ander, die ook daartoe behoort, tenzij de hulp der plaatselijke autoriteiten ingeroepen, of de rust der haven gestoord is. Daar dit nu in de beide gevallen, die te beslissen waren, niet is gebeurd, is het staatsbelang niet onmiddelijk er in betrokken: de locale jurisdictie moet zich niet bemoeijen met de inwendige tucht, men moet dus de beoordeeling over laten aan de vreemde mogendheid. Dat staatsbelang wordt dus als maatstaf aangegeven. Vordert dit geene inmenging, b. v. wanneer alleen de inwendige tucht er in betrokken is, zooals in de onderhavige gevallen, dan wordt zij uitgesloten, zij zou echter weêr invallen, zoodra hulp was ingeroepen of rust gestoord. Slechts in sommige gevallen is het staatsbelang er niet meê gemoeid, in den regel dus is de locale regter bevoegd [2].

Zoo wordt dan onze regel, eerst gesteld met het oog op

---

[1]) Fortuyn, II, p. 414.

[2]) Philipson, p. 278, v. ziet in de eerste overweging *onbevoegdheid* der locale autoriteit als *regel* aangenomen, inmenging als uitzondering voor de gevallen, die het staatsbelang raken. Daar echter ook in de oogen van den Conseil d'Etat de staat wel in den regel belang zal hebben bij datgene wat binnen zijn grondgebied plaats heeft, gelooven wij beter te doen, door bevoegdheid als regel aan te nemen. Ware de Conseil d'Etat van hetzelfde standpunt uitgegaan als ph. door nl. het vreemde schip te beschouwen als *vreemd territoir*, dan zouden wij het volkomen met hem eens zijn. Dat dit evenwel niet zoo is, blijkt o. a. uit diezelfde overweging: „un vaisseau neutre ne peut être indéfiniment considéré comme lieu neutre" enz.

schepen in volle zee, ook ingeroepen voor schepen in vreemd gebied. Volgens den Conseil d'Etat nu kan men de onschendbaarheid, die aan vreemd territoir toekomt, slechts in sommige gevallen uitstrekken op vreemde vaartuigen.

Hoe is het nu gesteld met deze leer volgens de opvatting der publicisten, die in dezen tijd leefden?

LAMPREDI en AZUNI maken de onderscheiding van het advies nog niet. De eerste zegt, dat zoowel oorlog- als koopvaardijschepen onder de locale jurisdictie vallen, en beroept zich op de autoriteit van WOLFF en VATTEL: de staat toch strekt zijne magt uit over zijn geheele gebied, dus ook over ieder schip, dat daar komt. En toch ziet men op vreemde oorlogschepen eene andere leer toegepast. Hoe dezen strijd op te lossen? Men heeft gezegd: zij zijn territoir, maar dat is onwaar; de grond ligt in de toestemming, die de locale souverein verleent, opdat de subordinatie en het militair gezag zouden kunnen worden gehandhaafd. Dit geldt niet van koopvaardijschepen, deze vallen dus onder de plaatselijke jurisdictie (P. I, § 10).

AZUNI stelt eveneens vast, dat de regten van den souverein zich over het geheele territoir uitstrekken: een iegelijk die er komt, al is het voor korten tijd, is zijn onderdaan. Daar men echter door vreemde autoriteiten de jurisdictie, tot zelfs de doodstraf toe, op vreemde oorlogschepen binnen dat gebied zag uitoefenen, hebben eenige schrijvers, o. a. HÜBNER beweerd, dat men ze als vreemd grondgebied moet beschouwen, en wel alleen om de schoonschijnende reden, dat men, zoo zij tot het territoir van den localen soeverein behoorden, het niet zou wagen in zijne tegenwoordigheid en op zijn gebied zulke daden van jurisdictie te verrigten. Het is evenwel gemakkelijk deze zwarigheid op te lossen, wanneer men bedenkt, dat dit alles gebaseerd is, niet op 't regt, dat een vorst heeft over zijn grondgebied, maar op den aard van het militair gezag, dat ongedeerd in zijne volle kracht blijft, zoo vaak aan een vreemd oorlogschip het binnenkomen wordt toegestaan. Zulk een schip kan vergeleken worden met een leger, dat over vreemd grond-

gebied trekt, en eveneens volgens „un principe géneralement adopté" onder de jurisdictie van den localen soeverein komt, terwijl toch het militair gezag van zijn eigen vorst blijft werken. Op koopvaardijschepen, waarvoor deze redenen niet gelden, is natuurlijk dezelfde leer niet van toepassing (T. I, Ch. II, art. 7, § 2, 3, p. 88—91).

DE RAYNEVAL houdt zich niet met deze vraag bezig, DE MARTENS echter stelt even als AZUNI den regel: al wat binnen het grondgebied gebeurt, valt onder de regtsmagt van den soeverein daarvan. Het is echter algemeen aangenomen, dat een oorlogschip in vreemd watergebied zijne eigen jurisdictie behoudt [1]. KLÜBER denkt er evenzoo over [2].

Eenstemmig huldigen zij allen eene andere leer dan de fransche staatsraad, wiens advies niettemin een grooten invloed heeft gehad. Menig traktaat is op zijne leest geschoeid, ook menige verordening op de consuls, en vele schrijvers hebben het beschouwd als eene beslissing van het grootste gewigt, ja, zien er somtijds zelfs eene bekrachtiging in van den regel „schip is territoir," een regel, waarover nog nu, vooral ten opzigte van schepen in vreemd gebied, zeer verschillend wordt gedacht.

Wij zullen later ons oordeel te kennen geven, en ook bij de schrijvers van den laatsten tijd stilstaan, het zij hier voldoende, er op te wijzen hoe die gelijkstelling allengs algemeener en ruimer wordt opgevat, en meer bijval vindt. Had de verhouding van het schip tot zijnen staat aanleiding gegeven om het, wat de onderworpenheid betreft, met territoir op ééne lijn te stellen, men kon nu de gelegenheid aangrijpen om die gelijkstelling te doen doorgaan en tot eenen regel te verheffen, zoodat zij ook ten opzigte der onschendbaarheid werd ingeroepen, niet alleen in tijd van vrede, maar langzamerhand ook in oorlogstijden, vooral om den regel „vrij schip vrij goed"

---

[1]) *Précis*, L. III, Ch., III, § 86 (c.) p. 162.

[2]) *Droit des gens*, T. I, § 55, 5°.

te verdedigen, die in de vorige eeuw groote vorderingen maakte en sedert 1856 voor goed is gevestigd.

Naarmate het „vrij schip vrij goed" meer en meer werd erkend, ging de gelijkstelling met territoir zooveel te beter door, en men begon haar ook in te roepen voor het schip binnen vreemd gebied. En niet zonder eenigen grond streefde men hiernaar, immers ook daar moest het onderworpen blijven aan zijn eigen staat, ja zelfs moest het dikwijls geraden zijn, de vreemde inmenging zooveel mogelijk uit te sluiten.

TWEEDE GEDEELTE.

BESCHOUWING VAN HET HEDENDAAGSCH REGT.

„Schepen, schuiten" enz., zegt art. 566 van ons Burg. Wetb. „zijn roerende zaken." Evenzoo art. 309 W. v. K. De Code Civil (art. 531) en de Code de Commerce (art. 190) behelzen dezelfde bepaling. En indien roerende zaken de zoodanige zijn, „die zich zelve kunnen verplaatsen, of verplaatst kunnen worden, behoudens hare zelfstandigheid" dan zal er wel geen twijfel bestaan over de juistheid daarvan [1]).

Laat ons nu een oogenblik stilstaan bij het begrip, dat men zich moet vormen van grondgebied. Meer dan ééne definitie zijn er van gegeven, welke in 't een of ander opzigt van elkaar verschillen. VATTEL zegt: „La totalité des contrées occupées par une nation et soumise à ses loix forme son territoire [2])." HEFFTER: „das Territorium oder das aus-

---

[1]) Wegens hunne belangrijke waarde worden zij in sommige opzigten gelijk gesteld met immobilia (b. v. art. 309, W. v. K., vgl. art. 2014 B. W), somtijds zelfs hieronder gerekend, b. v. in de landregten van Groningen en in het oud-fransche regt. Anders in het romeinsch regt en in de landregten van Holland, Gelderland, Overijssel, Friesland en Drenthe. Vgl. J. L. TRIP, Diss. inaug. *de Privilegio quod Venditori etc. navis competit*, Gron. 1831, p. 5, sqq.; BÉDARRIDE, *Droit Commercial*, Livre II, *du Commerce maritime*, Paris, 1859, T. 1, Tit. I, no. 43, p, 58. — Lex 1, § 6, 7, Dig. *de Vi et Vi armata* (XLIII: 16), Lex 20. § 4, Dig. *Quod vi aut clam* (XLIII: 24).

[2]) *Droit des gens*, L. I, Ch. XIX. p. 211.

schieszliche Gebiet jedes Einzelstaats innerhalb derjenigen Grenzen, welche ihn von den anderen Staaten scheiden [1])." MASSÉ: „Le territoire d' une nation comprend tout l'espace dans lequel les dépositaires de l' autorité publique ont la faculté de contraindre par l' emploi de la force dont ils disposent, à l' exécution des volontés du souverain [2])." HAUTEFEUILLE: „Tous les lieux sur lesquels un souverain exerce sa juridiction, qui sont soumis à sa puissance exclusive, dont les habitans obéissent à ses lois, forment le territoire d' un Etat [3])." Eenigzins anders spreekt dezelfde schrijver in zijne geschiedenis: „Le territoire *proprement dit*, ou territoire *terrestre* c' est la partie de la surface de notre globe soumise à la propriété d' une nation [4])."

Wanneer wij nu mogen aannemen (en het kan bezwaarlijk tegenspraak ontmoeten), dat tot het begrip grondgebied wel degelijk behoort eene plek gronds, en ook, dat de aangehaalde schrijvers dit bij het geven hunner definitie bedoeld hebben, dan zou daaruit reeds terstond volgen, dat het schip, eene roerende zaak, iets geheel anders is, en dus niet kan worden gezegd er een deel van uit te maken. Bij de twee eerste schrijvers kan geen twijfel zijn, het woord „l' espace" van MASSÉ, dat eene algemeene beteekenis heeft, zou misschien aanleiding kunnen geven tot onzekerheid, wij moeten dus uit den zamenhang trachten op te maken, welke gedachte hij heeft willen uitdrukken. En dan blijkt duidelijk, dat hij het woord „espace" opvat in den zin van een deel van de oppervlakte der aarde: immers onmiddelijk laat hij er op volgen de definitie van POMPONIUS: „territorium est universitas agrorum intra fines cujusque civitatis" (L. 239, § 8, Dig. *de Verb. Sign.* L: 16) en gaat terstond daarna spreken over de grenzen. Als hij dan ook den regel „schip is territoir" bespreekt,

---

1) *Völkerrecht*, § 65.
2) *Droit Commercial*, L. II, Tit. I, Ch. I, § 10, T. 1, p. 102.
3) *Droits et Devoirs*, Tit. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 5, v.
4) *Histoire*, p. 61.

geeft hij als zijne meening te kennen, niet dat het zulks inderdaad is, maar dat het er meê wordt gelijk gesteld.

Anders is het bij HAUTEFEUILLE. Ook hij gebruikt eene meer algemeene uitdrukking, n.l. „tous les lieux", en opent zich zoo den weg, om er ook schepen onder te rekenen, door eenvoudig zoo te redeneren: de schepen die een staat uitzendt, staan onder zijne jurisdictie, zij zijn dus grondgebied [1]). In zijn ander werk bezigt hij het woord „surface," maar om de gelegenheid te behouden ook schepen er toe te brengen, zegt hij: „le territoire proprement dit ou territoire terrestre," waaruit eigenlijk reeds kan blijken, dat hij zelf eenigzins heeft gevoeld, hoe stout zijne bewering is.

Ieder, die spreekt van grondgebied of territoir, denkt daarbij van zelf aan een plek grond, door grenzen min of meer zeker bepaald: de etymologie van beide woorden leert dan ook volkomen hetzelfde als het gebruik [2]), en wij moeten dus tot het besluit komen, dat, wanneer men zich het grondgebied en het schip beide goed voorstelt, men dit laatste niet kan noemen een deel van het eerste. En hoewel de zaak welligt te duidelijk zou schijnen, om er nog veel van te spreken, zijn toch niet allen van dezelfde meening. HAUTEFEUILLE toch, hoewel zelf zeggende: „tout ce que l'homme possède sur l'océan est essentiellement meuble [3])," houdt, zooals wij reeds opgemerkt hebben, met alle kracht vol, dat het schip in waarheid een deel is van het grondgebied, en tracht dit met klem van redenen te betoogen [4]). Maar als wij zien, hoe zwak zijne bewijsvoering is, en in het oog houden, hoe dikwijls hij zelf in vele punten van die stelling afwijkt, dan komen wij tot de gevolgtrekking, dat hij zich tot het staande houden harer waarheid heeft laten verleiden door zijn ijver om den han-

---

[1]) *Droits et Devoirs*, Tit. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 6—46.

[2]) De afleiding van „terra" zal wel vaststaan, al komen er soms andere voor, als b. v. „a terrendis hostibus," „a terrendis civibus," quasi territorium, id ist „tritum bobus et aratro."

[3]) *Histoire*, p. 506. [4]) Vgl. boven, p. 3, 4.

del der onzijdigen voor overlast te vrijwaren. Dikwijls komt dit duidelijk uit, niet het minst daar, waar hij zijne redenering, die 't bewijs moet leveren, aldus besluit: „J' ai cru devoir donner à l' examen de cette question d' assez longs développements, parce que sa solution doit influer puissamment sur les autres questions du droit des neutres, parce que de cette solution dépend une des plus importantes prérogatives de la navigation et du commerce des peuples pacifiqnes, l' une de celles, qui sont le plus controversées avec les belligérants [1]."

Wij moeten nu aantoonen, dat ons oordeel juist is. En dit is niet moeijelijk. Vooreerst, dat de bewijsvoering niet afdoende is. Wel besteedt HAUTEFEUILLE, zooals hij zelf zegt, er eene groote ruimte aan, inderdaad echter voert hij slechts één argument aan, om te betoogen, dat het schip wezenlijk territoir is, alle andere gronden zouden (als zij ten minste deugdelijk waren) niets anders bewijzen dan dat men het er mede gelijk stelt.

De redenering: alles wat onder de jurisdictie van den staat is, behoort tot het grondgebied,

de staat heeft jurisdictie over de schepen, die binnen zijne grenzen zijn uitgerust,

ergo: het schip behoort tot het territoir,

beteekent niets, daar zij juist als bewezen aanneemt, datgene wat zij bewijzen moest. Wij zouden even gemakkelijk kunnen zeggen:

Schip is geen territoir, indien de staat er desalniettemin jurisdictie over heeft, welnu, dan volgt daaruit, dat die jurisdictie zich somtijds uitstrekt buiten het territoir.

Hij tracht evenwel een soort van bewijs te leveren met zijn „droit primitif." Ware hier niets tegen in te brengen, dan zouden we ons er toch weinig om behoeven te bekommeren, en eenvoudig zeggen, dat al die conclusiën uit het „droit primitif" niets beteekenen voor het regt van onzen tijd, terwijl bovendien menigeen zulk een „droit

---

[1]) T. a. p, p. 45. Vgl. ook p. 13, 27 en T. I, p. 402.

primitif" zou kunnen uitdenken, waaruit juist het tegendeel zonneklaar bleek.

Maar, laat ons de bewijsvoering nagaan.

Het territoir bestaat uit al de bijzondere eigendommen der onderdanen te zamen. Ieder individu heeft aan het opperhoofd van den staat een deel van zijne magt en bevoegdheid afgestaan. Dit is zoowel met het grondgebied gebeurd als met het schip. Het totaal nu van al die kleine gedeelten magt, maakt de jurisdictie uit, deze strekt zich dus ook uit over het schip en wel met uitsluiting van eenige andere [1]).

HAUTEFEUILLE grondt zich hier op eene stelling, waarvoor geen bewijs geleverd is, en zelfs niet kan geleverd worden. Ja, ware zij al bewezen, er zou niets anders uit volgen, dan dat in den tijd van den zoogenaamden natuurstaat, dit feit had plaats gehad. Dit feit zoude dus nog niets bewijzen voor het regt der volgende tijden. Het regt toch heeft zich steeds ontwikkeld gelijk de mensehheid zelve. Naarmate de behoeften der menschen toenemen en veranderen, naar die mate vermenigvuldigen en wijzigen zich ook de regtstoestanden, regtsbetrekkingen en regtsbegrippen, ook in het volkenregt. Het onbestemd rondtasten op een gebied, dat nooit bestaan heeft dan in het brein van enkele geleerden, brengt ons niet verder.

Wij hebben in de tweede plaats gezegd, dat HAUTEFEUILLE zelf volstrekt niet getrouw blijft aan de leer, die hij verkondigt. Om dit te bewijzen, zullen wij op eenige punten de aandacht vestigen.

Een onafhankelijke staat — en van zoodanigen kan hier alleen sprake zijn — heeft uitsluitend gezag over zijn grondgebied. Geen andere kan zich eenig gezag, hoe gering ook, daarover aanmatigen, zonder aan die onafhankelijkheid te kort te doen [2]). Geen gedeelte van het grondgebied

---

[1]) Tit. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 8, v.

[2]) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 7. Vgl. ook HUBER, *Praelect.*, II, L. I, Tit. 3, § 2, sq.; DE MARTENS, *Précis*, §

kan door de daden van eenige zijner bewoners ophouden zulks te zijn: dat kan alleen door daden, waaraan de geheele staat als zoodanig deel heeft, b. v. verovering, afstand, etc. [1]). Bij het behandelen van den toestand der schepen nu houdt HAUTEFEUILLE deze grondregels geenszins in het oog, zelfs dan niet, wanneer hij bezig is zijne stelling te verdedigen.

Wanneer het schip binnen vreemd gebied is gekomen, zegt hij, dan blijft het onder de jurisdictie van den staat, waar het is uitgerust, alleen die zaken, welke betrekking hebben op de plaats waar het zich bevindt, vallen onder de jurisdictie van den localen soeverein [2]). Wanneer de bemanning tracht te smokkelen, dan wordt zij gestraft [3]). De locale autoriteiten mogen dus de misdadigers van het schip doen weghalen, ja zelfs in sommige gevallen 't geheele vaartuig verbeurd verklaren. — Zou een staat het wagen zoo iets te doen binnen het naastbijliggend grondgebied van een anderen staat, en dan nog beweren, dat hij zijn regt niet te buiten gegaan was?

Is er aan boord iets misdreven tegen iemand aan de equipage vreemd, dan moet het door de locale autoriteit bestraft worden (II, p. 28). Het stuk grondgebied houdt dus op dit te zijn door een misdrijf van een zijner bewoners. Dat zal toch wel niemand willen toepassen op het „territoire proprement dit."

Hetzelfde zal gebeuren wanneer een onzijdig schip, dat in eene geblokkeerde haven lag, deel had genomen aan de verdediging der stad (III, p. 175), of wanneer het zich schuldig maakte aan het toevoeren van oorlogscontrabande (III,

---

72; PHILLIMORE, Vol. I, CXLV, CL, CCCXV, v., p. 162, 166, 345, v.), WHEATON, *Elements*, p. 113; FOELIX, no. 9, 10, p. 19, v.; BAR, § 147, p. 582.

[1]) HEFFTER, § 72; PHILLIMORE, Vol. I, CLII, CCLXXXVI, v., CCXCIII, v., p. 166, 310, 315.

[2]) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 5—46.

[3]) *Ib.*, Tit. IX, Ch. II, Sect. IV, § 2, T. II, p. 151 en Ch. III, § 2, p. 173.

p. 359, 434, v.). Wanneer schepen binnen vreemd watergebied komen, moeten zij het daar heerschend gezag erkennen (I, p. 236), dit laatste kan een oorlogschip dwingen zijne haven niet te verlaten dan 24 uren na het vertrek van een schip des vijands (II, p. 121), geene daden van oorlog mogen worden verrigt binnen dat gebied van den onzijdigen staat (I, p. 413, v., 455, v., IV, p. 332).

Aan de visites van douanen moet het vreemde koopvaardijschip zich onderwerpen, — maar, zegt HAUTEFEUILLE, dat zijn geen „actes de juridiction," (II, p. 18, 38), evenmin als de visite in tijd van oorlog (III, p. 357, 443, 512, IV, p. 7, 122, v., 125). Wij antwoorden echter steeds, welken zachten vorm men ook er aan geve, hoezeer men dat regt ook beperke, nimmer zou men zich wagen op het grondgebied van een vreemden staat, om te onderzoeken of, en te beletten dat zijne bewoners pogingen deden om te smokkelen, of om den vijand op de een of andere wijze te ondersteunen.

Wat volgt nu uit de bijgebragte voorbeelden? — Daaruit volgt, dat HAUTEFEUILLE òf erkennen moet, dat hij te ver is gegaan door te beweren, dat het schip werkelijk is een deel van het territoir, òf, dat hij zijne toevlugt moet nemen tot verzinselen. Hij zou zich b. v. moeten beroepen op een pactum tacitum tusschen de staten, waarbij ieder een deel van zijn grondgebied liet varen, wanneer er door zijne onderdanen iets was misdreven, en wel ten einde lastige verwikkelingen te vermijden, niet in een oorlog gesleept te worden enz. — Zoo zou hij ook een soort van pactum tacitum moeten erkennen, wat betreft het regt van elken staat, om aan gedeelten van het grondgebied van anderen bevelen op te leggen, ja zelfs om ze te dwingen tot gehoorzaamheid daaraan. Deze manier echter om een systeem te verdedigen zal wel niet de regte zijn: wij houden het dan ook voor waarschijnlijk, dat de schrijver zich door zijn ijver voor de neutralen heeft laten medeslepen, om iets als eene waarheid voor te stellen, wat op dien naam geen regtmatige aanspraak kan maken.

Terwijl hij toch had kunnen volstaan met aan te toonen dat de gelijkstelling van schip met territoir algemeen aangenomen en erkend was, heeft hij nog meer willen bewijzen: nl. dat het in werkelijkheid territoir *is*, om zoo alle mogelijkheid weg te nemen, dat men soms den onzijdigen handel zou kunnen benadeelen [1]).

Hetzelfde zal wel moeten toegepast worden op HÜBNER, die zonder echter eenig nader bewijs te leveren, ook stelt: *„onzijdig schip is onzijdig grondgebied"* [2]). Hij zegt het dan ook, gelijk HAUTEFEUILLE erkent [3]), om er een argument uit te trekken voor eene andere stelling, nl. dat de vlag de lading dekt.

PLOOS VAN AMSTEL, die, zooals wij reeds gezien hebben, de vijandelijke goederen aan boord van neutrale schepen voor even veilig houdt als binnen neutraal gebied, weêrlegt BYNKERSHOEK, die van een ander gevoelen was en op het erkende regt van visite wees, door ook dit te loochenen, terwijl hij in zijn betoog de aandacht er op vestigt, dat volgens het algemeen erkend regt iedereen heer en meester is over zijn goed, de eigenaar van het schip dus niet kan worden genoodzaakt een vreemdeling toe te laten, daar toch ook op de zee het regt der volken, waaruit 't eigendomsregt is ontstaan, blijft werken [4]). Wanneer men echter niet vergeet, dat hier het regt der volken meer het Jus Gentium van de Romeinen, dan het internationaal regt van de latere tijden is, dan is het duidelijk, dat wij geene verdere moeite behoeven te doen om hem te weêrleggen.

Wanneer men PHILIPSON hoort zeggen: „schip *is* territoir,"

---

1) Wij maken de uitspraak van CAUCHY tot de onze: „d'autres au contraire, animés du louable désir d'intéresser la logique au succès d'une cause qui avait toutes les sympathies des amis de la justice et de l'humanité, se sont appliqués à faire sortir des faits acquis un principe plus large, qui pût servir à résoudre en faveur des neutres des questions trop longtemps controversées." *Histoire*, T. II, p. 155.

2) *La saisie des bâtiments neutres*, T. I, Part. I, Ch. 2. § 8.

3) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 12.

4) *Verhandeling*, Hoofdd. III, § XI, p. 135—142.

zou men zich in zijne bedoeling ligt kunnen vergissen, en meenen, dat hij dien regel in den strikten, letterlijken zin eene waarheid noemt. Volgens zijne opvatting echter is de beteekenis eenvoudig deze: „het schip bevindt zich tot den staat in dezelfde verhouding als het territoir." Hij waarschuwt echter tegen de leer van hen, die den regel voor eene figuurlijke spreekwijze, voor eene fictie houden, want zij vatten hem zoo beperkt mogelijk op, juist omdat hij eene fictie is. Men moet bedenken dat de fictie alleen in den naam ligt, de zaak niettemin waar blijft, en er dus slechts van eene *schijn*fictie sprake kan wezen. De zaak nu, die onbetwijfelbaar is, is deze, dat op het schip de leer moet toegepast worden: elke plaats, waarover zich het soevereiniteitsregt van den staat uitstrekt, is ook evenzeer aan dat soevereiniteitsregt onderworpen. Omdat echter de uitdrukking „schip is territoir" zeer ligt aanleiding kan geven tot verkeerde opvattingen, is hij er geen groot voorstander van [1]).

Al stond inderdaad het schip tot zijnen soeverein in dezelfde verhouding als het territoir, dan zou daaruit nog niet volgen, dat het werkelijk territoir is. Dan stelt men het ten opzigte van eenige zeer gewigtige betrekkingen er meê gelijk, en drukt dat uit door dien korten volzin, die toch eigenlijk eene onwaarheid blijft: vat men de woorden op in den zin, die hun toekomt, dan moet men erkennen, dat de regel „schip is territoir" eene fictie moet heeten, zoodra hij niet anders beteekent, dan 'tgeen PHILIPSON er in zien wil.

Diegene, die in de tijd van de Romeinen uit de gevangenschap teruggekeerd was, wordt in vele opzigten gelijk gesteld met iemand, die nooit gevangen was geweest: zeide men nu „nunquam in captivitate fuit," dan zou men onwaarheid spreken, want dat was hij wel degelijk. Daarom „fingitur numquam in captivitate fuisse." — Zoo ook met dezen regel: men stelt het schip in zijne verhouding tot

1) *Proefschrift*, p. 291, v.

den staat met territoir gelijk, maar mag daarom niet zeggen, „navis *est* territorium" doch, wil men die gelijkstelling op eene korte wijze uitdrukken, dan zegge men: „navis fingitur esse territorium."

Behalve de reeds genoemden is ons geen schrijver bekend, die den regel als de uitdrukking eener werkelijkheid opvat, de overigen zijn deels van gevoelen, dat hij eene in het volkenregt opgenomen en ook goed te keuren fictie is, deels dat hij als valsch en onaannemelijk moet worden verworpen [1]).

Wij hebben opgemerkt, dat HAUTEFEUILLE met de overige argumenten, die hij aanvoert om zijne waarheid te betoogen, inderdaad slechts het bewijs tracht te leveren, dat hij algemeen erkend en dus in het volkenregt aangenomen is: m. a. w. dat men het schip beschouwt als, gelijk stelt met territoir. In hoeverre dat het geval is, zullen wij nu moeten onderzoeken, terwijl ons dan tevens de gelegenheid zal gegeven zijn, om het gevoelen van PHILIPSON, den nieuwen verdediger van den regel, nader te beschouwen.

Onzes inziens zal men het best over den regel kunnen oordeelen, wanneer men eerst de regtsbetrekkingen nagaat, daaruit toch moet hij ontstaan zijn, daarop moet hij gebouwd wezen. Wij zullen dus het schip moeten beschouwen in de verschillende toestanden, waarin het zich kan bevinden, d. i. in open zee en in vreemd watergebied, zoowel met betrekking tot zijn eigen als tot vreemde staten. Dikwijls zal het raadzaam zijn, onderscheidingen te maken b. v. tusschen

---

[1]) Wij kunnen in het midden laten, of Mr. J. A. MOLSTER, die in zijn brief aan Mr. MIRANDOLLE, (*Regtsgel. Bijbl.*, 1854, bl. 75) terwijl hij over eene andere vraag spreekt, in het voorbijgaan zegt: „schip toch is territoir, in welke zee, bij welk volk ook onze driekleur waait, de schipper en de schepelingen drukken Hollandschen bodem," alleen het voortduren van den regtsband op het oog heeft, of wel den regel opvat in den zin, dien b. v. HAUTEFEUILLE er soms aan toont te hechten. ORTOLAN (*Règles Intern.*, T. I. p. 193) schijnt HELLO ook tot de verdedigers van den regel te brengen, deze erkent echter, dat hij eene fictie is, vgl. *Rev. de législ. et de jurisprudence*, 1843, p. 142.

tijd van oorlog en van vrede, tusschen oorlog- en koopvaardijschepen.

§ I. Toestand van het schip in volle zee.

1°. *Met betrekking tot den staat waartoe het behoort.*

NAPOLEON I zeide: „Un bâtiment chargé de marchandises, naviguant sur les mers est soumis aux lois civiles et criminelles de son souverain, comme s'il était dans l'intérieur de ses états. Un bâtiment, qui navigue, peut être considéré comme une colonie flottante [1]). En de beroemde J. BENTHAM noemde het schip „a little wandering province, like the island of Laputa [2])." Willen zij met deze woorden zeggen, dat het schip in volle zee onderworpen blijft aan zijnen staat, dan bevestigt zoowel de praktijk als de theorie er de waarheid van. Wij hebben het reeds gezien, van de vroegste tijden af was men gewoon het gezag van den staat te doen voortduren zoo op oorlog- als koopvaardijschepen, die uit zijn midden in zee werden gezonden, geene publicisten hebben hunne stem er tegen doen hooren en tot op den huidigen dag vinden we bij alle beschaafde volken op dit punt eene algemeene overeenstemming. En deze berust niet op toeval: er bestaat een diepere grond voor, het is de gelijkheid van behoeften voor de zeevaart, het is de gelijkheid van de zee voor allen. Want indien erkend wordt, dat de staten van elkander onafhankelijk zijn, dat de zee vrij is — en wij koesteren geen vrees dat er nog eens een SELDEN zal opstaan om het tegendeel te beweren —, dan volgt daaruit reeds, dat geen schip, uitgezonden door eenig volk, zich op dat vrije ruim aan het gezag van een ander zal moeten onderwerpen. De band, die het vereenigde met zijn vaderland, blijft bestaan; de regts-

---

1) GOURGAUD, *Mémoires de Napoleon*, T. II, p. 96.

2) *The works* of J. BENTHAM, (ed. Bowring) Edinburgh, 1863, Vol. III, p. 201, v.

gemeenschap er mede duurt voort; de staat heeft het niet uit zijne haven laten zeilen om het zonder eenig regt of wet aan den wind en aan het noodlot over te laten: ook daar strekt zijne beschermende hand zich er over uit. De onderdanen, die hunne belangen, ja hun leven aan dat schip toevertrouwd hebben, behouden aanspraak op regtszekerheid, die hun op de vrije zee door niemand zou kunnen gewaarborgd worden, dan juist door hun eigen staat, onder wiens pligten toch wel het verzekeren der regtsveiligheid eene eerste plaats zal bekleeden.

De vlag, die het schip voert, is het teeken zijner nationaliteit. Wel kan er misbruik van gemaakt worden, soms zelfs in erge mate [1]), maar om dat zooveel mogelijk te voorkomen, bestaan er nadere bepalingen, die wel door elken staat afzonderlijk worden vastgesteld, maar toch in hoofdzaak op hetzelfde neêrkomen. Zoo moet het schip van behoorlijke papieren voorzien zijn, die echter niet worden verleend, dan wanneer aan eenige vereischten voldaan is. Deze zijn nu meer, dan minder bezwarend, en zullen wel allengs met het verdwijnen van het beschermend stelsel tot een minimum gereduceerd worden [2]). Veelal wordt vereischt, dat het schip binnenlands gebouwd is (behoudens de gelegenheid tot naturalisering), verder, dat het aan onderdanen toebehoort, somtijds, dat de bemanning bestaat uit onderdanen, enz. [3]). Voldoet het aan deze vereischten, dan heeft het aanspraak op bescherming, de staat oefent zijne regtsmagt er over uit.

---

[1]) Zie b. v. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. VIII, Sect. III, T. III, p. 433; PHILLIMORE, Vol. III, CCCCLXXXV, p. 606.

[2]) Vgl. ons verdrag met Engeland van 27 Oct. 1837, gewijzigd bij dat van 27 Maart 1851, bij LAGEMANS, *Recueil des Traités* etc., no. 154 en 250.

[3]) Wet van 14 Maart 1819, en 8 Aug. 1850; Wetb. v. Kooph., art. 357, 397, Code de Comm., art. 226. — Vgl. v. KALTENBORN, *Seerecht*, B. I, § 44, v., p. 85; ORTOLAN, *Règles. Intern.*, T. 1, p. 172; PHILLIMORE, Vol. III, p. 606; BÉDARRIDE. t. a. p., T. I, p. 31, v., no. 28; GOLTDAMMER, *Archiv*, B. III, p. 657.

Naar het ons voorkomt, heeft dat voortduren van den regtsband veel bijgebragt tot het ontstaan en verspreiden van den regel „schip is territoir." Volgens HAUTEFEUILLE heeft dat voortduren juist zijnen grond in de waarheid, welke in dien regel is uitgedrukt: bestond deze grond niet, dan zou ook al wat er op steunt natuurlijk moeten in vervallen. Maar van den anderen kant gebruikt hij ook weêr dat erkende feit (het voortduren van den regtsband) om te bewijzen, dat schip territoir is; immers hij zegt: de staat oefent zijne regtsmagt uit over het schip, ergo is dit territoir, want al wat onder die regtsmagt valt, is territoir. Dit laatste is echter geenszins bewezen, hiertoe worden zelfs geene pogingen aangewend, 't scheen gemakkelijker het te doen doorgaan voor eene onbetwistbare waarheid, die geen bewijs noodig heeft. Zoo meent hij het bestaan te bewijzen eener oorzaak (de territorialiteit van het schip) door een gevolg van eene geheele andere oorzaak (het voortduren van den regtsband, dat door den aard der zaak werd gevorderd) er aan toe te schrijven [1]). Het behoeft dus wel niet gezegd worden, dat wij ons met zijn gevoelen niet kunnen vereenigen.

Op een andere wijze gaat PHILIPSON te werk. Hij toont n.l. aan, hoe men reeds in de alleroudste tijden der scheepvaart er toe moest komen, den regtsband tusschen het schip en den staat, waartoe het behoort, te doen voortduren. Wanneer hij daaruit echter de conclusie trekt, dat de regel „schip is territoir" even oud is als de scheepvaart zelve (p. 8—11), moeten wij ons bepaald hiertegen verzetten, want aangenomen, dat er bij het ontstaan der scheepvaart reeds staten waren, zouden wij toch alleen dan vrede er meê kunnen hebben, indien hij zich zóó had uitgedrukt: de regel, dat het schip, wat betreft de onderdanigheid aan zijnen staat, met territoir wordt gesteld gesteld, is even oud enz. Men moet toch wel in

---

[1]) Zie *Droits et Devoirs*, Titr. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 5—46. Ook bij DALLOZ, *Rec. Pér*. 1859, I, p. 87, v.

het oog houden, dat er dan nog alleen sprake is van de betrekking tusschen het schip en zijn eigen staat; daar echter de regel van het volkenregt „schip is territoir" van veel ruimeren omvang is, en ook de betrekking tot vreemde staten omvat, kan hij niet dan veel later ontstaan zijn [1]).

Ook de schrijver van het reeds vermelde artikel in GOLTDAMMER's *Archiv* is eene andere leer toegedaan. Hij redeneert aldus: men heeft bij de behandeling van vele verhoudingen der inwendige wetgeving en van het internationaal verkeer, evenals in de wetenschap des volkenregts, sterk overgeheld tot het aannemen van den regel, het schip is een stuk grondgebied van den staat, waartoe het behoort, het is daarvan als 't ware een bewegelijk gedeelte; schoon men moet erkennen, dat die regel in zekeren zin eene fictie is. In Engeland — zoo gaat hij voort — hecht men zijne goedkeuring aan de stelling, dat de jurisdictie van den staat op het schip in volle zee blijft bestaan, de daar gepleegde misdrijven dus er onder vallen. Dit leidt men nu daaruit af, dat het schip en zijne bemanning, door de grenzen van hun vaderland te verlaten, niet regteloos worden kunnen, eene andere jurisdictie noch regtens, noch feitelijk in de plaats gekomen is of komen kan, de oude dus noodzakelijk voortduren moet; dat daarom echter de regel: het schip is eene voortzetting van het grondgebied, nog geenszins behoeft aangenomen te worden. Dezen noemt men eene fictie, waarvan de onhoudbaarheid vooral blijkt uit den toestand, waarin het schip komt, als het vreemde havens binnenloopt. Daarentegen is de stelling, dat het eenvoudig voortduren der jurisdictie, ook zonder de fictie, alles opheldert, zeer wel houdbaar, zeggen de Engelschen verder, omdat hiermede de wijzigingen tengevolge van 't aankomen in vreemde havens, uitstekend overeen te brengen zijn, daar er dan slechts sprake is van eene collisie tusschen de

[1]) Vgl. boven, p. 7, vv.

regten van twee souvereiniteiten, van welke natuurlijk die van den staat, in wiens gebied het schip ligt, den voorrang verdient, terwijl de collisie van twee souvereiniteiten over een en hetzelfde territoir onoplosbaar zou zijn.

Na zoo het gevoelen, dat hij bestrijdt, uiteengezet te hebben, besluit de schrijver aldus: al dient men nu ook toe te stemmen, dat de territorialiteit eene fictie moet genoemd worden, die allezins voor bestrijding vatbaar is, zoo is toch de zwakheid van het engelsche systeem over het eenvoudig voortduren der jurisdictie nog veel grooter. Wij mogen daarom onze stelling blijven vasthouden.

Hij erkent dus, dat de fictie zeer wel te bestrijden is, maar handhaaft haar toch, alleen omdat de meening van hen die haar bestrijden nog minder goed is te verdedigen. Dit laatste wordt eenvoudig beweerd, niet bewezen, en vóór de houdbaarheid der fictie volstrekt niets aangevoerd, geen enkele grond, waarop zij steunt, opgegeven [1]). Deze bewijsvoering brengt ons dus niet verder, zij kan nergens toe leiden, immers men kan niet volstaan met het aanvoeren eener fictie als „raison justificative;" daar zij in allen gevalle zelf eerst moet geregtvaardigd worden. Wij slaan dus een veel veiliger weg in, wanneer wij met WHEATON zeggen: „het is eene jurisdictie over personen, maar niet over territoir, die de staat uitoefent over het schip in volle zee" [2]). Het kan niet onkend worden, dat de regtsbetrek-

---

[1]) GOLTDAMMER, *Archiv*, 1855, B. III, p. 653, v.

[2]) *Elements*, p. 504 (Fr. Vert., T. II, p. 101). Zoo maakt men zich o. i. ook eene onjuiste voorstelling, als men zegt, dat de staat door de tegenwoordigheid van een schip de souvereiniteit verkrijgt over dat kleine deel der zee, dat door het schip bezet is. Wanneer wij bij DUPIN lezen, (*Requisitoires* etc., p. 481) „Un vaisseau dans cette juridiction a même une sorte de territoire autour de lui," dan kunnen we gelooven, dat hij in zijne sierlijke rede een beeld heeft ingevlochten, zonder naauwkeurig er over te hebeen nagedacht, maar wanneer wij HAUTEFEUILLE (*Droits et Devoirs*, T. III, p. 432), dezelfde stelling in vollen ernst hooren verkondigen, dan moeten we er een oogenblik bij stilstaan. De plaats van COCCEJUS, die hij tot staving van zijne bewering aanhaalt: „Jus utendi

king tusschen den staat en zijnen onderdaan blijft bestaan, ook nadat deze het grondgebied verlaten heeft. Wij zien dit erkend, zelfs voor het geval, dat hij zich alleen in een vreemden staat begeeft. Misdrijven, daar door hem gepleegd, worden alom gestraft door den staat, waartoe hij behoort, Engeland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, hoe streng zich ook aan het territorialiteits-principe houdende, hebben toch voor hoogverraad, bigamie, moord en manslag denzelfden regel aangenomen, die in bijna alle wetgevingen ook voor vele andere misdrijven geldt [1]). Hoeveel meer reden bestaat er nu niet om hetzelfde aan te nemen voor iemand, die zich met een aantal zijner landgenooten begeeft op de vrije zee, waar geen vreemde staat jurisdictie heeft. De bemanning van zulk een schip maakt eene soort van genootschap uit, onder bescherming van zijnen staat, en blijft aan de wetten hiervan onderworpen. Wij behoeven ons dus niet bang te laten maken voor het schrikbeeld, 'twelk HAUTEFEUILLE ons voorstelt, dat nl., als zijne stelling niet doorgaat, de schepen en hunne bemanning aan geen regt of wet meer onderworpen zijn, dat zij, wanneer zij elkander ontmoeten, zoowel in tijd van vrede als van oorlog, geene regten tegenover elkander hebben te

---

tantum durare quamdiu quis utitur et usus ille tantum acquiri occupanti quatenus occupat" (*Ad* GROT. *Mare Lib.*, Cap. V), bewijst niets, want zij handelt alleen over het *gebruik*. Indien men verder de vrijheid der zee erkent, zal men moeijelijk kunnen aannemen, dat de tegenwoordigheid van een schip aan den staat over een deel er van hetzelfde regt kan verschaffen als over zijn grondgebied. HAUTEFEUILLE's leer is dan ook in lijnregten strijd met 'tgeen hij op p. 109, deel IV beweert, waar hij ontkent (en wel teregt) dat schepen onder vreemd convooi vrij zijn van visite. Ook hier volgen wij WHEATON, die zegt „that part of the ocean which is temporarely occupied by them forms no part of the territory." (*Elements*, p. 504); Vgl. ook v. SAVIGNY, *Recht des Besitzes.*, § 1.

[1]) Vgl. BAR, § 132—139, p. 510—550, vooral p. 510 ([2]) en 523 FOELIX geeft de bepalingen uit bijna alle wetgevingen van Europa op, die alle overeenstemmen, T. II, p.261—286, No. 548—571.

eerbiedigen, dat er geen zeeoorlog, geen onderscheid tusschen neutralen en belligerenten meer denkbaar is, enz. [1]).

Menig schrijver van gezag heeft diezelfde leer voorgestaan, en al hebben zij haar meestal niet uitvoerig verdedigd of geregtvaardigd, toch zijn zij het hierover met ons eens, dat de regtsbetrekking voortduurt en het schip in open zee even zeer onderworpen blijft aan het gezag van den soeverein, als het territoir, zonder dat het daarom territoir is [2]).

De gevolgen hiervan zijn van groot gewigt. De strafwet zal aan boord blijven werken, en misdrijven, daar gepleegd, gestraft worden moeten door den staat, waartoe 't schip behoort, ook indien een vreemdeling de schuldige is [3]).

Aan den kapitein is de handhaving der orde en tucht, de uitvoering der wet opgedragen [3]). Zoowel de bemanning als ook de passagiers zijn hem gehoorzaamheid verschul-

---

[1]) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 42, v. Vgl. HEFFTER, § 78; KALTENBORN, *Seerecht*, B. II, § 215, p. 347.

[2]) DE VATTEL, L. I, Ch. XIX, § 216; L. II, Ch. VII, § 8; AZUNI, T. II, Ch. 3, Art. 2; OLIVIER, 53, 55, 58, enz.; SAALFELD, p. 297, v.; FOELIX, T. II, No. 544, p. 257; WHEATON, *Elements*, p. 504. (Fr. vert., T. II, p. 101); MASSÉ, T. I, p. 252; DEN TEX, *Bijdragen*, VIII, p. 559, v.; VAN DEINSE, *Alg. Beg. v. Strafregt*, § 260; BAR, p. 413, 531; CAUCHY, T. II, p. 152; ORTOLAN, T. I, p. 257, v.; HUHN, p. 134.

[3]) Zie b. v. H. R. 12 Jan. 1858, V. D. HONERT, I, p. 5. In den regel zullen misdrijven op nederlandsche schepen in volle zee gepleegd, onder art. 8, 9, Wetb v. Strafv. vallen. Is echter een misdrijf aldaar door en vreemdeling tegen een vreemdeling gepleegd, dan zal de bevoegdheid van den nederlandschen regter twijfelachtig worden. Het beginsel „schip is territoir" zal niet kunnen worden ingeroepen, de analogie met het Burg. Wetb. of de wet van 1856 zal ook, in jure poenali bovenal zeer gevaarlijk zijn. Zeer wenschelijk moet het dan ook genoemd worden, dat de wet in het geval voorzag. Vgl. POLS in *Themis*, 2e verz. XI, p. 602, v.; anders PHILIPSON, p. 274.

Preussisches Ober Tribunal, 12 Sept. 1855, GOLTDAMMER, III, p. 658. — Het hof van Bordeaux erkende de bevoegdheid van den vreemden regter wegens een misdrijf, door een Franschman gepleegd aan boord van een vreemd schip in volle zee, (31 Jan. 1838). DALLOZ, *Rép.* in voce *Compétence Criminelle*, No. 123, T. XI, p. 338; DEVILLENEUVE, 1839, 1, 37. — Vgl. KENT, Vol. I, § 363, v.

[4]) Over de bepalingen omtrent de tucht zie boven p. 129—131.

digd [1]). Hij heeft het regt, correctionele straffen op te leggen, zijn er zwaardere misdrijven gepleegd, dan moet hij zorgen voor een zooveel mogelijk volledig relaas der feiten en omstandigheden en zoo noodig den schuldige in verzekerde bewaring stellen.

Ook het burgerlijk regt blijft op het schip voortwerken. De vorm der handelingen is die, welke in den staat van 't schip wordt voorgeschreven, schoon in sommige opzigten onmogelijk alle formaliteiten kunnen vervuld worden. Men behoudt zijn vroeger domicilie, wat van belang kan zijn bij dagvaarding, erfopvolging, enz. [2]).

De kapitein moet akten van geboorte en overlijden, als ook testamenten opmaken, dus in sommige gevallen den ambtenaar van den burgerlijken stand en den notaris vervangen [3]).

Hij moet zorgen voor de administratie, voor noodzakelijke reparatiën, voor schip en lading, zooveel mogelijk den aangewezen koers volgen, het dagboek houden, het schip verdedigen, als het door zeeroovers wordt aangevallen, zich in tijd van oorlog houden aan de voorschriften van het volkenregt. Hij mag het schip niet verlaten, dan in den allerhoogsten nood, en na beraadslaging met de voornaamsten der bemanning, hij moet de papieren en het kostbaarste van de lading meênemen. In geval van gebrek aan levensmiddelen, kan hij ieder dwingen het zijne te deelen met de overigen, evenwel onder belofte van schadeloosstelling. Heeft een passagier gebrek, dan moet hij dezen eveneens mededeelen van 'tgeen hij onder zijne beschikking heeft. In geval van nood kan hij, na gehouden overleg met de voornaamsten der bemanning, een deel der lading over boord

---

[1]) Over passagiers, zie een arrest van 't hof van Aix, 17 Sept. 1827, en DALLOZ, *Rép.* in voce *Droit Maritime*, No. 322.

[2]) Vgl. KALTENBORN, B. I, § 76, § 82; MASSÉ, T. I, p. 255.

[3]) Zie b. v. art. 35, 36, 60, 994, Burg. Wetb. art. 59, 86, 87 989, 990, 993, Code Civil.

werpen. Hij mag niet eigenmagtig afstand doen van zijne betrekking [1]).

De schepelingen mogen niet zonder verlof het schip verlaten, veel minder eene boot wegnemen. Zij moeten zich stipt onderwerpen aan de subordinatie, en mogen hunne diensten nimmer weigeren. Strenge straffen staan op wederspannigheid en muiterij. Van den anderen kant hebben zij regt op een gedeelte van het bedongen loon, op goed logies, op levensonderhoud, op verpleging in geval van ziekte enz.

De uitgebreidheid der bevoegdheid om te straffen, den kapitein opgedragen, is meer en meer beperkt, vooral de lijfstraffen (kielhalen, onderdoopen, enz.) verdwijnen allengs [2]).

2°. Toestand van het schip in open zee met betrekking tot vreemde staten.

a. *In tijd van vrede.*

Zoo als duidelijk is, kan hier slechts sprake zijn van de verhouding der schepen van verschillende staten tot elkander: een schip toch in volle zee kan alleen met een vreemden staat in aanraking komen, door op dat gebied een van diens schepen te ontmoeten.

Algemeen stemt men toe, dat geen staat op de vrije zee regtsmagt kan uitoefenen over een schip, dat hem niet toebehoort, en als men dezen regel erkent, zal men het aanhouden, doorzoeken of in beslag nemen voor ongeoorloofd

---

[1]) Cour de Cassation, 4 Junij 1834, (DALLOZ, *Rép.* in voce *Droit maritime*, No. 317.

[2]) In de wet van 7 Mei 1856, *Stbl.* No. 32, wordt er niet meer van gesproken: in het crimineel wetboek voor het krijgsvolk te water 20 Julij 1814, en het Reglement op de Regtspleging bij het krijgsvolk te water bestaan zij echter nog. Zie *Bijv. Staatsbl.* II, 2e ged., p. 915, art. 22, 25, 27, 29—35, enz., ook p. 960; Vgl. in 't algemeen KALTENBORN, *Seerecht*, B. I, § 62—84, p. 155—228; PARDESSUS, *Droit Commercial*, T. I, No. 326—330, 332—337, 341, 350, 353—355; T. II, No. 7, 11, T. III, No. 64. — KENT, Vol. III, § 159—253. Wetb. v. Kooph., boek II, Code de Commerce, L. II.

verklaren. Ieder schip heeft daar het regt, ongestoord zijne reis voort te zetten, mits het geen inbreuk make op de regten van anderen. Natuurlijk heeft het de bevoegdheid, gebruik te maken van het gedeelte, dat het bezet, en dat noodig is voor zijne bewegingen. Ook zal niemand zich verzetten tegen het algemeen aangenomen gebruik, dat koopvaardijschepen elkander naderen, 'tzij om berigten in te winnen, of te verzenden, 'tzij om elkaar hulp en bijstand te verleenen. Evenzoo hebben oorlogsbodems de gewoonte, andere vaartuigen te naderen, om te zien, of het soms roofschepen zijn, die zij op hunnen weg ontmoeten: op grooten afstand toch zijn zij niet altijd met genoegzame zekerheid te herkennen. Intusschen is geen vaartuig regtens verpligt bij te leggen, of het naderende schip af te wachten [1]. De vrijheid der zee en de gelijkheid van allen op dat gebied, moet natuurlijk aan een iegelijk verbieden een ander te hinderen of lastig te vallen, zelfs niet uit vrees voor gevaar en alleen in geval van nood mag men geweld gebruiken. Maar hier vindt men een' waarborg in de gelegenheid om door tusschenkomst van het staatsgezag in zijn regt hersteld te worden: op zee toch heerschen algemeene wetten, die door elken beschaafden staat worden geëerbiedigd, en het zal in den regel veiliger zijn op zulk eene wijze zijn regt te vervolgen, dan door zich zelven te helpen [2].

Eerbiediging dus van het vreemde schip evenzeer als van territoir moet als algemeene regel op den voorgrond gesteld worden. Alleen dan, wanneer misdrijven tegen het volkenregt gepleegd worden, mag daarvan worden afgeweken: voor zeeroovers dus zal hij niet gelden, zij hebben dan ook geene aanspraak op eene vlag, geene nationaliteit

---

[1]) Men noemt dit regt om elkaâr te naderen *Right of approach*, *Right of Intervisitation*, *droit d'approche*, *enquête du pavillon*, enz. — Vgl. in 't alg. ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. I, p. 228—257; TWISS, Vol. II, § 92, p. 179; WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 317, en in de *Revue de droit Français et étranger*, 1846, waar hij het werk van ORTOLAN bespreekt.

[2]) Vgl. PHILLIMORE, Vol. III, CCCXXVI, p. 422, v.

heeft hen onder hare bescherming, zij kunnen, waar ook gevonden, worden aangevallen en gevonnisd, waar de wet des overwinnaars het voorschrijft [1]).

In sommige gevallen verschilt men echter van gevoelen, omdat de één den regel strenger opvat, dan de ander, of omdat men soms de uitzondering, ten opzigte der zeeroovers gemaakt, verder uitstrekt [2]).

Vooral de vragen omtrent het regt van visite komen hier in aanmerking. Wij hebben reeds aangetoond, dat het is ontstaan uit de behoeften van den oorlog, zooals trouwens algemeen wordt erkend. Om echter den onmenschelijken slavenhandel uit te roeijen heeft men er naar gestreefd, het ook in tijd van vrede te doen uitoefenen, vele traktaten zijn gesloten, waarbij het werd toegestaan, maar eene algemeene overeenkomst tusschen alle, of zoo goed als alle staten met zulk eene bepaling is nog niet tot stand gekomen.

Men heeft echter getracht, door eene onderscheiding te

---

1) Vgl. DE BOSCH KEMPER, *Wetb. van Strafv. ontwikkeld* enz., D. I, p. 85; KLÜBER, p. 380; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. III, p. 483; HEFFTER, § 80; FOELIX, T. II, no. 545; BAR, p. 575; PHILLIMORE, Vol. I, CCCLIII—CCCLVII, p. 379—391; KENT, Vol. I, p. 153; ORTOLAN, T. I, p. 207—228; J. VAN EYK, Proefschr. *over de algemeene beginselen van het internationaal politieregt*, Leiden, 1860, p. 151.

2) Het salueren in open zee is niets dan eene beleefdheid: eischen kan niemand het aldaar, de aanspraken van vorige eeuwen vinden tegenwoordig geene verdedigers meer. Het gebeurt in den regel door kanonschoten (veelal een oneven getal en zelden meer dan 21), door het neêrhalen der vlag, of het strijken van het topzeil. Als vaste regels voor het eerst groeten zijn aangenomen: een schip, dat een' vorst aan boord heeft, wordt eerst gegroet, eveneens eene vloot, wanneer zij een hulpeskader of een alleenzeilend schip ontmoet. Schepen van denzelfden rang groeten elkaâr in den regel niet; die van lageren rang het eerst die van hoogeren, het koopvaardijschip den oorlogsbodem. Vgl. DE MARTENS, *Précis*, § 158—163; PHILLIMORE, Vol. II, XXXII—XXXIV, p. 39—41; SCHMALZ, p. 191—193; TWISS, Vol. I, § 188; p. 267; ORTOLAN, T. I, p. 317—346; Fransche ordonnantie van 1 Julij 1831, Zweedsche van 28 Mei 1858.

maken tusschen het zoogenoemde „droit d'enquête du pavillon," (right of visit) en het „droit de visite ou de recherches" (right of search) hetzelfde, onder eenigzins anderen vorm, te verkrijgen, vooral de engelsche regering heeft zich beijverd, haar ingang te doen vinden. Het eerste wordt op de volgende wijze uitgevoerd. Wanneer een oorlogsbodem in volle zee een vaartuig ontmoet, dat hij voor een slavenhaler meent te moeten houden, en dat onder eene vlag schijnt te zeilen, waarop het geen regt heeft, kan hij zijn verlangen te kennen geven, om een nader onderzoek in het werk te stellen nopens zijne nationaliteit, en vervolgens eene boot afzenden met een officier, die de scheepspapieren moet inzien. Blijkt nu, dat het schip met regt de vlag voerde, die het had geheschen, dan zijn alle verdere nasporingen verboden, en de afgezonden officier moet onmiddelijk terugkeeren. Wanneer het geseinde schip niet bijleggen wil, om gelegenheid te geven tot het onderzoek, dan moet het er toe gedwongen worden.

Het „right of search" is van denzelfden aard als het oorlogsregt van dien naam, en mag in vredestijd niet worden uitgeoefend, tenzij daartoe bij tractaat uitdrukkelijk verlof is gegeven. Het bestaat in het onderzoeken van de lading en alles wat op het schip aanwezig is [1]).

Het eerste, zoo redeneerde de engelsche regering, maakt geen inbreuk op de soevereiniteit der natie, waartoe het verdachte schip behoort. Immers, zoodra het vaststaat, dat het in werkelijkheid daartoe behoort, wordt het onmiddelijk vrijgelaten, en de instructiën aan de marine gegeven, schrijven alle mogelijke maatregelen van welwillendheid en voorkomendheid voor. Er wordt dus geen amerikaansch schip onderzocht, als amerikaansch, maar óf

---

[1]) Vgl. PHILLIMORE, Vol. I, CCCV, p. 326, III, CCCXXVI, p. 420. — In de *Edinburgh Review* (1843, Vol. LXXVII, p. 369, 373) wordt de „visit for the purpose of inquiry" noodzakelijk genoemd ook in tijd van vrede, in tegenstelling met de „visit with the purpose of search."

als engelsch, òf als behoorende tot een der staten, die zich met Engeland verstaan hebben over het regt van visite, òf als zeeroovers, die buiten de wet staan.

Ondertusschen zijn hierdoor de zwarigheden nog niet uit den weg geruimd. Vooreerst blijkt uit het aangevoerde nog geen onderscheid met het regt van visite in tijd van oorlog: dan toch wordt ook veelal het schip gevisiteerd, niet als onzijdig, maar als onzijdig, en verder, wat moet er gebeuren, als men goede redenen meent te hebben, zelfs na het inzien der papieren, om te gelooven, dat het schip toch behoort aan onderdanen van Engeland, of een der andere mogendheden, die daarmede door verdrag zijn verbonden? Dan moet men wel overgaan tot een nader onderzoek, indien dit nog niet voldoende is om den argwaan weg te nemen, zal men het schip voor den regter moeten brengen, anders beteekent het geheele regt niets, — en wanneer ten laatste alle vermoedens ongegrond blijken te zijn, op wien zal men dan kosten en schadevergoeding verhalen, als men niet een bepaald traktaat heeft gesloten, zooals die mogendheden, die elkander het regt van visite hebben toegestaan?

Wat betreft het onderzoek, of zij soms ook zeeroovers zijn, daarvan geldt nog iets anders, deze toch kan men in den regel herkennen, zij wachten niet ligt visites af, doch maken zich liefst zoo spoedig mogelijk uit de voeten, terwijl verder de geschiedenis leert, dat het om hen uit te roeijen niet noodig is de toevlugt te nemen tot zulk een middel, immers in veel mindere mate dan vroeger wordt de zee door hen onveilig gemaakt, ja bijna overal zijn zij verdwenen.

Wat eindelijk Lord ABERDEEN aanvoerde, dat *facto* de engelsche marine steeds de gewoonte heeft, zich op die wijze te vergewissen van de nationaliteit aller schepen, kan voor het *regt* niets bewijzen, en daarvan is alleen sprake [1]).

Wij zouden nog bij deze weêrlegging kunnen voegen, dat,

[1]) Zie de onderhandelingen, medegedeeld door WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 313—324.

volgens de engelsche regering zelve, het oorlogschip de verdachte vaartuigen mag dwingen, om zich het onderzoek te laten welgevallen. Dit is o. i. de vraag, waar alles op neêrkomt, om niet te spreken van het tijdverlies, dat vooral op zee van zeer groot belang is, en van verdere onaangenaamheden die er het gevolg van zijn kunnen. En nu kan het wel niet twijfelachtig zijn, dat geen staat het regt heeft, vreemde schepen in volle zee, die daar vreedzaam hunne reis vervolgen, zonder het volkenregt te schenden, ook maar tot iets te dwingen: als één regel vast staat, dan zal het wel deze zijn.

Maar tegen al het aangevoerde wordt ingebragt, dat het slavenhalen zeeroof is, of althans daarmede door het volkenregt wordt gelijk gesteld [1]). Ten onregte evenwel is dit beweerd. Wel hebben alle beschaafde volken toegestemd, dat het een misdadige handel was, die, zooals een additioneel artikel van het Weener Congres het uitdrukt, „lang een smet op Europa heeft geworpen, en de menschheid heeft verlaagd;" wel stemmen wij gaarne met PHILLIMORE in, als hij zegt, dat alle natiën vereenigd nog niet geregtigd zijn, om een misdaad te begaan tegen de wet van de natuur en van God, maar dat is de vraag niet [2]). Indien men zoo mogt redeneren, zou de zelfstandigheid der staten, de basis van het volkenregt, weldra vernietigd worden. Dan zou een soeverein ook kunnen beletten, dat b. v. de onderdanen van een anderen binnen diens grenzen tegen hunne landgenooten een misdrijf plegen. Gelijk dit

---

[1]) In den strikten zin van het woord, zal men het natuurlijk niet knnnen volhouden, wanneer men ten minste bedenkt, dat het wezen van den zeeroof ligt in het aanranden der schepen, onverschillig tot welke natie zij behooren, weshalve de zeeroover wordt beschouwd als een vijand van allen, die buiten de wet staat. „Piracy" zegt WHEATON „is defined to be the offence of depredating on the seas, without being authorised by any sovereign state, or with commissions from different sovereigns in war with each other." *Elements*, p. 184; (Fr. vert., T. I, p. 141). Vgl. ORTOLAN, T. I, p. 208; VAN EYK, p. 152, v.

[2]) *International Law*, Vol. I, p. 320—322.

echter door ieder zal worden bestreden, zoo behoort ook geen staat of vereeniging van staten zich het regt aan te matigen, die vreemde onderdanen den slavenhandel te beletten, al is het waar, dat dit treurig handwerk daardoor des te langer kan worden uitgeoefend.

De britsche regering heeft eindelijk hare aanspraak laten varen, in Julij 1858 verklaarde ten minste de heer FITZ-GERALD, onder secretaris van buitenlandsehe zaken, in het Lagerhuis, dat geen visite in tijd van vrede geoorloofd is [1]), en LORD LYNDHURST vroeg teregt: „What is the use of visiting, if you can do nothing? The moment gou ask a single question, it becomes a search. But suppose a party visits only in the strict sense of the word, what right, I ask, has any person to go on board a vessel to visit it without the consent of the master?" LORD MALMESBURY, minister van buitenlandsche zaken, sprak dezelfde meening uit.

Regterlijke uitspraken hebben deze leer aangenomen en verreweg de meeste mannen van gezag hechten hunne goedkeuring er aan [2]). De weinige verdedigers die de aanspraak van Engeland heeft gevonden, hebben, wat de waarde hunner bewijsgronden betreft, dan ook het pleit verloren [3]).

---

[1]) Vgl. HANSARD, Vol CLI, p. 1307, 2082, 2089.

[2]) LORD STOWELL in de zaak van de *Louis*, 1817 (PHILLIMORE, Vol. I, CCXCIX, p. 321, 323). Vgl. de zaak der *Feliciade*, 1845 (*Ibidem*, CCCVIII, p. 333–335). HAUTEFEUILLE, Titre XI, Ch. I, T. III, p. 427—526; WHEATON, *Inquiry on the validity of the British claim*, etc., London, 1842; *Histoire*, T. II, p. 261—343; *Elements*, p. 587, v., 158, 160, 503. (Fr. vert., T. II, p. 185, v.; I, p. 133, II, p. 99; MASSÉ, T. I, p. 291; CAUCHY, T. II, p. 388, v.; KENT, Vol. I, p. 158; HELLO *Revue de Législ. et de Jurispr.* 1843, p. 137—150; *Gazette des Tribunaux*, 27 Jan. 1843; HEFFTER, § 60; KALTENBORN, B. II, § 215, p. 352; ORTOLAN, T. I, p. 235; VERGÉ, Introduction voor *'t Précis* van DE MARTENS, p. XXXIV; *Letters* by Historicus; p. 182; HUHN, p. 94.

[3]) PHILLIMORE (Vol. III, CCCXXIV, p. 418) schijnt autoriteiten van gewigt aan te voeren, nl. BYNKERSHOEK en KENT. Bij nader onderzoek echter blijkt de kracht dier getuigenissen niet bijzonder groot te zijn. KENT toch (Vol. I, p. 153 c)) redeneert aldus. Het *right of search* is

Of nu het sluiten van traktaten, waarbij de visite wordt toegestaan aan te raden is? HAUTEFEUILLE kan het niet sterk genoeg afraden: hij zoude zelfs aan zijn vaderland het regt toekennen om het traktaat van 1845 op te zeggen vóór de tijd van 10 jaren, waarvoor het zou gelden, was verloopen [1]). MASSÉ is er ook zeer sterk tegen [2]). Wij kunnen ons met dit gevoelen niet vereenigen. Daar toch in de oogen der geheele beschaafde wereld het slavenhalen een misdrijf is, daar deze euveldaad gepleegd wordt op de zee, het gemeenschappelijk gebied, al is het onder bescherming der vlag van sommige natiën, is het geen wonder, dat zich sedert het begin dezer eeuw de behoefte heeft doen gevoelen aan maatregelen om er een eind aan te maken. Het bijna eenig mogelijke middel was, elkander het regt van visite toe te staan. Indien men nu voorzigtig is en zorg draagt, dat het met de meest mogelijke voorkomenheid worde uitgeoefend, dan zien we het groote bezwaar niet in. Misschien zullen eens alle staten er in toestemmen, misschien zal het kwaad opgehouden hebben te bestaan, vóór men het zoover gebragt heeft: maar de vrees voor suprematie van den eenen staat over den andere moet verdwijnen, wanneer

---

in vredestijd ongeoorloofd, dat van *intervisitation* vindt in de praktijk steeds plaats, en er is niets tegen in te brengen. Het laatste noemt hij ook wel *right of visit*, aan dezen naam echter eene geheel andere beteekenis hechtende dan PHILLIMORE: immers hij beroept zich op de uitspraak in de zaak der *Marianna Flora*, waarin o. a. aangenomen wordt, dat zoowel koopvaardij- als oorlogschepen elkaâr naderen mogen „to ascertain their real character," maar „on the other hand it is clear, that no ship is, under any such circumstances *bound to lie by, or wait the approach of any other ship.* She is at full liberty to persue her voyage in her own way" etc. KENT moet dus òf aan 't geen hij noemt „right òf visit" hetzelde begrip hechten als aan dat van „intervisitation," of hij baseert zijne meening geheel en al ten onregte op het vermelde arrest. De plaats van BYNKERSHOEK, Q. J. P. L. I, C. XIV, heeft alleen betrekking op het regt van visite in tijd van oorlog.

[1]) *Droits et Devoirs*, Titr. XI, Ch. I, Sect II, T. III, p. 479, 482, v.

[2]) *Droit Commercial*, T. I, p. 293, no. 304.

men in 't oog houdt, dat alleen de vrije toestemming de grond kan zijn [1].

De kwestie, die eens zoovele gemoederen in heftige beweging bragt, of een staat geregtigd is, zijne onderdanen weg te doen halen van vreemde schepen in volle zee, onder wier bemanning zij dienst genomen hebben, heeft veel van haar gewigt verloren, daar Engeland, het eenige rijk dat er aanspraak op gemaakt heeft, van zijnen eisch afgezien heeft. Het vroegere stelsel n.l. van pressen voor de marine is verlaten, en heeft plaats gemaakt voor de instelling der „naval reserve" [2], waardoor de reden vervallen is om onderdanen weg te voeren van vreemde schepen.

Van de publicisten huldigen PHILLIMORE [3] en MANNING [4], althans ten opzigte van koopvaardijschepen, de leer, eens door de regering van hun land verkondigd, WHEATON en KENT verzetten zich er met kracht tegen: en teregt; zooals reeds is gebleken.

Evenmin mag men de visite aanwenden om te onderzoeken of een vreemd schip ook smokkelwaren aan boord heeft: zij zou toch nergens toe kunnen dienen, dan om een onderzoek in te stellen, of het soms ook het plan heeft om eene poging te wagen tot het plegen van een misdrijf. Zoover ons bekend is, heeft niemand ooit het tegendeel beweerd, zelfs oorlogvoerende staten hebben de visite nooit doen dienen om contrabande marchande tegelijk met contrebande de guerre verbeurd te verklaren [5].

---

1) Vgl. V. EYK, p. 159, v.

2) *Edinburgh Review*, 1862, Vol. CXV, p. 262, 270.

3) Vol. III, CCCXXXV, p. 438. Hij schijnt zich zelven echter tegen te spreken, immers op p. 129 zegt hij dat de kapitein en het scheepsvolk gedurende den tijd van hunne dienst gerekend worden de nationaliteit te bezitten van het schip waartoe zij behooren. — Indien dit waar is, kan de eisch van Engeland niet worden gebillijkt evenmin in tijd van vrede als van oorlog.

4) *Law of Nations*, p. 370, v.

5) Vgl. DE RAYNEVAL, *Droit de la Nature et des Gens*, Notes, p. CXX, No. 26.

Eene vraag, voor verschillende oplossingen vatbaar, is deze, of men een schip, nadat zijne bemanning binnen vreemd gebied iets misdreven heeft, in open zee mag vervolgen en aanhouden, om er de schuldigen te vatten. Daar zij evenwel zamenhangt met hetgeen wij zullen meêdeelen omtrent den regtstoestand van schepen in vreemde wateren, moeten wij hare oplossing uitstellen tot later.

Gaan we nu na, welke in tijd van vrede de verhouding is van het schip in volle zee tot vreemde staten, dan komen we tot de conclusie, dat zoowel oorlog- als koopvaardijschip onschendbaar is, dat geen vreemde staat zich mag bemoeijen met hetgeen aan boord voorvalt, tenzij hij er eene bepaalde aanleiding toe heeft, b. v. ten gevolge van verdragen. Dit laatste zelfs is ten opzigte van oorlogschepen nooit het geval. Kapers komen hier natuurlijk niet in aanmerking, daar wij spreken over den tijd van vrede. Zeeroovers staan naar het volkenregt bloot aan de vervolging van iedereen: zij vinden bij geen beschaafden staat bescherming.

Niet alleen blijft het schip dus evenals het territoir onderdanig aan zijnen soeverein, ook ten opzigte der onschendbaarheid staat het er in den regel meê gelijk. Wil men dus met den regel „schip is territoir" zeggen, dat het, ten opzigte van die beide kenmerken van het grondgebied, daarmede gelijk staat, althans in tijd van vrede, dan drukt men op eene korte en gemakkelijke wijze uit, welke zijn regtstoestand is, schoon men voorzigtig moet wezen, omdat die uitdrukking welligt aanleiding kan geven tot misverstand, want, of zij is aangenomen voor oorlogstijden, is eene vraag, die misschien ontkennend moet worden beantwoord, en die wij nu onderzoeken zullen.

b. In tijd van oorlog.

Vooral over dit gedeelte van het volkenregt is menige strijd gevoerd, wij zijn reeds meermalen in de gelegenheid

geweest de aandacht er op te vestigen, en nog in onzen tijd duurt het verschil van opinie voort, schoon men op sommige punten tot vastheid schijnt gekomen.

Dat de onzijdige volken tegenover elkander geene nieuwe regten of pligten verkrijgen, ligt voor de hand. Een oorlog, waaraan zij geen deel nemen, kan daarin geene verandering brengen. Algemeen is men het hierover eens, en men zal dus maatregelen van oorlogvoerende staten om aan dat verkeer belemmeringen in den weg te leggen, zonder voorbehoud moeten afkeuren. De orders in council van de engelsche regering en de decreten van Napoleon in het begin dezer eeuw zijn dan ook ook nooit verdedigd, alleen heeft men getracht een minder hard oordeel er over te doen vellen, door ze als maatregelen van represailles te verschoonen.

Tusschen de oorlogvoerenden is nog tegenwoordig ipso jure alle directe handel afgebroken [1]). Daar echter in den laatsten tijd hun indirecte handel zeer aanmerkelijk is toegenomen, terwijl ook de opinies omtrent het al of niet wenschelijke van 't oude verbod zeer beginnen te veranderen, zal misschien eene wijziging of zelfs opheffing er van niet tot de onmogelijkheden behooren.

Ten opzigte van den zeehandel tusschen billigerenten en neutralen zijn zeer vele kwestiën opgerezen. Op zee mag tot nu toe alle eigendom van den vijand buit gemaakt

---

[1]) Duitsche schrijvers hebben wel het tegendeel beweerd, zij schijnen echter daartoe gekomen door de gewoonte, die in hun land bestond. Daar plagt nl. de Keizer een edict uit te vaardigen met een bepaald verbod; DE MARTENS, *Précis*, § 269; HEFFTER, § 129; vgl. WURM, *Denkwürdigkeiten des Völkerrechts im Dänischen Kriege*, 1848—1853, in *Zeitschr. für die Ges. Staatswissenschaft*, 1851, B. VII, p. 282. Verg. ook TWISS, Vol. II, p. 53, 80, 83; BYNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. I, C. III; PHILLIMORE, Vol. III, LXIX, v., p. 105—109; *Edinb. Rev.* 1854, p. 198, 217; MANNING, p. 122—124; WHEATON, *Elements*, IV, 2, § 13 (Fr. vert., T. I, p. 295—305). Zie ook eene depeche van MASON aan LORD RUSSELL, 7 Julij 1842, bij AEGIDI und KLAUHOLD, *Staatsarchiv*, IV, No. 607.

worden — visschersschuiten, die ook geene zeebrieven behoeven te hebben, worden echter uitgezonderd [1]), gelijk ook schepen, die tot een wetenschappelijk doel zijn uitgezonden [2]). Voor den oorlog te lande heeft men reeds een tijd lang den milderen regel ingevoerd, dat privaateigendom zooveel mogelijk gespaard moet worden, en in den laatsten tijd zijn pogingen aangewend, om ook voor den zeeoorlog hetzelfde stelsel te doen aannemen, tot nog toe evenwel zijn zij niet gelukt. Maar er kunnen gevallen voorkomen, dat door het nemen van goederen, aan den vijand toebehoorende, niet alleen aan dezen, maar vooral aan den onzijdige groot nadeel wordt toegebragt. Vandaar de moeijelijke vraag, of het vijandelijk goed beschermd wordt door de neutrale vlag. Hoewel bij de declaratie van 16 April dit beginsel erkend is, blijft het echter niet zonder belang het nader te bespreken, eensdeels, omdat die declaratie nog niet door alle staten is onderteekend, anderdeels, om de gronden op te sporen, waarvan zij een uitvloeisel is.

De bewering, dat het „droit primitif" de onschendbaarheid der neutrale vlag eischt, brengt ons weinig verder [3]). In plaats van daaruit bewijsgronden te putten, zullen wij zien, of eene nadere beschouwing van de verhouding der volken tot elkaâr en van hunne belangen, ons ook verder kan brengen, om uit te maken, hoe men moet komen tot het erkennen van den regel.

Tegen de leer, dat de regten met elkander in conflict komen, en datgene, wat het zwaarst is, het zwaarst moet wegen, kan men teregt inbrengen (en hierin zijn we het met HAUTEFEUILLE eens), dat die uitdrukking onjuist is, daar

---

1) MERLIN, *Rép.*, in voce *Prise maritime*, T. IX, p. 841, v.; MASSÉ, T. I, p. 316; MANNING, p. 152.

2) B. v. het Oostenrijksche fregat de *Novara* mogt niet lastig worden gevallen door de Fransche en Sardinische zeemagt. Vgl. KENT, Vol. I, p. 91, b).

3) *Droits et Devoirs*, Titr. X, Ch. I, Sect. I. T. III, p. 215, vv.

de regten der ééne partij aan de andere de verpligting opleggen, ze te eerbiedigen. De regten moeten elkander dus begrenzen, niet met elkaâr in botsing komen. Zoo vervalt dus het argument, dat men trekt uit het beoordeelen van de vraag, welk regt het zwaarst weegt; een argument, dat inderdaad ook aan de willekeur vrij spel laat [1]).

Het is onbetwistbaar, dat de onzijdigen door handel te drijven met de oorlogvoerenden, zooals zij het deden vóór het uitbreken van den krijg, geen van beide partijen onregt aandoen: mits zij zorgen onpartijdig te blijven en geen deel aan oorlogsdaden te nemen [2]). Doch is de vrachtvaart evenzeer geoorloofd? Zelden is dit ontkend, maar van den anderen kant stelde men hier tegenover de vraag, of men niet al het mogelijke mogt doen om het voordeel, dat de vijand er van kon genieten, weg te nemen, al had men geen regt, den onzijdige eenige straf er voor op te leggen?

Vele schrijvers van naam hebben hierop bevestigend geantwoord, zelfs nog na het bekend worden der declaratie van April 1856. PHILLIMORE, die in 1857 het derde deel in het licht zond van zijn groot werk en over 't algemeen niet bijzonder gunstig is gestemd voor de neutralen, keurt den regel „vrij schip vrij goed" ten stelligste af en betreurt Engelands medewerking tot zijne erkenning. Den regel „schip is territoir" verklaart hij dan ook voor eene onhoudbare fictie [3]).

Zijn landgenoot TRAVERS TWISS stemt hierin met hem overeen, zooals blijkt uit zijn tweede deel, dat in 1863

---

[1]) *Droits et Devoirs*, Titr. VII, Ch. II, Sect. II, § 2, T. II, p. 203—262; vgl. VATTEL, L. III, Ch. 7, § 110, 111; AZUNI, P. II, Ch. III, art. 2, § 5; VAN DER POLL, diss. *de Principiis Foederis quod dicitur Neutralitas Armata*, L. B. 1821, p. 65—80; BERG VAN MIDDELBURGH in *Bijdr.*, II, p. 263, v.; PHILIPSON, p. 258.

[2]) MASSÉ, T. I, p. 249, v.; BÜSCH, Cap. X, § 3, p. 416; HAUTEFEUILLE, t. a. p., T. III, p. 190, vv.; PHILLIMORE, Vol. III, CLXI, p. 238, CCXXVI, p. 315—318.

[3]) Vol. III, CLXIII—CCXI, p. 240—297.

verschenen is, en over het volkenregt in tijd van oorlog handelt. Hij kan niet aannemen, dat de onzijdige vlag op dien grond bescherming verleent aan de vijandelijke lading, was dus niet de regel „vrij schip vrij goed" tot stand gekomen door onderling goedvinden der volken, dan zou het regt van den belligerent om zijn vijand te benadeelen moeten erkend worden, en zwaarder wegen dan dat van den onzijdige om handel te drijven. Intusschen hecht hij zijne goedkeuring aan de declaratie van 1856 [1]).

Ook ORTOLAN, die in 1864 eene vierde editie van zijne „*Règles Internationales*" uitgaf, geeft toe, dat de regel „s c h i p i s t e r r i t o i r" niet kan beslissen over de vraag, of de vlag de lading dekt, immers hij moet opgevat worden als eene figuurlijke uitdrukking, waarmede bedoeld wordt, dat op de schepen in volle zee de wet van hunnen staat blijft voortwerken, en geen vreemde het regt heeft de zijne er toe te passen. Ten opzigte evenwel van internationale regten en verpligtingen geldt iets anders, deze toch kunnen op zee door alle volken worden uitgeoefend. Neemt men dus aan, dat een belligerent 't regt heeft, om 's vijands goed prijs te maken, dan mag hij dat ook doen, wanneer het op neutrale schepen is geladen. Maar 't regt van den onzijdige om handel te drijven staat hier tegen over. Welk van beide moet wijken? 't Zou voor het algemeen belang nuttiger zijn, wanneer dat van den oorlogvoerende week, maar zoo wordt de regtskwestie niet opgelost. En nu moet men de juistheid erkennen van de engelsche leer, die onderscheid maakt tusschen den handel der onzijdigen voor eigen rekening, en dien voor rekening van den vijand. Den laatsten mag men beletten, door de goederen prijs te maken: echter tegen vergoeding der vracht [2]). Voor de oorlogschepen, zegt hij, past de regel „s c h i p i s t e r r i t o i r" inderdaad, omdat zij hunnen staat vertegenwoordigen.

---

[1]) *Law of Nations*, Vol. II, p. 148—176, vooral 162, 175.

[2]) *Règles Internationales*, etc. T. II, p. 88—94. Een gunstig oordeel over dit werk werd geveld door MOHL, (*Gesch. und Lit.* B. I, p. 422) en TWISS, (Vol. II, Préf., XXIV) enz.

Hoezeer hij dus niet beweert, dat in abstracto de vlag de lading moet dekken, juicht hij de declaratie van 1856 van harte toe. — Zijn landgenoot CAUCHY, die twee jaren vroeger zijn werk uitgaf, is het hierin volkomen met hem eens, ook hij houdt de territorialiteit der schepen voor eene fictie, den regel „vrij schip vrij goed" zou hij echter erkennen, ook wanneer geen verdrag hem had vastgesteld [1]). HEFFTER, (§ 164) ontzegt den belligerent niet 't regt, 's vijands goed van neutrale schepen weg te nemen, mits niet de regten van derden daardoor worden geschonden. Hij is echter een voorstander van den nu aangenomen regel „vrij schip vrij goed." HUHN, wiens *Völkerrecht* in dit jaar het licht zag, schrijft, dat de vlag de lading dekt, omdat men het schip beschouwt als territoir (p. 291).

Zelfs nadat men een vasten regel heeft aangenomen, bestaat er dus bij de publicisten nog verschil van gevoelen over de gronden waarop hij steunt: geen wonder dat men zoo lang heeft getwist wat eigenlijk het volkenregt voorschreef. Langen tijd verklaarde de praktijk, steunende op het oude gebruik, vijandelijk goed, op neutrale schepen geladen, prijs. De handel der onzijdigen moest daardoor schade lijden, geen wonder, dat zij hun best deden, eene verandering tot stand te brengen. Meer en meer verspreidde zich dat streven en welligt zou de onzekerheid reeds vroeger een einde genomen hebben, waren niet de oorlogen, die in het begin dezer eeuw met zoo groote verwoedheid gevoerd zijn, tusschen beide gekomen.

Dat nu Frankrijk, Engeland en Rusland zich in 1854 geheel vrijwillig vóór den regel „vrij schip vrij goed" verklaard hebben, was reeds eene belangrijke schrede op den weg van vooruitgang, maar de algemeene overeenstemming der volken, die zich geopenbaard heeft na het bekend worden der declaratie van 16 April 1856, was van nog grooter gewigt. Die algemeene overeenstemming echter moet een dieperen grond hebben, geen toeval kan hier aangevoerd

[1]) *Histoire*, T. II, p. 153, 157, 171, v., 416, v.

worden, evenmin mag men beweren, dat men het plotseling eens was geworden over de abstrakte regtskwestie [1]), andere redenen moeten er toe geleid hebben.

Wij moeten een blik slaan op den geheelen maatschappelijken toestand der volken, op de beweegredenen, die hunne handelingen besturen. De toestand van onzen tijd is een geheel andere dan die van eenige eeuwen, ja van eenige tientallen jaren vroeger, en de begrippen, vooral met betrekking tot den handel, zijn geheel gewijzigd. Langen tijd werd deze beschouwd als eene soort van contract, dat alleen voordeel aanbragt aan den verkooper, en nadeel aan den kooper; de handelsbalans moest uitmaken, hoe groot de winst was, dien men had gemaakt, de hoeveelheid goud en zilver, die men verkreeg, was de maatstaf. In tijd van oorlog moest men dus den vijand verhinderen zijne waren te verkoopen, zijn eigendom op alle mogelijke wijzen vervolgen en verbeurd verklaren, zelfs onder neutrale vlag.

Dat vooral Engeland voortdurend het erkennen van den regel „vrij schip vrij goed" bestreed, kan geene verwondering baren, wanneer men bedenkt, dat dit werkelijk in het belang van zijnen handel raadzaam scheen. Immers zijne zeemagt was sterk genoeg om zijnen handel te beschermen, wanneer het zelf in oorlog was, en de engelsche kooplieden konden toch geene vreemde schepen huren, omdat de navigatie akte hun dat in den regel verbood, en in elk geval zou dan een deel van zijnen transporthandel overgaan in vreemde handen. Wanneer het dus eene der strijdende partijen was, behoefde het niet naar den regel te wenschen. Was het onzijdig, dan zou het toch weinig voordeel er van hebben, daar zijne reederijen naauwelijks konden voldoen aan de behoefte van den engelschen handel zelven. Tegenwoordig echter bestaat de akte van navigatie niet meer. De zeehandel heeft eene zoo groote uitgebreidheid verkregen, dat het zelfs aan de magtigste marine niet meer mogelijk is,

---

[1]) Vgl. WHEATON, *Elements*, p. 503, (Fr. vert., T. II, p. 101); PHILLIMORE, Vol. III, CLXXXV, p. 271.

hem overal te beschermen. Maar ook heeft men leeren inzien, dat het verlies van den eenen niet winst voor den anderen is in den handel. De staathuishoudkunde heeft het aangetoond, zij heeft de vrijheid van den handel verkondigd, en datzelfde Engeland de voordeelen daarvan doen ondervinden: de navigatie akte is opgeheven, en niemand zou haar terugwenschen. Men begrijpt nu, dat men door het verkeer van zijn eigen land met dat des vijands geheel af te breken, aan het eerste zooveel te meer nadeel toebrengt, naarmate het grooter belang bij dien handel heeft; dat men door den vreemden producent te belemmeren den consument in zijn eigen land benadeelt. Deze kan zich de goederen, die hij noodig heeft, niet dan tegen hoogeren prijs verschaffen, zijn het grondstoffen, dan kan die belemmering de nijverheid van een geheel land verlammen. De vraag dringt zich dus op aan ieder die nadenkt, wien men het meest benadeelt, den vijand of zich zelven, en men komt tot het besluit, dat het laatste dikwijls het geval is: vooral in onze tijden, nu het handelsverkeer zoo algemeen is, dat de belangen van alle volken ten naauwste zamenhangen.

Ook begreep men vroeger, dat de onzijdigen schade moesten lijden, als hun vrachthandel werd belemmerd, en dat was juist hetgeen men wenschelijk oordeelde. Door anderen te benadeelen, meende men zich zelven het grootste voordeel te verzeken. Men heeft echter leeren inzien dat men de welvaart van zijn eigen land niet *ten koste* der algemeene welvaart doet toenemen, maar juist door deze te *bevorderen*.

Tevens begreep men, bij de steeds toenemenden vrachtvaart, dat dikwijls de schade voor de onzijdigen nog grooter was dan voor den vijand zelven. Wanneer toch eensklaps in den transporthandel een stilstand kwam, moesten hunne schepen bij gebrek aan vrachten in de havens blijven liggen, de zeelieden waren zonder werk, en verhuurden zich elders of zochten op eene andere wijze hun brood en zoo drukte de oorlog met loodzware hand op den handel der

neutralen. De hoogere wetten der menschelijkheid dringen ook meer en meer door, men heeft de rampen des oorlogs te land reeds aanmerkelijk gelenigd, zelfs tegenover de onderdanen van den vijand zelven, langzamerhand moest men wel tot de overtuiging komen, dat die ellenden in allen gevalle ten onregte over de onzijdigen werden uitgestrekt. De erkenning van den nieuwen regel maakte hieraan, ten minste voor een groot gedeelte, een einde, terwijl bovendien de indirecte handel tusschen de partijen gemakkelijker werd.

Zoo, gelooven wij, moeten de gronden worden verklaard, die tot het aannemen van den regel geleid hebben, die vooruitgang is ook hier, gelijk CAUCHY het uitdrukt, een gevolg van de gelukkige veranderingen, die zich in de betrekkingen der volken tot elkander hebben ontwikkeld in den vrede en in den handel. De zee zal in den oorlog te beter zijne vrijheid behouden, naarmate de handel die in den vrede verovert [1]).

De enkele staten, die nog niet toegetreden zijn, zullen wel spoedig hetzelfde stelsel aannemen, en wij deelen geenszins de vrees van hen, die twijfelen aan de getrouwe uitvoering der declaratie [2]), maar houden het oog gevestigd op de vastheid der beginselen, die tot het erkennen van den regel hebben geleid. De wijze, waarop die erkenning heeft plaats gehad moet deze meening versterken. Immers gedurende vele jaren van vrede hadden de meer heldere begrippen den tijd gehad zich te ontwikkelen en tot vastheid te komen, na den oorlog traden allen zonder eenigen dwang toe. En daargelaten, dat men verpligt is, het gegeven woord te houden, het belang, dat alle staten bij de

---

[1]) Avant-propos, p. XIX; vgl. *Edinburgh Review*, 1854, Vol. C., p. 192—225; 1862, Vol. CXV, p. 258—292; ASHER, *Beiträge zu einigen Fragen über die Verhältnisse der neutralen Schiffahrt in Kriegszeiten*, Hamburg, 1854, en *Essai concernant les principes à poser pour le Droit maritime international de l'avenir*, Hamburg, 1856.

[2]) HEFFTER, § 164; PHILLIMORE, Vol. III, *Preface*, p. X, DXXXII, p. 667.

getrouwe naleving hebben, zal hen wel voortdurend daarnaar doen streven [1]).

In de laatste oorlogen heeft men in de praktijk ook werkelijk den zachteren regel gevolgd. Oostenrijk, Frankrijk en Sardinië maakten in 1859 bekend, dat zij zich er aan zouden houden [2]), Engeland en Frankrijk herhaalden het, toen zij in 1860 met China in den krijg werden gewikkeld [3]), ook in den laatsten noord-amerikaanschen en deenschen heeft hetzelfde plaats gehad [4]).

Over den regel van 1756 kan nu geen strijd meer bestaan, daar de vlag de lading dekt, mag ook de handel op de koloniën, even als de kusthandel door de onzijdigen worden gedreven, zooals door de engelsche regering dan ook reeds in 1854 bij een order in council van 15 April was erkend [5]). Nu gedurende den vrede die handel niet meer aan vreemdelingen is verboden, kon men hem ook niet wel in tijd van oorlog ongeoorloofd noemen.

Tevens is een eind gemaakt aan het verbeurd verklaren van neutraal goed, geladen op vijandelijke schepen, een gebruik, dat op zich zelf beschouwd niet te verdedigen was, maar grootendeels was ingevoerd om den regel „vrij schip vrij goed" smakelijk te maken. Contrabande wordt steeds uitgezonderd; volledige vrijheid heeft dus de declaratie nog niet aan den neutralen handel verleend. Nog is niet uitgemaakt wat er toe behoort, en misschien is het moeijelijk een vaste lijst er van op te maken, daar de omstandigheden dikwijls van grooten invloed kunnen zijn. Wij behoeven ons echter daarmede niet bezig te houpen, wij hebben hier slechts

---

1) Vgl. PHILIPSON, p. 239—242.

2) Bekendmaking van 13 Mei door Oostenrijk: SOETBEER, *Samml. off. Act.*, 1859, No. 2, p. 2; door Frankrijk, No. 4, p. 4; Sardinië, (11 Mei) No. 9, p. 10.

3) SOETBEER, 1860, No. 15, 16, p. 17, 18.

4) AEGIDI und KLAUHOLD, *Staatsarchiv*, II, No. 187, Reglementen van Denemarken, Oostenrijk en Pruissen bij SOETBEER, 1864, IV, No. 68, 123, 131, p. 104, 123, 131.

5) PHILLIMORE, Vol. III, CCIX, p. 294; vgl. *Edinburgh Review*, 1854, Vol. C, p. 192—225.

te herinneren, dat algemeen de verboden goederen worden prijs gemaakt, vroeger ook het schip. Dit laatste gebeurt nog somtijds volgens de engelsche praktijk, en in Frankrijk, wanneer meer dan 3/4 der lading uit contrabande bestaat; in den laatsten deenschen oorlog alleen dan, wanneer de geheele lading uit contrabande bestond [1]). Bij wijze van uitzondering heeft men zich soms tevreden gesteld met benadering, of praeëmtie [2]).

In allen gevalle heeft de kruiser, die een onzijdigen bodem betrapt op het toevoeren van contrabande, het regt hem op te brengen, als hij niet de verboden waren zelf aan boord nemen wil of kan, of de aangehouden schipper ze niet lossen wil in de naaste haven [3]). Men heeft er over getwist, hoe lang het schip lastig mag worden gevallen wegens het vervoeren van contrabande, het schijnt het beste aan te nemen, slechts zoolang zij nog aan boord is [4]).

Neemt de onzijdige deel aan den oorlog door b. v. te spionneren, troepen te transporteren, of den vijand te helpen in het overbrengen van depêches, dan wordt zijn schip verbeurd verklaard [5]). Nog onlangs heeft zich eene vraag opgedaan, die hiermede in betrekking staat, en de belangstelling van de geheele beschaafde wereld heeft opgewekt. In November 1861 werd n.l. de *Trent*, een engelsche paketboot, door de *San Jacinto*, een oorlogschip der Vereenigde Staten, aangehouden, omdat er gezanten van de zuidelijken

---

1) BYNKERSHOEK, *Quaest. Jur. Publ.*, L. I, C. XII—XIV; vgl. PHILLIMORE, Vol. III, CCLXXV, p. 371—373; R. DE MAREES VAN SWINDEREN, *Proefschrift*, p. 46, v., SOETBEER, no. 68, 81, 83.

2) DE MARTENS, *Précis*, § 319 (*b*), p. 547; vgl. *Merkwürdige Entscheidungen der Londoner und Pariser Prisengerichte*, Altona, 1802, p. 97—115.

3) Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Titre XIII, Ch. I, Sect. I, § I, T. IV, p. 197, vv.; MASSÉ, T. I, p. 216, v., KENT, Vol. I, p. 148; SOETBEER, t. a. p.

4) Zoo LORD STOWELL, zie HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, t. a. p., p. 200. PHILLIMORE, Vol III, CCCXVII, p. 406.

5) Vgl. HAUTEFEUILLE, t. a. p., Tit. VIII, Sect. V, T. II, p. 450, vv., VAN SWINDEREN, p. 50—80; KENT, Vol. I, p. 152,

aan boord waren. Het schip werd vrijgelaten, maar de gezanten weggevoerd.

In Engeland was men verontwaardigd over deze handelwijze, en noemde ze eene schennis van de neutrale vlag, die niet genoeg kon worden afgekeurd. De regering trok zich de zaak ernstig aan en eischte voldoening [1]. Die der Vereenigde Staten, hoewel schoorvoetende, gaf toe en stelde de gearresteerden in vrijheid [2]. Daar nu de *Trent* van de ééne onzijdige haven naar de andere stoomde, kon van toevoeren van contrabande geen sprake zijn, daargelaten nog, dat men gezanten toch moeijelijk hieronder zou kunnen rekenen. Wegens het overbrengen van depêches of berigten kon men haar evenmin lastig vallen, immers, al was dat feit bewezen, zij waren in allen gevalle gerigt aan onzijdige staten, terwijl bovendien het schip bestemd was voor passagiers en brievenvervoer. Het regt van visite was dus misbruikt, de arrestatie der gezanten ongeoorloofd, en de eisch van Engeland, die ook algemeen werd gebillijkt, was regtmatig [3].

De declaratie van 1856 heeft ook geen einde gemaakt aan de onzekerheid, die bestond ten opzigte van het blokkaderegt. Wel stelde zij vast, dat voortaan elke blokkade effectief moest zijn, maar bepaalde niet naauwkeurig, wanneer zij dezen naam verdiende. Nu moet men erkennen, dat dit ook zeer moeijelijk zou zijn, en dikwijls veel van de omstandig-

---

1) Vgl. LORD RUSSELL aan LORD LYONS, gezant te Washington, 30 Nov. 1861, AEGIDI und KLAUHOLD, II, no. 191. Over de feiten, zie de rapporten van den kapitein WILKES en den luitenant FAIRFAX, *ib.*, no. 190, 189.

2) SEWARD, minister van buitenlandsche zaken, aan LYONS 26 Dec. AEGIDI und KLAUHOLD, No. 194.

3) Vgl. MARQUARDSEN, *der Trentfall*, Erlangen, 1862; CASIMIR PÉRIER, in de *Revue des deux Mondes*, 1862, I, p 420—443; *Edinburgh Review*, 1862, p. 258—292. Ook de depêche van LORD RUSSELL aan LORD LYONS, van 23 Jan. 1862, *Staatsarchiv*, II, No. 199, die van GRAAF RECHBERG aan den Oostenrijkschen, van GRAAF BERNSTORFF aan den Pruissischen, van VORST GORTCHACOW aan den Russischen gezant te Washington, *Ib.*, No. 201, 203, 204; SOETBEER, *Samml. off. Act.*, 1862, No. 46—66.

heden zal afhangen, de ondervinding heeft echter geleerd, dat men zich niet altijd zeer naauwgezet heeft getoond op dit punt. In den laatsten noord-amerikaanschen oorlog werden door de vertegenwoordigers der zuidelijke staten herhaalde klagten ingediend, o. a. wegens het in staat van blokkade verklaren eener kust van 2500 mijlen uitgestrektheid, zonder dat bepaalde plaatsen worden aangewezen; als bewijs, dat men niet zonder grond klaagde, werden lijsten overgelegd van schepen, die binnengekomen waren in de zoogenaamd geblokkeerde havens. De engelsche regering meende echter, misschien wel uit al te groote voorzigtigheid, zich niet tegen de maatregelen der Noordelijken te moeten verzetten [1]).

Ook Denemarken schijnt in den jongsten oorlog tegen Pruissen en Oostenrijk niet altijd even naauwkeurig de voorschriften omtrent het blokkaderegt in 't oog gehouden te hebben. Den 15 Febr. 1864 vaardigde het een reglement uit voor de blokkade der vijandelijke havens, en de opbrenging van vijandelijke of verdachte schepen [2]). Van wege het ministerie van marine werd den 8 Maart 1864 bekend gemaakt, dat van den 15 dier maand Swinemünde, de voorhaven van Stettin, en nog 5 andere havens in staat van blokkade zouden zijn [3]). Tevens werden eenige oorlogschepen aangewezen, om de blokkade te handhaven. Een nederlandsch schip, *de Rembrandt*, dat na dien termijn de haven van Swinemünde was binnengeloopen, werd op de terugreis aangehouden en opgebragt. Het admiraliteitsgeregtshof te Kopenhagen verklaarde het met zijne lading voor goeden prijs, en het opper-admiraliteitshof bevestigde in hooger beroep deze uitspraak.

Daar bij deze gelegenheid de beginselen van het blokkaderegt van weêrszijden werden ingeroepen en ter sprake

---

[1]) Zie de correspondentie tusschen MASON en RUSSELL bij AEGIDI und KLAUHOLD, *Staatsarchiv*, 1863, IV, no. 606, 607, 615, 616, 617, 619. Vgl. ook *Edinburg Review*, 1862, Vol., CXXV, p. 265, 291.

[2]) SOETBEER, no. 68, p. 105.

[3]) *Ib.*, No. 73, p. 108.

gebragt, is het de moeite waard, er een oogenblik bij stil te staan.

De *Rembrandt* was den 26 Maart uit Amsterdam vertrokken met bestemming naar Kopenhagen, waar een deel, en naar Stettin, waar het overige deel der lading moest gelost worden. De kapitein was dus bij het uitzeilen reeds bekend met de afkondiging van den 8 Maart. Te Elseneur werd hem daarenboven den 29 door de loodsen een exemplaar er van ter hand gesteld. Toen hij dan ook te Kopenhagen een deel der lading gelost had, wilde hij in plaats van naar Swinemünde, koers zetten naar Colberg, dat nog niet geblokkeerd was, maar wegens ontvangen berigten omtrent den lagen waterstand dier haven, oordeelde hij dit ongeraden, zoodat hij zijne reis tot Dantzig zou moeten uitstrekken. Vóór echter daartoe over te gaan, meende hij zijne verantwoordelijkheid tegenover de reeders te moeten dekken door zich eerst te verzekeren of Swinemünde werkelijk geblokkeerd was, en het blokkerend eskader op te zoeken, om zijne papieren van eene aanteekening te doen voorzien, dat hij afgewezen was. In de nabijheid van Swinemünde ontdekte hij geen enkel schip van het deensch eskader, en alzoo bevindende, dat de blokkade niet affectief was, liep hij den 1en April binnen, loste te Stettin de rest zijner lading, nam, overeenkomstig eene reeds den 7 Maart afgesloten chertepartij, eene nieuwe in, bestemd naar Amsterdam, en vertrok weêr van Swinemünde den 4 April, welke dag door den kommandant van het blokkerend eskader als termijn was gesteld voor de onzijdige schepen, die in de haven lagen. Op 40 zeemijlen distantie van de haven werd hij echter aangehouden en opgebragt.

De voornaamste vragen, die behandeld werden, waren de volgende. Heeft de *Rembrandt* de blokkade geschonden bij het inloopen? Was dit bij het uitloopen het geval? Is hij teregt opgebragt? De regter in eerste instantie beantwoordde deze drie vragen bevestigend, de hoogere regter liet de eerste onbeantwoord, maar verklaarde op grond van het uitloopen het schip voor goeden prijs. De kapitein, zoo

redeneerde de eerste regter, wist, dat de haven van Swinemünde geblokkeerd was, door desniettemin er heen te stoomen, maakte hij zich dus schuldig aan poging tot binnenkomen, een vergrijp tegen het volkenregt.

Daartegen kan echter worden aangevoerd, dat hij geene poging deed tot schennis van blokkade; immers hij wilde zich slechts overtuigen of deze bestond, ja of neen, en dit staat aan ieder schip vrij; anders heeft het voorschrift der declaratie van Parijs niets te beteeken, en kan *de blocus sur papier* nog steeds in praktijk worden gebragt. Bevindt zich nu werkelijk een blokkerend eskader voor de haven, dan moet het de schepen, die naderen, afwijzen en daarvan aanteekening doen in hun journaal, opdat van de waarschuwing blijke voor het geval, dat zij ten tweeden male mogten pogen binnen te loopen: dan toch zouden zij in delicto zijn en dus prijs verklaard kunnen worden. Juist om tegen den *blocus sur papier* te waken, hadden de Oostzeemogendheden in 1800 bij het sluiten der tweede gewapende neutraliteit dit uitdrukkelijk bepaald bij art. 3, sub 3⁰ [1]).

Moet nu deze leer de ware genoemd worden? De Vereenigde Staten hebben, evenals Frankrijk, toen het in 1838 de kusten der Argentijnsche republiek en in 1861, toen het die van Mexico blokkeerde, vastgesteld, dat de waarschuwing alleen noodig was voor die schepen, welke nog geen kennis hadden van het bestaan der blokkade [2]). Vooral daarom echter zal de blokkerende mogendheid moeijelijk tot de nieuwe leer over te halen zijn, omdat zij den *blocus sur papier* onmogelijk maakt. De tegenwerping, die

[1]) Que pour déterminer ce qui caractérise un port bloqué, on n' accorde cette dénomination qu'à celui où il y a par la disposition de la puissance qui l' attaque avec des vaiseaux arrêtés et suffisamment proches, un danger évident d' entrer, et que tout bâtiment naviguant vers un port bloqué ne pourra être regardé avoir contrevenu à la présente convention, que lorsque après avoir été averti par le conmandant du blocus de l' état du port, il tâchera d' y pénétrer en employant la force ou la ruse; DE MARTENS et DE CUSSY, T. II, p. 216. De bepaling in het verdrag van 1801 was eenigzins anders, vgl. boven, p. 151.

[2]) TWISS, Vol. II, § 107, p. 207.

men zou kunnen maken, door te beweren, dat de blokkade illusoir zal worden, is gemakkelijk te ontzenuwen. Immers wanneer zij werkelijk effectief is, dan zal dit geenszins het geval zijn, al komen er nu en dan schepen, om een onderzoek te doen. De onwilligheid om dit toe te laten schijnt eenigzins aan te toonen, dat men minder naauwgezet is.

Maar ook dan, wanneer wij aannemen, dat de deensche regter op dit punt gelijk had, en dat dus een neutraal schip suo periculo dit onderzoek in het werk stelt en zich daardoor in het geval van de effectiviteit der blokkade aan opbrenging blootstelt, dan nog was in dit geval de blokkade niet geschonden, daar zij bij dat onderzoek bleek niet effectief te zijn. Dit wordt reeds eenigzins bevestigd door hetgeen van deensche zijde er tegen ingebragt werd. Niet alleen toch, zoo redeneerde het admiraliteitshof, moest de bekendmaking der regering reeds het vermoeden doen ontstaan, dat zij in werkelijkheid de blokkade zou uitvoeren, maar bovendien was het bewezen, dat negen of tien schepen er voor aangewezen waren. — Wilde men nu hieruit eene praesumptie opmaken, dan zou zij o. i. veeleer in tegenovergestelden zin moeten strekken, daar toch de geschiedenis bewijst, hoe menigmaal men blokkades uitschreef, zonder ze in het werk te stellen. De algemeene optelling der scheepsmagt, bestemd voor het blokkeren der zes havens, die nog al van elkander verwijderd zijn, doet daarenboven denken aan eene blokkade *par croisière*, d. w. z. niet eene insluiting, maar een surveilleren in het algemeen; door de schepen nu eens voor deze, dan weêr voor die haven te doen verschijnen.

Men zou nu wel te ver gaan door te beweren, dat eene blokkade reeds daarom niet effectief is, omdat b. v. een enkel schipongezien is binnengekomen, maar van den anderen kant moet erkend worden, dat, zoo dikwijls geen eskader of schip bespeurd wordt, een onzijdig vaartuig door in of uit te loopen geen misdrijf pleegt. Immers, zoodra de oorlogvoerende mogendheid de territoriale wateren niet afsluit, mag men zich er op begeven. In het geval, dat wij nu bespre-

ken, was er geen deensch schip te bespeuren, sedert eenige dagen was er geen gezien, en een elftal andere koopvaardijschepen waren binnengekomen: effectief was de blokkade dus niet.

Vooral mogt Denemarken in dezen, niet in tegenovergestelden zin handelen, daar zijn eigen blokkadereglement nog meer waarborgen geeft, dan de eenigzins onbestemde woorden van de Declaratie van Parijs. Art. 1 toch luidt aldus: „Een vijandelijke haven is geblokkeerd, wanneer hij door een of meer oorlogsbodems zoo is versperd, dat geen koopvaardijschip zonder oogenschijnlijk gevaar van opgebragt te worden, deze haven kan in- of uitloopen" [1]).

Daarenboven was het jegens ons gebonden door een traktaat van 1701, nog uitdrukkelijk in 1817 bekrachtigd, en waarin o. a. bepaald wordt, dat het aan wederzijdsche onderdanen zal vrij staan waren te vervoeren, „naar vijanden landen, en ze vandaar af te haalen, uytgezonderd in en naar beleegerde Steeden, Fortressen, Kasteelen en Havenen" [2]).

Het uitzeilen, beweerde de kapitein, was ook geen vergrijp, want de schepen, die in de haven lagen, hadden volgens § 2 van het blokkadereglement tot en met 4 April vergunning bekomen de haven te verlaten, en bovendien was ook toen de blokkade niet effectief.

Nu is het waar, dat, zooals het opperadmiraliteitshof beweerde, de volgens § 2 verleende vergunning om nog uit te loopen letterlijk alleen sloeg op de schepen, die bij den aanvang der blokkade in de haven lagen, en dat dus, indien men zich aan de letter hield, deze bepaling niet kon worden ingeroepen. Dringt men echter door tot haren geest dan was het duidelijk haar doel, de neutrale schepen, die reeds vóór het bestaan der blokkade in de haven gekomen waren, en zich dus aan geene blokkadeschennis schuldig hadden gemaakt, de gelegenheid te geven naar hun

---

[1]) SOETBEER, No. 68, p. 195.

[2]) *Groot Placaet-Boek*, V, p. 397. LAGEMANS, T. I, No. 60, p. 218.

land terug te gaan. Datzelfde was toe te passen op den *Rembrandt*. Hij was binnengekomen, nadat de kapitein zich zelven overtuigd had, dat er geene blokkade bestond, dus even onschuldig als de andere reeds vroeger aangekomen schepen. Hieruit volgt dus, dat de geest althans van § 2 tegen de prijsverklaring was.

Daarenboven echter was het geenszins bewezen, dat bij het uitloopen de blokkade effectief was. In dit geval moest het bewijs van de effectiviteit te strenger genomen worden, wijl het hier een schip gold, dat bij het binnenkomen zich zelf overtuigd had van het niet bestaan der blokkade, en in die overtuiging weêr uitliep. En wat is nu gebleken? Dat de *Rembrandt* op een afstand van 40 zeemijlen is achterhaald, een afstand, die niet schijnt te pleiten voor het effective der blokkade.

Maar bovendien — en hiermede komen wij tot de derde vraag — beriep men zich op de onwettigheid der opbrenging, deze was alleen geöorloofd na eene aanhouding in flagranti delicto, anders zou men tot het zoo onregtmatige *droit de suite* terugkomen. Ware het schip gezien, toen het de haven verliet, ware het van toen af vervolgd, en ten laatste aangehouden, dan kon men de regtmatigheid der saisie erkennen — nu geenszins. Hierbij moet echter opgemerkt worden, dat men tot dusverre in de praktijk gewoonlijk eene andere leer gevolgd heeft, en het schip tot aan het eind der reis wettig meent te mogen opbrengen [1]). De deensche regter volgde dan ook dit gebruik, en het vonnis werd in hooger beroep bevestigd [2]).

---

[1]) BYNKERSHOEK, *Quest. Jur. Publ.*, L. I, C. II; PHILLIMORE, Vol. III, CCCXVIII, p. 406; TWISS, Vol. II, p. 217; KALTENBORN, B. II, § 232. Anders HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. III, p. 160. Volgt men de opinie der eersten, dan moet men dikwijls stuiten op de lastige vraag, wanneer de reis afgeloopen is. Men schijnt als regel te moeten aannemen, eerst dan, wanneer het einddoel is bereikt, en niet nadat het schip de een of andere haven is binnengeloopen.

[2]) Uit hetgeen hier te lande over deze zaak is bekend geworden, schijnt te blijken, dat de *Rembrandt* later vrijgelaten is, en onze regering er dus in geslaagd is, het deensche goevernement van de onregt-

Maar wij moeten terug keeren tot de blokkade in het algemeen.

Voldoet zij aan de vereischten, dan wordt het schip, dat haar tracht te verbreken, verbeurd verklaard[1]), in den regel ook de lading, sommigen confisqueren deze nooit, anderen in enkele gevallen [2]). Oorlogschepen moeten zich er ook aan onderwerpen, dikwijls echter worden zij doorgelaten, omdat men durft vertrouwen, dat zij den vijand in geen opzigt zullen bevoordeelen [3]).

Zoolang nog niet aan den privaateigendom volkomen veiligheid is verzekerd, zoolang nog het toevoeren van contrabande blijft verboden, zal de visite noodzakelijk wezen voor de oorlogvoerenden: willen zij ten minste de regten, hun toegekend, gebruiken. Ook over dit onderwerp is veel getwist. Algemeen is men het eens, dat zij slechts in open zee en in de territoriale wateren der belligerenten mag worden uitgevoerd, in het gebied van onzijdigen wordt zij evenmin geduld als andere oorlogsdaden. Ook erkennen allen, dat zij vóór het uitbreken van den oorlog, of na het bekend zijn van den vrede onwettig is. Dat oorlogsbodems, staatsschepen (public vessels) er van verschoond blijven, wordt ook niet betwist [4]). De reden daarvan ligt in het vertrou-

---

vaardigheid der prijsverklaring te overtuigen. Zie o. a. het *Verslag van de Kamer van Koophandel te Amsterdam, over* 1864, p. 99.

[1]) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Titr. XIII, Ch. I, Sect. I, § 3, T. IV, p. 228, v.; HEFFTER, § 154—157; MASSÉ, T. I, p. 181—188; PHILLIMORE, Vol, III, CCCXVII, p. 405; KENT, Vol. I, p. 151. ORTOLAN, T. II, p. 347. Wanneer een schip door noodweêr was gedwongen eene haven op te zoeken, wordt het vrijgelaten.

[2]) HAUTEFEUILLE, t. a. p. Titr. IX, Ch. II, Sect. IV, § 2, T. III, p. 149—168; HEFFTER en PHILLIMORE, t. a. p.; MANNING, p. 319, v. TWISS, Vol. II, § 116, p. 221.

[3]) ORTOLAN, T. II, p. 329. Vgl. de nota van SEWARD aan TASSARA, (Spaansch gevolmagtigde), van 2 Mei 1861. App. Spéc. II, No. 27, p. 551.

[4]) De oorlogsvlag is niet altijd een voldoend bewijs, dat een vaartuig werkelijk tot deze soort behoort. In 1781 werd een deensch schip de *St. Jean* door de Spanjaarden opgebragt, omdat het krijgsvoorraad

wen, dat men stelt in de vertegenwoordigers der vreemde staten, en de achting die men voor hen koestert, terwijl ook de geringe waarschijnlijkheid, dat zij vijandelijke goederen aan boord zouden hebben, en de zekerheid, dat men hun 't vervoeren van ammunitie, die immers voor hun eigen gebruik is, niet konde beletten, er toe zal hebben bijgedragen. Of zij echter deze vrijheid ook uitstrekken over koopvaardijschepen die zij convoyeren, is eene vraag, die, zooals wij reeds gezien hebben, zeer betwist is. Na de erkenning van den regel „vrij schip vrij goed" zal men wel meer en meer overhellen tot een bevestigend antwoord. HAUTEFEUILLE is hier zeer sterk vóór, en wij vereenigen ons gaarne met hem, zonder echter te beweren, dat dit gevoelen reeds algemeen is aangenomen [1]). Wij moeten hier echter opmerken, dat, indien het koopvaardijschip evenzeer als de oorlogsbodem met territoir werd gelijk gesteld, ook geen onderscheid zou worden gemaakt tusschen geconvoyeerde en niet geconvoyeerde koopvaarders.

Convooi van vreemde, onzijdige oorlogschepen verschoont geenszins van visite. Maar hoe, indien een onzijdig schip gaat zeilen onder vijandelijk convooi? Deze vraag werd breedvoerig behandeld door de regeringen van Denemarken en de Vereenigde Staten. In 1810 nl. had de eerste eenige noord-amerikaansche schepen om die reden prijs verklaard. WHEATON, wien het voeren der lang gerekte onderhandelingen was opgedragen, wist eene schadevergoeding te ver-

---

transporteerde en wegens zijn geringe bemanning geen aanspraak kon maken op den naam van oorlogschip. De keizerin van Rusland, wier bemiddeling werd ingeroepen, oordeelde, dat elk schip, gecommandeerd door een officier in 's rijks dienst, en behoorende tot de marine, moest worden gerekend tot de oorlogschepen, welke ook zijn vorm of vroegere gesteldheid mogt geweest zijn. De Algemeene Staten schenen dezelfde meening toegedaan. Vgl. MARTENS, *Erzählungen*, B. II, p. 1—7. De papieren moeten beslissen. Zie ook de onderhandelingen tusschen onze regering en die der Vereenigde Staten over de *Sumter*, ORTOLAN, T. I, p. 182, v.

[1]) *Droits et Devoirs*, Tit. XI, Ch. IV, T. IV, p. 62—119.

krijgen, schoon de deensche regering over de vraag zelve niet van gevoelen is veranderd [1]). Onzes inziens moet alleen een zwaar vermoeden oprijzen tegen de onzijdige schepen, die althans eenigermate zich aan de visite trachten te onttrekken. Toch zijn KENT, KALTENBORN, MANNING en TWISS [2]) de andere meening toegedaan, terwij HEFFTER het met WHEATON houdt [3]).

Alleenzeilende koopvaardijsehepen moeten toelaten, dat zij gevisiteerd worden door oorlogsbodems en vroeger ook door kapers, — allen erkennen het. Men kon dan ook in hunne gezagvoerders niet dan met groot gevaar dat vertrouwen stellen, dat men de officieren schenkt, die hunne instructiën onmiddelijk van hunne regering zelve verkrijgen: zeer ligt zouden de eerste, gedreven door zucht naar winst, eene onware verklaring kunnen afleggen. De bezwaren, die men tegen het regt van visite heeft gemaakt, betreffen dan ook eigenlijk de wijze, waarop het uitgeöefend werd, niet het regt zelf, vooral de kapers maakten zich dikwerf aan roof en plundering schuldig. Men heeft nu algemeen aangenomen, dat eerst de papieren moeten worden vertoond. Blijkt hieruit, dat er geene redenen bestaan om het schip verder op te houden, dan is de visite afgeloopen, bestaan er echter gewigtige gronden van argwaan, dan mag een nader onderzoek worden ingesteld. Het is natuurlijk onmogelijk voor alle gevallen vaste, regels te stellen, niemand zal tegenwoordig nog wel beweren dat de lading 't onderst boven mag worden gekeerd, balen en kisten opengebroken, enz. De afschaffing der kaapvaart is ook in dit opzigt eene groote schrede op den weg der verbetering, en wij kunnen wijzen op den laatsten oorlog van de geallieërden tegen Rusland, om aan te toonen, hoezeer de regelen der billijkheid in acht kunnen worden genomen.

---

1) Vgl. *Elements*, IV, 3, § 22 (Fr. vert. T. II, p. 192—204).

2) *Commentaries*, Vol. I, § 155; *Seerecht*, B. II, § 236; *Law of Nations*, p. 369; TWISS, Vol. II, § 158, p. 315.

3) *Völkerrecht*, § 171.

Hoe evenwel dat regt te verzoenen met de vrijheid der zee en de gelijkheid der staten? Vooral sedert HÜBNER is hierover veel gesproken. Nu hebben wij zeker geen tegenspraak te vreezen, wanneer wij beweren, dat geen oorlogvoerende staat zich eenig onderzoek, om welke reden ook, zou veroorloven binnen de grenzen van een onzijdig land, maar daardoor inbreuk zou maken op zijne onafhankelijkheid, het volkenregt schenden zou.

En toch wordt dit niet gezegd van het visiteren der koopvaardijschepen in tijd van oorlog: wij moeten dus besluiten, dat het volkenregt het niet met territoir gelijk stelt. Maar, zegt HAUTEFEUILLE, de visite in den waren zin des woords is wel degelijk bestaanbaar met de territorialiteit. Groote moeite getroost hij zich om te bewijzen dat de visite geen regt is, maar slechts de wijze van uitoefening van een regt [1]. Deze onderscheiding is zeer fijn en moeijelijk te begrijpen. Ook schijnt zij zeer weinig te beteekenen: want het oorlogschip moet dan toch al weêr het regt hebben, om die wijze van uitoefening in praktijk te brengen: en hierin ligt juist de cardo quaestionis. Zoodra het mag eischen de toelating van eenige manschappen, het openleggen der papieren, oefent het eene daad van gezag uit, die door geen vreemden staat binnen de grenzen zou worden geduld: want, HAUTEFEUILLE zegt het zelf: „on ne peut contester que dicter des ordres, les faire exécuter, c'est faire acte de juridiction" [2]. Al was dus de onderscheiding, waarmede hij zoo hoog loopt, tusschen droit de visite en droit de recherches op den aard der zaak gegrond (en het tegendeel hebben wij reeds aangetoond), dan nog waren de bezwaren niet uit den weg geruimd. Wel vestigt hij de aandacht op een aantal verdragen, om te toonen dat het „droit secondaire" werkelijk zijne onderscheiding aangenomen heeft [3], maar zij hebben niet gediend om het regt in te voeren, alleen om de

---

[1] Titre XI, Ch. I, Sect. I, T. III, p. 431—442.
[2] T. a. p. Tit. X, Ch. I, Sect. I, T. III, p. 211.
[3] T. a. p. T. III. p. 450—492.

uitoefening er van te regelen, en het is zeer natuurlijk, dat men er naar heeft gestreefd, deze zoo weinig mogelijk lastig te maken [1]). Bij de publicisten heeft zijne onderscheiding dan ook geen bijval gevonden [2]). Wanneer wij hierbij nog de praktijk voegen, die geregeld dezelfde was, dan behoeven wij niet meer te twijfelen, al stemmen wij gaarne toe, dat aan haar, indien zij alleen stond, geen onbeperkt gezag zou toekomen [3]).

Ook maakt dezelfde schrijver zich sterk, om aan te toonen dat die volken, welke den regel „vrij schip vrij goed" niet erkennen, toch geen regt hebben een onderzoek in te stellen omtrent de lading, wanneer nl. gebleken is, dat het schip neutraal is, en niet op reis naar eene vijandige haven [4]). Zij zouden dus het regt hebben, de waren prijs te maken (dit toch wordt ondersteld), maar het niet mogen uitoefenen, en het zou dus niets beteekenen. Sedert 1856 heeft echter de visite alleen ten doel om te onderzoeken, of 't schip onzijdig is of niet, of het contrabande wil toevoeren aan den vijand, blokkade heeft geschonden of op eenige andere wijze deelneemt aan den krijg. Verzet een schip er zich tegen, dan is het prijs [5]). Zij, die het convoyeren door oorlogschepen niet als eene verschooning van de visite erkennen, passen dezelfde wet op alle schepen toe, die aan het verzet medepligtig waren [6]). Wegens het

---

1) Vgl. DE MARTENS, *Essai concernant les armateurs*, L. II, p. 21, p. 72.

2) Vgl. WHEATON, *Elements*, p. 587, v. (Fr. Vert. T. II, p. 185, v.); KENT, Vol. I, p. 153, v.; CAUCHY, T. I, p. 56; ORTOLAN, T. II, p. 255, v. Even als HAUTEFEUILLE, HÜBNER, T. I, P. II, p. 227; anders VATTEL, L. III, § 114; AZUNI, T. II, p. 272; MARTENS, *Essai*, II, § 22, p. 77; KLÜBER, T. II, Ch. II, § 294; MASSÉ, T. I, p. 298.

3) Vgl. DE MARTENS, *Essai*, p. 71.

4) *Droits et Devoirs*, t. a. p., p. 472, v.

5) HAUTEFEUILLE, *Droits et Dev.*, t. a. p., T. IV, p. 233, v.; PHILLIMORE, Vol. III, CCCXXXVII, p. 434; MANNING, p. 350; ORTOLAN, T. II, p. 260; KENT, Vol. I, p. 154, v.

6) Vgl. v. MARTENS, *Erzählungen*, B. I, p. 299; PHILLIMORE, Vol. III, CCCXXXVIII, p. 435, v.

niet constateren der nationaliteit, 't zij bij gemis van papieren of gebreken daarin, 't zij wegens bedrog door het varen met dubbele papieren, wordt het schip prijs verklaard [1]). Het overboord werpen is geene voldoende reden daarvoor, maar moet wel zware vermoedens opwekken [2]). Latere bewijzen om de onzijdigheid buiten twijfel te stellen, moeten echter toegelaten worden. Het opbrengen (saisie) is slechts een voorloopige maatregel, een middel om tot de prijsverklaring (prise) te geraken door de zaak voor den regter te brengen, de uitspraak toch van dezen is een vereischte, zonder haar is zij niet wettig [3]). —

Uit het voorafgaande blijkt ten duidelijkste, dat in tijd van oorlog onzijdige koopvaardijschepen geenszins met territoir worden gelijk gesteld. Hiertegen kunnen niets baten de redeneringen door HAUTEFEUILLE aangevoerd om te doen erkennen, dat die schepen, welke hunne pligten der onzijdigheid vergeten, oorlogvoerend grondgebied worden, en door hunne staten aan de regtvaardige straf worden overgelaten. Die tacitus consensus is niets dan eene fictie, waartoe hij zijne toevlugt neemt om eene andere fictie tot waarheid te maken.

Wanneer men nu de oorlogsregten eenvoudig beperkingen noemt van den regel „schip is territoir," zooals PHILIPSON doet, dan vreezen wij, dat men een geheel verkeerden weg inslaat. Het grondgebied toch kenmerkt zich door twee essentiële eigenschappen: onderworpenheid aan de soevereiniteit en onschendbaarheid. De eerste bezit het schip in tijd van oorlog, de tweede niet volgens de regels van het volkenregt: een der vereischten ontbreekt dus. PHILIPSON [4]) schijnt dan ook minder zijne aandacht op het

---

[1]) Vgl. *Merkwürdige Entscheidungen*, p. 249—263; DE MARTENS, *Essai*, L. II, § 22, p. 75; MASSÉ, T. I, p. 320; HAUTEFEUILLE, t. a. p., p. 233; KENT, p. 157.

[2]) Vgl. *Merkw. Entsch*, p. 157—161.

[3]) HAUTEFEUILLE, t. a. p., T. IV, p. 292.

[4]) *Proefschrift*, p. 291—293.

volkenregt te vestigen, als wel op het staatsregt. Immers hij vraagt, of de onderdanigheid aan den soeverein voortduurt, en antwoordt met volkomen regt bevestigend. Maar daaruit trekt hij de o. i. valsche conclusie, dat het ook onschendbaar is. En hij schijnt zelf eenigzins te gevoelen dat het volkenregt met zijne bewering in strijd is, wanneer hij aldus redeneert. De soevereiniteit over 't schip blijft bestaan, de zee is nullius territorium, zoolang dus het schip zich daar bevindt, plaatst zich geene nieuwe soevereiniteit naast de eerste: „daarom heeft *in abstracto* de belligerent tegen den neutrale geen regt van confiscatie of van onderzoek." Het volkenregt *in abstracto* (d. i. zooals PHILIPSON het wenscht te zien) is misschien van die leer, maar het volkenregt *in concreto* (d. i. zooals het werkelijk is) werpt haar volkomen overhoop [1]).

Van oorlogschepen geldt niet hetzelfde. Zij worden algemeen geëerbiedigd en ontzien, die der belligerenten kunnen elkander, wanneer zij lust gevoelen, bestrijden daar, waar hun zulks geöorloofd is; die der onzijdigen moeten zich steeds zorgvuldig onthouden van deelneming aan den krijg, door b. v. zich met een gevecht op de een of andere wijze te bemoeijen: zij zouden daardoor tot verwikkelingen aanleiding geven, hun staat zou voldoening moeten geven en anders ligt in den oorlog betrokken kunnen worden.

Het oorlogschip deelt dus zoowel in de onderworpenheid aan den souverein als in de onschendbaarheid, en men kan alzoo aannemen, dat de regel „schip is territoir" er op van toepassing is; mits men in het oog houde, dat zij niet als eene waarheid moet worden beschouwd, maar slechts als eene korte uitdrukking, die eigenlijk onnaauwkeurig is.

Wij moeten nu nog den toestand der schepen beschouwen, wanneer zij binnen vreemd gebied zijn.

§ 2. Toestand van het schip in vreemd gebied.

Wij behoeven hier niet de verdeeling te maken, waaraan wij ons tot nog toe gehouden hebben, door n.l. eerst de

betrekking der schepen tot hun eigen staat, daarna die tot den vreemden te behandelen, daar het gemakkelijker zal zijn deze punten met elkander in verband te brengen, om daardoor de juiste verhouding zooveel te beter te doen uitkomen. Evenwel zal het dienstig zijn eerst te spreken over de oorlogschepen, deze toch — en hierover bestaat weinig verschil van gevoelen — genieten ruime voorregten, en daarna te onderzoeken, of, en in hoeverre koopvaardijschepen er mede worden gelijk gesteld.

Het is een algemeen erkende en vaststaande regel, die in onzen tijd aan geen tegenspraak meer onderhevig is, dat elke staat, die aan de zee grenst het naastbijliggend gedeelte daarvan even als het grondgebied onder zijne jurisdictie heeft. Wel is de juiste bepaling, hoe ver zich dat regt uitstrekt, nog soms een punt van verschil, maar het gevoelen door GROTIUS en BYNKERSHOEK voorgestaan „quatenus ex terra tormenta exploduntur" zoo goed als algemeen aangenomen [1]).

Binnen zijn gebied heeft, zooals wij reeds herinnerd hebben, ieder staat de soevereiniteit. Wanneer men zich die soevereiniteit voorstelt als door geene grenzen beperkt, dan binden de wetten des lands elk en een iegelijk, die zich er bevindt, alle zaken, die er zijn en alle handelingen, die er plaats hebben. Geen vreemdeling mag dan de grenzen overschrijden, zonder dat het hem wordt toegestaan, veel minder zich verzetten tegen de algeheele uitoefening dier regten, hij kan toegelaten worden onder alle voorwaarden, die de staat hem verkiest voor te schrijven [2]). Binnen de grenzen van een' ander heeft dan geen staat het regt iets te gebieden, onmiddelijk kan hij noch de personen, die daar vertoeven, iets

---

[1]) Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Ch. III, Tit. I, Sect. I; TELLEGEN, p. 45, sqq.; BOER, p. 64; TWISS, Vol. I, § 173, p. 248; PHILIPSON, p. 5 ([1]); HEFFTER, § 75; HUHN, p. 71; PHILLIMORE, Vol. I, CXCVII, p. 210.

[2]) Vgl. DE MARTENS, *Précis*, § 84, p. 155; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. VI, Ch. I, Sect. II, T. II, p. 47; FOELIX, No. 9, p. 19; PHILLIMORE, Vol. I, CXLV, CL, p. 162, 166; BAR, § 115, p. 410.

opleggen, noch over zaken, die er zijn, eenig gezag uitoefenen. Ieder soeverein is dan bevoegd, in gevallen van twist over regtsbetrekkingen, waarop men zich binnen zijn gebied beroept, daarover te beslissen, en de regelen der procedure voor te schrijven.

Wel kan hij uitzonderingen maken ten gerieve van anderen, b. v. personen onder de wet van hun vaderland laten voortleven, zaken, binnen zijn gebied gelegen, laten geregeerd worden door de wet van het land des eigenaars, misdrijven volgens vreemde wetten doen straffen: maar hij kan dit alles ook nalaten; immers het is slechts een gevolg van de „*comitas gentium*," „*la convenance réciproque* [1]).

Wij vreezen echter, dat men door deze voorstelling eener onbeperkte soevereiniteit tot eenzijdigheid vervalt. Men vergeet, dat de beschaafde staten deelen zijn van een groot getal, deelen, die wegens hunne beperktheid elkander noodig hebben, die niet aan hunne roeping beantwoorden, ja, naauwelijks beslaan kunnen, indien zij geïsoleerd zijn van de overigen. Zij worden gezamentlijk beheerscht door één gemeenschappelijk regt: het europeesch volkenregt. Aan die regtsgemeenschap kunnen zij zich onmogelijk onttrekken. Vandaar, — en men begint het allengs meer en meer in te zien — dat ook aan de eischen van het gemeenschappelijk verkeer moet worden voldaan, dat de eene staat verpligt is den ander te helpen daar, waar zijne hulp noodig en niet voor hem zelven nadeelig is. En niet alleen ten opzigte van de betrekkingen der staten als zoodanig tot elkander, maar ook ten opzigte van die der onderdanen, of vereenigingen van onderdanen van vreemde staten moet dit gelden. Tegenwoordig zou een beschaafd volk zich bezwaarlijk aan het ontvangen van vreemde gezanten kunnen onttrekken, Hunne exterritorialiteit is zoo algemeen erkend, dat men haar nergens zal

---

[1]) Vgl. HUBER, *Prael.* II, L. I, tit. 3, *de conflictu legum*, § 2, 8; WHEATON, *Histoire*, T. II, p. 377, v.; *Elements*, p. 113 (Fr. vert. T. I, p. 102, v.); TWISS, Vol. I, § 150, p. 214; HUHN, p. 60, 93; FOELIX, No. 9, 10, T. I, p. 9, en de daar aangehaalde schrijvers.

weigeren, niemand echter beweert, dat zij slechts een gevolg is van de wederkeerige vriendelijkheid en welwillendheid tusschen de staten, welke ieder zou kunnen weigeren of niet, naarmate hij zelf het best oordeelde. Zonder haar zou moeijelijk, of onmogelijk het doel kunnen bereikt worden, dat men zich voorstelt met het zenden der gezanten. Zoo zijn er eene menigte gevallen, dat de onderdanen van den eenen staat in betrekking komen met die van een anderen, of met zaken binnen vreemd gebied, en dikwijls is het nuttig, ja noodzakelijk, dat dan de kracht van vreemde wetten wordt erkend. Men heeft meer en meer leeren inzien, dat alle staten verpligt zijn, mede te werken tot de ontwikkeling der maatschappij; de gemeenschappelijke behoeften hebben in vele opzigten eene vrij algemeene overeenstemming tot stand doen komen, ook wat ons onderwerp betreft. Er bestaan ook hier regelen van volkenregt, die voor een ieder verbindend zijn, en wier schennis niet als een nalaten des comitas, maar als eene inbreuk op het regt opgevat zoude worden [1]).

Is het dus als gevolg der soevereiniteit aangenomen, dat in den regel allen, die zich op het grondgebied bevinden, onderworpen zijn aan de daar heerschende wet [2]), zoo is het

---

[1]) Vgl. R. V. MOHL, *Staatsrecht, Völkerrecht und Politik*, Tübingen, 1850, p. 585—631. *Encyclopädie der Staatswissenschaften*, Tübingen, 1859, p. 517—529.

[2]) BERNER, *Wirkungskreis des Strafgesetzes nach Zeit, Raum und Personen*, Berlin, 1853, p. 83, zegt: „Wer unseren Gebiet betritt, überkommt damit die Rechtspflicht, sich den Gesetzen dieses Gebiets zu unterwerfen. Diese Rechtspflicht ist eine um so stärkere, je wichtiger die Gesetze sind welche Gehorsam fordern." Vgl. GROTIUS, *de Jure Belli et Pacis*, Lib. II, C. II, § 5, C. XVI, § 4; HUBER, de *Confl. Leg.* L. I, C. IV, § 4; WOLFF, *Jus Gentium*, § 301; DE VATTEL, L. I, Ch. 8, § 101; DE MARTENS, *Précis*, § 99; AZUNI, T. I, p. 85, v.; MASSÉ, T. II, p. 53, 55; *Revue historique de droit Français et Etranger*, 1862, p. 584, 591; FOELIX, t. a. p., no. 9, 10; HEFFTER, no. 35, 62; PHILLIMORE, Vol. I, p. 355, die de woorden aanhaalt van STORY: „In regard to foreigners resident in a country, although some jurists deny the right of a nation generally to legislate for them, it would seam clear upon general principles that such a right did exist." (*Conflict of Laws*, § 549); TWISS, Vol. I, § 152, p. 217; HUHN, p. 99.

aan de andere zijde niet te ontkennen, dat de eischen van het onderling verkeer afwijkingen van dezen regel noodzakelijk hebben gemaakt. Hoe is het nu gesteld met de bemanning van een vreemd schip, die toch als 't ware eene soort van aaneengesloten geheel vormt? Indien er geene bijzondere redenen bestaan, om haar te onttrekken aan de locale wet, dan zeker is de regel ook op haar van toepassing, in het tegenovergestelde geval moet zij natuurlijk eene uitzondering maken. Wij zullen nu moeten nagaan wat hieromtrent wordt aangenomen, en mogten er uitzonderingen gemaakt worden, de gronden nasporen waarop zij steunen.

Hoofdzaak is dus hier de vraag, of de schepen onttrokken blijven aan de locale jurisdictie ja of neen; immers daarmede staat en valt de regel „schip is territoir." Het kan dus voor ons niet van groot gewigt zijn, de onderscheidingen te behandelen tusschen de zeeboezems en het deel der open zee nabij de kust, natuurlijk zal ieder staat zich minder bekommeren om de schepen, die enkel voorbijzeilen, dan om die, welke door het binnenvaren der zeeboezems toonen, dat zij koers zetten naar het land.

In den regel zal hier slechts sprake zijn van schepen, die zich gedurende eenigen tijd ophouden binnen de territoriale wateren, en wel voornamelijk, die zich in havens of op reeden bevinden, evenwel zullen wij ook soms de aandacht moeten vestigen op die, welke slechts voorbij zeilen [1]).

Wij moeten nu in de eerste plaats de oorlogschepen behandelen.

1°. Oorlogschepen.

Niet alleen wanneer zij in open zee zijn, maar ook na

---

[1]) Wij zullen dikwijls voor het gemak slechts spreken van havens of reeden, omdat de regtstoestand der schepen wel dezelfde zal wezen, ook wanneer zij zich b. v. bevinden in een kanaal, rivier of ander binnenwater.

hunne aankomst binnen vreemd gebied blijven oorlogschepen bij uitsluiting onderworpen aan de jurisdictie van den staat, die hen in zee heeft gezonden. De wetten en reglementen, door hem voorgeschreven, blijven voor de bemanning verbindend, ja, al wat zij aan boord verrigt valt onder zijne wet, alle autoriteiten zonder onderscheid stemmen hierin overeen [1]).

Die algemeene overeenstemming doet reeds vermoeden, dat er werkelijk grondige redenen bestaan moeten voor deze uitzondering van de locale jurisdictie. Evenwel bestaat daarover nog eenig verschil van gevoelen. HAUTEFEUILLE verklaart die schepen voor territoir, maar wij meenen reeds aangetoond te hebben, dat hij dit ten onregte doet. Nu kan men echter nog als grond aanvoeren: men beschouwt hen als territoir, men stelt hen er meê gelijk [2]). Uit hunne verhouding, zoo tot hun eigen staat, als tot vreemde, wanneer zij in volle zee zijn, zou men dit kunnen afleiden, en geneigd zijn het besluit te trekken, dat dezelfde regels ook van toepassing zijn, wanneer zij in vreemde havens zijn. Maar, al willen we toestemmen, dat men ze inderdaad als zoodanig beschouwt, dan zal toch, zoodra men een weinig verder

---

[1]) HÜBNER, T. I, P. II, Ch. II, § 6, no. 3; DE VATTEL, L. I, Ch. XIX, § 216; DE MARTENS, *Précis*, § 86 (c), p. 162; AZUNI; T. I, p. 88; WENS, *Diss.*, p. 46, sqq.; OLIVIER, p. 59, 62, v., 388; GOLTDAMMER, *Archiv*, III, p. 651, v.; MASSÉ, T. II, p. 63, v.; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Titr. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 6—46, bij DALLOZ, *Jur. Gén.* 1859, I, p. 89; *Rapport van den raadsheer* FOUCHER, *Ibidem;* KALTENBORN, B. II, § 215, p. 349; THEOD. ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. I, p. 190, v.; EUG. ORTOLAN, *Eléments de Droit Pénal*, Paris, 1859, no. 935, p. 387; FOELIX, no. 544, T. II, p. 257; CAUCHY, T. II, p. 157; KENT, Vol. I, p. 155, 156 (a), 124, 396; WHEATON, *Elements*, p. 143, v. (Fr. vert. T. I, p. 118, v.); PHILLIMORE, Vol. I, p. 338, 377; HEFFTER, p. 78; SCHERING, *Archiv für rechtswissenschaftliche Abhandlungen*, II, 1862, p. 144; HUHN, p. 138; TWISS, Vol. 1, p. 229, v. enz. Alleen RAUTER (*Traité théorique et pratique du droit criminel*, no. 57), wil het advies van 1806 toepassen, uit het oog verliezende, dat dit alleen voor koopvaardijschepen geldt. Vgl. PHILIPSON, p. 267, v.

[2]) b. v. PHILIPSON, p. 267.

doordenkt, de vraag gedaan worden: „waarom beschouwt men ze zoo?" En niet altijd heeft men hieraan gedacht, dikwijls heeft men om kwestiën uit te maken eenvoudig gezegd: „het oorlogschip moet naar de beginselen van het volkenregt beschouwd worden als territoir, daaruit volgt, enz." Wij houden ons overtuigd, dat deze manier van redeneren niet de ware is: immers het „waarom?" blijft steeds onbeantwoord [1]).

Het is dan ook niet noodig, de toevlugt te zoeken tot eene fictie. Zooals ons reeds gebleken is, maken de oorlogschepen een deel uit van de staatsmagt, zij vertegenwoordigen hunnen soeverein, wanneer dus een vreemde staat zich er meê bemoeide, en zijne wetten b. v. aan boord wilde handhaven, dan zou zulk een schip zich niet meer naar dat land kunnen begeven, zijn soeverein zou het niet kunnen dulden. Veroorloofde men zich zulk eene inmenging zonder voorafgegane kennisgeving, men zou de beschuldiging van trouweloosheid verdienen en het verwijt hooren van schennis van het volkenregt.

Daarom wordt door de locale autoriteit geen officier op de oorlogschepen geplaatst, om er de orde en tucht te handhaven, daarom wordt aan de gezagvoerders geen bevel gegeven in haren naam regt te spreken, wel is de gelijkstelling met territoir hierin zigtbaar, maar zij is geenszins de grond er van [2]). Deze ligt niet in de fictie, maar in de verhouding der volken tot elkander, zij hebben leeren inzien, dat voor hun onderling verkeer de eerbiediging der wederzijdsche behoeften noodzakelijk was, en de middelen, daartoe noodig, niet kunnen verwerpen [3]).

Even als bij alle volken de vreemde gezant onschendbaar

---

[1]) Teregt zegt dan ook ORTOLAN: „on exprime généralement cette règle par une métaphore passée en contume et tellement accréditeé, que dans la plupart des esprits elle est devenue comme une raison justificative de la proposition dont il n'est réellement qu'une expression figurée." *Règles Intern.* T. I. p. 187.

[2]) Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, t. a. p., T. II, p. 23.

[3]) Vgl. VATTEL, L. IV, Ch. VII, § 92.

is, omdat zonder de eerbiediging van zijne persoon zijne taak niet zou kunnen worden volbragt, gelijk die eerbiediging door de gewoonte een regt is geworden, zoodat reeds PETER DE GROOTE met klem aandrong op de tuchtiging van hen, die zijn gezant te Londen hadden in hechtenis genomen, — een eisch waarvan de regtmatigheid door het Parlement werd erkend [1]), zoo ook is de onschendbaarheid van het oorlogschip in het volkenregt opgenomen. Terwijl in onzen tijd niet ligt een staat zou mogen weigeren, vreemde gezanten bij zich toe te laten, maar door hen te ontvangen zich verbindt voor hunne onschendbaarheid te waken, zoo mag hij, strikt genomen, vreemde oorlogschepen uit zijn gebied weren, maar door ze toe te laten verbindt hij zich tot hetzelfde. Dikwijls vindt men in de verdragen eene beperking voorgeschreven van het aantal oorlogschepen, dat gelijktijdig in eene haven zal worden toegelaten: de grond hiervan ligt voornamelijk daarin, dat zij in den regel eene sterke bemanning hebben, gewapend zijn, en dus ligt eenige vrees kunnen inboezemen. Uit zulke traktaten echter volgt, dat het beperkte getal ook toegelaten moet worden, en wel met de hun toekomende regten, terwijl wij nergens in een verdrag vinden aangenomen, dat zij wel zullen worden toegelaten, maar onder voorwaarde van algeheele onderwerping aan de locale jurisdictie [2]). Bij het uitbreken van den oorlog tusschen Rusland en de geallieerde mogendheden in 1854 hebben Zweden en Denemarken bij eene verklaring nopens hun te volgen gedrag als onzijdige staten aangekondigd, dat in sommige havens slechts een beperkt aantal oorlogschepen zou worden toegelaten, evenwel zonder eenigzins de regten, die

---

[1]) Vgl. PHILLIMORE, Vol. II, CXCIV, p. 205, v.

[2]) „Their immunity from the exercise of any civil or criminal jurisdiction, but that of the souvereign power to which they belong, is uniformly asserted, claimed aud conceded. A contrary doctrine is not to be found in any jurist or writer on the law of nations or admitted in any treaty; and every act to the contrary has been promptly met and condemned" (KENT, Vol. I, p. 155, v.).

hun toegekend worden, te beperken [1]). Uit het vooruit bekend maken van zulke voornemens, uit het gebruik, dat altijd de oorlogschepen van de territoriale jurisdictie uitzondert, en de algemeene overeenstemming der juristen blijkt ten volle, dat men alom dezelfde overtuiging hieromtrent heeft. Die uitzondering steunt inderdaad zoozeer op den aard der zaak, dat het verkeer zonder haar zou worden gestremd, zij is zoozeer gewettigd door de gewoonte en de algemeene erkenning, dat het ijdele moeite zou zijn haar te loochenen.

LAMPREDI heeft het oorlogschip in eene vreemde haven vergeleken met een leger in een bevriend land; HAUTEFEUILLE kan dit niet goedkeuren en wijst, om de onjuistheid der vergelijking aan te toonen, eenige punten van verschil aan tusschen een leger en eene vloot, tusschen het land en de zee, vooral daarop de aandacht vestigende, dat zij, die tot een leger behooren, veel meer in aanraking komen met de bewoners van het land, dan die zich binnen de beperkte ruimte van het schip bevinden [2]). Dit alles is waar, maar het tertium comparationis ligt in iets anders, nl. in den aard van het militair gezag, dat de soeverein heeft, zoo over zijn leger als over zijne vloot, en dat hij niet zou kunnen afstaan, ja, waarin hij geene inmenging kan toelaten. Wanneer nu een deel van die militaire magt in vreemd gebied komt, laat de daar heerschende soeverein dat gezag ongedeerd en bemoeit zich er niet mede. Het groote onderscheid ligt evenwel hierin, dat voor het doortrekken van een leger uitdrukkelijke toestemming noodig is, voor het binnenvaren van een oorlogschip niet [3]).

In sommige opzigten doet zich het territoriaal gezag evenwel gevoelen, maar alleen dan, wanneer het geene belemmeringen aanbrengt, en zelfs onvermijdelijk moet genoemd worden [4]). Vreemde oorlogschepen moeten zich b. v. onder-

[1]) PHILLIMORE, Vol. III, CXLI, p. 207, v.

[2]) *Droits et Devoirs*, t. a. p., T. II, p. 26, v.

[3]) Vgl. WHEATON, *Elements*, p. 149 (Fr. Vert., T. I, p. 125); KENT, Vol. I, p. 119.

[4]) PHILLIMORE. Vol. I, CCCXLIII, p. 369; GOLTDAMMER, t. a. p.,

werpen aan de voorschriften betreffende het gebruik der havens, ankerplaatsen, enz. Aan bepalingen op de quarantaine mogen zij zich niet onttrekken, evenmin als aan de reglementen omtrent het zorgen voor lichten gedurende den nacht, het bergen der ammunitie, omtrent den tijd, binnen welken de bemanning aan boord moet gaan, enz. [1]). Bij het binnenkomen of voorbijvaren moeten zij de soevereiniteit van den staat erkennen door te salueren volgens de voorschriften, door dezen gemaakt [2]).

Visites van tolbeambten ondergaan zij niet [3]). Dat zij zich niet met den handel bezig houden is hiervan niet de eenige reden, maar voornamelijk het vertrouwen, dat de volken stellen in de vertegenwoordigers van vreemde soevereinen, die door wantrouwen zouden worden gekwetst.

Men kan echter de vraag opwerpen, of vreemde oorlogschepen mogen worden teruggehouden door den staat, in wiens gebied zij zich bevinden. Sommigen hebben er bevestigend op geantwoord, anderen ontkennend, de geschiedenis levert er slechts zeer weinige voorbeelden van, over het algemeen stelt men hen er van vrij [4]). Gebeurt het

---

p. 654. Wat hier van oorlogschepen wordt gezegd, moet, omdat de redenen volkomen dezelfde zijn, zonder twijfel ook worden toegepast op booten, sloepen enz., die er toe behooren en er door afgezonden worden.

[1]) Vgl. OLIVIER, p. 55, v.; HAUTEFEUILLE en FOUCHER bij DALLOZ, *Jur. Gén.* 1859, I, p. 89. Ook de Pruissische *Bekanntmachung für Schiffe beim Passiren der Batteriën des Jadehafens*, vom 4 März 1864, bij SOETBEER, *Neue Sammlung off. Act.*, 1864, no. 82, p. 126.

[2]) Vgl. HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. I, p. 236; HEFFTER, § 197. — Ook *Algemeen reglement van eerbewijzingen enz.*, Kon. Besl. 26 Nov. 1847, Stbl. no. 55, en 1 Febr. 1858, Stbl. no. 136.

[3]) Vgl. ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. I, p. 201; en *Lettre du directeur de l'administration des douanes, portant que les bâtiments de guerre étrangers sont exempts de la visite*, 37 Maart 1840, App. Ann. E, T. I, p. 410. — Minder juist zegt HAUTEFEUILLE, (bij DALZOZ, t. a. p.) „Il n'y a que peu de temps qu'il est complétement exempt de la visite des officiers de la douane." Zie b. v. 't verdrag van 1697 tusschen Frankrijk en de Ver. Provinciën, *Groot Placaatboek*, IV, p. 315; Vgl. V, p. 476, 509.

[4]) Vgl. KARSEBOOM, *Diss.*, p. 6.

als maatregel van represailles, dan kunnen ook zij er aan onderworpen zijn, schoon men dit allengs minder in praktijk brengt. Men mag hen niet terughouden, om hen b. v. te gebruiken tot oorlogsondernemingen, ook niet om hen ergens toe te dwingen, men moet dan door tusschenkomst der diplomatie zijn doel trachten te bereiken [1]). Wanneer, na het uitbreken van den krijg, oorlogschepen zich wagen binnen vijandelijk gebied, mogen zij prijs gemaakt worden, echter is men meer dan eens uit edelmoedigheid wegens den nood, waarin zij verkeerden, afgeweken van dat strikt regt. Ontmoeten echter belligerenten elkander in neutraal gebied, dan mogen zij geen enkele daad van oorlog verrigten, prijzen, daar door hen of hunne booten gemaakt, moeten door den onzijdige worden opgeëischt, en teruggegeven aan den vroegeren eigenaar, terwijl hij, die inbreuk gemaakt had op de onschendbaarheid van het neutraal gebied, daarvoor voldoening moet geven. Het leggen van hinderlagen aldaar is eveneens verboden, bevinden zich er gelijktijdig bodems van beide partijen, dan moet de laatst vertrekkende ten minste 24 uren wachten met uit te zeilen, nadat de andere uitgeloopen is [2]).

Nog onlangs deed zich de gelegenheid voor, om dezen regel toe te passen. Den 26 Maart 1865 nl. verscheen de *Stonewall*, een oorlogschip der geconfedereerden, op de reede van Lissabon, en kreeg verlof, daar 24 uur te blijven. Eenige uren later kwamen ook de *Niagara* en de *Sacramento*, oorlogsbodems der Unie. Hun werd aangezegd, dat zij eerst 24 uren na den *Stonewall* de reede mogten verlaten. Deze vertrok, en reeds 5 uren daarna ligtten de beide anderen het anker en schenen in zee te willen steken. Uit de forten van Lissabon werd vuur gegeven, om hen te waarschuwen, zij keerden terug, maar ten

[1]) MOSER, *Versuch*, B. VII, p. 230; KARSEBOOM, p. 52, 69, v.

[2]) Vgl. VATTEL, L. III, Ch. VII, § 132; AZUNI, T. II, p. 166; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 166; WHEATON, *Elements*, p. 158 (Fr. Vert., T. I, p. 133); PHILLIMORE, Vol. III, CCCXLIX, p. 452; KENT, Vol. I, p. 127; TWISS, Vol. II, p. 408.

tweeden male deden zij, alsof zij uitloopen wilden, doch moesten op nieuw terug gaan. De portugesche autoriteiten waren aan hunne verpligtingen als onzijdigen getrouw gebleven, alleen waren zij terstond beginnen te vuren met scherp en dit was niet geoorloofd. Spoedig werd dan ook voldoening geëischt, en de offfcier, die er last toe gegeven had, ontslagen [1]).

Van den anderen kant mag de locale soeverein niet tusschen beiden komen, om ontwapening te bevelen, zooals het geval zou moeten zijn, wanneer een leger van een der partijen zijn gebied betrad [2]). Ook verkrijgen krijgsgevangenen geenszins de vrijheid, zoodra zij in de neutrale haven zijn, hebben zij echter het schip verlaten, kan kunnen zij niet meer worden vervolgd, de onzijdige staat is niet gehouden hen te bewaren of uit te leveren, ze zijn dus vrij [3]). Evenzoo blijft het regt der oorlogvoerenden op prijzen, die zij gemaakt hebben, in volle kracht, indien het tegendeel ten minste niet bij verdrag is bepaald, of bij tijds is aangekondigd [4]). Ook mogen zij overgaan tot den verkoop er van, immers dit is geene daad van oorlog, want het regt van eigendom is reeds overgegaan door de uitspraak van den prijsregter [5]). Het werven van matrozen en soldaten is er niet geoorloofd zonder toestemming van den onzijdigen staat, die, wil hij getrouw de pligt der onpartijdigheid betrachten, wel het voorzigtigst zal handelen, door haar aan beide partijen te onthouden, ook het innemen van steenkolen wordt tegenwoordig zelden toegestaan, dan in zeer beperkte hoeveelheid, b. v. voor eene reis van 24 uren. Hij moet streng toezien, dat geene vreemde koopvaardijschepen hun er versterking toezenden, 't zij in bemanning, 't zij in ammunitie, wanneer echter meerdere oorlogsbodems

---

1) Zie *Nederl. Staatscourant*, 6 April 1865, no. 81.
2) HAUTEFEUILLE, T. II, p. 95, 134, v.
3) VATTEL, L. III, Ch. VII, § 132; TWISS, Vol. II, p. 451.
4) HAUTEFEUILLE, T. IV, p. 325.
5) VATTEL, t. a. p.; HAUTEFEUILLE, T. II, p. 159; MANNING, p. 388.

van denzelfden staat in de haven zijn, mag de hoogste gezagvoerder beschikkingen maken omtrent de verdeeling der manschap, wapenen enz.: daarmede mag zich de locale autoriteit niet bemoeijen [1]).

Schoon dus in menig opzigt door de oorlogsbodems regelen in acht moeten worden genomen, waaraan zij zich in volle zee niet behoeven te houden, blijkt het toch, dat het verschil op goede gronden steunt, en dat voor het overige hunne onafhankelijkheid wordt geëerbiedigd. Wij hebben hunnen toestand reeds vergeleken bij dien der gezanten, aan welke de exterritorialiteit wordt toegekend. Deze bestaat hierin, dat er bij uitzondering op den algemeenen regel, volgens welken ieder die het grondgebied betreedt, onderworpen is aan de daar heerschende wet, personen zijn, die gerekend worden niet te wonen in het land, waar zij hun verblijf hebben, die niet aan de daar heerschende wet onderworpen zijn [2]). Dit kan men met zeer veel regt toepassen op oorlogschepen. Wanneer wij dus een criterium zoeken, waarnaar wij sommige vragen, die zich opdoen, beoordeelen kunnen, dan kan het regt, dat den naam exterritorialiteit draagt, ons uitstekend te stade komen, het vreemde oorlogschip wordt inderdaad gelijk gesteld met vreemd grondgebied. Misdrijven aan boord gepleegd, onverschillig door wien of tegen wien, zijn in werkelijkheid niet bedreven binnen het territoir van den staat, waartoe het schip behoort, maar worden toch beoordeeld naar de wet, en door den regter, die daar is aangewezen. De staat, waar het zich bevindt, heeft geen regt eenige daad van politie of jurisdictie aan boord te verrigten, zelfs niet wegens datgene wat buiten die schepen was voorgevallen: iemand dus, die aan wal eenig misdrijf heeft gepleegd, is voor arrestatie beveiligd, zoodra hij het schip bereikt heeft. Dan kunnen er misschien termen bestaan

---

1) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 105—112, strekt dit uit tot de koopvaardijschepen van dezelfde natie, doch gaat o. i. hiermede te ver.

2) GROTIUS, *Jus Belli et Pacis*, L. II, C XVIII, § 4.

voor uitlevering en de regels, die op dit punt worden gevolgd, moeten dan gelden [1]).

Maar hoe, wanneer misdadigers, die niet tot de bemanning behooren, zich aan boord begeven, na aan wal hunne euveldaden te hebben verrigt, zijn zij dan ontslagen van vervolging, of kunnen zij opgeëischt of gearresteerd worden? Niet allen zijn het hierover eens. BAR redeneert aldus: „Dagegen möchte ich glauben, dass auf fremden Kriegsschiffen Flüchtlingen ein Asyl gewährt werden könne, da hier nicht eine personelle, sondern eine reëlle Exterritorialität in Betracht kommt, vorbehältlich der Befugniss des Staats fremden Kriegsschiffen nur unter der Bedingung die Häfen zu öffnen, dass sie Flüchtlinge nicht aufnehmen, wie des Rechtes die sofortige Entfernung derjenigen Kriegsschiffe zu verlangen, an deren Bord sich Flüchtlinge befinden [2]).”

Daar nu in den regel niet iedereen wordt toegelaten op oorlogschepen; ja zelfs veelal aan de gezagvoerders de verpligting is opgelegd, aan vlugtelingen den toegang te weigeren, zal misschien in de praktijk de vraag zich niet dikwijls opdoen [3]). Toch is er in 1827 bijna een conflict over ontstaan tusschen Portugal en Frankrijk. Een Portugees, beschuldigd van hoogverraad, had de wijk genomen aan boord van een fransch oorlogschip, maar werd opgeëischt. De kapitein weigerde evenwel hem uit te leveren, en de zaak had tot ernstige geschillen aanleiding kunnen geven, ware het niet gelukt haar in der minne te schikken [4]). Het zal dus van eenig belang zijn, de vraag op

---

[1]) Vgl. VAN DEINSE (2e uitg.), § 321; TH. ORTOLAN, *Règles Intern.*, T. I, p. 267, v.; E. ORTOLAN, *Droit Pénal*, p. 885, v.; no. 930, v.

[2]) BAR, § 154, p. 607.

[3] Vgl.) *Instructie voor officieren der Marine*, art. 65, bij v. WERTHEIM, *Manuel des Consuls*, T. III, p. 189. Zoo was het aan de Fransche marine verboden slaven op te nemen, zie art. 6, edict van 1770, bij MERLIN, *Répertoire*, in voce *Esclavage*, § 3.

[4]) PROVO KLUIT, diss. *de Deditione Profugorum*, L. B, 1839, p. 99—101.

te lossen. Met het eerste deel van BAR's redenering kunnen wij ons volkomen vereenigen: geen geweld mag gebruikt worden om iemand van een vreemd oorlogschip weg te voeren. Van den anderen kant openbaart zich reeds in de voorschriften, door vele staten aan hunne marine gegeven, om zulke vlugtelingen niet op te nemen, dat zij zelve de onregtmatigheid inzien van het verleenen van asyl op die wijze. Eene uitdrukkelijke kennisgeving, dat oorlogschepen alleen onder die voorwaarde zullen worden toegelaten, houden wij dan ook voor onnoodig. Het is o. i. niet geoorloofd, zulk eenen vlugteling op te nemen, is echter iemand bij toeval er in geslaagd aan boord te komen, hij zal weêr aan land gezet, of althans op aanvrage der locale autoriteiten uitgeleverd moeten worden. Werd dit geweigerd, dan zou men zich nog geen geweld mogen veroorloven, maar de toevlugt moeten zoeken tot de diplomatie, welke met regt klagten zou kunnen indienen en voldoening vorderen [1]).

In meer gevallen zou eenige twijfel kunnen ontstaan, b. v. wanneer op het oorlogschip eene daad was gepleegd, strafbaar volgens de wet van den staat, waartoe het behoort, maar niet naar de locale wet, of die volgens deze slechts eene polocieovertreding, volgens gene een zwaarder vergrijp uitmaakte, of omgekeerd. In dergelijke gevallen zal de wet van den staat, waartoe het schip behoort, moeten beslissen.

Zij, die aan boord zijn, kunnen niet gedwongen worden als getuigen op te komen voor den plaatselijk regter. Echter zal op het verzoek daartoe in den regel acht gegeven worden, even als dit bij grensstaten de gewoonte is, maar dan kunnen de getuigen natuurlijk niet gedwongen worden meer te verklaren dan volgens de voorschriften dierzelfde wet van hen gevorderd wordt [2]).

Ook wat den vorm der handelingen betreft kan ieder,

[1]) TH. ORTOLON, *Règles Intern*, T. I, p. 191, 295—304.

[2]) Vgl. BAR, § 124, p. 458.

die zich op zulk een schip bevindt, de voorschriften volgen van die wet; dit kan van belang wezen bij het sluiten van overeenkomsten, het maken van testamenten enz.

Middelen van regtsdwang kunnen door de locale autoriteiten niet op het vreemde oorlogschip worden aangewend, niemand kan er dus op haar gezag worden gearresteerd of gegijzeld, op geene goederen beslag gelegd [1]).

Kinderen, aan boord geboren, worden gelijk gesteld met die, welke in hun vaderland zelf het eerste levenslicht aanschouwd hebben en krijgen dezelfde regten als deze [2]).

Natuurlijk is noch de locale regter, noch de locale wet altijd uitgesloten; b. v. over misdrijven aan land gepleegd, handelingen daar tot stand gekomen, enz. Evenmin wanneer een van hen, die zich aan boord bevinden, een eisch instelt tegen een der bewoners van het land. Hij kan er zich dan ook niet aan onttrekken, wanneer zijne tegenpartij zich in hooger beroep voorziet of een reconventionelen eisch instelt. Tegen dwangmaatregelen is hij echter altijd in zooverre beveiligd, dat het schip onschendbaar is, en daar dus geen vonnis kan worden ten uitvoer gelegd door de locale autoriteiten.

Wij hebben tot dus verre niet bepaald de aandacht gevestigd op schepen, waarop zich een vorst of gezant bevindt. Daarvan geldt evenwel volkomen hetzelfde, dezelfde redenen bestaan ook hier, en bovendien gebruikt men tot het overbrengen van die personen steeds oorlogschepen. Ook hebben wij niet stilgestaan bij het geval, dat deze vaartuigen door nood gedrongen waren om binnen te loopen, daar zij dan dezelfde voorregten genieten. Alleen moet hierbij opgemerkt worden, dat zij in zulke omstandigheden altijd worden toegelaten, ook al was door verdragsbepaling een staat niet verpligt hen op te nemen.

---

[1]) Vgl. BAR, § 130, p. 501, v.; v. WERTHEIM, *Manuel*, T. II, p. 8.

[2]) Vgl. VATTEL, L. I, Ch. XIX, § 216; PHILLIMORE, Vol. I, CCCXLI, p. 367; HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 16; CAUCHY, T. II, p. 153, enz.

Hoewel de kaapvaart ten gevolge van de declaratie van 16 April 1856 bijna volkomen afgeschaft is, hebben nog sommige regeringen zich daarmede niet vereenigd, en moet het dus de moeite waard zijn een oogenblik bij de kapers stil te staan. Volledig gelijk gesteld worden met oorlogschepen kunnen zij niet, zoo als uit den aard der zaak volgt, immers zij maken niet regtstreeks een deel uit van de militaire magt, zij zijn geene vertegenwoordigers van hunnen staat. Alleen is dit het geval voor zaken, die betrekking hebben op het doel, waarmede zij van den commissiebrief voorzien zijn: nl. den vijand afbreuk te doen op zee. Hunne prijzen zullen dus ook in vreemde havens evenzeer ontzien, hunne krijgsgevangenen evenmin in vrijheid gesteld worden. Natuurlijk kan hier alleen sprake zijn van die havens, waarin zij worden toegelaten, tegenwoordig begint men veelal aan de kapers, en zeer algemeen aan hunne prijzen den toegang te weigeren [1]).

Hiermede gelooven wij den regtstoestand der oorlogschepen in vreemde havens in hoofdtrekken te hebben beschouwd; het is ons gebleken dat zij inderdaad met territoir worden gelijk gesteld en men dus kan aannemen, dat de regel van het volkenregt, waarover wij handelen, ten hunnen opzigte geldt. Wij zullen nu overgaan tot de koopvaardijschepen.

2°. Koopvaardijschepen.

Over den toestand hiervan bestaat veel meer verschil van gevoelen, dan over dien der oorlogschepen. Sommigen verklaren ook op den koopvaarder den regel: „schip is territoir" van toepassing, anderen onderwerpen hem geheel

[1]) Twiss, Vol. II, § 201, p. 407. Verg. *Verklaringen omtrent het te voeren gedrag als onzijdigen van Nederland* (26 Junij 1861), *België* (25 Julij), *Portugal* enz., bij SOETBEER, *Neue Samml. Off. Act.*, 1862, No. 61, 63, 64, enz.

en al aan de locale jurisdictie, nog anderen weêr maken eene verdeeling tusschen de regten der twee soevereinen, welke volgens hen met elkander in conflict komen. Wij zullen deze verschillende gevoelens toetsen en trachten te verdedigen hetgeen ons voorkomt de ware meening te zijn. Indien het waar is, dat het volkenregt den regel, waarover wij handelen, ook in deze omstandigheden op het koopvaardijschip toepasselijk verklaart, dan moet dit òf territoir zijn, òf het wordt er meê gelijk gesteld. Het eerste is ons reeds gebleken eene onwaarheid te zijn, en dit zal nog stelliger vaststaan, indien ook het laatste dezen naam verdient. Wij zullen dit nu moeten onderzoeken.

Het is weêr HAUTEFEUILLE, dien wij op onzen weg ontmoeten. Hij houdt vol, dat het koopvaardijschip even goed territoir is als de oorlogsbodem [1]). Hij bewijst het door de aandacht te vestigen op hetgeen algemeen plaats vindt, en stelt vast, dat alles wat uitsluitend in verband staat met het schip, wat alleen daarop betrekking heeft, onder de jurisdictie blijft van den staat, waartoe het behoort, en dat de locale autoriteit eerst dan zich eenig gezag kan aanmatigen, wanneer de handelingen betrekking hebben op de haven zelve, op de bewoners der plaats, of op zaken, die zich daar bevinden (T. II, p. 10, 34, v.).

Al is dit juist, dan nog kunnen wij met alle regt volhouden, dat daaruit reeds blijkt, hoe men het schip verre van volkomen met territoir gelijk stelt, immers geen staat zou zich direkt mogen bemoeijen met handelingen, voorgevallen binnen het grondgebied van een anderen, al hadden zij ook betrekking op personen of zaken binnen het zijne. Maar hetgeen de schrijver vaststelt is niet geheel in overeenstemming met de werkelijkheid. Wat in Frankrijk een tijd lang gegolden heeft, of nog geldt, mag niet aangemerkt worden als het gebruik van alle volken, hoezeer ook in vele opzigten het voorbeeld van dat land door Europa wordt nagevolgd. Daar is in 1806 het veel besproken advies van

[1]) *Droits et Devoirs*, Titr. VI, Ch. I, Sect. I, p. 11, 14.

den Staatsraad gegeven, dat er nog van kracht is, en ook in andere landen een niet geringen invloed heeft gehad. Het maakt de onderscheiding, die, schoon met zijn systeem in strijd, door HAUTEFEUILLE eenigzins gewijzigd aangenomen, en naar zijne eigen meening toegepast wordt, maar in principe stelt het vast: „que la protection qui lui (le navire neutre) est accordée ne saurait dessaisir la juridiction territoriale pour tout ce qui touche aux intérêts de l'état." Deze bepaling is zonder twijfel rekbaar, het zal natuurlijk aan verschil van gevoelen blootstaan, of iets al dan niet de belangen van den staat raakt. Wat zien wij nu geschieden? HAUTEFEUILLE beperkt de bemoeijingen van de territoriale jurisdictie, maar door de voornaamste volken wordt eene tegenovergestelde rigting gevolgd. Sommigen toch verwerpen die onderscheiding geheel en doen de territoriale jurisdictie onbeperkt werken, anderen, bij wie zij bijval vindt, strekken die echter zooveel mogelijk uit.

Hetgeen hier door ons gezegd is, wordt bewezen door het gedrag der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Engeland, Rusland, Pruissen, Zweden, Brazilië, enz., terwijl ook van Nederland hetzelfde schijnt te moeten worden erkend. WHEATON en KENT verklaren, dat een koopvaardijschip, wanneer het vrijwillig eene vreemde haven binnenzeilt, aan de locale jurisdictie is onderworpen, en voeren tevens de gronden aan, waarom de uitzondering, die ten behoeve der oorlogschepen op den algemeenen regel wordt gemaakt, hier niet kan gelden. De eerste voert ook een arrest aan van het hoogste geregtshof der Vereenigde Staten, waarin volkomen dezelfde leer wordt gehuldigd. Men zal zich dus geregtigd achten, om met het oog hierop en op het gezag dier schrijvers, die een welverdienden naam hebben verworven, en beide Noord-Amerikanen zijn, aan te nemen, dat de jurisprudentie aldaar het koopvaardijschip onderwerpt aan het locaal gezag [1]). Toen dan ook in 1859 door een

[1]) WHEATON, *Elements*, p. 145, 151 (Fr. vert., T. I, p. 120, 126). KENT, Vol. I, p. 124 (a), 156 (a). Ten onregte mistrouwt HAUTEFEUILLE (bij DALLOZ, *Rec. Pér.* 1859, I, p. 89 (e)) WHEATON's beroep

hunner onderdanen tegen een landgenoot een misdrijf werd gepleegd op een noord-amerikaansch schip, binnen Havre, werden geen pogingen in het werk gesteld om uitlevering te verkrijgen.

In Engeland aarzelt de magistraat niet kennis te nemen van misdrijven aan boord van bevriende koopvaardijschepen binnen zijne havens gepleegd, zelfs al behooren de daarbij betrokken personen tot de bemaninng [1]). Ook maakt dat land geen aanspraak op uitsluitende jurisdictie over zijne schepen in vreemde havens, zooals o. a. blijkt uit eene zaak, die in 1855 te Riga voorviel en waaruit wij tevens Ruslands gedragslijn leeren kennen.

Een matroos van een engelschen koopvaarder had aan boord daarvan den stuurman vermoord, die even als hij engelsch onderdaan was. De schuldige werd gegrepen, de russische regter, verre van zich onbevoegd te verklaren, instrueerde de zaak, maar zijne regering gaf aan die van Engeland te kennen, dat zij den schuldige wel zou willen uitleveren, onder voorwaarde van reciprociteit. Dit voorstel werd echter niet aangenomen en de beschuldigde door den russischen regter veroordeeld [2]).

---

op het arrest. — VAN EYK, *Proefschrift*, p. 38, meent, dat de jurisprudentie der Vereenigde Staten de fransche leer volgt, schoon WHEATON dit ontkent. Hij schijnt echter de plaats van ORTOLAN (T. I, p. 272), die hij aanhaalt, min goed opgevat te hebben; immers deze schrijver zegt daar, naar aanleiding van 't geen in 1806 met Frankrijk was voorgevallen, niets anders dan dat de eisch van Noord-Amerika werd gedaan „contrairement à l'opinion émise par WHEATON."

1) Vgl. FOUCHER bij DALLOZ, t. a. p., I. p. 91; ORTOLAN, T. I, p. 446, v.; GOLTDAMMER, *Archiv*, VII, p. 345; PHILIPSON, p. 290.

2) Vgl. FOUCHER bij DALLOZ, t. a. p., waar HAUTEFEUILLE aan Engeland inconsequentie verwijt. Bij een dergelijk voorval nl. (waarover later) nam het eenige beschuldigden, door de fransche overheid uit eigen beweging uitgeleverd, aan, in dit geval weigerde het. De verklaring van deze handelwijze echter is zeer gemakkelijk te vinden, immers Frankrijk leverde uit zonder eenig beding, Rusland stelde reciprociteit als voorwaarde. Daar de engelsche regering meende haar niet te kunnen toestaan, bleef er niets anders over dan te weigeren, terwijl daartoe in het andere geval geen enkele reden bestond. Het verwijt is dus ongegrond.

Pruissen volgt dezelfde leer. In het reglement van 1785 voor de consuls wordt voorgeschreven: „Die Preuszischen (in Preuszische Consulatsbezirke kommenden) Unterthanen bleiben in allen ihren dortigen Civil und Criminalfällen, also auch bei Streitigkeiten unter einander, wenn es darüber zu Processen kommt der Jurisdiction der dortigen Obrigkeit unterworfen" [1]). Deze algemeene regel is door verdragen niet afgeschaft, maar ten opzigte van sommige landen gewijzigd door de bepaling, dat de locale autoriteiten zich niet zullen bemoeijen met twisten tusschen kapiteins en lieden der bemanning [2]), terwijl er steeds bijgevoegd wordt: „voor zooverre dit niet met de aanspraken der locale autoriteiten in strijd komt." De wet van 1841 tot handhaving der scheepstucht geeft den pruissischen regter bevoegdheid om kennis te nemen van vergrijpen tegen de tucht, gepleegd door de bemanning van pruissische schepen in vreemde havens. Daaruit echter volgt geenszins, dat men die schepen onttrekken wil aan de locale jurisdictie, immers er wordt daar niet alleen gesproken van misdrijven aan boord gepleegd, maar in 't algemeen van die, welke de tucht en orde betreffen. Dat deze aan wal even goed kunnen worden gepleegd, b. v. bij het lossen of laden, enz. zal niemand ontkennen. Moest dus de bepaling strekken om de pruissische jurisdictie bij uitsluiting te doen gelden, dan zou zij zoo ver gaan, om aan alle leden der bemanning in sommige opzigten het regt van exterritorialiteit toe te kennen, en dit laat zich wel niet aannemen.

Over vreemde koopvaardijschen binnen zijne havens oefent Pruissen dan ook volledige policiemagt uit [3]). De jurisprudentie is geheel in dezen geest. Een arrest van het Königl. Ober-Tribunal (16 Maart 1859) kan hiervan getuigen. Een Pruis had aan boord van een mecklenburgsch schip op engelsche reede aan den kapitein zijne gehoorzaamheid ge-

---

1) Goltdammer, III, p. 659; Schering, II, p. 150.
2) B. v. met Noord-Amerika in 1828, Schering, t. a. p.
3) Vgl. Goltdammer, III, p. 659.

weigerd. De vraag was, of het engelsche regt, dan wel het mecklenburgsche, het regt was van de plaats waar 't misdrijf was bedreven. Aangezien de regel „schip is ter- t'oir", zoo was de beslissing, slechts eene figuurlijke uitdrukking was, die zich niet uitstrekte over koopvaardijschepen in vreemde havens, moesten zij evenzeer als andere zaken en personen onder de locale jurisdictie vallen. Wel kon de staat, waartoe zij behooren, ook voorschriften geven, en op zijne wijze de uitvoering er van verzekeren, maar op de vraag, welke wet de heerschende was, kon niets anders worden geantwoord, dan dat die van de plaats waar het schip ligt daarvoor moest gehouden worden [1]).

Zweden maakt eveneens aanspraak op de jurisdictie over vreemde koopvaarders binnen zijn gebied, en straft misdrijven daar gepleegd, zooals bleek bij een geval, dat in 1837 in Frankrijk plaats had en waarover wij later zullen spreken [2]).

Ook uit het reglement voor de consuls van Brazilië blijkt hetzelfde. Zijn er misdrijven gepleegd aan boord van braziliaansche schepen, nadat zij vreemde havens zijn binnengekomen, dan moeten de consuls zich er niet mede bemoeijen, en aan de partijen overlaten, zich te wenden tot de regters van de paats [3]).

In Nederland is het advies van 1806 executoir verklaard, tot nog toe niet door andere bepalingen vervangen, en van voortdurende kracht beschouwd.

In 1816 deed zich de gelegenheid voor om het toe te passen, daar in de haven van Antwerpen een vreemd consul jurisdictie eischte over een misdrijf, aldaar gepleegd aan boord van een schip der natie, waarvoor hij was aangesteld. Hij beriep zich op de territorialiteit van het schip, die door het volkenregt was erkend, maar art. 167 en 168 der Grondwet

---

1) Vgl. GOLTDAMMER VII, p. 344; SCHERING, II, p. 153.

2) Zie HELLO in *Revue de Législ. et de Jurispr.* 1843, T. XVII, p. 143; PHILLIMORE, Vol. I, CCCXLIX, p. 375; ORTOLAN, T. I, p. 273.

3) Vgl. TH. ORTOLAN, T. I, p. 199, v.

van 1815 werden aangevoerd, waarbij bepaald wordt, dat niemand van zijnen regter afgetrokken, noch anders, dan op diens bevel gearresteerd mag worden. In den Code d'Instruction Criminelle, zoo redeneerde men verder, was nergens voorgeschreven, dat de consul de bevoegde regter was, men kon dus niet aannemen, dat hij over de zaak mogt oordeelen. Op het advies van 1806 schijnt men zich niet te hebben beroepen; maar om dergelijke geschillen te voorkomen, werd den 12 Nov. 1816 een nieuw reglement vastgesteld „pour le bailliage maritime d'Anvers," waarbij de magt der consuls werd ingekort [1]).

Over het algemeen schijnt in ons land de territorialiteit niet veel bijval gevonden te hebben. De in 1849 benoemde commissie van onderzoek aangaande de alsnog hier te lande vigerende wetten en verordeningen van franschen en anderen oorsprong, stelde een wetsontwerp voor, om het advies te vervangen. Daarin wordt een ander beginsel gehuldigd; alleen misdrijven van vreemdelingen tegen vreemdelingen of hun goed worden aan de locale jurisdictie onttrokken. „Alle misdrijven," zoo luidt het ontwerp, „door Nederlanders aan boord van een vreemd schip in eene Nederlandsche haven gepleegd, zullen worden vervolgd en gestraft voor den bevoegden Nederlandschen regter en naar de Nederlandsche wet."

Art. 2. „Alle misdrijven aan boord van een vreemd schip in eene Nederlandsche haven gepleegd door vreemdelingen jegens de personen of goederen van Nederlanders of van vreemdelingen met Nederlanders bij art. 8 Burg. Wetb. gelijk gesteld, zullen worden vervolgd voor den regter onder wiens gebied zij gepleegd zijn, en gestraft naar de voorschriften der nederlandsche wet, voor zooverre daaromtrent bij geene traktaten anders mogt zijn voorzien."

In de memorie van toelichting merkt de commissie wel

---

[1]) Vgl. over deze zaak: *l'Observateur Belge*, Bruxelles, 1816, Tom. VI, p. 324—332, Suppl. du Tom. VI, p. 3—48. Ook KANNES, p. 63—65,

op, dat de vraag, in hoeverre de fictie moet worden erkend, waardoor men het schip met territoir gelijk stelt, in 't midden gelaten is, maar zij wijst toch op „het wezenlijk verschil, dat er bestaat, ook met betrekking tot het strafregt, tusschen het grondgebied van den vreemden staat, en den vreemden bodem, die zich in onze havens enz. ophoudt." Hierom moest dus „eenige meerdere gestrengheid worden in acht genomen," terwijl „geene uitzondering op den regel wordt toegelaten, dan alleen die, welke, voor zooveel vreemde misdadigers betreft, het gevolg mogt zijn van wettig gesloten traktaten" [1]).

Men moet dus erkennen, dat de commissie den regel „schip is territoir" voor eene fictie houdt, die ten opzigte van koopvaardijschepen minder aannemelijk is. Hetzelfde valt ook op te merken in het ontwerp voor een Wetboek van Strafvordering, in 1862 voorgesteld, waarvan artikel 7 luidt: „Misdrijven gepleegd aan boord van Nederlandsche schepen in volle zee of in vreemde wateren worden geacht gepleegd te zijn op Nederlandsch grondgebied." Wanneer men deze bepaling op zich zelve beschouwt, zou men misschien meenen, dat de fictie volkomen wordt gehuldigd, maar uit de memorie van toelichting blijkt het tegendeel. Daar toch vinden wij o. a. „vooreerst, dat het niet raadzaam is bij eenig stellig voorschrift op de territoriale jurisdictie hier te lande uitzondering te maken. Het komt wenschelijk voor dat de bevoegdheid besta tot vervolging van het misdrijf, gepleegd op Nederlandsch grondgebied, zij het dan ook aan boord van een vreemd schip. De vraag, of hiervan al dan niet gebruik zal worden gemaakt, zal dan in elk voorkomend geval kunnen worden getoetst aan belangen van internationalen aard, bepaaldelijk ook aan de reciprociteit, die al dan niet wordt verleend door de mogendheid waartoe het schip behoort."

Vreemde schepen dus wenscht men geenszins als territoir te beschouwen.

---

[1]) Vgl. *het rapport der Commissie*, in 1850 uitgegeven, I, p. 70, v.

„Ten tweede," zoo lezen wij verder, „dat het tegendeel, dat het schip in volle zee wordt geacht deel uit te maken van het grondgebied van den staat, waartoe het behoort met betrekking tot het regt van strafvordering ten aanzien van de Nederlandsche schepen, tot een voorschrift van stellig regt moet worden verheven, en datzelfde beginsel moet worden aangenomen ten aanzien van Nederlandsche schepen in vreemde wateren (havens of reeden). Wel is waar zal het voorschrift, waarbij dit beginsel is uitgedrukt, niet kunnen verhinderen, dat de regter der plaats waar het Nederlandsche schip zich bevindt, zich de beregting van de strafzaak somwijlen zal aantrekken: het belang echter, dat het misdrijf aan boord van het Nederlandsche schip begaan, niet ongestraft blijve, vordert de toekenning der bevoegdheid tot vervolging ook hier te lande." Verder wordt gesproken van blijken die de regering zelve bij sommige mogendheden heeft aangetroffen van de strekking om de territoriale jurisdictie uit te breiden, zonder dat er echter bepaalde voorbeelden worden opgegeven.

Het blijkt ondertusschen, dat men geene onschendbaarheid voor onze schepen in vreemde wateren vordert, zelfs niet ten opzigte van die misdrijven, die het advies van 1806 uitzondert [1]). Dit steunt dan ook op geheel andere beginselen.

Daar echter dit ontwerp nog niet tot wet is verheven, mag men vragen, af het advies teregt wordt beschouwd als nog verbindend. Wel kwam aan den Conseil d'Etat geene wetgevende magt toe, maar volgens art. 11 van het reglement van 5 Nivose an VIII (26 Dec. 1799) was hem

[1]) Philipson, p. 275, zou in het ontwerp liever lezen: „Misdrijven etc. worden evenzeer volgens de Ned. Wet vervolgd en gestraft, als die, welke op Ned. grondgebied worden gepleegd." Als reden voor deze verandering geeft hij op: „stelt men het schip met het grondgebied gelijk, dan moet men er ook voor waken, dat de vreemde strafregter zijne magt daar evenmin als op het grondgebied doe uitoefenen." — O. i. is dit afdoende, wij vereenigen ons dus ten volle met de voorgestelde verandering.

authentieke interpretatie opgedragen. Zijne adviezen kregen verbindende kracht door de goedkeuring der regering, tenzij de senaat zich binnen zekeren termijn er tegen had verklaard wegens hun strijd met de constitutie [1]). Dit is niet gebeurd, en het zal dus moeijelijk zijn te ontkennen, dat het advies verbindende kracht heeft verkregen, hoewel het eigenlijk slechts moest dienen om te voorzien in twee bepaalde gevallen, die aanleiding gegeven hadden tot twijfel. Toen Napoleon het den 8 Nov. 1810 ook in ons land executoir verklaarde, verkreeg het ook hier kracht van wet. Maar is het nooit afgeschaft? Ja, zeide Mr. POLS in 1858; immers het strekte tot interpretatie van art. 3 C. N., behoort dus bij dit wetboek en is bij gevolg door de afschaffingswet van 16 Mei 1829 (Stbl. No. 33) vervallen [2]). PHILIPSON kan zich hiermede niet vereenigen, omdat nergens uit blijkt, dat het moest dienen om art 3 C. N. te verklaren. Veeleer behelsde het eene interpretatie van ongeschreven regt, van gewoonteregt, en dat tot geschreven regt verheven gewoonteregt is niet afgeschaft door de wet van 1829 (p. 283). POLS, hierdoor niet overtuigd, vestigt de aandacht er op, dat de staatsraad den zin der wetten „le sens des lois" moest verklaren, en dat het advies wel degelijk vastgeknoopt moet worden aan art. 3 C. N. Het laat eene exceptie toe, steunende op gewoonte, maar is zelf geene interpretatie van gewoonteregt, en al was het dit, dan nog zou het niet meer van kracht zijn, immers het gewoonteregt is bij ons afgeschaft en dus zijne interpretatie ook [4]).

O. i. wordt deze moeijelijkheid 't best opgelost, wanneer wij op den oorsprong van het advies letten. De fransche regter wilde de misdrijven, die op de amerikaansche schepen gepleegd waren, straffen. De consul verzette zich er tegen, zich beroepende op het volkenregt. Nu werd over

---

1) Vgl. DALLOZ, *Rép.* in voce *Conseil d'Etat*, T. XII, p. 175.

2) Vgl. zijn pleidooi in de zaak der Maleijers, *Weekblad*, No. 1886, Bijl. 1, 2.

3) PHILIPSON, p. 283 [1]).

4) *Themis*, 2e verz., XI, p. 605, v.

deze kwestie de opinie van den Conseil d'Etat gevraagd. Art. 11 van het aangehaalde reglement luidde: „Le Conseil d'Etat développe le sens des lois, sur le renvoi, qui lui est fait par les consuls, des questions qui leur ont été représentées." Zijn advies werd dus gevraagd over deze kwestie van volkenregt, het werd later goedgekeurd door den keizer, de senaat kwam er niet tegen op, het verkreeg dus kracht van wet. Bij ons is het executoir verklaard, maar niet vervallen door de wet van 1829, want het diende om eene kwestie van volkenregt te beslissen, niet zoozeer om art. 3 C. N. te interpreteren. Het kan alzoo om deze reden niet gezegd worden te zijn vervallen, ook heeft de wet van 1829 het volkenregt niet afgeschaft, het advies wordt dus teregt door de jurisprudentie toegepast. — In 1841 deed zich hiertoe de gelegenheid voor. Op een vreemd schip, liggende in het kanaal van Voorne, had de stuurman (een vreemdeling) slagen toegebragt aan een matroos, eveneens een vreemdeling. Deze beklaagde zich bij den burgemeester der gemeente Heenvliet. De regtbank te Brielle verklaarde zich echter onbevoegd, en het hof van Zuid-Holland bevestigde dit vonnis. Beide beriepen zich op het advies. De procureur-generaal bij den Hoogen Raad concludeerde tot bevoegdverklaring, omdat hulp was ingeroepen, en het advies niet onderscheidde, of dit gebeurde door den schipper of niet. De Hooge Raad echter vereenigde zich niet hiermede, beriep zich op het volkenregt, en verklaarde den nederlandschen regter onbevoegd, omdat de zaak alleen de inwendige tucht betrof. Van het advies werd in het arrest geene melding gemaakt [1]).

Later strekte onze regtspraak de bevoegdheid verder uit. Nadat in 1850 het hof van Zuid-Holland zich op grond van het advies bevoegd verklaard had in eene dergelijke zaak, omdat de hulp der locale autoriteiten was ingeroepen door den gezagvoerder, besliste de Hooge Raad, dat het volkenregt wel vreemde schepen als territoir beschouwde, maar

[1]) *Weekblad*, No. 163, 245; *Ned. Regtspr.*, VIII, p. 325.

dat deze exceptie en fictie niet mogt worden toegepast op een houtvlot; hij liet dus weêr het advies links liggen [1]). Dit deed ook het hof van Noord-Holland bij arrest van 16 April 1862. Op een vreemd schip, liggende in den Binnen Amstel, was door een vreemdeling een diefstal gepleegd tegen een vreemdeling. Schoon deze de hulp had ingeroepen van de plaatselijke autoriteiten, verklaarde het hof zich onbevoegd, omdat naar het volkenregt het schip beschouwd wordt als territoir, wat daar is voorgevallen gerekend wordt in den vreemden staat gebeurd te zijn. De uitzonderingen, die men op dit beginsel aanneemt voor het geval dat de rust der haven gestoord of hulp ingeroepen is, kunnen in casu niet worden toegepast, omdat van het eerste geen sprake is, en wat het tweede betreft, „wel door den bestolene de hulp der policie is ingeroepen, maar dat deze eigenwillige daad van dengene, die zich langs dien weg weêr in het bezit wenschte gesteld te zien van de hem ontstolen voorwerpen, aan den beschuldigde, bij het overigens vaststaan van het regtsbeginsel, zijn regt niet kan ontnemen om voor zijn competenten regter te regt te staan" [2]). De Hooge Raad vernietigde dit arrest. Het volkenregt neemt, zoo redeneerde hij, inderdaad de fictie aan, dat het schip in volle zee beschouwd wordt als grondgebied, en hier en daar breidt men dit ex comitate uit op schepen binnen het territoir. Hierover geeft het advies bepalingen, en maakt eene uitzondering op den regel, dat de nederlandsche wet over het geheele grondgebied werkt. Deze uitzondering laat het echter niet gelden wanneer hulp is ingeroepen, zonder onderscheid door wien: ergo de nederlandsche regter is in casu bevoegd [3]). In 1863 werd het advies ook gebruikt, en de nederlandsche regter competent verklaard, omdat de rust der haven was gestoord [4]).

Nu valt niet te ontkennen, dat het bij al deze gelegen-

---

[1]) *Weekblad*, No. 1149, 1180; *Nederl. Regtspr.*, XXXVI, p. 108.

[2]) *Weekblad*, No. 2394; *Ned. Regtspr.*, LXXI, p. 173.

[3]) *Weekblad*, No. 2391.

[4]) Noord-Holland, 20 Dec. 1862, *Weekblad*, No. 2466; Hooge Raad, 3 Maart 1863, *Weekblad*, No. 2467.

heden moest toegepast zijn, immers, wat men ook zeggen moge omtrent 's regters bevoegdheid tot toepassing der voorschriften van het volkenregt, het staat vast, dat hij zich houden moet aan de bestaande wettelijke regelen, ook op dat punt. Het hof van Zuid-Holland heeft in het vorige jaar het advies aangewend en duidelijk getoond, dat het de territoriale jurisdictie beschouwt als regel; immers het verklaarde zich bevoegd om kennis te nemen van een diefstal, gepleegd door een Duitscher tegen een Duitscher aan boord van een duitsch schip liggende in de Leuvenhaven aan den Wolfshoek, een binnenwater van de gemeente Rotterdam, daar de algemeene regel der competentie hier geene uitzondering leed, want het advies sprak slechts van havens en reeden, niet van binnenwateren [1]).

Gaarne stemmen wij PHILIPSON (p. 286) toe, dat de Conseil d'Etat toch wel niet dezen zin zal gehecht hebben aan zijn advies: men kan bezwaarlijk aannemen, dat hij andere regels wilde toepassen op schepen in havens en reeden, dan in binnenwateren. Toch zoude men zwarigheid kunnen maken, om eene andere leer te volgen, want uitzonderingen mogen niet uitgebreid worden, het advies maakt er eene door in sommige gevallen het schip in havens en reeden aan de locale jurisdictie te onttrekken, en hoewel volkomen dezelfde ratio zou gelden voor andere wateren, mag toch, zoolang daarvoor de exceptie niet is gemaakt, de regter haar niet toepassen, hij behoefde zich alzoo niet incompetent te verklaren [2]).

[1]) *Weekblad*, No. 2574.

[2]) PHILIPSON (p. 287) beweert, dat deze leer tot geheel iets anders leiden moet, immers in havens en reeden wordt het schip *niet indéfiniment* als lieu neutre beschouwd, als nu het advies uitsluitend op havens en reeden betrekking heeft, dan volgt er uit, dat het schip op andere binnenwateren *wel indéfiniment* als territoir moet beschouwd worden. — Deze redenering is minder juist. De strekking van het advies was niet om een algemeenen regel *„schip is territoir"* te beperken; maar het diende om eene uitzondering te maken op den algemeenen regel van competentie, waaraan ook het schip was onderworpen. De uitzondering nu wordt in sommige gevallen gemaakt voor het schip in havens of reeden. Daar hetzelfde niet wordt gezegd van andere binnenwateren, valt de gewone regel weêr in, en is dus de locale regter bevoegd.

Men kan dus ook in ons land duidelijk de neiging opmerken, om de locale jurisdictie hoe langer zoo krachtiger te doen werken op het vreemde schip. Van den anderen kant verklaart de nederlandsche regter zich wel bevoegd ten opzigte van datgene wat is voorgevallen op onze schepen in vreemde wateren. Den 12 Junij 1850 nam de Hooge Raad dit aan, overwegende, dat, naar een erkend en onbetwistbaar beginsel van het regt een schip in zee een deel uitmaakt van het grondgebied, dat het in casu geen onderscheid maakt of 't schip in volle zee was, dan wel in vreemde wateren, reeds daarom, omdat alleen de zekerheid en tucht van het schip er meê gemoeid waren, niet die van het vreemde land [1]. Het advies van 1806 werd niet aangehaald, hoewel men het schijnt te hebben geraadpleegd.

In 1861 kwam eene dergelijke zaak voor het hof van Zuid-Holland, er was een misdrijf gepleegd aan boord van een nederlandsch schip door een lid der bemanning tegen twee anderen, die er eveneens toe behoorden. Schoon Mr. DE PINTO ter loops van onbevoegdheid sprak, veroordeelde het hof den beklaagde [2]. De zaak kwam in cassatie. DE PINTO beoogde, dat de regel „schip is territoir ook in vreemde haven" niet als algemeen beginsel van volkenregt bestaat, en dat het in onze wet niet is opgenomen. De advocaat-generaal echter beweerde dat het wel degelijk bestond en ook door onzen wetgever was erkend. Om dit aan te toonen beriep hij zich op de wet van 1856, waarin o. a. gehandeld wordt over vergrijpen in vreemde havens gepleegd, en ook op het advies van 1806.

De Hooge Raad verklaarde op deze gronden, bij arrest van 12 Nov. 1861, den nederlandschen regter bevoegd [3]. Wij zouden eene beperking, die hij schijnt aan te nemen, n.l. dat die regter alleen bevoegd was indien de rust der haven niet gestoord, noch hulp ingeroepen is, onnoodig noemen.

---

[1]) *Ned. Regtspr.*, XXXV, p. 371; *Weekblad*, No. 1164.

[2]) 29 Julij 1861, *Weekblad*, No. 2312.

[3]) *Weekblad*, No. 2328; *Nieuw Regtsgel. Bijbl.*, 1862, p. 385, v.; *Ned. Regtspr.*, LXIX, p. 130.

Het advies toch kan in dit geval niet worden toegepast, want het is slechts gegeven voor vreemde schepen in onze havens, en heeft niets te maken met de vraag, of de nederlandsche schepen in vreemde havens aan onze strafwet blijven onderworpen. Onze regter is of onbevoegd, of, indien eene bepaling der wet het meêbrengt, bevoegd. Of deze nu te vinden is en zoo ja, waar, dit is eene andere vraag. Zeker zal niemand ontkennen, dat eene stellige, algemeene bepaling, zooals de in het ontwerp- wetboek van strafvordering voorgestelde, zeer te wenschen is.

Maar wij moeten den draad van ons betoog weêr opnemen, en nog over Frankrijk spreken, om dan te beoordeelen, welke regels over 't algemeen worden in acht genomen. Aan het reeds zoo menigmaal vermelde Avis du Conseil d'Etat van 1806 is uit een algemeen volkenregtelijk oogpunt meer gewigt gehecht, dan het verdiende. Het werd gegeven tot beslissing van een paar bijzondere gevallen, en bij het beoordeelen van zijne waarde moet men ook niet vergeten in welk eenen toestand Frankrijk destijds verkeerde. In een zwaren krijg gewikkeld met de meeste staten van Europa, had het zeer veel belang er bij, zich de Vereenigde Staten niet tot vijanden te maken [1]). Welligt heeft dit eenigen invloed gehad op de beslissing van den Staatsraad, die niet, zooals een regterlijk collegie, verpligt was, alle overwegingen van politieken aard te doen zwijgen, maar eenvoudig eenen raad gaf, die eerst door de goedkeuring van het hoofd van den staat verbindende kracht verkreeg [2]). Dit alles neemt nogtans niet weg, dat het advies voortdurend van kracht is. In de jurisprudentie, vooral van den laatsten tijd, zien wij echter de strekking om de territoriale regtsmagt uit te breiden.

In 1833 had er een voorval plaats, waarin HAUTEFEUILLE werkend optrad. In de haven van Algiers sloeg de bemanning van eene engelsche brik aan het muiten, zoodat de

---

[1]) Vgl. SCHLOSSER, *Algemeene Geschiedenis*, Amsterdam, 1859, XVIII, p. 50, v.

[2]) DALLOZ, *Jur. Gén.*, *Rép.* in voce *Conseil d'Etat*, T. XII, p. 175.

rust der haven werd gestoord. Hij zelf, toen Procureur du Roi, liet de schuldigen arresteren, maar zond hen naar Malta om veroordeeld te worden, daar zij buiten het schip tegen niemand iets misdreven hadden [1]). Hij is dus aan zijn stelsel getrouw gebleven, en heeft zelfs de grens, door het advies van 1806 gesteld, overschreden. Een ander geval, dat ook hier in aanmerking komt, wordt ons medegedeeld door HELLO [2]). Op een zweedsch schip *(Fortsattning)*, dat in de Loire voor anker lag, werd in 1837 eene vergiftiging gepleegd door een lid der equipagie tegen een ander lid daarvan. Eerst wist men niet, wat te doen, maar op bevel der regering werd de schuldige uitgeleverd. Daar de *Fortsattning* een koopvaardijschip was, en Zweden geene reciprociteit toestond, had men eerst geweifeld.

In Marseille werd in 1844 door den franschen regter een engelsch koopvaardijkapitein, die op een fransch schip een franschman had mishandeld, veroordeeld [3]). Eveneens verklaarde in 1856 de fransche regter zich competent wegens een misdrijf aan boord van een noord-amerikaansch schip in fransch water door een Amerikaan gepleegd jegens een franschen loods. De procureur generaal oordeelde, dat de fransche regter niet bevoegd was, en de consul der Vereenigde Staten eveneens. Daar echter het verdrag van 1853 niet kon worden uitgestrekt tot misdrijven gepleegd tegen personen, niet tot de bemanning behoorende, werd de beschuldigde vervolgd en veroordeeld [4]). Hier bestond dus slechts verschil van zienswijze omtrent de beteekenis eener verdragsbepaling. Van meer gewigt is dan ook een geval, dat in 1858 plaats had, en ook door het hof van cassatie is behandeld. De stuurman van een noord-amerikaansch schip binnen Havre had een der matrozen aan boord vermoord. Zoowel het slagtoffer als de dader waren Noord-

---

[1]) *Droits et Devoirs*, Tit. VI, Ch. I, Sect. I, T. II, p. 34.

[2]) *Revue de Législation*, 1843, p. 143.

[3]) ORTOLAN, *Règles Intern*, T. I, p. 273.

[4]) ORTOLAN, t. a. p., p. 274, v.

Amerikanen. De rust der haven werd gestoord, geen wonder dus, dat de fransche regter zich bevoegd verklaarde. Het is echter van belang, de motieven, die het hof van cassatie aanvoert, eenigzins nader te beschouwen. Wij lezen o. a. in het arrest van 24 Febr. 1859,

dat, zoodra de staat er belang bij heeft, de territoriale jurisdictie moet werken;

bij het bestraffen van misdrijven, binnen zijn gebied gepleegd, heeft de staat belang, zelfs wanneer zij door lieden der bemanning tegen elkander zijn gepleegd, b. v. wanneer het een misdrijf is, dat wegens zijne zwaarte behoort te worden gestraft;

dat een vreemd soeverein geen belang er bij heeft, om op koopvaardijschepen zijne jurisdictie uitsluitend te doen voortduren, wanneer zij in vreemde wateren zijn: „Attendu que dès lors, à l' exception de ce qui concerne la discipline et l' administration intérieure du bord, dans lesquelles l' autorité locale ne saurait s' ingérer et pour lesquelles il y a lieu de respecter les droits réciproques concédés par un usage général entre les diverses nations, les bâtiments de commerce restent soumis à la juridiction territoriale, etc." Het hof vat dus de uitzonderingen, door het advies van 1806 op de territoriale jurisdictie gemaakt, op in den meest beperkten zin, hetzelfde vindt men in het rapport van den raadsheer FOUCHER en de conclusie van den procureur generaal DUPIN [1]).

Ook in de ordonnantie voor fransche consuls van 29 Oct. 1833, en het decreet over de tucht op koopvaardijschepen van 24 Maart 1852 worden de regten van den staat, waar het fransche koopvaardijschip zich bevindt, ontzien [2]). In eene circulaire van de ministers van Buitenlandsche zaken en van Marine (1856) wordt dan ook het

[1]) ORTOLAN, t. a. p., App. Ann. J, p. 445—457; DALLOZ, *Rec. Pér.* 1859, I, p. 92. Verg. PHILIPSON, p. 290, die onze meening niet deelt.

[2]) DALLOZ, t. a. p. en *Rec. Pér.*, LII, p. 127. Vgl. HAUTEFEUILLE, *Histoire*, p. 294.

regt der fransche autoriteiten gehandhaafd om deserteurs te vatten, die zich aan boord mogten hebben begeven van vreemde schepen binnen fransch gebied [1]).

Na al het aangevoerde behoeven wij naauwelijks te herhalen, dat verreweg de meeste staten geenszins de vreemde koopvaardijschepen beschouwen als territoir. De onderscheiding, die HAUTEFEUILLE maakt, is lang niet algemeen aangenomen, en waar zij bestaat, wordt toch naar uitbreiding der locale jurisdictie gestreefd [2]). PHILIPSON (p. 271) zegt o. i. dan ook min juist: „de meeste overige staten hebben de regels van het avis aangenomen, hetzij in hunne wetgeving, hetzij bij traktaat." Hij voert alleen aan de instructiën voor de grieksche consuls, en een paar traktaten. Wij moeten opmerken, dat door deze laatste bijzondere afwijkingen zijn tot stand gekomen van het gemeene regt; in hoeverre de consulaire verordeningen tegen onze meening pleiten, zullen wij nu moeten nagaan.

Aan de consuls, zegt men, is de jurisdictie over koopvaardijschepen hunner natie, wanneer zij in vreemde havens, enz. zijn, opgedragen: hierin ligt dus een bewijs voor de territorialiteit van het schip, immers de consul ontleent zijne magt aan den soeverein, die hem heeft aangesteld [3]). Dit schijnt schoon en iemand zou misschien meenen, dat dit argument steek houdt. Wij moeten het dus nader beschouwen en in de eerste plaats nagaan, aan wien hij zijne magt ontleent; indien het nu waar is, dat hij haar alleen heeft verkregen van den soeverein, die hem heeft aangesteld, dan blijft ons nog te onderzoeken, of hem werkelijk geregeld die jurisdictie is opgedragen. Men zal erkennen, dat het antwoord op beide vragen geheel ten nadeele is van de territorialiteit. Immers, wanneer een

---

1) Zie het rapport van FOUCHER bij DALLOZ, t. a. p.

2) Vgl. ORTOLAN, T. I, p. 198.

3) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, t. a. p., T. II, p. 16; *Histoire*, p. 293.

staat zijne toestemming heeft verleend om een consul bij zich te ontvangen en de andere er een benoemd heeft, dan moet deze daarvan langs diplomatieken weg kennis geven aan de regering, bij wie hij zal worden gevestigd, en hem zijn patent (commission, lettres patentes, lettres de provision, diplôme consularie, consulats-patent, enz). toezenden [1]). Wil hij den benoemden consul ontvangen, dan geeft hij dezen het *exequatur* (ook wel genoemd *placet*), waardoor hij eerst in functie kan treden [2]). Dit kan hem ten allen tijde weêr ontnomen worden, en zoodra dat geschiedt, houden zijne functiën op [3]). Het is dus eene zeer gewaagde stelling van HAUTEFEUILLE, dat de consul eene hem door zijn eigen soeverein opgedragen jurisdictie heeft over de koopvaardijschepen zijner natie [4]). Men kan toch niet ontkennen, dat ook de staat, die hem ontvangt, voor een deel de bron is van de magt, hem opgedragen.

Indien het nu eene waarheid wordt bevonden, dat de consuls in den regel jurisdictie hebben over de koopvaardijschepen, dan blijkt ten minste uit het voorafgaande, dat zulk een schip geen grondgebied is, want om jurisdictie over zijn eigen territoir uit te oefenen, heeft geen soeverein de toestemming noodig van een anderen.

In den regel nu wordt zij den consuls niet opgedragen [5]).

---

[1]) Vgl. KENT, Vol. I, p. 43; HEFFTER, § 225; KALTENBORN, B. II, § 215, p. 348; MASSÉ, T. I, p. 433, no. 434. Vgl. PARDESSUS, *Droit Commercial*, no. 1445; v. WERTHEIM, *Manuel*, T. II, p. 50. *Reglement voor onze consuls in steden, welke niet als zeehavens beschouwd worden*, 17 Jan. 2846, art. 2. *Reglement voor onze consuls in vreemde havens*, 12 Dec. 1846, art. 2.

[2]) Vgl. HEFFTER, t. a. p., § 225; MASSÉ, T. I, p. 423; PARDESSUS, t. a. p., no 1445; KANNES, p. 45; PHILLIMORE, Vol. II, CCXLVI, p. 241, CCLXIII, p. 262; v. MOHL, *Encyclopädie*, p. 480.

[3]) Zoo werd het b. v. den oostenrijkschen consul te Bayonne in 1833 ontnomen (MASSÉ, T. I, p. 424) en in 1862 aan die van Beijeren, Wurtemberg en Mecklenburg in Italië (AEGIDI und KLAUHOLD, *Staatsarchiv*, 1862, p. V). Vgl. ook KENT, p. 43; HUHN, p. 176, 218.

[4]) *Histoire*, p. 59.

[5]) In zijne *Histoire* schijnt HAUTEFEUILLE, als hij het tegendeel beweert, meer uitsluitend over Frankrijk te spreken: "Il est cependant

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika gunnen haar niet aan de vreemde consuls, tenzij verdragen iets anders hebben voorgeschreven, ook eischen zij haar niet voor die, welke zij aanstellen bij andere staten [1]). Engeland oefent haar uit over vreemde schepen [2]) en vordert haar niet voor zijne consuls [3]). Van Pruissen moet hetzelfde gezegd worden, zooals wij reeds gezien hebben. Duitsche schrijvers zijn dan ook alle deze leer toegedaan [4]). Spanje kent hun ook geene jurisdictie toe, zooals blijkt uit de ordonnantie van 1827 voor vreemde consuls [5]), Denemarken evenmin in zijn reglement van 1824, en Brazilië ook niet [6]). Uit art. 7 van het reglement voor onze consuls in steden, welke niet als zeehavens beschouwd worden (17 Jan. 1846), en art. 8, reglement voor onze consuls in vreemde havens (21 Dec. 1846) blijkt, dat van Nederland hetzelfde moet gezegd worden [7]). Hun wordt opgedragen al hun best te doen, om geschillen tusschen de bemanning onzer schepen bij te leggen en in der minne te schikken, meer niet.

De fransche ordonnantie van 1833 behelst andere regels. Zij draagt aan de consuls de policie op over de fransche

---

une espèce spéciale de juridiction, que le France a toujours réclamée pour ses consuls à l' étranger, et qu' elle a toujours offerte par réciprocité aux autres nations," p. 293, — in zijn ander werk echter past hij hetzelfde toe ook op de overige staten.

1) Vgl. de ordonnantie voor de consuls van 2 Maart 1833; ORTOLAN, T. I, p. 199; GOLTDAMMER, *Archiv*, III, p. 659; WHEATON, *Elements*, p. 165 (Fr. Vert., T. I, p. 136); KENT (Vol. I, p. 43) beweert zelfs, dat de Vereenigde Staten geen zoodanig verdrag hebben gesloten. De laatste uitgever wijst echter op dat van 1853 met Frankrijk. Maar er zijn meer: b. v. met Pruissen (1828), Griekenland (1837), Rusland (1832), Portugal (1841), Hannover (1846).

2) PHILLIMORE, Vol. I, CCCXLVIII, p. 373; KENT, Vol, I, p. 42

3) PHILLIMORE, Vol. II, CCXLIX, p. 245.

4) Zie boven p. 253, v. Vgl. DE MARTENS, *Précis*, § 148, p. 268; SAALFELD, p. 117; HEFFTER, § 226; KALTENBORN, II, § 215, p. 349; BAR, p. 174; HUHN, p. 219.

5) Zie PHILLIMORE, Vol. II, Appendix, p. 657.

6) ORTOLAN, T. I, p. 199.

7) v. WERTHEIM, *Manuel*, T. III, p. 140, 163.

koopvaardijschepen, en beveelt hun, zooveel mogelijk te zorgen, dat de regels, opgenomen in het advies van 1806, door de vreemde staten worden in acht genomen bij het straffen van misdrijven aan boord gepleegd. Echter wordt er bij gevoegd, dat hnn werkkring zoo veel mogelijk in overeenstemming blijven moet met de regten der locale autoriteiten [1]). MASSÉ en PARDESSUS meenen, evenals HAUTEFEUILLE, dat deze regeling algemeen is aangenomen. ORTOLAN echter is het met hen niet eens [2]).

Vooral in de laatste jaren heeft Frankrijk verdragen gesloten met die bepaling, b. v. met Sardinië 1852, Rusland in 1857, Brazilië in 1860, Peru in 1861, Spanje in 1852, Italië in 1862 [3]).

Griekenland heeft het voorbeeld van Frankrijk gevolgd. Het reglement voor de consuls begint met de redenering van het Avis du Conseil d' Etat van 1806, en volgt het daarin neêrgelegde systeem [4]).

Bij verreweg de meeste volken dus wordt aan de consuls die jurisdictie niet opgedragen. Wanneer nu twee regeringen overeenkomen deze beambten naar elkanders havens te zenden, zonder de bevoegdheden hun toegekend nader te omschrijven, dan zal geen van beiden op die jurisdictie aanspraak kunnen maken. Wij kunnen dus het argument van HAUTEFEUILLE niet aannemen, want het feit, waarop hij zich beroept, bestaat niet, en al bestond het, zou het de territorialiteit nog niet bewijzen, daar de locale soeverein altijd zijne toestemming moet hebben verleend.

Een andere grond, waarop hij nog al veel klem legt, is deze. Wanneer de bevelhebber van een of meer oorlogschepen te gelijk met een of meer koopvaardijschepen zijner

1) art. 19 vv. Zie DALLOZ, *Rép.* in voce *Consuls*, T. XII, p. 288.

2) PARDESSUS, *Droit Commercial*, No. 1486; MASSÉ, T. I. p. 447. Hij erkent echter (T. II. p. 65), dat nog niet overal deze leer wordt gevolgd; ORTOLAN, T. I. p. 270.

3) ORTOLAN, T. I, p. 280.

4) Zie PHILLIMORE, Vol. II, App. p. 661; ORTOLAN, T. I, App. Ann. J, p. 457.

natie in eene vreemde haven is, dan wordt de jurisdictie daarover aan hem opgedragen, in plaats van den consul [1]).

Maar dit is weêr minder naauwkeurig. Vooreerst toch is het eene bijna louter fransche instelling [2]) en ten tweede, al was zij algemeen aangenomen, dan nog kon het slechts daar het geval zijn, waar consuls de jurisdictie over die schepen hadden, en wat hiervan is, hebben wij gezien. Het is dan een voorschrift van den staat, waartoe het schip behoort, dat echter niet kan worden uitgevoerd, indien de plaatselijke autoriteit er geen genoegen meê neemt.

Nog wordt als bewijs, dat men het schip algemeen houdt voor territoir de bevoegdheid aangevoerd van den consul, om acten van geboorte, enz. op te maken voor de bemanning der schepen van zijne natie [3]). Die bevoegdheid strekt zich echter veel verder uit. Immers hetzelfde is hem opgedragen ten opzigte van alle onderdanen, die vertoeven in het land, waar hij is aangesteld. Daar dus dit argument te veel bewijst, bewijst het niets [4]).

Ook het voortduren van de magt des kapiteins, om orde en tucht aan boord te handhaven, wordt door HAUTEFEUILLE aangevoerd. Wij zullen hierop later terugkomen en zien, dat daarin nog geenszins eene erkenning ligt van den regel „schip is territoir."

Alle overige bewijsgronden waren niet in staat, om aan te toonen, dat deze regel in werkelijkheid door het volkenregt wordt erkend [5]), wij moeten nog onderzoeken,

---

1) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 20.

2) Vgl. GOLTDAMMER, III, p. 659. Bij ons is het eenigermate nagevolgd in art. 14 der wet van 7 Mei 1856 (Stbl. no. 32).

3) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 11.

4) PARDESSUS, *Droit Comm.*, No. 1462, T. III, p. 73; KANNES, p. 82; DALLOZ, *Rép.* in voce *Consuls*, No. 61, T. XII, p. 290. Dit is voorgeschreven door Frankrijk, Engeland, Oostenrijk, Pruissen, Portugal, Italië, Denemarken, Rusland, Griekenland, de Vereenigde Staten van Noord- Amerika, Brazilië, Nederland, enz.

5) Wat HAUTEFEUILLE (T. II, p. 27), aanvoert over de zorg, waarmede alle volken steeds elke beleediging hunner vlag trachten te voorko-

of er soms andere zijn aangevoerd, die meer afdoende zijn.

Wat MASSÉ aanvoert is niet geschikt om ons te overtuigen. Wanneer er een misdrijf wordt gepleegd, zoo spreekt hij, aan boord van een schip in vreemde haven, dan komen twee beginselen met elkander in conflict: het ééne, dat 't schip beschouwt als eene voortzetting van het grondgebied, het andere, dat uitsluitend aan den territorialen soeverein jurisdictie toekent. Natuurlijk moet een van beide wijken, of liever men moet tot eene verdeeling komen, die aan beide het noodige toekent, enz [1]). Zoolang echter nog niet uitgemaakt is, of die beide beginselen waar zijn, kan er van een conflict, van eene verdeeling geen sprake zijn. Het ééne nu wordt door niemand ontkend, maar het andere, MASSÉ schijnt het zelf te gevoelen [2]), is slechts eene fictie.

Of er genoegzame gronden zijn, om deze aan te nemen, ook wanneer het schip binnen vreemd gebied is, daarover zullen wij nu spreken. Wij hebben op eenigzins uitvoerige wijze de argumenten van onze tegenstanders bestreden, en onze meening reeds hier en daar te kennen gegeven, wij moeten echter nog onderzoeken, welke dan eigenlijk de regtstoestand van het koopvaardijschip in vreemde haven is, wat daaromtrent vaststaat.

In het algemeen heeft ieder staat binnen zijn grondgebied het regt om voorschriften te geven, welke ieder die zich er bevindt, moet opvolgen. Overal zijn dan ook bepalingen ge-

---

men en te wreken, kan ook niets bewijzen voor de territorialiteit van het schip. Voor de vlag van den gezant, of, opdat men ook hier niet spreke van eene fictie, voor die van den consul, wien men toch wel geene exterritorialiteit zal toekennen, geldt volkomen hetzelfde.

Ook de bepalingen van vele wetten om te waken voor het verkoopen van schepen in vreemde havens, bewijzen niets, zij dienen om bedriegerijen der kapiteins te voorkomen, die misschien zonder voorkennis der eigenaars daartoe zouden overgaan. Vgl. echter HAUTEFEUILLE, p. 83. Zie ook BÉDARRIDE, T. I. p. 33, v.; v. WERTHEIM, *Manuel*, T. III, p. 68; PARDESSUS, T. I, p. 316, No. 607.

[1]) T. II, No. 42, p. 61, v.

[2]) T. I, No. 259, p. 252.

maakt, waaraan zich de koopvaardijschepen moeten onderwerpen, zooals omtrent het gebruik der havens, gezondheidsmaatregelen, voorschriften van policie, enz. Zoo moeten zij loodsgelden, havengelden belastingen, enz. betalen. De beambten visiteren hen, omdat de zekerheid, die ten opzigte van de oorlogschepen bestaat, hier niet aanwezig is. Men vindt in den koopvaardijkapitein niet den officier, die aangesteld is van wege den staat en uit zijnen naam handelt, vandaar ook, dat geen volk zich door dat onderzoek beleedigd acht. Maakt het zich schuldig aan smokkelen, dan wordt in den regel het geheele schip met de lading verbeurd verklaard [1]. De erkende onschendbaarheid van neutraal gebied heeft ten gevolge, dat ieder schip daar in tijd van oorlog volkomen veiligheid geniet. Geen vijand mag het er lastig vallen, iedere oorlogsdaad is er verboden. Maar het moet zich van zijnen kant daar aan alle aandeel in den krijg onthouden. Het mag er geene manschappen, wapenen en ammunitie leveren aan oorlogschepen, al behooren zij ook tot dezelfde natie, evenmin als zij in tijd van vrede binnen het regtsgebied van den vreemden staat hunne waren mogen overpakken, om belastingen te ontduiken [2].

Maar heeft een staat het regt vreemde schepen terug te houden in zijne havens, waar zij gekomen zijn in het vertrouwen, ongestoord weêr te kunnen vertrekken wanneer zij willen? Raadplegen wij de gewoonte, dan is het antwoord ontwijfelbaar bevestigend, hierover bestaat geen verschil [3], maar wel over de vraag of het alleen een mis-

---

1) HAUTEFEUILLE (t. a. p., T. II, p. 16) merkt op, dat de wetten over inkomende regten, enz. uitsluitend betrekking hebben op de plaats zelve, en geenszins op het vreemde schip en hen die zich aan boord daarvan bevinden. Men moet dan toch niet vergeten, dat juist zij de personen zijn, die de belastingen betalen.

2) Vgl. PHILLIMORE, Vol. I, CXCVII, p. 211.

3) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, Tit. XIV, Ch. I. Sect. II, T. IV, p. 439, en de daar aangehaalden. HEFFTER, § 112; MASSÉ T. I, No. 321, p. 390; PHILLIMORE, Vol. III, XXV—XXX, p. 36—43; MANNING, p. 105; HUHN, p. 123.

bruik is, dan wel een regt. HAUTEFEUILLE protesteert er ten sterkste tegen, aanvoerende, dat de schepen, zelf grondgebied, niet geraken onder de locale jurisdictie, en er later bijvoegende, dat het vertrouwen om op tijd te kunnen vertrekken niet behoort teleurgesteld te worden [1]). Zooals ons reeds gebleken is, kan zijn eerste grond niet aangenomen worden, de andere vereischt evenwel een nader onderzoek. Het kan niet ontkend worden, dat een staat, wanneer hij zonder aanleiding vreemde schepen belette te vertrekken, dat vertrouwen zou teleurstellen en zich dus aan schennis van het volkenregt zou schuldig maken.

Daaruit volgt evenwel nog niet, dat de maatregel nooit geregtvaardigd kan worden. Een vreemdeling, die binnen het gebied van eenen staat is gekomen, om er eenigen tijd in veiligheid door te brengen en te vertrekken wanneer het hem goeddunkt, wordt daar niet onderworpen aan de verpligting tot de krijgsdienst; in gevallen van nood echter mag men ook zijn persoon en goed aanwenden tot verdediging van den staat [2]). Zoo zal ook somtijds het leggen van beslag op vreemde schepen geoorloofd kunnen zijn.

In de eerste plaats doet zich het *droit d' angarie* op (het dwingen van vreemde schepen om oorlogsdiensten te bewijzen). Wendt men dit aan, dan stelt men leven en goed van onzijdigen bloot aan gevaar: niemand zal dus kunnen beweren, dat men er gebruik van maken mag, behalve in gevallen van uiterste noodzakelijkheid. Het leggen van embargo vóór het uitbreken van den oorlog op vijandelijke schepen, hoezeer dikwijls toegepast, laat zich zelden, en ook alleen bij werkelijk bestaande noodzakelijkheid, regtvaardigen. Als maatregel van represaille mag men er niet toe overgaan, dan „in re minime dubia" wanneer de gewone middelen, om herstel van grieven te krijgen, uitgeput zijn. Ook heeft men het toegepast, om te zorgen, dat berigten, die men geheim wenschte te houden, niet door vreemde schepen

[1]) *Droits et Devoirs*, t. a. p., p. 436—438, 451.

[2]) Vgl. HEFFTER, § 62.

werden verspreid. Bij de tegenwoordige inrigting der communicatiemiddelen over land zal het echter niet of weinig meer kunnen baten, schoon men anders niet ontkennen mag, dat in zulk een geval geen misbruik van het regt zou gemaakt worden. Ook heeft men het regt een of meer vreemde schepen terug te houden (schoon hier geen sprake is van embargo), ten einde een geregtelijk onderzoek te doen, ze te dwingen tot het betalen der havengelden, enz., of tot het voldoen aan andere verpligtingen. Alleen in deze gevallen is men geene schadevergoeding schuldig [1]).

Het argument, dat er vele verdragen zijn, die het verbieden, geen enkel dat het toestaat [2]), kan niet bewijzen, dat het in 't algemeen onregtmatig is, immers niet zelden is daarbij bepaald, dat men voor schadevergoeding moet zorgen, en zeer vele zijn er gesloten, die alleen het droit d'angarie verboden [3]). De hardheid en schijnbare onbillijkheid van den maatregel mag ons hem nog niet voor geheel en al ongeoorloofd doen verklaren, maar men moet voorzigtig zijn en niet dan bij hooge noodzakelijkheid er toe overgaan [4]).

Maar om tot onze hoofdvraag terug te keeren. Als regel kunnen wij stellen, dat het koopvaardijschip, wanneer het in vreemd gebied komt, aan het daar heerschend gezag is onderworpen en dat dus de naam territoir er niet aan kan gegeven worden. Het gebruik, hoewel niet overal volkomen hetzelfde, neemt dit toch in 't algemeen aan. De schrijvers, die er anders over oordeelen, hebben wij weêrlegd, de meesten echter zijn onze meening toegedaan.

Volgens PHILIPSON (p. 270), vereenigt TH. ORTOLAN zich met de leer van het Avis van 1806; ORTOLAN zegt evenwel, dat men als regel aanneemt onderworpenheid aan het locaal

---

1) Vgl. KARSEBOOM, p. 111, v.; PHILIPSON, p. 16, v.

2) HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, t. a. p., p. 449, 451.

3) KARSEBOOM geeft er 48 op. Vgl. *Diss.*, p. 91—96. Zie ook DALLOZ, *Rép.* in voce *consuls*, no. 52, T. XII, p. 280.

4) Vgl. nog V. KALTENBORN, in *Zeitschr. für die gesammte Staatswissenschaft*, 1862, p. 112, sqq.

gezag (T. I, p. 196), ontzegt hun de territorialiteit (p. 200), en erkent dat deze eene fictie is, welke zich niet zoover uitstrekt (p. 188). De vraag, hoe de regtstoestand der schepen in vreemde havens geregeld is, brengt hem tot een onderscheid tusschen koopvaardij- en oorlogschepen. Zaken verder, die aan boord der eerste zijn voorgevallen en uitsluitend op de tucht betrekking hebben, blijven onder de wet van den staat, waartoe zij behooren (p. 258); ten opzigte der overige moet echter als vaststaande regel worden erkend, dat de regtsmagt zich over het geheele territoir uitstrekt, en geen staat de zijne kan doen werken binnen dat van een anderen; schoon hij natuurlijk de vrijheid heeft, voorschriften te geven, die zijne onderdanen ook daar moeten opvolgen, hen straffen, enz. kan hij nogtans alleen dan, wanneer zij binnen zijne grenzen gevonden worden (p. 260). Bij de toepassing van deze leer op de koopvaardijschepen vestigt ORTOLAN de aandacht op het Avis van 1806, en keurt de onderscheiding, daarin gemaakt, goed, zonder echter te beweren, dat zij algemeen is aangenomen (p. 269, v.).

Zijn naamgenoot EUG. ORTOLAN, volgt in zijne *Eléments de Droit Pénal* dezelfde leer. Terwijl de strafwet over 't geheele territoir werkt, kunnen toch vreemde koopvaardijschepen niet geheel en al op ééne lijn worden geplaatst met particulieren, daarom heeft zich in Frankrijk het gebruik gevestigd, om de onderscheiding opgenomen in het advies van 1806 toe te passen, een gebruik „qui doit finer par prévaloir unanimement dans la coutume du droit des gens" (p. 388, no. 936).

FAUSTIN HÉLIE verklaart de straf- en policiewet van den staat verbindende voor de vreemde koopvaardijschepen, maar ten opzigte van de inwendige tucht onderwerpt hij hen aan den staat, waartoe zij behooren (T. II, p. 512). CAUCHY, hoewel zich niet bepaald met deze vraag bezig houdende, noemt den regel „schip is territoir" eene fictie, erkent, dat zij lang niet in alle gevallen doorgaat, en schijnt de schepen alleen als territoir te willen beschouwd zien,

„tant qu' ils ne tombent pas sous la juridiction territoriale d' un prince étranger" (T. I, p. 151, v.). FOELIX verklaart den staat, waartoe 't schip behoort, alleen bevoegd over datgene te oordeelen, wat in open zee is voorgevallen, en gaat voort: „on étend même cette compétence aux faits commis à bord des vaisseaux appartenant à la nation (public vessels) qui se trouvent dans un port étranger, bien qu' on admette que la répression des infractions commises sur un vaisseau particulier dans un port étranger appartient à la nation dans le territoire de laquelle le port est situé [1])." Elders erkent hij ook de bevoegdheid van den staat, waartoe 't schip beboort, in 't bijzonder met het oog op Frankrijk (T. II, no. 579, p. 294). WHEATON zondert alleen oorlogschepen uit van de territoriale jurisdictie, zonder daarmede te ontkennen, dat de regtsbetrekking met den staat, waartoe 't koopvaardijschip behoort, voortduurt (*Elements*, p. 151). Hiermede stemt het gevoelen van KENT overeen [2]), gelijk ook dat van PHILLIMORE (Vol. I, CCCXLII, p. 373, v.); TWISS (Vol. I, § 158, v., p. 229); HEFFTER (§ 79); KALTENBORN (B. II, § 215, p. 349); BAR (§ 115, p. 413, § 145, p. 475). In het aangehaalde artikel in SCHERING's *Archiv* wordt hetzelfde aangenomen (p. 140), en HUHN schijnt er evenzoo over te denken, wanneer hij zegt: „schon aus anderen Gründen ergibt sich auch für die Schiffe die Verpflichtung, in den fremden Häfen deren sicherheits-Polizei Folge zu leisten, sich der Strafgerichtsbarkeit zu unterwerfen und die eingeführten Abgaben zu entrichten, wobei ihnen aber natürlich freisteht, die Schiffsdisciplin

---

[1]) T. II, no 543, p. 257, v.; DEMANGEAT wijst hierbij op het advies van 1806.

[2]) PHILIPSON (p. 269) maakt uit KENTS beweren (Vol. I, p. 26), dat misdrijven „committed on board of *its public* and *private vessels at sea* and on board of its *public vessels* in foreign ports," volgens de wetten van den staat, waartoe zij behooren, gestraft kunnen worden, — de gevolgtrekking, dat hij de bevoegdheid van dien staat uitsluit ten opzigte van zijne koopvaardijschepen in *foreign ports*. Uit andere plaatsen echter blijkt duidelijk, dat dit geenszins KENTS meening is. Vgl. p. 362, 364 *c*), ook 156 *a*).

in gewohnter Weise wie bisher auszuüben." Oorlogschepen echter worden van dien regel uitgezonderd (p. 138, 128).

De woorden van onzen landgenoot OLIVIER: „de koopvaardijschepen zijn en blijven waar zij zich ook bevinden, onderworpen aan de wetten van het land, welks vlag zij voeren" zouden misschien doen denken, dat hij van eene andere opinie is, maar hij laat er terstond op volgen: „men moet hiervan evenwel uitzonderen de wetten van policie en zekerheid des lands, waar zoodanige schepen zich voor korter of langer tijd ophouden" (p. 53). VAN EIK zegt van deze schepen sprekende: „in alle opzigten moet hier de territoriale jurisdictie toegepast worden" (p. 38).

Wij zien dan ook in de onderwerping van het koopvaardijschip aan de locale jurisdictie geen bezwaar. Daardoor toch zijn de belangen verzekerd, zoowel van den soeverein, wiens vlag het schip voert, als van die der plaats, waar het zich bevindt, terwijl ook die der schepelingen geenszins uit het oog zijn verloren. Het kan den eersten niet hinderen, dat de vreemde jurisdictie er werkt, hem is het voldoende, wanneer de regtszekerheid voor zijne onderdanen geen gevaar loopt. Gelijk de vreemdeling, wanneer hij het grondgebied betreedt, in den regel gebonden is door de daar heerschende wet, evenzoo is hij van hare bescherming verzekerd. Wordt deze hem onthouden, of wordt hij op onregtmatige wijze behandeld, dan eerst zal zijn soeverein tusschen beiden komen, en zijne beschermende hand over hem uitstrekken. Voor de schepelingen zelve, die in menigvuldige betrekking komen met de bevolking, is het evenmin wenschelijk, uitgezonderd te worden van de locale jurisdictie. Zij behoeven zich niet beangst te maken voor het schrikbeeld, dat zij van hun schip zullen worden weggejaagd of dat men hen zal dwingen nieuwe zeebrieven te nemen enz., zooals HAUTEFEUILLE [1]) gelooft, indien niet hun soeverein de eenige was, die jurisdictie over hen had: geen beschaafde staat

[1]) *Droits et Devoirs*, T. II, p. 43.

zou zich in onzen tijd zoo iets veroorloven. En voor den staat, die het vreemde koopvaardijschip bij zich ontvangt, zou het gevaarlijk wezen, indien hij er zijne regtsmagt niet kon doen gevoelen. Het gezag van den koopvaardijkapitein is niet krachtig genoeg, om er alles aan over te kunnen laten.

Wij mogen dus, wanneer de traktaten zwijgen, niet anders vaststellen, dan dat vreemde koopvaardijschepen alleen toegelaten worden onder voorwaarde van onderwerping aan de territoriale jurisdictie [1]).

Nu zal men ons misschien tegemoet voeren, dat die onderwerping dan toch in lijnregten strijd is met een algemeen erkend feit. De kapitein immers behoudt zijne magt ook na zijn binnenkomen in de vreemde haven. Het scheepsvolk wordt daar evenmin onafhankelijk van hem als in volle zee. Vergrijpen tegen de tucht, in den strikten zin van het woord, door wien ook aan boord bedreven, worden met uitsluiting der territoriale autoriteiten gestraft door hem, of den consul, of den commanderenden officier der marine. Wanneer de staat, waar het schip zich bevindt, plotseling hiervan afweek, zou hij zijne bevoegdheid te buiten gaan, het lange gebruik, gegrond op den aard der zaak, goedgekeurd door de publicisten en geregtvaardigd door de ondervinding, heeft aange-

---

[1]) Daar, waar de mindere beschaving niet dezelfde waarborgen oplevert, zijn andere regels aangenomen. In de meeste niet-christenlanden hebben de europesche staten consuls, aan welke volgens de traktaten jurisdictie over hunne landgenooten is opgedragen. Deze strekt zich dan natuurlijk uit over de koopvaardijschepen, die dus in zooverre met oorlogsbodems gelijk gesteld worden. Vgl. „Loi du 28 Mai—12 Juin 1836, relative à la poursuite et au jugement des contraventions, délits et crimes commis par des Français dans les Echelles du Levant et de Barbarie." — Ook het verdrag van 24 Sept. 1844 met China (*Bull. des lois*, 22 Nov. 1845), met den Imam van Mascate 17 Nov. 1844 (*Bull. des lois*, 22 Juillet 1846), met Siam, enz. — Ook een artikel van DOMINICO GATTESCHI in de *Revue hist. de droit français et étr.* getiteld: *du Droit International Public et Privé en Egypte*, 1862, p. 578—595.

nomen, dat de koopvaardijschepen op deze regeling aanspraak kunnen maken. Wilde een staat, zelfs na vooraf daarvan kennis te hebben gegeven, een anderen weg inslaan, hij zou spoedig stuiten op het verzet der overige volken, die de regten van het gemeenschappelijk verkeer zouden doen gelden tegenover de bovenmatige uitbreiding der soevereiniteit.

Ook wordt door den soeverein der haven geen nieuw gezagvoerder afgezonden om uit zijnen naam de bevelen te geven, zelfs behoeft de kapitein geene magtiging te vragen tot het blijven bekleeden zijner betrekking.

Dit alles nu toont geenszins aan, dat het schip territoir is [1]) en is ook volstrekt niet in strijd met de onderdanigheid, die het aan de locale autoriteit verschuldigd is. Het eerste laat zich zeer gemakkelijk bewijzen. Ieder staat toch heeft er belang bij, dat aan boord van vreemde koopvaardijschepen in zijne havens de tucht gehandhaafd worde: zoolang dit nu mogelijk is, zonder dat hij zich er regtstreeks meê bemoeit, waartoe dan zich er in te mengen? Het zou bijzonder lastig en kostbaar, ja wegens de verscheidenheid van taal, zeden en gewoonten onder de volken bijna onmogelijk zijn, een plaatsvervanger op ieder schip te zenden; hij zou hoogst bezwaarlijk aan de vereischten kunnen voldoen, de vreemdelingen zouden hem niet dan met weêrzin gehoorzamen. Het begrip, dat schip territoir is, ligt dus geenszins ten grondslag aan de bestaande inrigting; immers, zoodra het blijkt, dat het gezag van den kapitein niet krachtig genoeg, en de hoogere rang van den consul niet bij magte is, om zich te doen eerbiedigen, zal de locale autoriteit zich er meê bemoeijen, omdat haar belang zulks vordert, en men zal haar er dankbaar voor moeten zijn, zoowel wanneer hare hulp is ingeroepen, als ook wanneer zij uit eigen beweging heeft gehandeld. Daar men echter gewoon was, aan ieder soevereiniteitsregt het territoir als basis toe te schrijven, kwam

---

[1]) Anders HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs*, T. II, p. 7—46.

men, lettende op het blijven werken van de magt des kapiteins, er toe, het schip een deel van dat territoir te noemen [1]).

Ook is het geenszins in strijd met hetgeen wij als algemeenen regel stelden, de onderwerping aan het locaal gezag. De regtsband tusschen het schip en zijnen staat blijft bestaan, terwijl het eerste tegelijkertijd aan een anderen staat onderdanig is. Deze twee beginselen sluiten elkander niet uit: evenals een onderdaan, die zich in een vreemd land schuldig maakt aan een misdrijf tegen zijn vaderland, of zijne landgenooten, ja zelfs tegen een vreemdeling, gestraft kan worden naar de wet en door den regter van beide staten, zoo ook kunnen deze beide bevoegd zijn ten opzigte van datgene wat aan boord van een vreemd koopvaardijschip in zijne havens is voorgevallen. Gelijk de staat, waar het misdrijf is gepleegd, den voorrang heeft, zoo ook valt ten opzigte van het schip de jurisdictie van den staat, waartoe het behoort eerst dan in, wanneer de andere van zijn regt geen gebruik heeft gemaakt [2]). Of nu de wet van elken staat in het geval voorziet, is natuurlijk een geheel andere vraag, waarmede wij ons hier niet bezig behoeven te houden. Het is echter wenschelijk, bepalingen in de wet op te nemen. Dit blijkt uit voorvallen als het volgende. Op een noord-amerikaansch schip, in de rivier de Tigris in China voor anker liggende, werd een manslag gepleegd. De amerikaansche regter was wel bevoegd regt te spreken over 't geen in open zee was voorgevallen (act of Congress 30 April 1790), maar niet over 't geen binnen vreemd gebied was gebeurd. De chinesche regter wilde zich de zaak ook niet aantrekken, de schuldige ontkwam dus aan zijne straf.

Men zag evenwel in, dat de wet in het geval voorzien moest, en eene act of Congress van 3 Maart 1825 ver-

---

1) Vgl. SCHERING, B. II, p. 140.

2) Vgl. FOELIX, no. 548—571, T. II, p. 261—285; BAR, § 187—189, p. 523—550; Art. 8, 9, 10, Wetb. van Strafv., art. 5, 6, 7. Code d'Instr. Crim.

klaarde de strafwet verbindend, ook voor 't koopvaardijschip in vreemd gebied, met die beperking echter, dat de schuldige van alle vervolging zal bevrijd zijn, indien de locale regter hem reeds heeft veroordeeld of vrijgesproken [1]). Zoo werd dus de wetgeving in overeenstemming gebragt met de behoeften.

Ook in het ontwerp voor een wetboek van strafvordering is er voor gezorgd, dat de nederlandsche regter zich niet incompetent behoeft te verklaren, terwijl de memorie van toelichting er op wijst, dat de jurisdictie van den staat, waartoe het schip behoort, intreedt, daar waar zij niet gevorderd wordt door de plaatselijke autoriteit.

In vele gevallen zal deze zich op het schip doen gevoelen, terwijl zij ook menigmaal zich niet zal bemoeijen met hetgeen aan boord is voorgevallen. Waar ligt nu de grens voor die inmenging? Het advies van 1806 neemt tot maatstaf l'Intérêt de l'Etat, maar dit is nog al onbepaald en rekbaar, en brengt ons dus weinig verder, want strikt genomen raakt al wat binnen het grondgebied van den staat voorvalt, zijne belangen.

Geen staat zal zich de bevoegdheid aanmatigen om zich zonder bepaalde aanleiding met regtsbetrekkingen in te laten tusschen twee vreemdelingen, die binnen zijn gebied vertoeven. Evenmin zal hij zich bemoeijen met datgene wat enkel en alleen betrekking heeft op het schip en in geen enkel opzigt in verband staat met hetgeen daar buiten is, niet omdat het vreemde koopvaardijschip als zoodanig aanspraak kan maken op onschendbaarheid of op bijzondere eerbiediging, maar omdat overdreven inmenging het verkeer zou belemmeren. Doch al wat verder reikt dan het schip, wat zijne werking eenigermate daar buiten uitstrekt, valt onder de territoriale wet. Zwaardere misdrijven dus, aan boord gepleegd, al ware het ook door lieden van de equipagie tegen elkander, kunnen wegens den indruk, dien zij ook buiten het schip maken, vervolgd worden door den

---

[1]) Vgl. KENT, Vol. I. p. 362, v.

plaatselijken regter. De kapitein kan den schuldige in verzekerde bewaring nemen, een relaas der feiten opmaken, moet hem, wanneer hij een bewoner der haven was, voor den localen regter brengen; behoorde hij tot de bemanning, dan zou hij hem ook, indien die regter zich de zaak niet aantrok, mogen brengen voor dien van den staat, waartoe het schip behoort. In al deze gevallen heeft echter de territoriale autoriteit het regt zich aan boord te begeven, den schuldige te arresteren, de instructie te verrigten enz., zij behoort dan echter van haar voornemen kennis te geven aan den consul, of bij gebreke daarvan aan den kapitein. Hetzelfde heeft plaats, wanneer zij, die aan land iets misdreven hebben, aan boord gevlugt zijn: zij kunnen ook daar vervolgd worden. Van uitlevering is dan geen sprake, ook overtreders der militiewetten en politieke misdadigers kunnen er evenzeer gevat worden [1]).

Vonnissen kunnen aan boord van vreemde koopvaardijschepen uitgevoerd, beslag gelegd op goederen daar aanwezig, ja zelfs op het geheele schip (art. 215 Code de Comm., 582, 567^c, Wetb. v. Regtsv.), lijfsdwang er toegepast worden (art. 768 Wetb. v. Regtsv.). In zoodanige gevallen moet aan den consul kennis worden gegeven, die dan maatregelen kan nemen, om zijne landgenooten met raad en daad bij te staan [2]).

Ook tot het afleggen van getuigenis kunnen de schepelingen opgeroepen, en des noods gedwongen worden, zij zijn onderworpen aan de locale wet, en behoeven dus geene verklaringen af te leggen dan die deze vordert, op hunne eigen wet kunnen zij zich niet beroepen [3]).

Instellingen die volgens de locale wet niet geoorloofd zijn, maar wel volgens die van den staat waartoe het schip behoort, kunnen blijven bestaan, voor zoover zij hare wer-

---

[1]) Vgl. TH. ORTOLAN, *Règles Int.*, T. I, p. 259—281; PROVÓ KLUIT, *Diss.*, p. 100; Art. 10, reglement voor engelsche consuls (1846) bij PHILLIMORE, Vol. II, CCLVIII, p. 255.

[2]) Vgl. BÉDARRIDE, t. a. p., no. 265, T. I, p. 321.

[3]) Vgl. BAR, § 146, p. 578.

king niet daar buiten doen gevoelen. Het is daarmede alweêr gesteld, zooals met ieder vreemdeling, die binnen het grondgebied komt, een mohamedaansch matroos zal dus wegens veelwijverij niet worden gestraft, maar zoolang hij getrouwd is, geen nieuw huwelijk kunnen sluiten met eene der onderdanen van den staat, waar zijn schip zich ophoudt. De burgerlijke dood zal blijven werken op het schip, maar niets beteekenen, zoodra de persoon, daartoe veroordeeld, in betrekking komt met lieden, die behooren tot den staat der haven.

Op de slavernij moet echter nog in 't bijzonder gewezen worden. Deze instelling vindt bij de europesche volken algemeen afkeuring, zoo zelfs, dat zij binnen hun grondgebied niet wordt geduld. Zij houdt dan ook op te bestaan, wanneer vreemde koopvaardijschepen hunne havens binnenkomen; de slaven daar aan boord verkrijgen hunne vrijheid, zoodra zij haar eischen, ja zelfs heeft meermalen de plaatselijke autoriteit haar uit eigen beweging aan hen verschaft [1]).

Vooral naar aanleiding van dit gebruik heeft zich verschil van gevoelen geopenbaard over de kwestie, in hoeverre schepen, die tegen hunnen zin — b. v. door noodweêr gedwongen — eene vreemde haven binnenzeilen, aan de daar heerschende regtsmagt onderworpen zijn. HEFFTER [2]) stelt hen in zulk een geval gelijk met oorlogsbodems, en haalt daarbij een voorval uit de geschiedenis aan. Eenige fransche uitgewekenen nl., die in engelsche dienst waren getreden, werden door schipbreuk bij Calais op de kust geworpen en gearresteerd, om de straf op het emigreren

---

1) Zie boven p. 61, v. Vgl. PHILLIMORE, Vol. I, CCCIX—CCCXIV, p. 335—344. Hetzelfde, maar in tegenovergestelde rigting, vinden wij in de wetten van Zuid-Carolina, die geen vrijen neger binnen het grondgebied toelaten. Vandaar, dat meermalen de vrije negers, tot de bemanning van vreemde koopvaardijschepen behoorende, gedurende hun verblijf aldaar in verzekerde bewaring zijn gebragt, tot den tijd van hun vertrek; TWISS, Vol. I, § 158, p. 229.

2) *Völkerrecht*, § 79.

en ook op het dragen van wapenen tegen Frankrijk gesteld te ondergaan. Na langdurige beraadslagingen werd echter door het Corps Législatif bepaald, dat zij niet gestraft, doch naar neutraal gebied zouden worden overgebragt. Men oordeelde geen gebruik te moeten maken van het ongeluk, dat hen getroffen had, uit eigen beweging zouden zij zich niet ligt op franschen bodem gewaagd hebben, de schipbreuk was eene vis major: redenen genoeg om edelmoedig jegens hen te wezen [1].

Wij gelooven evenwel met KALTENBORN [2], dat HEFFTER te ver gaat. Natuurlijk zal niemand het schip, dat in zulke omstandigheden binnen komt, straffen wegens het invoeren van contrebande, omdat er vis major aanwezig was. Datgene evenwel, wat met die vis major in geen verband staat, b. v. een zwaar misdrijf gedurende het verblijf in de haven aan boord gepleegd zou wel degelijk onder de competentie der locale autoriteit kunnen vallen en de gelijkstelling met oorlogschepen gaat dus niet volkomen door. Wij kunnen ons zeer wel vereenigen met eene uitspraak van het hof van Louisiana, waarbij aangenomen werd, dat, schoon de jurisdictie van den staat, waartoe zulk een schip behoorde, niet volledig de locale kon uitsluiten, deze echter hare werking niet mogt uitstrekken over de regten, pligten en verbindtenissen tusschen hen, die zich aan boord bevonden, en dus niet moest tusschen beiden komen, om slaven, daar aanwezig, in vrijheid te stellen [3].

Eene dergelijke zaak heeft tot gewigtige discussiën aanleiding gegeven zoowel tusschen de britsche en noord-amerikaansche regering, als ook in het engelsche Parlement. In 1841 nl. was een aantal slaven aan boord van het noord-amerikaansche schip *the Creole* aan het muiten geslagen, de eigenaar gedood, de kapitein overmand. Zij liepen eene

---

[1] Vgl. SIREY, T. I, § 2, p. 6. Een paar dergelijke gevallen, *Ib.*, p. 208, 296.

[2] *Seerecht*, B. II, § 215, p. 350.

[3] KENT, Vol. I, p 156 *a*).

engelsche haven binnen, waar de consul der Vereenigde Staten eischte, dat zij bewaakt en uitgeleverd zouden worden. Deze eisch vond echter geen gehoor, de slaven verkregen hunne vrijheid, omdat zij engelschen grond betreden hadden. — WHEATON keurt deze handelwijze van de engelsche autoriteiten af, omdat het schip tegen den wil des gezagvoerders in de haven was aangekomen, en zij hem dus hadden moeten bijstaan om de orde te handhaven, in plaats van de muitelingen hunne vrijheid te doen verkrijgen. Hij schijnt echter ééne zaak over het hoofd te zien. Die muitelingen waren, toen zij de vreemde haven binnen kwamen, regtens nog slaven, dat is waar, althans volgens de wet van den staat, waartoe het schip behoorde, die aan boord bleef werken. Ook kunnen wij de relâche forcée nog aannemen, maar deze zou alleen strekken, om eene uitzondering te bewerken op den regel, dat de locale magt tuschen beiden mogt komen om de slaven in vrijheid te stellen. In dit geval echter hadden deze, door aan land te gaan, reeds die vrijheid verkregen. Daar er nu geen traktaat bestond, waarbij uitlevering was beloofd, had o. i. de engelsche regering alle regt haar te weigeren [1]).

Ook genieten schepen, die slechts in de territoriale wateren zijn gekomen, om voorbij te zeilen meerdere voorregten. Zij blijven, even als in open zee, vrij van vreemde inmenging, tenzij er eene bepaalde aanleiding besta, die een onderzoek van wege den vreemden staat noodzakelijk maakt [2]). Hetzelfde mag men aannemen ten opzigte van die, welke reeds op weg zijn om weder het ruime sop op te zoeken, de bemanning is ook dan alleen onderworpen aan de wet van den staat waartoe het schip behoort, uitzonderingen doen zich slechts in bijzondere gevallen voor, b. v. wegens het niet betalen van havengelden, de tegen-

---

1) WHEATON. *Histoire*, T. II, p. 343—366. Hij zelf erkent echter (*Elements*, II, Ch. II, § 14), dat men niet tot uitlevering verpligt is, behalve door verdragsbepalingen.

2) Vgl. boven p. 237; HEFFTER, § 79.

woordigheid aan boord van een misdadiger, die aangehouden moet worden, enz. [1]).

Eene andere vraag, die ons nog een oogenblik moet bezig houden is het, of een schip wegens een in vreemde haven gepleegd misdrijf der bemanning nog tot in volle zee mag worden vervolgd. De noord-amerikaansche praktijk acht zich er toe geregtigd [2]) en enkele malen is in Europa dezelfde leer verdedigd. Toen in 1832 het sardinische stoomschip de *Carlo Alberto* de hertogin van Berry en eenige harer aanhangers aan wal gezet had in Frankrijk, om eene zamenzwering uit te voeren, werd het in de baai van la Ciotat door het fransche oorlogschip de *Sphinx* aangehouden en de kapitein, de ondercarga en de vijf nog aan boord zijnde passagiers in hechtenis genomen. De vraag was, of zij wettig waren gearresteerd. Men had haar terstond bevestigend kunnen beantwoorden, omdat het schip in territoriaal fransch water was aangehouden, en dus volgens het advies van 1806 onder de locale jurisdictie viel voor al 't geen het staatsbelang raakte. Men beriep zich echter hier niet op, maar voerde algemeene beginselen aan, dat b. v. een vreemd schip in volle zee wel onschendbaar was, maar dit voorregt moest verliezen zoodra het vijandelijkheden bedreef en met gevaar dreigde, in zulk een geval kwam het volkenregt in strijd met het natuurregt, en moest dan zwichten [3]). De fransche regering had trouwens bevel gegeven het schip wegens de verdenking, die men koesterde, aan te houden en op te brengen, waar men het ook vond. De vraag waarop het hier aankomt is deze: had de fransche regering daartoe het regt?

Eene dergelijke kwestie gaf in 1857 en 1858 aanleiding

---

[1]) Vgl. SCHERING, *Archiv*, B. II, p. 156.

[2]) WHEATON, *Enquiry*, p. 148; *Histoire*, T. II, p. 316; PHILLIMORE, Vol. I, CLVII, p. 228; HEFFTER, § 80; KALTENBORN, B. II, § 215, p. 352.

[3]) Arrest van 't Hof van cassatie en requisitoir van DUPIN. Zie DUPIN, *Réquisitoires*, etc., T. I, p. 477—492. Vgl. DEN TEX in *Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving*, VIII, p. 541—560.

tot spanning tusschen de regeringen van Napels en Sardinië. De *Cagliari* nl., eene sardinische paketboot, was een uur, nadat zij de haven van Genua had verlaten, overmand door een aantal passagiers, die naar de napolitaansche kust stuurden, waar zij landden, om eene omwenteling te beproeven en het schip weêr vrijlieten. Spoedig daarna kwamen er twee napolitaansche fregatten in het gezigt, die het verdachte schip in volle zee aanhielden en opbragten, schoon alle papieren volkomen in orde waren. De sardinische regering protesteerde en werd ondersteund door de engelsche. De koning van Napels meende echter volkomen in zijn regt te zijn, en ging niet dan noode er toe over, het schip terug te geven. — Wat moeten wij nu voor regtmatig houden?

Publicisten zijn niet allen dezelfde meening toegedaan. De reeds boven (p. 286) aangehaalden schijnen de noord-amerikaansche praktijk goed te keuren, HUHN voegt er bij, dat de vervolging wel tot in open zee doorgezet, maar daar niet begonnen mag worden en dat zij ophouden moet, zoodra het schip uit het gezigt is [1]). Door de engelsche policie is ook meermalen een onderzoek gedaan aan boord van vreemde koopvaardijschepen in volle zee, wanneer zij meende, dat er misdadigers aan boord waren. Zij verkreeg echter daartoe telkens de toestemming van den gezagvoerder, wien zij de reden van haar nazetten medegedeeld had [2]). De noord-amerikaansche praktijk gaat verder en wordt dan ook door MARQUARDSEN (p. 15) niet goedgekeurd. Zij toont volgens hem, wat de ambtenaren zich daar wel veroorloven, maar bewijst geenszins, dat de regel, die de erkende onschendbaarheid van het schip in volle zee beperkt, algemeen aangenomen is. Wij gelooven dan ook, dat de vrijheid der zee niemand het regt geeft, een schip aldaar aan te houden, om er misdadigers op te zoeken en te arresteren, onverschillig, of zij hunne wandaden aan boord hebben gepleegd, dan wel aan wal. Wanneer evenwel het schip was gebruikt, om een aanslag tegen

---

1) *Völkerrecht*, p. 140, 71.

2) Vgl. MARQUARDSEN, *der Trentfall*, p. 14, v.

de bestaande orde van zaken uit te voeren en zoo als middel diende, om een' burgeroorlog of eene omwenteling te doen los barsten, zooals de *Carlo Alberto* en de *Cagliari*, wordt dan de zaak niet anders? Naar onze meening zou de bedreigde staat volkomen geregtigd zijn, het verdachte schip scherp in 't oog te doen houden, om te waken tegen mogelijk gevaar, dat er van te vreezen is, en het aan te houden om een nader onderzoek in te stellen, zoodra het zich binnen zijne territoriale wateren waagde, in open zee schijnt hij daartoe het regt niet te hebben. De handelwijze der napolitaansche regering in de zaak der *Cagliari* verdient bovendien ook daarom afkeuring, omdat het schip, na met geweld tot de landing gedwongen en weêr vrijgelaten te zijn, vreedzaam zijn koers vervolgende werd opgebragt, schoon alle papieren in orde en de dwang bewezen was; ja zelfs werd verbeurd verklaard, terwijl zijne bemanning in den kerker werd gesloten [1]).

Misschien kunnen er zich nog meer gevallen voordoen, waarin twijfel mogelijk is, meestal echter — en hiermede keeren wij terug tot de koopvaardijschepen in vreemde havens —, zal men door eene verstandige toepassing van de hoofdregels de vragen kunnen uitmaken. Deze nu waren, zooals ons gebleken is, de volgende: zij zijn onderworpen aan de locale judisdictie, behalve ten opzigte van datgene, wat aan boord is voorgevallen, en hoegenaamd geene betrekking heeft op het land of zijne bewoners. De eischen van het handelsverkeer hebben deze uitzondering op de onbeperkte werking der wet over het geheele grondgebied noodzakelijk gemaakt, en doen aannemen. Het blijkt dus, dat het koopvaardijschip, wanneer het zich binnen vreemd gebied bevindt, geenszins met territoir wordt gelijk gesteld: wij hebben dit aangetoond door zijnen regtstoestand te beschouwen, na eerst hen die eene tegenovergestelde meening volgden te hebben weêrlegd.

---

[1]) Vgl. ORTOLAN, *Règles Intern.* T. I, p. 283; *Annuaire des deux Mondes*, 1857—1858, p. 30, v., 201, vv., PHILIPSON, p. 278.

B E S L U I T.

Nog blijft ons over, het resultaat van het voorafgaand onderzoek in korte woorden zamen te vatten, en vast te stellen, wat omtrent den regel „schip is territoir" moet aangenomen worden. In de eerste plaats hebben wij nagegaan hoe hij is ontstaan en zich langzamerhand heeft verspreid en ontwikkeld. Niet van de uitvinding der scheepvaart dagteekent hij, eerst in de latere eeuwen heeft men de vergelijking, welke hij bevat, aangewend om de regten van den onzijdigen zeehandel te beschermen tegen de aanmatigingen der belligerenten. De schijn van waarheid, dien de zoo korte en duidelijke uitdrukking vóór zich had, het voortduren van den regtsband tusschen den staat en het schip, nadat dit het grondgebied verlaten heeft, gevoegd bij de gewoonte om aan elk soevereiniteitsregt de territorialiteit als grondslag toe te schrijven, dit alles moest medewerken om hem te verspreiden, te meer daar hij zoo uitnemend te stade kwam aan allen, die partij trokken voor de goede zaak der onzijdigen.

Toen men éénmaal gewoon was geraakt aan de gelijkstelling, werd zij ook meermalen ingeroepen voor schepen in vreemde havens, en dus het gebied, waarover zij hare werking moest uitstrekken, uitgebreid.

Beriep men zich nu teregt op die gelijkstelling, uitgedrukt in den regel: „schip is territoir?" Dit zal

terstond twijfelachtig zijn, omdat het schip in den strikten zin van het woord iets anders is dan grondgebied, de regel alzoo niet de uitdrukking kan zijn van eene waarheid. Hij kan dus niets anders beteekenen, dan dat het schip door het volkenregt wordt gelijk gesteld met het territoir. Hij kan dan eene figuurlijke spreekwijze, eene korte uitdrukking zijn, om op eene gemakkelijke wijze een begrip te geven van den regtstoestand van het schip, of een dier zoogenoemde adagia juris, waarmeê men het, schoon zij wegens hunnen schijn van waarheid ligt blijven voortleven, niet al te naauw moet nemen.

In ieder geval steunt hij op eene fictie. Nu valt het niet te ontkennen, dat in het regt nu en dan fictiën zijn aangenomen; wanneer dit echter niet bepaald blijkt, mag men het niet maar willekeurig onderstellen, haar vooral niet onbedacht opdringen. Om nu te zien, of het Volkenregt deze fictie heeft erkend en opgenomen, moesten wij de regels nagaan die het stelt ten opzigte van den regtstoestand der schepen. Dit onderzoek heeft tot uitkomst gehad dat het schip in volle zee niet wordt gelijk gesteld met territoir. De hoofdkenmerken hiervan zijn: onderworpenheid aan den soeverein en onschendbaarheid. De eerste blijft bestaan, de tweede, althans in tijd van oorlog, voor koopvaardijschepen niet: immers het regt om contrebande, soms zelfs het geheele schip verbeurd te verklaren, is daarmede in lijnregten strijd.

De gelijkstelling van schepen binnen vreemd gebied met territoir gaat evenmin door. Oorlogsbodems worden ook daar geëerbiedigd, met koopvaardijschepen echter is dit geenszins het geval. Wordt in enkele opzigten door de territoriale soevereiniteit geen aanspraak gemaakt op inmenging in 'tgeen voorvalt aan boord, strekt zich deze onthouding hier verder daar minder ver uit; overal wordt erkend, dat onschendbaarheid niet kan worden geëischt: het koopvaardijschip wordt dus ook in deze betrekking geenszins gelijk gesteld met territoir.

Zooals van zelf spreekt, kan de uitlegging van den re-

gel, dat nl. zijne beteekenis geene andere is dan deze: „het schip bevindt zich *tot den staat* in dezelfde verhouding als het territoir," in onze uitspraak geene verandering brengen. Vat men hem zóó op, dan schijnt men reeds te erkennen, dat het schip zich *tot vreemde staten* niet in dezelfde verhouding bevindt als het territoir, als regel van volkenregt althans wordt dus zijn bestaan niet beweerd. Maar ook ten opzigte van den staat, waartoe het behoort, is de verhouding van het schip niet volkomen dezelfde als die van het grondgebied. De soeverein heeft toch met uitsluiting van anderen gezag over alles wat hier voorvalt; in vele omstandigheden in 't geheel niet, dikwerf te gelijk met een ander over datgene wat aan boord van het schip gebeurt.

In schijn zou men tegen deze leer nog eene tegenwerping kunnen maken, en wel deze: gelijk binnen het grondgebied de soevereiniteit niet altijd onbeperkt is, maar in sommige gevallen de werking van eene vreemde wet moet toelaten, gelijk daarom het grondgebied wel degelijk grondgebied blijft, — zoo ook doet somtijds op het schip eene vreemde soevereiniteit hare regten gelden: dit belet echter geenszins, dat het daarom even goed territoir blijft.

De vergelijking echter gaat geenszins op. Immers de werking der vreemde soevereiniteit is binnen het territoir van geheel anderen aard, dan op het schip. Op het territoir werkt zij in den regel niet dan door tusschenkomst van het territoriaal gezag; op het schip daarentegen doet het vreemde gezag zich regtstreeks en onmidddelijk gevoelen; door onderzoek en opbrenging in de open zee, door regtsmagt in de haven. Op het grondgebied werkt de vreemde soevereiniteit alleen in enkele exceptionele gevallen: op het schip daarentegen is de soevereiniteit van den eigen staat in zeer vele gevallen aan haar onderworpen. Zoo springt het onderscheid tusschen grondgebied en schip in meer dan één opzigt in het oog.

De uitdrukking: „schip is territoir" mag dus niet gehouden worden voor een algemeenen regel, zelfs niet voor eene verkorte uitdrukking, waarmeê men den regts-

toestand van het schip gemakshalve wil duidelijk maken. Alleen voor het oorlogschip past de regel, voor het koopvaardijschip alleen in tijd van vrede, en wel zoolang het zich in open zee bevindt.

Heeft de beschouwing van het bestaande regt ons tot die conclusie geleid: zoo is het hier eene geheel andere vraag, of dat positieve regt ook verandering, verbetering eischt. Wij vestigen allereerst onze aandacht op de afschaffing van het buitmaken van vijandelijke koopvaardijschepen in den oorlog ter zee.

Zij zal het beginsel van de eerbiediging van den privaateigendom, in den oorlog te land gehuldigd, op den zeeoorlog overbrengen. Zoowel in 't belang van de onderdanen der belligerenten, als in dat van den handel der onzijdigen is die verandering wenschelijk. Daardoor alleen zullen de onzijdigen kunnen laden in de schepen van alle natiën, zonder dat zij de vrees behoeven te koesteren, dat door het uitbreken van een oorlog het vervoer hunner waren op eenig schip zoude kunnen worden belemmerd.

Daardoor vooral zullen de rampen des oorlogs voor eene klasse van de onderdanen der belligerenten, op wie zij thans exceptioneel drukt, worden gelenigd. Of zoude dit misschien juist een bezwaar zijn, tegen die verandering aan te voeren? Moet men het niet als wenschelijk beschouwen, dat de oorlog zoo drukkend mogelijk zij, ten einde er zelden gebruik van worde gemaakt, en er te spoediger een einde aan kome? — Dan had men echter ook de kaapvaart moeten laten bestaan, dan had men vooral den regel „vrij schip vrij goed" niet moeten opnemen in het volkenregt. Immers door dit laatste kunnen de oorlogvoerenden hunnen zeehandel blijven voortzetten, mits op onzijdige schepen. De handel als zoodanig blijft er in den oorlog dezelfde om, alleen de eigenaars van schepen moeten nog boeten voor het algemeen. En zoude men dan meenen, dat, wanneer eene natie bereid is, de altijd nog zoo zware lasten des oorlogs te torschen, wanneer zij menschenlevens en geld veil heeft voor de eer des lands, het

belang der reederijen een zoo groot gewigt in de schaal kon leggen, dat daarom een oogenblik eerder het zwaard in de schede zou worden gestoken? — Credat Judaeus Apella!

Wij beschouwen dus eene verandering in dit opzigt als wenschelijk.

En tevens als waarschijnlijk. Zij is een stap verder op den weg, dien men met de afschaffing der kaapvaart en de erkenning van den regel „vrij schip vrij goed" is opgegaan. Zij is van 't meeste belang voor de grootste, invloedrijkste natiën, die uit den aard der zaak het meest in den oorlog betrokken worden. Er kan geen wolkje aan den hemel komen, of de engelsche handelaars zien uit naar schepen van andere natiën, die minder gevaar loopen in een oorlog gewikkeld te worden, ten einde die bij voorkeur te bevrachten. Niet het uitbreken van den oorlog alleen, maar reeds de vrees daarvoor benadeelt alzoo de reederijen juist der grootste natiën. En van de grootste natiën moeten toch de gewigtigste veranderingen in het volkenregt uitgaan. Zoude dan de door ons gewenschte verandering niet waarschijnlijk mogen genoemd worden?

Een ander punt is de blokkade. Zij kan, het is moeijelijk te loochenen, niet worden verboden. Wenschelijk is het evenwel, dat het misbruik, zoo gemakkelijk er van te maken, verdwijne, en zij altijd in den waren zin des woords effectief zij. Een schip worde eerst dan schuldig verklaard aan schennis der blokkade, wanneer het, na eene waarschuwing van het blokkerende eskader te hebben ontvangen, nog tracht naar binnen te komen. Hierdoor zal welligt menigeen worden aangemoedigd, zich digter bij de ingesloten haven te wagen, maar indien de blokkade werkelijk effectief is, zal het binnenloopen worden belet: en juist dit is het doel dat men zich voorstelde. Bij het grootere gemak van het vervoer te land zal echter het doel, dat men met het blokkeren wenscht te bereiken, in de meeste gevallen niet meer, althans niet meer met dezelfde zekerheid en volkomenheid als voorheen, kunnen worden bereikt.

Ook ten opzigte van de leer der contrebande is verandering wenschelijk. Reeds lange jaren heeft men er naar gestreefd, om vaste grenzen aan te wijzen en te bepalen welke goederen verboden zijn, welke niet. Daar dit bijna onmogelijk mag heeten, omdat veranderde omstandigheden andere grenzen noodzakelijk kunnen maken; daar verder de uitbreiding van het begrip zeer ligt den regel „vrij schip vrij goed" voor een aanzienlijk deel tot eene illusie kan maken; daar het regt om contrebande prijs te verklaren aanleiding geeft tot een dikwijls lastige uitoefening van de visite; daar ten slotte de verbeterde communicatiemiddelen te land alle maatregelen, om aan den vijand den toevoer af te snijden, in den regel ijdel maken, oordeelen wij het wenschelijk, dat men allen handel toesta, ook in krijgsbehoeften. Zoolang dit evenwel niet is aangenomen, zal de uitoefening van het regt van visite nog dikwijls aanleiding geven tot klagten, en den neutralen een doorn in het oog zijn. Wij behoeven wel niet te zeggen, dat aan eene gematigde uitoefening de hand moet worden gehouden.

Het onderscheid, dat gemaakt wordt tusschen oorlog- en koopvaardijschepen, steunt o. i. op degelijke gronden. Men is soms eene andere meening toegedaan, omdat „het gegrond moet zijn niet op een uitwendig, maar op een inwendig verschil, op een verschil dat in de essentie van beide soort van schepen en niet in de accidentalia van beide zijnen oorsprong heeft." „Maar een zoodanig verschil," beweert men, „is in waarheid tusschen het oorlog- en het koopvaardijschip niet te vinden." Nu is het wel zeer juist, dat het eerste in kracht verre boven het andere staat, en dat dit werkelijk een verschil is van minder belang. Maar bovendien, en wij hebben er reeds vroeger (p. 239, 277). op gewezen, springt ook een groot verschil in 't oog, wanneer men let op het wezen der schepen, het eerste als deel, als vertegenwoordiger der staatsmagt, het andere als eene vereeniging van vreemde particulieren zonder eenig officieel karakter.

Omdat dezelfde grond eenigzins bestaat voor paketbooten,

die een officiëlen agent van hunne regering aan boord hebben, zouden wij ten hunnen opzigte ook eenige veranderingen wenschelijk oordeelen. Ingerigt voor het overbrengen van brieven en passagiers, zullen zij natuurlijk dikwijls depêches, gezanten, zelfs officieren van een der oorlogvoerende partijen aan boord hebben. Zoodra nu gebleken is, dat hunne reis naar eene onzijdige haven is gerigt, behooren zij van alle verdere visite verschoond te blijven. De geheele wereld heeft er het grootste belang bij, dat deze schepen ongestoord hun geregelden koers kunnen volgen, ieder oponthoud kan tot de noodlottigste gevolgen aanleiding geven. — Ook wanneer zij in vreemde havens zijn, is het wenschelijk, dat de locale autoriteiten zich niet aan boord mogen begeven, om eenig onderzoek te verrigten, tenzij natuurlijk de rust werd gestoord, of ongeregeldheden werden bedreven. Nog in 1863 kwam de *Aunis*, eene fransche paketboot, in de haven van Genua, met eenige roovers aan boord, die zich aan onderscheiden misdrijven op italiaansch grondgebied schuldig gemaakt hadden. Zij werden door de locale autoriteiten gearresteerd. Daar een verdrag (4 Sept. 1860) bepaalde, dat de passagiers onder geenerlei voorwendsel van boord mogten weggevoerd, noch aan eenig onderzoek onderworpen worden, zelfs vrijgesteld zouden zijn van de formaliteiten van het viseren der passen, was de arrestatie ongeoorloofd, en werd dan ook voldoening gegeven. Bepalingen nu als die van het aangehaald verdrag houden wij voor zeer wenschelijk, gaarne zouden wij ze zelfs als algemeenen regel zien aangenomen.

In den regtstoestand der oorlogschepen ook binnen vreemd gebied schijnt geene verandering wenschelijk.

Ten opzigte der koopvaardijschepen aldaar wenschen wij de onderworpenheid aan de locale jurisdictie te doen voortbestaan, schoon ook het voortduren van de regtsbetrekking met den staat, waartoe zij behooren, geenszins mag worden geloochend. Alleen zou het te wenschen zijn, dat men een vasten grens stelde, om mogelijke conflicten te voorkomen. Daar het schip van tijd tot tijd terugkomt bij zijnen staat,

is deze in de mogelijkheid om te zorgen, dat de kracht zijner wet aan boord werkt, zoo dikwijls als het noodig is. De soeverein der haven kan natuurlijk alleen voor dien korten tijd onderworpenheid vorderen, gedurende welken het schip daar is. Liet hij er echter onbepaald zijne magt werken, dan zou hij aanleiding geven tot menige onaangenaamheid, tot stremming in 't verkeer. Tot hoeverre nu behoort hem de inmenging toegelaten te worden? Misschien zou men kunnen vaststellen, dat al hetgeen tot de bevoegdheid van den kapitein behoort, hetgeen door zijnen staat aan hem wordt overgelaten, ook wanneer hij binnen zijn eigen grondgebied ligt, behoort te blijven onttrokken aan de locale autoriteiten. De magt nu, den kapitein opgedragen, is overal in hoofdzaak ongeveer dezelfde; de behoefte die overal gelijk was, moest daartoe leiden. Datgene nu wat tot zijne bevoegdheid behoort, zooals het handhaven der orde en tucht, het voeren der administratie, de policiemagt, enz. moet hem blijven opgedragen: valt er echter aan boord iets voor, dat buiten dien kring ligt, 't zij wegens het groote gewigt der zaak, 't zij wegens het aandeel, dat lieden, vreemd aan de bemanning, er in genomen hebben, dan is de locale soeverein tot inmenging bevoegd. Of hij zich er ook toe verpligt zal zien, moet hij zelf in ieder geval beoordeelen: zoo neen, dan zal toch meestal als 't ware subsidiair de magt invallen van den staat waartoe 't schip behoort.

Wil men de bevoegdheid van den kapitein liever niet als grens aannemen, dan moet men zich aan de min of meer onbepaalde indeeling houden, die aan de locale inmenging datgene onttrekt, waarbij zij hoegenaamd geen belang heeft, en voor het overige hare bevoegdheid aanneemt.

Zie hier, wat volgens onze bescheidene meening diende te worden veranderd om het positieve volkenregt meer in harmonie te brengen met de behoeften en inzigten der 19e eeuw. Zouden wij echter, wanneer dit alles reeds *jus constitutum* was geworden, tot een ander resultaat zijn gekomen, wat betreft de opvatting van ons onderwerp: de

gelijkstelling van schip en territoir? Geenszins. De door ons behandelde regel zoude zijn gebleven eene fictie, die alleen voor zekere gevallen van kracht was.

Eene fictie eindelijk schijnt het te zijn, die hoe langs zoo meer onnoodig wordt, om den regtstoestand der schepen en schepelingen te verklaren, die in verband staat met verouderde denkbeelden. Of is het niet waar, dat in vroeger tijd veelal deze zienswijze heerschte: de staat of de vorst is eigenaar van het grondgebied, en van dat grondgebied is het volk het accessoir? De staat of de vorst heerschte over het grondgebied en daarvan was een gevolg zijne heerschappij over de bewoners. Onder die wijze van beschouwing lag het voor de hand, dat men zijne toevlugt meende te moeten nemen tot de fictie, „schip is gelijk territoir," ten einde de regtsverhouding van den staat tot zijne schepen en schepelingen te regtvaardigen. De gelijkstelling van schip en territoir gaf daarvoor een stevigen grond. Thans echter wordt de staat hoe langs zoo meer beschouwd als eene vereeniging van vrije menscben, die het territoir tot woonplaats hebben. De band tusschen staat en onderdanen is niet meer die van den eigenaar en de glebae adscripti, maar een persoonlijke band van wederzijdsche regten en pligten. Die band werkt het best op het territoir, de woonplaats van het volk; maar wordt daar buiten niet opgelost. Hij blijft bestaan ook voor den ingezetene, die zich in den vreemde begeeft, de bescherming van den staat volgt hem, zijne verpligtingen blijven bestaan. En bij voorkeur geldt dit van die vereenigingen van ingezetenen, die onder bescherming der vaderlandsche vlag in de wereldzee worden uitgezonden. Zij blijven onder hunnen staat, zonder dat ter regtvaardiging daarvan tot de fictie: schip is territoir" de toevlugt behoeft te worden genomen.

Wie weet, of de juristen der toekomst dan ook niet deze fictie overleden zullen verklaren, ten einde haar te begraven bij die harer zusters, welke haar zijn voorgegaan. Zij kan dan rusten in vrede!

THESES.

I.

Reprobanda est sententia viri celeb. VON SAVIGNY, in opere, cui tit. *das Obligationenrecht*, Tom. I. § 23, sqq., ubi contendit, in universum correo promittendi qui solverit regressum concedi in caeteros.

II.

Falluntur qui putant, post *Novellam* 99 naturam debiti a correis promittendi contracti ita esse mutatam, ut efficacitate sua careat, nisi disertis verbis additum sit a debitoribus, se velle in solidum teneri.

III.

Neque adsentiendum SAVIGNIO, *Obligat. Recht*, Tom. I. p. 284 in f., sq. „Zugleich liegt in diesem neuern Gesetz (*Novella* 99) eine Fortbildung des Gedankens von PAPINIAN (*in Lege* 11 pr. D. *de duob. reis const.*) jedoch nur vermittelst der positiv eingreifenden Gesetzgebung."

IV.

In integrum restitutioni locus non est, si aliud remedium ordinarium adhiberi possit.

V.

Falluntur interpretes, qui negotia bonae fidei, ad quae contrahenda quis dolo vel metu inductus sit, ipso jure nulla esse contendunt.

VI.

Recte PUCHTA, *Vorlesungen über das heut. Röm. Recht*, Tom I. § 56, init., inpugnat eorum opinionem, qui putant Ictorum Romanorum doctrinam de metu ejusque vi in negotiis vitae civilis Stoïcorum Philosophiae tribuendam esse.

VII.

Probabilis non est eorum opinio, qui *Legem Furiam* non adeo ad modum legatis impositum, sed magis ad heredis institutiones pertinuisse conjiciunt, ejusque latori simile consilium ac *Legi Cinciae* tribuendum statuunt.

VIII.

Erkenning van een onwettig kind kan niet plaats hebben bij een holographisch testament.

IX.

Het overlijden van den erflater verschaft aan den legataris niet de gelegateerde zaak zelve, maar eene persoonlijke regtsvordering tegen hem, die tot de afgifte verpligt is.

X.

Art. 935 Burg. Wetb. verdient afkeuring.

XI.

Ook de bij testament geroepen erfgenaam van een wegens

verkwisting onder curatele gestelde is bevoegd, art. 1482 Burg. Wetb. in te roepen.

XII.

Art. 1961 B. W., eerste lid, behelst een algemeenen regel, waarop alleen lid 2 eene uitzondering maakt.

XIII.

Mr. C. F. SCHOOK schijnt in zijne *verklaring van art.* 493 *Burg. Wetb.* in *N. Bijdr. voor Regtsgel. en Wetg.* XIII, bl. 539—543, de bepaling van art. 496 uit het oog verloren, maar daarom dan ook art. 493 niet verklaard te hebben.

XIV.

Ten onregte heeft men beweerd, dat een aan de order van den trekker getrokken wissel eerst door endossement een wissel wordt.

XV.

Wanneer de houder van een wissel bedriegelijke middelen heeft in het werk gesteld om de acceptatie te verkrijgen, kan de acceptant in zijn geheel worden hersteld tegenover elken houder.

XVI.

Ook nadat partijen conclusiën hebben genomen en de dag van pleidooi bepaald is, kunnen nieuwe stukken in het geding worden gebragt.

XVII.

Terwijl in ons Wetb. v. Burg. Regtsv. de regel „nul-

lité sans grief n'opère rien" teregt is gehuldigd, bevatten art. 95 en art. 92 tweede lid daarvan min wenschelijke afwijkingen.

XVIII.

Onder art. 408 Code Pénal valt ook hij, die tegen genot van loon ter invordering heeft gekregen schuldbekentenissen, en zich de daarvoor ontvangen geldsommen geheel of voor een gedeelte heeft toegeëigend.

XIX.

Voor de leer der voortgezette misdrijven is in ons regt geene plaats.

XX.

Teregt huldigt onze wet het beginsel, dat de leden der Staten-Generaal niet vervolgbaar zijn voor hetgeen zij als zoodanig uiten.

XXI.

De beginselen, waarop het Iersche gevangenisstelsel rust, verdienen goedkeuring.

XXII.

Het zoogenoemd Amerikaansch duel behoort strafbaar te zijn.

XXIII.

Vermogensstraffen behooren niet op de erfgenamen over te gaan.

XXIV.

De waarde der bekentenis vermindert door iederen aandrang om haar te verkrijgen. De eenvoudige vraag, of de verdachte of beklaagde iets ter zijner verdediging heeft aan te voeren, verdient dus de voorkeur boven zijn verhoor.

XXIV.

De regel „schip is territoir" is eene fictie, die slechts voor enkele gevallen is aangenomen.

XXV.

Teregt kent het volkenregt meer voorregten toe aan het oorlogschip, dan aan het koopvaardijschip.

XXVI.

Eerst sedert de declaratie van Parijs van 16 April 1856 is het voorschrift „vrij schip vrij goed" als volkenregtelijke regel tot stand gekomen.

XXVII.

Het is wenschelijk en waarschijnlijk, dat het buitmaken van privaateigendom ook in den oorlog ter zee, eerlang worde afgeschaft.

XXVIII.

De wet van 14 Maart 1819 (*Stsbl.* No. 12), *op het stuk der zeebrieven en turksche paspoorten*, vereischt, om meer dan één reden, herziening. Vooral moeten de bepalingen van art. 3, over de vraag, aan welke schepen de Nederlandsche nationaliteit kan worden verleend, ruimer gesteld worden. Wenschelijk zoude eene bepaling zijn, die vaststelt, dat als Nederlandsche schepen zullen worden beschouwd alle zeeschepen, waarvan de eigenaar of de reederij hier te lande is gevestigd.

XXIX.

Wanneer een kandidaat voor de Staten-Generaal een pro-

gramma van zijn te volgen gedragslijn bekend maakt, handelt hij geenszins in strijd met de Grondwet.

XXX.

Eene bepaling als die van art. 194 3e lid behoort niet te huis in eene Grondwet.

XXXI.

Alle verbruik is vermindering van rijkdom. Dat N. G. PIERSON (*het begrip van Volksrijkdom*, p. 11, 20, 38) deze stelling, ook door MILL gehuldigd, onjuist noemt, schijnt verklaard te moeten worden uit zijn minder juist begrip van rijkdom, terwijl hij bovendien aan MILL een begrip daarvan toeschrijft, dat hij niet heeft.

XXXII.

De stelling: de Rijkdom van een volk bestaat uit de som der nuttige voortbrengselen, waarover het kan beschikken — is geene dwaling. Ten onregte noemt PIERSON (p. 25) MILL inconsequent, wanneer hij deze stelling aanneemt en tevens beweert, dat sommige soorten van voortbrenging eene natie armer kunnen maken.

XXXIII.

Teregt onthoudt BÄHR (*der Rechtsstaat*, p. 19, v.) zijne goedkeuring aan de stelling van SAVIGNY (*System* I, p. 22). „Uebersehen wir das gesammte Recht, so unterscheiden wir in demselben zwei Gebiete, das Staatsrecht und das Privatrecht. Das erste hat zum Gegenstand den Staat, das heiszt die organische Erscheinung des Volks, das zweite die Gesammtheit der Rechtsverhältnisse, welche den einzelnen Menschen umgeben, damit er in ihnen sein inneres Leben führe und zu einer bestimmten Gestalt bilde."
